
Elif Şafak
Havva'nın
Üç Kızı
200.000
Türk Edebiyatı | Roman
DK

Strasbourg doğumlu Elif Şafak, çocukluğunu ve gençliğini Ankara, Madrid, Amman, Köln, İstanbul, Boston, Michigan ve Arizona'da geçirdi. ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü bitirdi, yüksek lisansını aynı üniversitede Kadın Çalışmaları Bölümü'nde, doktorasını ise siyasetbilimi alanında tamamladı. İlk romanı *Pinhan*'la 1998 Mevlâna Büyük Ödülü'nü aldı. Bunu, *Şehrin Aynaları* (1999) ve Türkiye Yazarlar Birliği Ödülü'nü kazandığı *Mahrem* izledi (2000). Ardından her ikisi de çok satan ve geniş bir okur kitlesine ulaşan *Bit Palas* (2002) ve İngilizce kaleme aldığı *Araf* (2004) yayımlandı. *Med-Cezir*'de (2005) kadınlık, kimlik, kültürel bölünme, dil ve edebiyat konulu yazılarını topladı. 2006'da senenin en çok okunan kitabı olan *Baba ve Piç* yayımlandı. Ardından aylarca satış listelerinden inmeyen ilk otobiyografik kitabı *Siyah Süt*'ü yazdı. Doğan Kitap tarafından 2009 Martı'nda yayımlanan *Aşk,* Türk yayıncılık dünyasında önemli bir rekora imza atarak, en kısa sürede en çok satan roman oldu.

Tüm eserlerinden seçkiler niteliğinde olan *Kâğıt Helva* (2009), gazete yazılarından derlediği *Firarperest* (2010), İngiltere'ye göç etmiş Türkiyeli bir ailenin dramını anlattığı *İskender* (2011), yine gazete yazılarından derlediği *Şemspare* (2012) ve 16. yüzyıl İstanbulu'nu kaleme aldığı romanı *Ustam ve Ben* (2013) Doğan Kitap tarafından yayımlandı.

2010 yılında Fransa'nın Sanat ve Edebiyat Şövalyesi nişanına layık görülen, eserleri kırkın üzerinde dile çevrilen ve *The New York Times, The Financial Times, The Guardian, La Repubblica* gibi önde gelen yayın organlarına makaleler yazan Elif Şafak'ın romanları, Penguin, Random House, Rizzoli, Flammarion, Kein&Aber gibi dünyanın en önemli yayınevleri tarafından yayımlanmaktadır.

www.elifsafak.com.tr

Havva'nın Üç Kızı

HAVVA'NIN ÜÇ KIZI

Yazarı: Elif Şafak
Çeviren: Omca A. Korugan

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Haziran 2016 / ISBN 978-605-09-3537-0
Sertifika no: 11940

Kapak tasarımı: Yiğit Karagöz
Kapak illüstrasyon: Jack Hughes
Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi. A Blok Kat: 2
34310 Haramidere-İstanbul
Tel. (212) 412 17 00
Sertifika no: 12026

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Havva'nın Üç Kızı

Elif Şafak

Çeviren: Omca A. Korugan
(Yazarla birlikte)

DK DOĞAN KİTAP

Bu romanı sokakta, okulda, işyerinde, evde
şiddete ve tacize ve ayrımcılığa maruz kalan;
haklarında bol bol atılıp tutulan ama aslında
eşitlikleri bile sorgulanan; ne yazık ki bir türlü
"kız kardeşlik" ekseninde buluşamayan;
Türkiye'nin dirençli, cesur, sevgi dolu,
her kesimden kadınlarına ithaf ediyorum...

Birinci bölüm

Çanta

İstanbul, 2016

Sıradan bir sonbahar günüydü İstanbul'da, birini öldürebileceğini anladığında. Bu hikâye, diğerlerinden pek de farkı olmayan, kurşun gibi ağır ve fazlasıyla sakin bir akşamüstü başladı. Şu dünyada en munis ve en cici bici kadınların bile zorda kaldıklarında küplere binip, fırtınalar estirebileceklerini tecrübeyle öğrenmişti. Hiç kimse, en aklıselim görünenler dahi, delilikten muaf değildi. Kendini ne munis, ne de cici bici saydığından, kontrolden çıkma potansiyelinin o tür kadınlara nazaran katbekat fazla olduğunun bilincindeydi. Ama doğrusu tuhaf kelimeydi şu "potansiyel." Bir zamanlar, "Müslüman coğrafyanın en Batılılaşmış, demokrat ve laik ülke modeli" olacağı zannedilen Türkiye, en nihayetinde, gerçekleşmemiş potansiyeller diyarı değil miydi? Kim bilir belki onun da delilik ihtimali, aynen öyle, gerçekleşmeden tavsar giderdi.

Neyse ki hayat –ya da kimilerine göre kader, hani tüm olmuş ve olacakların önceden yazıldığı söylenen o levhimahfuz– onu vahim hatalar işlemekten esirgemişti. Bunca yıldır dürüst ve düzgün yaşamıştı. Ara sıra yaptığı dedikodular ve başkalarını mutlu etmek için söylediği beyaz yalanlar hariç, kimseye zararının dokunduğunu sanmıyordu. Zaten şu dedikodu müessesesini günahtan saymasalar isabet olurdu. Ne de olsa o kadarcığını herkes yapıyordu – şayet minik dedikodular ciddi ciddi günah sayılacaksa, cehennemin çu-

kurları ağzına kadar dolar taşardı herhalde. Bu açıdan yüreği rahattı. Doğrusu, onun esas derdi insanlarla değil, Tanrı'ylaydı. Uğraştığı biri varsa gene O. Sorguladığı biri varsa gene O. Neyse ki Tanrı, her ne kadar kolay kızdığı söylense ve talepkârlığıyla maruf olsa da asla incinmez, incitilemezdi.

Bazen merak eder sorardı kendine: Kime "altın kalpli" deriz sahi? Herkese karşı ve asla yalpalamadan iyi olmak, iyi kalmak mümkün mü? En âlicenap fertlerin bile kötülük ettikleri olmaz mı – bilerek ya da bilmeyerek.

Ailesinin ve arkadaşlarının gözünde *iyi* bir insandı Nazperi Nalbantoğlu – sevenlerinin kullandığı adıyla Peri. Bilinçli bir yurttaştı. Hayır kurumlarını destekler, Alzheimer hakkında farkındalık yaratmak için didinir, muhtaç durumdaki aileler için para toplar, huzurevlerini ziyaret edip, oradaki kimsesiz yaşlılarla tavla oynar, bilerek kaybederdi. İstanbul'un mebzul sayıdaki sokak kedileri için çantasında mama taşır, hatta zaman zaman masraflarını kendi cebinden karşılayarak onları kısırlaştırır, çocuklarının okul durumunu yakinen takip eder, kocasının patronu ve iş arkadaşları için davetler verip, şık sofralar kurar, ramazan ayında –genellikle başında ve sonunda– oruç tutar, aradaki günleri bazen çaktırmadan atlar, her Kurban Bayramı'nda muhakkak kınalı bir koyun adardı. Ne vakit sokakta yere tüküren, parkları kirleten ya da süpermarkette sırayı bozan birilerini görse, içten içe onları ayıplar, bazen de dayanamayıp uyarırdı. Velhasıl dışarıdan bakınca sadece iyi bir insan değil, aynı zamanda iyi bir eş, iyi bir anne, iyi bir ev kadını, iyi bir vatandaş, iyi bir modern ve laik Müslüman'dı. Bu ülkenin şaşmaz çelişkilerini adeta bünyesinde toplamıştı. Bünyesinde ve geçmişinde. Peri'nin yaşam hikâyesi biraz da Türkiye'nin hikâyesiydi. Peri'nin akıl karışıklığı, Türkiye'nin yaşadığı akıl karışıklığından farklı değildi.

Zaman, usta bir terzi gibi kusursuzca dikmişti Peri'nin ha-

yatını sarmalayan iki kumaşı; etrafın onun hakkında düşündükleri ile onun kendisi hakkında düşündüklerini. İnsanların üstünde bıraktığı izlenim ile öz-algısı kusursuzca örtüşmüştü; öyle ki Peri artık günlerinin ne kadarının başkalarının istekleri, ne kadarının kendi istekleri doğrultusunda şekillendiğini bilemez hale gelmişti. Bazen bir kova sabunlu su alıp sokakları, meydanları, devlet binalarını, bilhassa TBMM çatısı altında kavga edenleri ve hatta eli değmişken, elâlemin kem dilini yıkamak geliyordu içinden. Temizlemek istediği o kadar çok kir pasak, düzeltmek istediği öyle çok hata vardı ki... Peri, kendi dışındaki dünyayı kıyasıya sorgulardı ama en büyük çuvaldızı zatına saklardı. Ha bire kendini didikleyen, eleştiren kadınlardandı. Bu yüzden işte, bu yüzden, otuz beş yaşının doruğundayken, durmuş oturmuş, saygın bir hatun addedilirken, üstelik böyle sıradan bir günde, en son beklediği şey, birdenbire ruhundaki boşlukla yüzleşmekti.

Sonra, nice sonra, "Bütün bunlar trafik yüzünden oldu" diyecekti. Koca şehir devasa bir inşaat sahasına dönüvermişti. İstanbul kontrolsüz büyümüştü ve genişlemeye devam ediyordu – bu canım şehr-i şehir, sindirebileceğinden fazlasını mideye indirdiğini fark etmeden, hâlâ etrafta yiyecek arayan şişkin bir Japon balığını andırıyordu. Peri, o meşum akşama dönüp baktığında, şayet trafik öyle umutsuzca kördüğüm olmasa, hafızasının uzun zamandır uykuda olan kısımlarını uyandıran olaylar zincirinin asla ortaya çıkmayacağına kanaat getirecekti.

Kırk dakikadan fazladır, yan koltukta oturan kızıyla beraber, trafikte milim milim ilerliyorlardı. Ötede bir yerlerde kamyon devrilmiş, iki şeritli yol bire inmişti. Her markadan araç arasında sıkışmış vaziyette bekliyorlardı. Trafik, kötü ellere düşmüş sihirli bir değnek gibiydi; dakikaları saatlere, insanları vahşilere, akıl kırıntılarını düpedüz çılgınlığa dönüştüren. İstanbul'un umurunda değildi elbette. Zamandan,

keşmekeşten ve çılgından bol bir şey yoktu onda nasılsa. Belli bir eşikten sonra pek bir şey fark etmiyordu zaten – ha bir saat az olmuş, ha bir saat fazla; ha bir karmaşa az, ha bir deli fazla.

Delilik, kafa yapan bir madde gibi akıyordu şehrin damarlarında. Her gün milyonlarca İstanbullu, bir doz daha alıyordu bu serumdan. Birbirleriyle tek kelime etmeyen, selamlaşmayan, bir lokma ekmeklerini paylaşmayan insanlar, deliliklerini paylaşıyorlardı farkında bile olmadan. "Topluca akıl yitirme" diye bir şey vardı. Kolektif bilinç kaybı. Eğer aynı halüsinasyonu yeterli sayıda göz görürse, artık halüsinasyon değil, hakikat sayılıyordu; eğer aynı acı gerçeğe yeterli sayıda insan gülümserse, acınası olmaktan çıkıp, komik bir şakaya dönüşüyordu.

"Tırnaklarını yemeyi keser misin artık!" diye çıkıştı Peri birdenbire kızına. "Kaç kere söylemem lazım?"

"Ya anne sana ne! Benim değil mi tırnak?" dedi Deniz ve aralarında duran kâğıt bardaktan bir yudum aldı, öfkesini yutmak istercesine.

Yola çıkmadan önce bir Starbörek şubesine uğramışlardı. Son zamanlarda pek popüler olmuştu bu Starbörek – logolarını, mönülerini ve isimlerini kullandıkları için Starbucks tarafından defalarca dava edilen ama hukuk sistemindeki boşluklar sayesinde hâlâ ayakta kalabilen bir kafe zinciri. Oradan iki içecek almışlardı: Peri için bir diyet latte, kızına da duble çikolata parçalı, kremalı frappuccino. Peri kendininkini çoktan bitirmişti ama Deniz yaralı bir kuş gibi ağır ağır yudumlayarak uzattıkça uzatıyordu. Ufukta sönen güneşin son ışınları gecekondu çatılarını, cami kubbelerini ve gökdelen camlarını solgun pas rengine boyuyordu. Usulca.

"Tırnak seninse araba da *benim*" diye homurdandı Peri. "Koparıp koparıp yere atıyorsun."

Bu kelimeler ağzından çıkar çıkmaz pişmanlık duydu. *Be-*

nim arabam!!! Ne nahoş laf. İnsanın çocuğuna –hatta herhangi birine– söyleyeceği şey miydi bu! Gözlerini para pul hırsı bürümüş, mal mülk düşkünü o berbat tiplerden birine mi dönüşmüştü yoksa? Dudaklarını ısırdı kaygıyla. Utandı kendinden.

Deniz ise umursamadı. Sıska omuzlarını silkip camdan dışarı baktı. Bir yandan da tırnaklarını yolmaya devam etti.

Az biraz hareketlendi trafik. Altlarındaki Range Rover'ın bir heves ileri atılmasıyla lastiklerini inleterek tekrar durması bir oldu. Bayideki kataloğa göre *Monte Carlo Mavisi* idi araç. Broşürde başka renk seçenekleri de mevcuttu: *Davos Beyazı, Venedik Leylağı, Uzakdoğu Ejderha Kırmızısı, Suudi Çöl Pembesi, Gana Polis Timi Hakisi* veya *Endonezya Ordu Taburu Yeşili*. Kim bilir kim veriyordu bu isimleri renklere? Hangi akla hizmetle? Merak etti Peri, acaba etraftaki sürücüler hava attıkları pahalı ve fiyakalı arabalarının Gana'da polis üniformaları ya da Sahra'da çöl fırtınalarıyla ilişkilendirildiğinin farkında mıydılar?

Hangi renkten olursa olsun, lüks otomobiller cirit atıyordu İstanbul'da. Cins köpekleri andırıyorlardı. Hani kolay ve konforlu hayatlar için dünyaya gelmiş ama bir şekilde yolunu kaybedip kendini yaban ortamda bulmuş asil, saf kan köpekler gibi abes duruyordu araçların çoğu. Hızlanacak yer bulamamanın sıkıntısıyla kıvranan yarış arabaları, en mahir manevralarla bile ufacık park yerlerine sığamayan arazi cipleri, sadece uzak ülkelerde ya da televizyon reklamlarında görülen geniş ve açık yollar için tasarlanmış pahalı sedanlar... Bunca lüks araba ve katiyen ilerlemeyen bir trafik. Üstü cilalı, altyapısı eksik bir şehir.

"Bir yerde okudum, dünyanın en kötüsü seçilmişiz" dedi Peri.

"Ne?"

"Trafik diyorum. Dünya birincisiymişiz. Kahire'den bi-

le kötü, düşün artık. Hatta Delhi'den bile beter! Hindistan'ı geçtik yani."

Gerçi ne Kahire'ye ne Delhi'ye gitmişliği vardı Peri'nin. Olsun varsın. İstanbul'un o tür ücra yerlerden daha medeni olduğuna dair en ufak bir şüphesi yoktu. Ne de olsa bu şehir, Avrupa'nın kapı komşusuydu. Bunca yakınlığın bir anlamı olmalıydı. Hatta o kadar yakındı ki, koca memleket bir ayağını Avrupa'nın kapısından içeri sokmuş, bütün gücüyle iteklemişti bir zamanlar içeri girebilmek için; lakin aralık öylesine dar olunca vücudunun geri kalanını ne kadar eğip bükse de bir türlü sığamamıştı işte. Bu arada Avrupa da sürekli kapıyı yüzüne kapatmaya çalışmıştı üstelik.

"Ne güzel, süper!" dedi Deniz.

"Nasıl süper?" diye sordu Peri hayretle.

"Tabii ya. En azından bir şeyde dünya birincisi olmuşuz, fena mı?"

Nicedir böyleydi aralarındaki ilişki. Peri ne zaman herhangi bir konuda fikir belirtmeye kalksa, Deniz tam aksini savunuyordu anında. Peri'nin söyledikleri ne kadar yerinde ya da mantıklı olursa olsun, kızı tarafından tepkiyle karşılanıyordu. Tamam, on üç yaşındaydı Deniz ve bu yaşta çocuklar artık ebeveynlerinin –özellikle de annelerinin– etkisinden kurtulmak istiyorlardı. Bunun farkındaydı Peri. Anlıyordu. Akıl erdiremediği şey, kızının niçin bu kadar öfkeli olduğuydu. Zavallı Peri hayatının hiçbir evresinde, hatta yeniyetmeliğinde bile böyle sinirli, tepkili olmamıştı. Halbuki kendi ergenliği çok daha zor geçmişti. Şartları daha ağırdı. Kendi annesi onun yarısı kadar düşünceli ve anlayışlı davranmamıştı. Bütün bunlara rağmen böyle köpürüp fırtınalar estirmemişti Peri gençliğinde. Şimdi kızının rastgele öfke patlamaları karşısında eli ayağı dolaşıyor, geçmişte kendi annesine yeterince öfkelenmediği için kendine kızıyordu. Tuhaf şeydi doğrusu; anneanneler, anneler ve kız torunlar arasındaki şu üç kuşak süren etkileşim.

"Benim yaşıma gelince senin de sabrın yetmez bu şehre" diye mırıldandı Peri.

"*Benim yaşıma gelince...*" diye taklit etti Deniz, küçümser bir edayla. "Eskiden hiç böyle konuşmazdın."

"Çünkü eskiden bu kadar berbat değildi ortam. Giderek her şey bozuluyor!"

"Hayır annecim, ondan değil. Sen yaşlanıyorsun da ondan" dedi Deniz, gıcık olduğunu belli eden bir sesle. "İnsanı ihtiyarlatan şey yaşı değil bu çağda. Konuşma şekli, giyinme şekli. Baksana haline!"

"Aaa, ne varmış halimde?"

Sessizlik.

Peri kaygıyla kıyafetine göz attı. O kadar da özenmişti halbuki. Takmış takıştırmıştı. Giydiği mor ipek elbise ile boncuklu, işlemeli, şifon ceketi, yeni bir alışveriş merkezinin hemen yanında açılan –sanki biri diğerini doğurmuş gibi– daha da yeni bir alışveriş merkezinden almıştı. Pahalı bir takımdı. Fiyata itiraz ettiğinde tezgâhtar hiçbir şey dememiş, dudağına kondurduğu müstehzi bir tebessümle bakmıştı öylece. "*Paran yetmiyorsa ne diye geldin buraya kadın?*" dercesine. Bu yukarıdan bakış dokunmuştu Peri'ye. "Tamam neyse, alıyorum" diye kestirip atmıştı, gerçekten bu elbiseyi istediğinden emin olmadığı halde. Ve şimdi kumaşın darlığını tenin de hissediyor, rengin yanlışlığını görüyordu. Mağazanın floresan ışıkları altında cesur ve iddialı görünen mor, dışarıda çiğ, hatta kasıntı duruyordu.

Beyhude düşüncelerdi bunlar, zira eve dönüp üstünü değiştirmeye zaman yoktu. Son üç beş yılda inanılmaz servet yapan bir işadamının yalısında akşam yemeğine davetliydiler. Adamın durumu sıra dışı bir şey değildi Türkiye ölçülerinde. İstanbul yeniyetme zenginlerle doluydu ve bir de mümkün olduğunca kısa yoldan para kazanmak isteyenlerle.

Gece geç vakitlere kadar süren bu tarz akşam yemekle-

rini oldum olası sevememişti Peri. Ona kalsa evde oturup, kafasını bir romanın sayfalarına gömerek saatler geçirmeyi tercih ederdi. Kitapları severdi, hem de çok. Kâinatla arasındaki bağ kelimelerden geçerdi. Yalnızlıkla da arası iyiydi. Ne var ki yalnızlık az bulunan bir nimetti İstanbul'da. Zira her zaman katılacak önemli bir etkinlik ya da illaki yerine getirilmesi gereken acil bir yükümlülük oluyordu – bu toplum, tıpkı yalnız kalmaktan korkan bir çocuk gibi ha bire sosyalleşmek istiyordu. Burjuva sofralarda onca kelam ve ikram. Sigara, sohbet, siyaset. Marka ayakkabılar ve marka elbiseler, ama en önemlisi, tasarımcı elinden çıkmış çantalar. Hemcinslerinin kılık kıyafet takıntısını bir türlü anlayamıyordu Peri. Bazı kadınlar çantalarını uzak diyarlarda savaş meydanlarında kazanılmış ganimetler gibi gururla taşıyorlardı. İnsan nasıl ve niye böbürlenirdi ki bir deri parçasına sahip oldu diye? Bir de şu sahte-gerçek meselesi vardı tabii. İstanbul'un orta ve üst sınıf kimi hanımları, taklit mal alırken görülmemek için Kapalıçarşı ve çevresindeki şaibeli dükkânlara gitmek yerine, dükkân sahiplerini evlerine çağırırdı. Chanel'ler, Louis Vuitton'lar, Bottega'larla dolu, camları karartılmış, plakaları çamurdan okunmaz hale gelmiş (araçların geri kalan yerleri pırıl pırılken) araçlar, varlıklı semtler arasında mekik dokur, casus filmindeymiş gibi villaların özel garajlarına arka kapılardan alınırdı. Ödemeler nakit olarak yapılır; fiş, fatura yazılmaz; başkaca soru sorulmazdı. Bir sonraki sosyal etkinlikte, gene aynı hanımlar birbirlerinin çantalarını incelerdi göz ucuyla. Büyük çabaydı doğrusu. Bunca çabayı insan başka işlere harcasa daha hayırlı olmaz mıydı?

Neden bu kadar incelerdi kadınlar birbirlerini? Dikkatle, önyargıyla, dinmeyen bir merakla süzer, hem bariz hem gizli hataların peşine düşerlerdi. Gecikmiş manikürler, eklenmiş kilolar, sarkmış gıdılar, aldırılmış yağlar, botokslu yüzler, sak-

lanmış selülitler, dip boyası gelmiş saçlar, pudra katmanları altına gizlenmiş sivilceler ya da kırışıklar... Hiçbir şey kaçmazdı bu keskin bakışlardan. Her davette kadın konukların nicesi bu amansız incelemenin hem kurbanı hem faili oluverirdi. Doğrusu Peri'nin bu akşamki afili yemeğe hiç gidesi yoktu.

Kızının bacaklarını esnetmek için arabadan inmesini fırsat bilen Peri bir sigara yaktı düşünmeden. Sigarayı bırakalı on seneden fazla olmuştu. Ama son zamanlarda yeniden yanında paket taşımaya başlamıştı. Ara sıra öyle tüttürüyordu işte. Gerçi birkaç nefesle tatmin oluyor, hepsini içmiyordu. Kalan sigarayı atarken suçluluk duyuyordu hafiften. Sonrasında kokuyu kapatsın diye naneli sakız çiğniyordu tadını pek sevmese de. "Eğer sakız çeşitleri politik rejimleri temsil etse, naneli sakız kesin faşizm olurdu" diye düşünürdü hep – totaliter, katı, steril.

"Ya anne, söndürsene şu mereti" dedi Deniz tekrar arabaya biner binmez. "Bilmiyor musun zararlı olduğunu?"

Bu yaşta çocuklar, sigara içenlere tabutlarından kaçmış vampir muamelesi yapıyorlardı. Deniz birkaç hafta evvel okulda sigaranın zararlarını anlatan bir sunum yapmış, tam not almıştı. O gün bugündür daha da büyük bir heves ve azimle her türlü tütüne (bilhassa annesinin sigara içmesine) savaş açmıştı.

"Tamam, tamam" dedi Peri, eliyle başından savar gibi bir hareket yaparak.

"Valla ben cumhurbaşkanı olsam çocuklarının yanında sigara içen anne babalara ceza keserdim. Cidden!"

"Aman iyi ki siyasete girmiyorsun" diye alçaktan homurdandı Peri. Ardından camı açmak için düğmeye bastı.

Dışarıya üflediği duman havada şöyle bir kıvrıldı; derken beklenmedik şekilde, yanlarındaki arabanın açık camından içeri süzülüverdi. İnsanın bu şehirde asla paçasını kurtaramadığı bir şey varsa o da buydu zaten: Başkalarıyla iç içe ya-

şama zorunluluğu. Yayalar sokaklarda tek vücut yürür; yolcular vapurlarda sıkışarak oturur; otobüste, metroda insanlar yan yana dizilirdi. Çarpışır, sürtüşürdü bedenler; rüzgâra kapılmış karahindiba tohumları gibi.

Yanlarındaki arabada iki adam vardı. İkisi birden aynı anda sırıttı Peri'ye. İstanbul'da yaşayan her kadının bir adet *Yeni Başlayanlar İçin Ataerkillik Sözlüğü*'ne ihtiyacı vardı. Bu sözlüğün maddeleri uyarınca, bir kadının tanımadığı bir erkeğin suratına (arabasına) duman üflemesinin açık bir cinsel davet olarak yorumlandığını hatırlayan Peri'nin beti benzi attı. Fırtınalı bir denizdi bu şehir. Buzdağları gibi yükselen ve görünenin altında ne sakladığı belli olmayan erkeklikler arasında dikkatli ve temkinli gezinmek durumundaydı kadınlar. Eşitlik, lafta bile yoktu, değil hakikatte olsun.

Kadınlardan gözlerini devamlı yere dikmeleri bekleniyordu bu kültürde. Namus mesajları vermek için, mümkün olduğunca başını öne eğmeliydi cins-i latif. Bu halde insan nasıl araba kullanır, nasıl yolda yürüyebilirdi, o da ayrı konuydu tabii. Şehir hayatının tehlikeleri, özellikle sataşma ve tacizler karşısında insanın sürekli tetikte olması gerekiyordu üstelik. Velhasıl nasıl oluyor da kadınlardan aynı anda hem başlarını öne eğip, hem de gözlerini dört açmaları bekleniyordu, anlayabilmiş değildi Peri. Yandaki adamlardan kurtulmak için hemen sigarasını yola fırlatıp camını kapattı. Tam o esnada trafik ışığı kırmızıdan yeşile dönse de bir şey fark etmedi. Hiçbir şey kıpırdamıyordu.

Ancak o zaman yol ortasında yürüyen berduşu fark etti Peri. Sırık gibi uzundu adam; yüzü kemikliydi, alnındaki kırışıklar onu belki de olduğundan yaşlı gösteriyordu. Çenesinde kızıl lekeler, ellerinde döküntülü egzama lezyonları vardı. "Bildikleri tek yaşamı arkalarında bırakarak kaçan binlerce Suriyeliden biri" diye düşündü Peri. Gerçi bizim buralı olması da bir o kadar olasıydı. Türk veya Kürt yahut Arap ya da

Çingene, belki de hepsi birden. Bunca değişim ve göç ve karışım yaşamış bir memlekette, kim çıkıp da yüzde yüz tek bir etnik kökenden geldiğini iddia edebilirdi ki – tabii kendine ve çocuklarına düpedüz yalan söylemiyorsa şayet.

Adamın ayakları kurumuş çamur izleriyle kaplıydı. Yakasını kaldırdığı yırtık pırtık paltosu kirden siyaha dönmüştü neredeyse. Peri'nin ruj lekeli yarım kalan sigarasını bulmuş, keyifle tüttürüyordu. Bir gurur, hatta meydan okuma vardı bakışlarında. Sanki berduştan ziyade berduş rolünü üstlenmiş ünlü bir aktördü de, performansından gayet emin, alkış bekliyordu.

Böylece görmezden gelmesi gereken erkek sayısı üçe çıkan Peri, telaşla yana döndü. Ne var ki arada duran kahve bardağını unutmuştu. Elinin çarpmasıyla içindeki tüm sıvının üstüne dökülmesi bir oldu.

"Ahhh, yok artık!!!" diye çığlık attı Peri, elbisesine yayılan lekeye dehşet içinde bakarak.

Deniz bir ıslık çaldı, gayet memnun. "Yeni moda bir tasarım olduğunu söylersin sen de" dedi. "Kahveli elbise modeli!"

Duymazdan geldi Peri. Söylene söylene bacaklarının arasında duran çantasına uzandı – leylak rengi, devekuşu derisinden Birkin; pek başarılı bir taklitti, tabii eğer Hermès kelimesindeki yanlış konmuş aksanı saymazsak. Bir paket kâğıt mendil çıkardı. Silmekle lekeyi daha beter dağıtacağını bildiği halde, gene de denemek istedi. O kafa dağınıklığıyla, İstanbul'da hiçbir tecrübeli sürücünün asla yapmayacağı bir hata yaptı: Çantasını arka koltuğa fırlattı, hem de kapılar kilitli değilken.

Göz ucuyla bir hareket fark etti Peri. Olsa olsa on iki yaşlarında görünen bir dilenci kız onlara doğru geliyordu. Çiroz bedeninde uçuşan giysileriyle, avucunu ileri uzatmış, belden yukarısını oynatmadan, sanki su içinde yürürcesine ilerliyordu. Her araba önünde aşağı yukarı on saniye kadar du-

rup, bir sonraki araca geçiyordu, zira o kısa süre içinde acıma duyguları uyandıramadıysa hiç uyandıramayacağını tecrübeyle öğrenmişti. Hani insanlar "ilk görüşte aşk" diye bir şeyden bahsediyorlardı ya, kızcağız böyle bir şeye ihtimal vermiyordu, ama "ilk görüşte merhamet" diye bir şey vardı. Bundan emindi. Merhamet dediğin kimi insanda var, kiminde yoktu. Olmayandan beklemek anlamsızdı.

Kız Range Rover'a yaklaşınca hem Peri hem Deniz otomatik olarak başlarını çevirdiler. Oysa İstanbul dilencileri görmezden gelinmeye alışkın ve hazırlıklıydılar. Tam anneyle kızın başlarını çevirdikleri noktada, aynı yaşlarda başka bir çocuk avucunu açmış bekliyordu. Bir dilenciden kaçan, öteki dilenciye yakalanırdı.

Neyse ki o sırada ışık yeşile döndü ve trafik, düğümü düzeltilmiş bahçe hortumundan fışkıran su gibi akmaya başladı. Peri tam ayağını gaz pedalına koyacakken arka kapının bir sustalı hızıyla açılıp kapandığını duydu. Çantasının, sicimle çekilir gibi arabadan alınıverdiğini dikiz aynasından seyretti.

"Hırsızlar!" diye bağırdı Peri. Sesi çatladı panikten. "Yardım edin, çantamı çaldılar! Hırsızlar!"

Arkadaki arabalar, olup bitenden habersiz, bir an evvel gitme hevesiyle deli gibi kornalarına bastılar. Belli ki kimsenin yardım etmeye niyeti yoktu. Peri bir an, ama sadece bir an, duraksadı. Aniden direksiyonu ustaca çevirerek arabayı kaldırıma çıkardı, dörtlülerini yaktı.

"Anne n'apıyorsun ya! Delirdin mi?"

Peri yanıt vermedi. Anlatmaya zaman yoktu. Dilencilerin ne yöne sıvıştıklarını görmüştü. İçinden bir his –hayvani bir içgüdü belki de– hemen peşlerine düşerse onları bulup, çantasını geri alabileceğini söylüyordu.

"Boş ver anne ya. Altı üstü bir çanta. Hem de sahte!"

"İçinde param, kredi kartlarım var."

Deniz endişeyle baktı. Dikkatleri üzerlerine çekmek istemiyordu. Tüm asiliği, ekşi dilliliği ve vurdumduymazlığı belli ki sadece annesine yönelikti. Toplum içinde sivrilmek değildi niyeti. Griler denizinde gri bir damla olmak, etrafa uyum sağlayıp, araya karışmak daha emindi.

"Otur burada, kapıları kilitle, beni bekle" dedi Peri. "Bir kerecik ne diyorsam onu yap. Lütfen!"

"Ama anne... kafayı mı yedin?"

"Düzgün konuş benimle!" dedi Peri. Düşünmeden, hem de hiç düşünmeden, arabadan fırladı. Yüksek topuklu ayakkabı giydiğini unutmuştu. Ayakkabılarını çıkarıp çıplak ayaklarıyla bastı asfalta. Bu arada Deniz, şaşkınlık ve utançtan fal taşı gibi açılmış gözlerle, ağzı bir karış açık ona bakıyordu arabadan.

Koşmaya başladı Peri. Düzinelerce gözün önünde, yaşının bütün ağırlığını hissederek; yanakları alev alev, eş-ev kadını üç çocuk annesi koşmaya başladı. Mor elbisesinin içinde memelerinin hopladığının farkındaydı ama yapacak bir şey yoktu. Bir dergide, sporcu kadınlar için "zıplayan memelere son verecek sutyen" geliştirildiğini okuduğunu hatırladı. Keşke o mucizevi buluştan bir adet edinmiş olsaydı. Olsun varsın. Adını koyamadığı yasak bir bölgeye girmişçesine tuhaf bir özgürlük hissiyle, sürücülerin bakışları ve başının üstünde uçuşan martıların çığlıkları arasında ara sokaklara doğru koştu. Tereddüt etse, hani bir saniyeliğine bile olsa yavaşlasa, yaptığı şey karşısında dehşete düşerdi muhtemelen. Ürkerdi paslı çivilere, kırık bira şişelerine ya da sıçan sidiğine basma olasılığından. O yüzden yavaşlamadı. Bacakları, neredeyse ondan bağımsız bir şekilde hareket ediyordu.

Oysa eskiden, çok daha gençken, Peri müptelaydı koşmaya. Nasıl da severdi rüzgârı teninde hissetmeyi, geçmişinden kaçarcasına hızla ilerlemeyi. Bir zamanlar Oxford Üniversitesi'nde öğrenciyken, yağmur çamur demeden he-

men her gün kilometrelerce koşmuştu. Hayatındaki nice küçük keyifler ve sessiz zaferler gibi bunu da zamanla unutmuş, rafa kaldırmıştı.

Ama şimdi, İstanbul'da, seneler sonra, hem de sahte bir el çantasının ardından hırsız kovalamaya kalkmıştı; bunca insan ve araba ortasında koşuyor, koşuyordu...

Dilsiz Şair

İstanbul, 1980'ler

Peri küçükken, İstanbul'un Anadolu yakasında, alt-orta sınıf bir mahallede, Dilsiz Şair Sokağı'nda ikamet ederdi Nalbantoğulları. Açık pencerelerden sokağa yayılan koku –sarmısaklı yoğurt, patlıcan kızartması, taze çekilmiş kahve, fırından yeni çıkmış pide ve çürüyen günlerden mürekkep karışım– o kadar yoğundu ki her yere siner, mazgallardan, çatlaklardan içeri sızardı. Ama mahalle sakinleri farkında bile değildi durumun. Ancak yabancı biri alabilirdi kokuyu. Bazen bir yere has aksaklıkları ya da ayrıntıları daha iyi kavrayabilmek için ya "el" olmak gerekir, ya bigâne. Ne var ki buralara hemen hemen hiçbir yabancı uğramazdı. Herkes birbirini tanırdı. Bunca iç içeliğin iki yan etkisi vardı; biri yararlı, öteki zararlı. Yardımlaşırdı konu komşu, paylaşırdı hayatın yükünü. Lakin aynı zamanda herkesin gözü herkesin üstündeydi; böyle kapalı ortamda farklı olmak, eleştirel düşünmek kabil değildi.

Evler, bakımsız bir kabristandaki mezar taşları gibi iğreti dizilmişti. Hane içlerini gayet pak ve tertipli tutan ahali, sokakların temizliğini çöpçülerin vazifesi addederdi. Kendi evinde toz tutmayanlar, dışarılara kabuk, kâğıt, çer çöp atmakta tereddüt etmezdi. Can sıkıntısı bir sis tabakası gibi çökmüştü üzerlerine; bağrış çağrış sokakta oynayan çocukların sesleri de olmasa hiç dağılacağı yoktu.

Sokağın tuhaf isminin nereden geldiğine dair rivayet

muhtelifti. Kimileri, bu civarda vaktiyle meşhur bir Osmanlı şairinin yaşadığını söylerdi. Dediklerine göre sanatçı, saraya gönderdiği methiyeler karşılığında aldığı cüzi bahşişi beğenmemiş, sultana şikâyetini iletmişti. Şayet layığınca mükâfatlandırılmazsa bir daha ağzını açmamaya yemin etmişti.

"Yedi Düvel Üç Kıta Beş Denizin Hükümdarı, Yüce Allah'ın Yeryüzündeki Gölgesi Padişah Efendimiz, o hudutsuz âlicenaplığıyla bu naçiz kulunu ihya edecektir hiç şüphesiz. Lakin olur da tenezzül etmezse, ben de bunu şiirlerimin pespayeliğine yoracak, ölene dek lâl kalacağım. Zira ölü bir şair kifayetsiz bir şaire yeğdir."

Bu minvalde sözler söylemiş, gece yarısı yağan kar gibi derin bir sessizliğe gömülmeden evvel. Haddini bilmezlikten değilmiş yaptığı; zihnindeki hükümdar mefhumuna hürmet, korku ve sadakat beslermiş. Böyle öğrenmiş ne de olsa büyüklerinden. Yönetene koşulsuz itaat! Ama yine de sanatçıymış işte; özgürlükten, esriklikten yana çarparmış yüreği. Yapamazmış zinhar kapalı kutularda; illaki bir hava deliği bulmalı, içeri ışık sızmalı. Hem biraz daha ilgi, biraz daha övgü, biraz daha sevgi istermiş gönlü – biraz daha para kazansa, o da fena olmazmış. Geçinmek zormuş şair olunca.

Olay kulağına geldiğinde sultan tepki göstermemiş. Hatta cüretkârlığın bu kadarı karşısında keyiflenmiş. Durumu telafi etmeye söz vermiş. Bütün despotlar gibi o da sanatçı taifesine karşı karışık duygular beslermiş. Bir yandan onların sağı solu belli olmaz hallerinden ve kural tanımazlıklarından hazzetmez; öte yandan onları ilginç, renkli bulurmuş. Hadlerini bildikleri müddetçe etrafta bulunmalarından hoşlanırmış. Velhasıl birkaç sanatçıyı sarayda, elinin ve kontrolünün altında tutmayı severmiş. Şarkı söylesinler, güldürsün eğlendirsinler, vatanperver şiirler düzsünler ama siyasi konularda asla fikir belirtmesinler istermiş. "İla-

hi işbölümü"ne inanırmış sultan: "Çiftçiler çiftçiliğini yapsın; kunduracılar kunduracılığını bilsin; şairler otlardan kelebeklerden dem vursun ama yönetim işlerini herkes tek bir yöneticiye bıraksın" dermiş.

Ama kader bu ya, sultanın ondan da hırslı bir oğlu varmış. On dokuz oğlundan biri! Bu evlat, saray efradını ardına alıp, babasını alaşağı etmek için harekete geçmiş o hafta. Padişah, asil kanı yerlere dökülmesin diye kirişle boğularak öldürülmüş. Ne de olsa Osmanlı düzeni, hayatta olduğu gibi ölümde de hiyerarşiye uygun davranırmış. Soylular özenle boğulur, isyancıların kellesi kesilir, cariyeler ağzı dikilmiş çuvallar içinde denize atılırmış. Kimine sicim, kimine kılıç, kimine hapis... Mesleğine ve konumuna göreymiş insanların akıbetleri. Saray önündeki darağaçlarında her hafta kelleler sergilenirmiş; önemli şahsiyetlerinki pamukla doldurulurmuş, avamınki samanla. Bizim şair de içten içe susturulmuş hissetmiş kendini. Ağzını bıçak açmamış son nefesine kadar.

Mahalle sakinlerinin kimileri ise bu hikâyeyi oldukça farklı naklederdi. Rivayete göre hadise bambaşka biçimde gerçekleşmişti. Şair kendisine cömertçe ödeme yapılmasını talep ettiğinde, küstahlığın bu kadarı karşısında öfkelenmişti sultan. Cezasını vermişti oracıkta: "Derhal dili kesile."

Böyledir işte, asırlardan bu yana... Sen misin fazla konuşan, had hudut tanımayan, adaletsizliğe başkaldıran, evvela dilin gider bu topraklarda. Yitirirsin kelimeleri, etinden et çekilmiş gibi cımbızla.

Şairin dili kesildikten sonra dilimlenmiş, kızartılmış, yedi mahallenin kedilerine yedirilmek üzere. Gel gör ki, senebesene bunca sivri laf etmekten dolayı tadı bir tuhafmış; kuyruk yağında nohutla kavrulsa da fayda etmemiş. Kediler yüz çevirip gitmişler. Olayı kafesli pencere ardından seyreden şairin karısı, gizlice dışarı süzülmüş, parçaları toplayıp birbirine dikmiş. Eserini dikkatlice yatağın üstüne bırakıp, di-

li yeniden kocasının ağzına takabilecek bir cerrah aramaya çıkmış. Ama kadıncağız odadan ayrılır ayrılmaz açık pencereden içeri süzülen bir martı dili kaptığı gibi uçmuş gitmiş. İstanbul'un martıları tadına tuzuna bakmaksızın ne bulurlarsa yemeleriyle nam salmışlar cihana, çok da şaşırmamak gerek bu duruma. Kendisinin iki katı büyüklüğündeki hayvanların bile gözlerini oyup mideye indirebilen bir kuş her şeyi yiyebilir ne de olsa. İşte böylece şair, ömrünün sonuna dek bir balıkçı feneri kadar sessiz kalmış. Onun ifade edemediği dizeleri, şehrin semalarında daireler çizerek uçan beyaz bir kuş çığlıklar atarak söylemiş cümle âleme. Sadece dinlemeyi bilenler işitebilmiş martının gagasından dökülen şiirleri. Sadece onlar kulak vermiş. Gerisi duymamış bile.

Adının arkasındaki hikâyenin aslı ne olursa olsun, Nalbantoğullarının oturduğu sokak kısmen sakin, kısmen miskin bir yerdi. Bu muhafazakâr yerde en yüce faziletler maddenin üç haline göre belirlenmişti: Allah'a –ve O'nun tayin ettiği hacı hoca takımına– şaşmaz bir itaat, sonsuz bir teslimiyet ve bükülmez bir istikrarla boyun eğmek (maddenin katı hali); ne kadar çamur ve pislik taşırsa taşısın, Hayat Nehri'ni olduğu gibi kabullenmek (maddenin sıvı hali); her türlü mal mülk ve ganimetin sonunda buhar olacağını düşünerek tüm hırs ve heveslerden vazgeçmek (maddenin gaz hali). Herkesin alın yazısı önceden yazılmış kabul edilirdi. Kaderde olan her çilenin mecburen çekilmesi beklenirdi; buna mahallelilerin birbirlerine ettikleri eziyetler de dahildi: maç kavgası, "Vay sen benim bahçemden nasıl meyve aşırırsın!" tartışması ve koca dayağı dahil.

Vişne rengi, iki katlı bir evdi Perilerinki. Yıllar içinde birçok renge boyanmıştı: tuzlu erik yeşili, ceviz reçeli kahverengisi, pancar turşusu moru. Nalbantoğulları alt katı kiralamıştı; ev sahibi de üst katta oturuyordu. Aile zengin olmadığı

halde –her türlü servet izafidir zaten, zamanın ve mekânın ölçülerine göre– Peri kendini bir şeylerden mahrum hissetmeden büyümüştü. Gerçi seneler geçtikçe, ailesindeki mutsuzlukları idrak edecekti. Büyümek demek, anne babanın kusurlarını görmeyi öğrenmek demekti.

Nalbantoğullarının son çocuğuydu Peri. *Tekne kazıntısı*. İki oğullarını ergenlik çağına getirmiş çift için doğrusu sürpriz olmuştu gelişi. Üzerine titrenen, sakınılan, her ihtiyacı karşılanan, el üstünde tutulan bir çocuk olarak geçirmişti ilk yıllarını. Yine de ne zaman annesiyle babası aynı odada olsalar gergin bir rüzgâr estiğinin farkındaydı.

Meyhane ile cami kadar uyumsuzlardı babası ile annesi. Konuşurken çatılan kaşlarına, seslerine işleyen sert tınıya bakan, onların âşık bir çift değil, satranç oynayan iki ezeli rakip olduğunu görürdü. Bir sonraki hamlelerini hesaplayarak; birbirlerinin kalelerini, fillerini, vezirlerini ele geçirerek; nihai zaferi sağlayacak darbeyi vurmayı hedefleyerek ilerliyorlardı evliliklerinin damalı ve yaralı zemininde. İki taraf da diğerini "ailenin zorbası" olarak görüp, tahammül edilmez buluyor ve ona "Şah mat!" diyeceği günü iple çekiyordu. Karşılıklı hınçları öyle derinlere işlemişti ki, kendilerini mağdur ve mazlum hissetmek için bir sebebe ihtiyaç duymaz olmuşlardı artık. O küçücük yaşında bile Peri annesiyle babasının aşk evliliği yapmadığını, sadece bugün değil, aslında hiçbir zaman birbirlerini sevmediklerini anlamıştı.

Ne zor şeydi birbirini hiç sevmemiş bir çiftin evladı olmak.

Akşamları babası büyük rakı şişesinin etrafına yerleştirilmiş mezelerle dolu masanın başına otururdu: ciğer tava, fava, zeytinyağlı enginar, kavun, beyazpeynir ve en sevdiği şey olan beyin salatası. Lakin boğazına düşkün biri değildi Mensur Bey. Yemek yemeyi, aç karnına içmemek için rıza gösterdiği bir vazife addederdi adeta. Her mezeyi müşkülpesent bir tadımcı gibi dener, yavaş yavaş sindirirdi. "Kumar oynamam,

çalıp çırpmam, sigara içmem, karı kız peşinde koşmam, ne rüşvet aldım, ne hırsızlık ettim, alnım ak; kimselere zarar vermem, yalan dolan desen yoktur kitabımda; herhalde Allah bu garip kuluna akşamları bir kadehçik içmeyi çok görmez, bu kadar günahı da helal etsin bana" derdi ara ara. Bu uzun akşam yemeklerinde ona katılan bir iki arkadaşı olurdu genelde. Siyasetten ve siyasetçilerden konuşur, memleketin haline dertlenirlerdi. Bu ülkedeki nice vatandaş gibi onlar da sohbetlerinin çoğunu, en az sevdikleri şeyleri konuşmaya ayırırlardı.

"Dünyayı dolaş bak, göreceksin herkesin içki içişi ne kadar farklı" derdi Mensur kızına. Kendisi gemi makinisti olarak epey dolaşmıştı gençliğinde. "Demokrasi olan memlekette bir adam sarhoş oldu mu, 'Ah ne oldu benim güzel sevgilime?' diye ağlar. Demokrasi olmayan yerde ise, bir adam sarhoş oldu mu, 'Ah ne oldu benim güzel memleketime?' diye ağlar."

Çok geçmeden kelimeler eriyip ezgilere dönüşürdü. Mensur Bey ve ahbapları inceden şarkılar söylemeye başlarlardı – önce oynak Balkan havaları, ardından devrimci Karadeniz türküleri, sonra da İç Anadolu'nun gamlı uzun havaları. Kürtçe, Türkçe, Zazaca, Rumca, Ermenice, Ladino şarkı sözleri, kıvrıla kıvrıla yükselen duman halkaları gibi birbirlerine eklenirdi havada.

Peri bir köşede kendi başına oturup izlerdi. Böyle zamanlarda yüreğine bir ağırlık çökerdi. Sevgili babasının neden bu kadar kederli olduğunu merak ederdi. Ne bu hüzün kalesine sızmayı başarabilir, ne de denemekten vazgeçerdi, çünkü ailede herkesin tanıklık edeceği üzre bizim Peri annesinin değil, babasının kızıydı.

Duvardaki işlemeli çerçevenin içinden, çelik mavisi gözlerindeki altın rengi harelerle onlara bakardı Atatürk. Ulu Önder portreleri evin her yerindeydi. Mutfakta asker üniformalı Atatürk, oturma odasında redingotlu Atatürk, ebeveyn yatak

odasında paltolu ve kalpaklı Atatürk, koridorda ipek eldivenli ve pelerinli Atatürk.

"Atamız olmasaydı İran gibi olurduk, sakın unutma" derdi Mensur kızına. "Artık ben çember sakal bırakırdım mecburen, bodrumda gizli gizli kendi içkimi üretirdim. Enseme çökerlerdi tabii, yakalayıp meydanda kırbaçlarlardı. Ve sen canım kızım, daha bu yaşta çarşaf giymeye başlardın. Kapkara!"

Mensur'un arkadaşları genelde öğretmenler, banka memurları, mühendislerdi. Onlar da en az onun kadar bağlıydılar Atatürk ve ilkelerine. Kimi akşamlar usuldan kahramanlık şiirleri okur, ilham gelirse yazarlardı da. Bu şiirlerin çoğu ritim olarak birbirine o kadar yakın ve içerik bakımından öyle mükerrerdi ki, farklı edebi eserlerden ziyade aynı gür seslenişin yankıları gibi gelirdi kulağa.

Oturma odasında kalıp bu duygulu sohbetlere kulak vermeyi severdi Peri. Mensur ve arkadaşları da Peri'nin varlığına ses etmezdi. Hatta konuşmalarına gösterdiği ilgiden memnun olur, gençliğe ve geleceğe dair umutlanırlardı. Böylece Peri çocukluğu boyunca, babasının en sevdiği kupadan portakal suyu içerek yanı başında oturdu her akşam. Kupanın bir yanında Atatürk'ün imzası, diğer yanında bir sözü vardı: *"Medenî dünya çok ileridedir. Buna yetişmek, o medeniyet dairesine dahil olmak mecburiyetindeyiz."* Bu porselen kupayı pek severdi Peri; avucunun içinde pürüzsüzlüğünü hissetmeye bayılırdı, ama içeceğini bitirdiğinde sanki medeni dünyaya yetişme şansı da bitivermiş gibi gelir, içini hüzün kaplardı.

Sürekli de oturmazdı tabii. Buz kovasını doldurmak, kül tablalarını boşaltmak, ekmek dilimlemek derken ha bire iş çıkardı – annesi ortada olmazdı çünkü. Selma sofrayı kurup yemekleri masaya koyar koymaz odasına çekilir, ertesi sabaha kadar da çıkmazdı. Yattığı yerden onları dinlerdi muhtemelen. Duymamak mümkün değildi ki; duvarlar kâğıt kadar in-

ceydi. Ama Selma ile Mensur arasında uzun zaman evvel dikilmiş bir başka duvar vardı, her sene bir kat daha yükselen.

Selma bir süre önce, vaazlarındaki belagat ve görüşlerindeki katılıkla namdar bir hocanın liderliğindeki bir tarikata dahil olmuştu. Üzümbaz Efendi diyorlardı ona – nerede putperestlik ve kâfirlik emaresi görse ayağının altına alıp üzüm gibi ezip geçeceğini iddia ettiğinden. Lakabının sulu üzümleri, üzümlerin de şarap imalatını çağrıştırması bu tarikat şeyhini zerrece rahatsız etmezdi. O, işin ezip geçme kısmını benimsemişti.

Bu bağnaz hocanın etkisi altında gözle görülür şekilde değişmişti Selma. Artık yalnızca karşı cinsle tokalaşmayı reddetmekle kalmıyor, otobüste bir erkeğin kalktığı koltuğa oturmayı da kabul etmiyordu – hatta adamcağız ona yer vermek için nezaketen kalkmış bile olsa. Bazı arkadaşlarının yaptığı gibi kara çarşafa, peçeye meyletmemişti ama bir sabah aniden örtünüvermişti. Pop müziği yoz bulduğundan onaylamıyordu. Her türlü şekerleme, dondurma, patates cipsi ve çikolata ürününün –üzerinde helal yazanların bile– eve girmesini yasaklamıştı. Zira Üzümbaz Efendi'den bu tür ürünlerin içinde jelatin, jelatinin içinde de domuz kemikleri olabileceğine dair bir vaaz dinlemişti. Gene aynı sebepten ötürü şampuan yerine kil, diş macunu yerine sadece misvak, mum yerine içine fitil yerleştirilmiş bir top tereyağı kullanıyordu.

Kafa dengi ahbaplarıyla İstanbul ve çevresindeki plajlara geziler düzenliyor, güneşlenen bikinili, mayolu kadınları, ruhlarını kurtarmak için çok geç olmadan tövbeye ikna etmeye çalışıyorlardı. Ünlemlerin bol keseden, virgüllerinse hasisçe kullanıldığı, düşük cümleler ve feci yazım hatalarıyla dolu broşürler dağıtıyorlar; Allah'ın havvakızlarını toplum içinde böyle yarı çıplak görmek istemediğini anlatıp duruyorlardı. Akşam olup da plajlar boşalınca, aynı broşürler yırtılmış ve lekelenmiş olarak rüzgârda uçuşurdu; "ten", "günah", "ce-

hennem" sözcükleri kurumuş yosunlar gibi kumların üstüne saçılırdı.

Selma zaten ezelden beridir heyecanlı biriydi, ama hayatının bu yeni döneminde, başkalarını, özellikle de kocasını, Hak yoluna çekme hevesiyle iyiden iyiye konuşkan kesilmişti. Mensur'un da "ıslah edilmek" gibi bir niyeti olmayınca, evde yan yana duramaz olmuşlardı. Bir savaş diyarıydı artık Nalbantoğulları hanesi.

İnanç ve kimlik meselesi, Nalbantoğullarının evine bir göktaşı gibi beklenmedik şekilde düşerek aileyi iki kampa ayırmıştı. Son derece dindar ve milliyetçi olan küçük oğul Hakan hiç tereddüt etmeden annesinin tarafını seçmişti; büyük oğul Umut bir süre kararsız kalsa da, söylediği ve yaptığı her şeyden sola meylettiği aşikârdı. Gün gelip solculuğunu nihayet açıkça sahiplendiğinde, basbayağı koyu bir Marksist olduğu ortaya çıkacaktı.

Bu yarı yarıya bölünme Peri'yi zor durumda bırakmıştı. Mensur da, Selma da onu kendi tarafına çekmeye çalışırdı. Annesinin uzlaşmaz dindarlığı ile babasının uzlaşmaz materyalizmi arasında bir karar verme mecburiyeti neredeyse paralize ediyordu kızcağızı. Zira Peri, mümkün olduğunca kimseyi kırmamaya, üzmemeye çalışan bir insandı. Etrafında bu kadar çok tartışma, sürtüşme olunca o da edilgenliği seçti sessizce. Halbuki ne ateşler vardı içinde. Söndürdü her birini elleriyle. Başkalarını uzlaştırayım, ortamı yatıştırayım diye kendinden uzaklaştı günbegün. Çocukken tam olarak çocuk, gençken tam olarak genç olamayacaktı bir türlü; hep yaşından fersah fersah önde.

Peri'nin annesiyle babası arasındaki uçurumun en bariz olduğu yer oturma odasıydı. Televizyonun üstündeki iki raftan ilki Mensur'un kitaplarına ayrılmıştı: Lord Kinross'tan *Atatürk: Bir Milletin Yeniden Doğuşu*, Atatürk'ün *Nutuk*'u, Nâzım Hikmet'in tüm eserleri, Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza*'sı,

Boris Pasternak'ın *Doktor Jivago*'su ve okuna okuna yıpranmış cildiyle Ömer Hayyam'ın *Rubailer*'i...

İkinci raf ise bambaşka bir âlemdi. Yıllarca, değişik renk ve boyutta porselen atlar –altın rengi yeleleri ve ebemkuşağı kuyruklarıyla; oynaşan, koşuşan, otlayan midilliler, küheylanlar, kısraklar– durmuştu burada. Derken, yavaş yavaş kitaplar gelmeye başlamıştı: Buhari'nin derlediği *Hadisler*, İmam-ı Gazali'nin eserleri, *Abdest ve Namaz Hocası*, *Müslümanlıkta Ahlaklı Hayat*, *Müslüman Kadının El Kitabı*, *Sabır ve Kadirşinaslık Erdemleri*, *İslamî Rüya Tabirleri*... Başköşe Üzümbaz Efendi'nin yegâne eserine ayrılmıştı: *Hızla Yozlaşan Dünyada Nasıl Pak Kalınır*? Kitaplar arttıkça atlar santim santim rafın ucuna kaymış, yalçın bir uçurum kenarında soluklanırcasına kalakalmışlardı orada.

Evin içinde deveran eden fikir ve duygu tufanı şaşkına çeviriyordu Peri'yi. Bütün öğretilenlerden biliyordu ki Yaradan tek ve biricikti. Ama annesinin korkuyla ve huşuyla yalvarıp yakardığı Allah ile babasının sitemle dert yandığı Tanrı'nın aynı varlık olduğuna inanması mümkün değildi. Nasıl oluyordu da aynı yatağı olmasa da, hâlâ aynı yüzüğü paylaşan iki insan, Yaradan'ı bu kadar zıt tahayyül edebiliyordu? Nasıl oluyordu da aynı varlık, dolayısıyla tek hakikat, bu kadar farklı algılanabiliyordu?

Bıçak

İstanbul, 2016

Peri çok geçmeden iki küçük hırsızı gördü uzakta. Ellerinden geldiğince hızlı kaçmışlardı ama o daha süratliydi. Şansına –tabii eğer şanssa bunun adı– inanamadı. Çantasının hâlâ onlarda olduğundan emin değilse de peşleri sıra devam etti koşmaya. Azimle kovaladı. Daracık bir ara sokağa daldı; her solukta göğsü yanıyordu.

Çocuklar oradaydılar işte. Yanlarında bir adam oturuyordu. Peri hemen tanıdı. Az evvel sigarasının geri kalanını içen berduşun ta kendisi!

Peri, onlara doğru bir adım attı ama konuşamadı. Düşünmeden, adeta hayvani bir içgüdüyle hareket etmişti; birdenbire bocaladı. Hırsızları kovalamak kolaydı da esas yakalayınca ne yapması gerektiğine dair en ufak bir fikri yoktu.

Berduş onu bekliyormuş gibi sakince gülümsedi. Yakından farklı görünüyordu; elmacıkkemiklerinin sıska çizgilerinde mükemmel bir simetri, gözlerinin kara derinliklerinde gencecik bir ışıltı vardı. Üstünün başının pejmürdeliği olmasa, züppe bir hali olduğu bile söylenebilirdi. Peri'nin çantasını sıkıca kucağında tutuyordu; uzun zamandır görmediği bir sevgiliyi okşarcasına.

"O bana ait" dedi Peri, boğazında bir düğüm hissederek.

Berduş alaycı bir bakış attı. Tokasını açtığı çantayı havaya kaldırdı ve aniden baş aşağı çevirdi. İçindekiler paldır küldür döküldü ortalığa: ev anahtarları, ruj, cep telefonu, göz

kalemi, güneş gözlüğü, dolmakalem, minyatür bir parfüm şişesi, mendil paketi, saç fırçası, tampon... Ve bir de deri cüzdan. Bu sonuncusunu dikkatle yerden aldı adam. İçindekileri tek tek çıkardı: kâğıt paralar, kredi kartları, nüfus kâğıdı, araba ehliyeti, aile fotoğrafları. Diğer şeylerle ilgilenmeden paraları cebine attı, cep telefonunu ise yanına koydu. Bir ıslık tutturdu gamsızlığını aşikâr etmek istercesine. Tam cüzdanı fırlatıp atacakken durakladı. Bir şey çarpmıştı adamın gözüne. Peri'nin bunca zaman özenle sakladığı, en yakınındakilerle bile paylaşmadığı bir Polaroid fotoğraf. Çok eskilerden kalma bir hatıra, kimselerin bilmediği bir sır.

Berduş ilgiyle baktı fotoğraftaki yüzlere. Orta yaşlı bir adam ve üç genç kadın vardı karede; bir profesör ile üç öğrencisi. Paltolarına, atkılarına sarınmış yan yana duruyorlardı, yüzlerinde tebessümlerle. Sırtlarını Oxford Üniversitesi'ndeki Bodleian Kütüphanesi'ne vermiş, kışın en soğuk günlerinden birine hapsolmuşlardı sonsuza dek.

Berduş, sanki Oxford Üniversitesi'ni bir film sahnesinden tanımış gibi başını kaldırıp sırıttı Peri'ye. Kim bilir belki de fotoğraftaki kızlardan birinin şimdi karşısında duran kadın olduğunu anlamıştı. Evet, Peri o üç öğrenciden biriydi. Seneler içinde biraz kilo almış, cildinde ilk kırışıklar belirmişti. Saçları artık daha kısa ve daha düzdü, ama gözleri hep aynı kalmıştı.

Berduşun fotoğrafa ilgisi uzun sürmedi; tutup aniden kenara fırlatıverdi. Havada birkaç saniye süzüldükten sonra yere düştü Polaroid.

Peri gayriihtiyari irkildi; fotoğraf canlıymış da incinecekmiş gibi hissetti. Adamla konuşursa çantasını –ve değerli fotoğrafını– geri alabileceğini zannetti. Sokak ıssızdı, gökyüzünün ışığı çekilivermişti. Anayoldan ne kadar uzaklaşmıştı acaba? Trafiğin sesini duyabiliyordu hâlâ ama cam duvar arkasından gelircesine boğuktu. Korktu birden. Paniğe kapıldı.

Bu arada öylece durdu berduş. Ne bir şey söyledi ne bir hamle yaptı. Aralarındaki sessizlik öyle kesifti ki, yakınlardaki çöp yığınında koşuşturan bir farenin ayak seslerini duyabildiğini sandı Peri. Belli ki İstanbul kedilerine uzaktı bu dar sokak; şehrin sınırları dışındaydı adeta.

Berduş paltosunun ceplerini yokladı, aradığı şeyi bulup çıkardı. Bir naylon poşet ve bir tüp Bally. Adam tüpü açtı; tamamını torbaya boşalttı. Sonra içine hava üfleyerek küçük bir balon haline getirdi. Eserine bakarak gülümsedi; düşen her kar tanesinin pırlanta ya da inci olduğu bir kar küresiydi sanki yarattığı. Torbayı burnuyla ağzını kavrayacak şekilde suratına yerleştirdi; derin bir soluk aldı; bir daha ve bir daha. Başını yeniden kaldırdığında ifadesi tamamen değişmişti, hem buradaydı, hem uzaklarda. Peri o zaman anladı ki karşısındaki bir Bally bağımlısı. Adamın gözünün akındaki damarları fark etti – kavrulmuş toprakta kızıl çatlaklar gibi. İçinden bir ses derhal buradan uzaklaşmasını, kızına ve arabasına geri dönmesini söylese de sanki yapıştırıcı ayaklarına dökülmüş gibi kıpırdamadan durdu.

Berduş nihayet torbayı elinden bırakır gibi olduğunda çocuklardan biri uzanıp kaptı ganimeti, telaşla içine çekti kalan Bally'yi. Diğer ufaklık sona kalmanın sabırsızlığıyla kenarda bekledi. Sokak çocuklarının ve küçük yaşta fuhuşa itilenlerin favori maddesiydi Bally; onları tüy gibi hafifletip çatıların, kubbelerin ve gökdelenlerin üstünden aşırtarak uçuran; hapishanelerin, nezarethanelerin, sefaletin, tecavüzcülerin ve pezevenklerin mevcut olmadığı asude diyarlara taşıyan sihirli halıydı. O hayali yerde kalabildikleri kadar uzun kalır, dalından topladıkları altın rengi üzümleri ve sulu şeftalileri tadarlardı. Soğuk, gaddarlık ve açlığın ulaşamadığı o büyülü cennette, öcüleri kovalayıp devlerle alay eder, cinleri içinden çıktıkları lambalara geri tıkıp, tutsak ederlerdi.

Bütün güzel düşler gibi bunun da bir bedeli vardı elbet-

te. Bally vücutlarına nüfuz edip, beyin hücrelerinin zarlarını eritirdi; sinir sistemlerine saldırır, böbreklerini ve karaciğerlerini mahveder, için için yiyip bitirirdi sokak çocuklarını.

Berduş çevik bir hamleyle aniden ayağa kalktı. Yüzüne çöreklenen ifade ürkütücüydü.

"Kızım polis çağırdı, haberin olsun!" diye bağırdı Peri; içinde kötü bir his yandı söndü. "Birkaç dakikaya burada olurlar."

Sanki bu sözü bekliyormuş gibi bir adım attı berduş, bir adım daha. Peri'ye fikrini değiştirmek için zaman vermek ya da olacaklardan sorumlu tutulamayacağını netleştirmek ister gibi ağır ve temkinliydi hareketleri.

İki çocuk ortadan kaybolmuştu. Ne zaman nereye gitmişlerdi, hiçbir fikri yoktu Peri'nin. Fark etmemişti bile çekildiklerini. Öylesine sabit gözlerle bakakalmıştı berduşa. Arka sokakların kralıydı o, toplanmamış çöplerin sultanı. Tipi değil ama tavırlarındaki ciddiyet ve ağırlık birini hatırlatıyordu Peri'ye – maziye kilitleyip orada bıraktığını sandığı birini; şu hayatta hiç kimseyi sevmediği gibi sevdiği, bir zamanlar sırılsıklam âşık olduğu birini.

İlerideki sokak lambasının solgun ışığında, yerde tozlar içindeki Polaroid'e dönüp baktı Peri. Oxford Üniversitesi'nden elinde kalan birkaç fotoğraftan biriydi – Profesör Azur'un içinde bulunduğu tek kare. Kaybetmeyi göze alamazdı.

Başını kaldırdığında, berduşun burnunun kanadığını görerek irkildi. Göğsüne dökülen kan damlaları öyle parlak bir kırmızıydı ki boyayı andırıyordu. Ne var ki adam umursamıyordu. Seri hareketlerle ona doğru ilerliyordu.

Korkuyla iç çekti Peri. Kendi sesi kulağına yabancı, yabani geldi. Çeliğin ışıltısını gördü bir an, berduş bıçağı çekip ona doğru savurmadan evvel.

Oyuncak

İstanbul, 1980'ler

Bir cuma gecesi geç vakit geldiler. Avlanmak için karanlığın pelerinini şehrin üstüne atmasını bekleyen gececil kuşlar gibiydiler. Zili çalmak yerine kapıyı yumrukladılar. Gümbür gümbür sesi evde en son duyan Selma oldu. Geç yatmıştı zira. Ertesi gün misafir bekliyorlardı; o yüzden en beğenilen yemeklerinden birini –güveçte naneli kuzu budu– hazırlamak için geç saatlere kadar ayakta kalmış, daha yeni uykuya dalmıştı. Selma kalkıp ayaklanana kadar polisler evin içine girmiş, Nalbantoğullarının iki oğlunun paylaştığı odayı altüst etmeye başlamışlardı bile. O baskından sonra, geç uyandığı için kendini suçlarcasına, bir daha asla geceleri doğru düzgün uyuyamayacaktı Selma. O da bir gececil kuşa dönüşecekti.

Her ne kadar polisler buldukları her şeyi inceleseler de hal ve tavırlarından aşikârdı büyük oğul Umut için geldikleri.

Umut'u tek başına bir köşeye dikmiş, ailesiyle bakışmasını bile yasaklamışlardı. Abisini o halde görmek, yedi yaşındaki Peri'nin içini kederle doldurdu. Bunu kimseye söylemişliği yoktu ama en sevdiği abisiydi Umut. Her gülümseyişinde ışıldayan iri ela gözleri, ona yaşından daha bilge bir hava veren geniş bir alnı vardı. Peri gibi Umut'un da yanakları kolaycacık kızarırdı. Peri'nin aksine, adıyla müsemma şekilde umut ve iyimserlik doluydu. Aralarındaki yaş farkına rağmen Umut hep Peri'ye yakın olmuştu; sırf kız kardeşinin

hatırı için onunla her türlü saçma sapan oyunu oynar, bazen korsan, bazen kâhin olurdu.

Kimya mühendisliği okuduğu üniversitede Umut içine kapanmıştı. Bıyık bırakmış, saçını uzatmış, duvarlarına Peri'nin daha önce görmediği insanların fotoğraflarını asmıştı: kır sakallı bir dede; yuvarlak, tel gözlüklü, açık yüzlü bir adam; karmakarışık saçlı ve koyu renk bereli bir başka adam. Bir de saçlarını toplamış, beyaz şapkalı bir kadın vardı. Peri bu insanların kim olduğunu sorduğunda "Bu Marx, diğeri Gramsci. Bereli olansa yoldaş Che" diye açıklamıştı abisi.

"Hımm" demişti Peri; abisinin neden bahsettiğine dair en ufak bir fikri olmasa da sesindeki heyecandan etkilenmişti. "Peki bu?"

"Rosa" demişti abisi, uzun zamandır hasret kaldığı bir dosttan bahsedercesine sevecen.

"Keşke benim adım da Rosa olsaydı."

Gülümsemişti Umut. "Senin adın daha güzel, ama istersen sana Rosa-Peri derim. Belki sen de ileride devrimci olursun."

"Devrimci ne demek?"

Bir an duraklamıştı Umut. "Devrimci, bütün çocukların oyuncakları olmasını ama hiçbir çocuğun aşırı oyuncağı olmamasını isteyen kişiye denir."

"Pe-ki..." demişti Peri kafası karışmış halde. Duyduklarının yarısını beğenmiş, yarısını beğenmemişti. "Ne kadar olursa, aşırı sayılır mesela?"

Polislerin şimdi duvarlardan söktüğü posterler bunlardı işte. Yırtılacak bir şey kalmadığında kitaplara bakmaya başladılar. (Hakan'ın okumakla arası olmadığı için kitapların hepsi Umut'a aitti). Karl Marx'ın *Komünist Manifesto*'su, Friedrich Engels'den *İngiltere'de Emekçi Sınıfların Durumu*, Lev Troçki'den *Sürekli Devrim*, George Orwell'den *Katalonya'ya*

Selam, Thomas More'dan *Ütopya*... Çatık kaşlarla sayfaları hızla çevirerek tarıyor, kişisel mektuplar ve notlar var mı diye bakıyorlardı. Bir şey bulamadılar ama yine de kitaplara el koydular.

"Ne diye okuyorsun lan bu bokları?" dedi polislerin başındaki komiser. *Örümcek Kadının Öpücüğü*'nü tutmuş, Umut'a doğru sallıyordu. "Sen Müslüman değil misin? Türk değil misin? Baban Müslüman Türk, anan Müslüman Türk. Yedi göbek sülalen desen öyle. Sana ne, ha? Sana ne bu ecnebi zırvalardan?"

Umut gözlerini çıplak ayaklarına dikti; yuvarlak, tertemiz ayak parmakları adeta kendilerini güvende hissetmek istercesine birbirlerine sokulmuşlardı.

"Varsa bir dertleri kendileri çözsünler Allah'ın belası Batılılar" dedi komiser. "Biz gül gibi geçinip gidiyoruz memleketimizde. Hepimiz aynıyız, sınıf mınıf yok burada. Ne anlama geldiğini bile bilmeyiz o kelimenin. Sen hiç karşısındakine 'Emmi senin sınıfın ne?' diye soran birini gördün mü? Görmedin tabii! Tek din, tek millet, tek her bir şey. Anlıyor musun?"

Komiser, Umut'a daha da yaklaşmış, sanki koklayacakmış gibi eğiliyordu. "Böyle saçmalıklara son vermek için koca koca darbeler yapıldı bu memlekette. Şimdi yine çıkıyor solcular mantar gibi! İzin verir miyiz sanıyorsun? O okuduğun kitaplar iftira, yalan dolu. Mürekkep değil zıkkımla yazılmış hepsi! Yoksa sen de mi zehirlendin, ha?"

Umut hiçbir şey demedi.

"Sana bir soru sordum, geri zekâlı!" diye bağırdı komiser, burun deliklerini açarak. "Zehirlendin mi dedim!"

"Hayır" diye yanıt verdi Umut; sesi ancak bir fısıltı kadar çıkmıştı.

"Hımm, bence kesin öyle" dedi adam, kendi kendine hak verircesine başını sallayarak.

Döşekler, gardırop, çekmeceler, hatta odun sobasının içi...

bakmadıkları delik, yoklamadıkları köşe bırakmadılar. Aradıkları her ne idiyse bulamamış gibiydiler; bu da nedense onları daha çok sinirlendirmişti.

"Her yeri arayın. Saklamışlar besbelli" diye emretti komiser adamlarına. Sigaranın birini söndürüp birini yakıyor, küllerini yerlere silkiyordu.

"Affedersiniz... tam olarak neyi saklamışız acaba?" diye lafa girecek oldu Mensur, ailenin diğer fertlerinin dizilip bekletildikleri karşı köşeden. Seyrek saçları karışık, çizgili pijaması kırışıktı; ayaklarında pofuduk terlikler vardı.

"Bulduğumuzda bir tarafına sokarım, anlarsın" diye yanıt verdi komiser. "Sanki bilmiyor ne aradığımızı."

Peri bu kelimelerin sertliği karşısında irkilerek babasının elini tuttu. Ama gözlerini abisinden ayırmıyordu. Umut'un yüzü kireç gibi bembeyazdı; onun için endişeleniyordu.

Polisler diğer yatak odalarının, banyonun, tuvaletin, hıyar turşularıyla biber kurularını sakladıkları kilerin altını üstüne getirdiler. Açılıp kapanan çekmecelerin, didiklenen kutuların, sağa sola atılan çatal bıçağın sesleri geliyordu mutfaktan. Her zaman dantel örtülü tertipli rafların olduğu yerde şimdi karışıklık hâkimdi. Bir saat, belki daha fazla zaman geçti. Dışarıda, semada incecik bir ışık çizgisi belirdi, tıpkı bir bebeğin yeni patlayan dişi gibi yarıyordu kurşuni göğü.

"Peki ya çocuk?" diye sordu komiser. İzmaritini halının üstüne atıp ayakkabısının topuğuyla söndürdü. "Oyuncakların arasına baktınız mı?"

Selma, gözlerini daha o gün temizlediği halıdan ayırmadan araya girdi. "Bir yanlışlık olmalı efendim. Mazbut bir aileyiz biz. Allah'tan korkarız."

Söylenenleri duymazdan gelerek, Peri'ye dönüp dik dik baktı adam. "Nerede senin eşyaların? Göster bize."

Peri'nin gözleri büyüdü. Neden herkes onun oyuncaklarıy-

la ilgileniyordu ki – önce devrimciler, şimdi de polis? Öyle çok fazla oyuncağı da yoktu zaten. "Söylemem."

Hâlâ kızının elini tutan Mensur onu geriye çekerek "Şşş" dedi. "Bırak da baksınlar. Kaygılanacak bir şeyimiz yok nasılsa." Sonra sözlerini belirli birine yöneltmeksizin, "Yatağının altındaki pembe sandıktalar" dedi.

Birkaç dakika sonra, polisler geri geldiklerinde, komiserin parmaklarının ucunda tuttuğu nesneden ziyade yüzündeki ifade oldu Peri'yi telaşlandıran.

"Vay, vay! Bakın ne varmış burada?" dedi komiser.

Peri daha önce hiç silah görmemişti. Televizyondakilerle karşılaştırıldığında o kadar küçük görünüyordu ki, bir an acaba gerçek mi diye merak etti.

"Beşiğin içine saklanmış. Oyuncak bebeğin altına! Aman ne akıllıca!"

"Kuran çarpsın ki bizim haberimiz yok" dedi Selma titrek bir sesle.

"Sen bilmiyorsun tabii kadın, ama oğlun biliyor."

"Benim değil o" dedi Umut; yüzü kıpkırmızıydı. "Birkaç gün saklamamı istediler. Yarın geri götürecektim. Ben kullanmayı bile bilmem."

"Kimmiş senden bunu isteyenler bakalım?" diye sordu komiser.

Umut sessizliğe gömüldü.

Dışarıda, yakınlardaki bir caminin müezzininin sesi yükseldi.

"Tamam, gidiyoruz" dedi komiser. "Alın bunu."

Silahı gördüğü an donup kalmış olan Mensur yalvarmaya başladı. "Beyefendi lütfen. Bir yanlışlık olmalı. Mutlaka bir izahı vardır. Oğlumuz altın kalplidir. Kimseleri incitmez. Ondan kimseye kötülük gelmez."

Kapıya doğru birkaç adım atmış olan komiser topuklarının üstünde geri döndü. "Hep aynı maval! Çoluk çocuğunu-

za mukayyet olmuyorsunuz; onlar da gidip Allahsız komünist piçlerle takılıyor, burunlarını bin türlü pisliğe sokuyorlar. İş işten geçtikten sonra böyle sızlanıp yalvarıyorsunuz. Ah vah ediyorsunuz. Doğru dürüst bakmayacaksan ne demeye çocuk yaptın dangalak? Sikini tutamadın mı?"

Komiser ani bir hareketle Mensur'un pijama pantolonuna asılarak dizlerine kadar indirdi. Adamcağızın belki biraz eski ama beyaz pak donu ortaya çıkıverdi. Polislerin bir ikisi gülüştü. Diğerleri umursamıyormuş gibi yaptı. Birkaçı ise utanarak uzağa baktı.

Peri babasının elinden bütün enerjinin çekildiğini, parmaklarının bir cesedinki gibi hissiz ve kansız kaldığını hissetti. Babasının sessizliğini duymak; konuşmaya başladığı günden beri hayran olduğu, saygı duyduğu, örnek aldığı ve canı kadar sevdiği insanın utancına şahit olmak allak bullak etti çocuğu. Mensur titreyerek pijamasını çekene kadar polisler kapıdan çıkmıştı bile. Umut'u da yanlarına alarak.

* * *

Günlerce gözaltında kaldı Umut. Bu zaman zarfında ailesi onu hiç görmedi. Yasadışı komünist bir örgüt üyesi olmakla suçlanmış, silahın kendisine ait olduğunu kabul etmişti – çırılçıplak ve gözleri bağlı vaziyette metal bir somyaya bağlanıp, vücuduna elektrik verildikten sonra. Hatta elektrotları hayalarına bağlayıp voltajı iki katına çıkardıklarında, devlet yetkililerine yönelik bir seri suikast planı yapan bir hücrenin lideri olduğunu bile "itiraf" etmişti. O kadar çok işkence görmüştü ki fark etmiyordu artık, ne söyledilerse üstlenmişti can havliyle. Keskin yanık et kokusu, bakırımsı kan kokusu, ekşi idrar kokusu ve baş işkencecisi "Fıskiye" Fahir'in –bahçe hortumuyla geliştirdiği işkence tekniklerine borçluydu lakabını– çiğnediği sakızın naneli kokusu.

Umut ne zaman kendinden geçecek olsa üzerine sıkılan soğuk suyla ayıltılıyordu. Akşamları ona işkence eden aynı polis memurları sabahları yaralarına merhem sürüyorlardı ki uygulamaya devam edebilsinler. Bazen gelip yanında otururdu Fıskiye Fahir; maaşının azlığından, iş saatlerinin uzunluğundan ve kendisinden yaşlı, evli barklı bir adama kaçan akılsız kızından yakınırdı. Çifte kumrular altı ay sonra beş parasız çıkagelmişlerdi korka korka. "Oracıkta ümüklerini sıkabilirdim amma..." Kıyamamıştı Fıskiye Fahir. Birçok profesyonel işkenceci gibi o da aile fertlerine karşı korumacı, üstlerine karşı itaatkâr ve geri kalan herkese karşı gaddardı.

Seanslar arasında bazen İstiklal Marşı, bazen de öteki zanlıların çığlıkları dinletilirdi Umut'a; tıpkı onlara da Umut'un çığlıklarının dinletildiği gibi. Bir keresinde, ihmalkârlık bu ya, işkencecileri elektrik vermeden önce ağzına bez sıkıştırmayı unuttuklarından, dilini ısırmış, neredeyse ortadan ikiye bölmüştü. Uzun, çok uzun zaman, ne tatlı ne tuzlu, hiçbir şeyin tadını tam alamayacaktı.

1980 darbesinin ardından ülkenin her yerinde hapishaneler, karakollar ve ıslahevlerinde yaygın olarak uygulanan işkencenin artık azaldığı iddia ediliyordu. Lakin hakikat farklıydı. Eski alışkanlıklardan kolay vazgeçilmiyordu ne de olsa. Gerçi değişiklikler de olmuştu zamanla. Falaka azalmış, yerini Filistin askısına bırakmıştı – daha temiz bir yöntem. Sigarayla yakmak, tırnak ya da diş sökmek eskisi kadar rağbet görmüyordu. Fazla iz bırakıyordu bu eski usuller. Elektrik daha hızlı, daha etkiliydi. Tutuklulara birbirlerinin pisliklerini yedirmek veya onları saatlerce, günlerce lağım çukurlarında bekletmek de öyle. Dışarıdan bakınca kötü muameleye dair herhangi bir emare görülmüyordu. Her şeye burnunu sokan gazeteciler ya da Avrupalı insan hakları savunucuları olur da haber vermeden ziyarete gelirse tespit edecekleri bir şey olmuyordu.

Nihayetinde, şartlı tahliyesiz sekiz yıl dört aya mahkûm edildi Umut.

* * *

Nalbantoğulları her görüş günü aksatmadan cezaevine geldiler. Bazen Mensur ile küçük oğlu, bazen Selma ile kızı, bazen Mensur ile kızı giderdi; ama asla Mensur ile Selma beraber değil. Düzinelerce insan arasında bekler; yüzlerce kaygılı, ıstıraplı görüşmenin izlerini taşıyan, beyaz demeye bin şahit isteyen plastik bir masaya ilişirlerdi: ziyaretçiler bir tarafta, mahkûmlar karşı tarafta. Emredildiği gibi, ellerini görünür yerde tutarlardı, kimse bir şey alıp veremesin diye. Bu şekilde oturur, kederin açtığı deliği, zoraki gülümsemeler ve kırık dökük kelimelerle yamamaya çalışırlardı.

Bir keresinde, Umut tam kalkıp giderken arkasında bir kan lekesi gördü Mensur. Bir söğüt yaprağı büyüklüğünde ve şeklindeydi leke. Seçilmiş bir azınlığa uygulanıyordu bu işkence yöntemi: siyasi mahkûmlara, eşcinsellere ve sokaklardan toplanan transseksüellere.

Soluğu kesilir gibi oldu Mensur'un. Kendini tutmak için çabalasa da başaramadı, o koca adam omuzları sarsıla sarsıla ağlamaya başladı. Allahtan, çoktan içeri dönmüş olan Umut duymadı babasının hıçkırıklarını. Ama babasına eşlik eden Peri duydu ve hiç unutmadı. O günden sonra onu bir daha abisini ziyarete götürmediler. Onun yerine Umut'a mektup yazmasını istediler. Yazdı da. Defalarca. Güzel şeylerden bahsetti mektuplarında, olduğundan daha neşeli ve gamsız görünmeye çalışarak, –mış gibi yapmayı öğrendi. Dünya adil, hayat asudeymiş gibi özenle seçti kelimelerini. Sırf abisine bir nebze hafiflik verebilmek için hayal gücünü geliştirdi.

Ne var ki düşlerinde Umut'u görmeye devam etti Peri. Korkuyla sıçrayarak, bazen çığlıklar atarak karabasanlardan

uyanma huyu, ta o zamanlar başladı. Böyle gecelerde yataktan kalkıp usulca odasındaki gardıroba girer, kapıyı içeriden örterdi. O karanlık ve kapalı yerde abisiyle yan yana olduğunu düşlerdi; aynı koğuşta, aynı kıstırılmışlıkta. Nedense gardıroba sığınmak korkularını dindirirdi.

* * *

Umut'un parmaklıklar ardında olmasının üzüntüsü Nalbantoğullarını birleştireceğine daha da böldü, kutuplaştırdı. Mensur karısını suçluyordu. Kendisi bütün gün işteydi; oğullarına göz kulak olması gereken biri varsa, Selma'ydı. Zamanını yobaz hocalarla harcayacağına evlatlarıyla ilgilenseydi bu belanın önüne geçebilirlerdi. Selma ise tam tersini düşünüyordu. Ketum, kırgın, küskündü. Olanlardan kocasını sorumlu tutuyordu. Çocuklarının kafasına dinsizlik tohumları eken Mensur değil miydi? Materyalizm ve özgür düşünce üstüne attığı o saçma sapan nutuklarla onları felakete sürüklemişti. İnsanı dengede tutan Allah korkusuydu, o korku kalkınca yanlış yapmıştı işte oğulları. Demek ki Mensur'du bunlara sebep. Didiştiler. Takıştılar.

Mensur ile Selma'nın senebesene giderek tavsayan ilişkisi, içi boş bir kabuğa dönüşmüştü. Şimdiyse o kabuk kırılıp açılmış, eşler kendilerini iki karşıt tarafta bulmuşlardı. Evin içindeki hava, yaşayanların hüznünü içine çekmiş gibi ağır ve boğucuydu. Peri'ye öyle geliyordu ki açık camlardan ezkaza içeri giren arılar ve kelebekler bile hemen kendilerini dışarı atıyorlardı. O doymak bilmez sivrisinekler bile, mutsuzluk bulaşmasın diye Nalbantoğullarını ısırmaz olmuşlardı.

Peri'nin Tanrı'yı yoğun olarak sorgulamaya başlaması işte o günlere rastlar. Ne annesinin öğrettiği gibi her gece uyumadan önce dua edebiliyor; ne babasının tavsiye ettiği gibi

Yaradan'a karşı kayıtsız kalabiliyordu. Bunun yerine, ana babasına söylemeye cesaret edemediği ne kadar sitem, şikâyet varsa, hepsini kelimelerden müteşekkil bir top güllesine dönüştürüp, Tanrı'ya fırlatıyordu. O'nunla her konuda münakaşa ediyor, kolay yanıtları olmadığını bildiği sorularını – kimsecikler duymasın diye alçacık bir sesle– O'na soruyordu. Neden bunca haksızlığa izin veriyordu Rab? İyi insanların başına korkunç şeyler gelmesini nasıl sindirebiliyordu içine? Hapishane duvarlarının ardını, hücre parmaklıklarının ötesini görüp duyabiliyor muydu? Şayet görüp duyamıyorsa, demek ki dedikleri kadar kudretli değildi. Yok eğer, görüp duyuyorsa, o zaman da adil değildi. Her halükârda Tanrı anlatıldığı gibi değildi işte.

Annesine ve onun hocası Üzümbaz Efendi'ye yöneltemediği tepkiyi; babasına ve onun içki alışkanlığına duyamadığı endişeyi; büyük abisine anlatamadığı kederini ve küçük abisiyle arasındaki kapanmayan mesafeyi birbirine katıp koyu bir harç yapmış, Tanrı hakkındaki fikirlerinin içine boca etmişti. Orada, zihninin fırınında pişiyordu bu tuhaf karışım; yavaş yavaş kabarıyor, kenarları yanıyordu.

Rab, baktığında ne kadar basit bir kelimeydi ama nasıl da karmaşık aslında. Yaptığın her şeyi görüp duyacak kadar yakındı ama ulaşılması imkânsız. Ne var ki Peri bir yolunu bulmaya kararlıydı. Zira eğer annesinin dindar Allah algısıyla babasının laik Tanrısını birleştirmeyi başarabilirse ebeveynlerini bir şekilde bir araya getirebileceğine inanmıştı. O yüzden ne Allah ne Tanrı kelimelerini kullanıyor; Rab kelimesini kendine daha yakın buluyordu. Ah keşke bir uzlaşma sağlanabilseydi; o vakit Nalbantoğlu ailesinde daha az gerilim olacaktı; kim bilir belki tüm dünyada.

Rab, parçaları asla birbirine uymayan bir bulmaca gibiydi. Peri bu sırrı bir çözebilse, bunca anlamsızlık içinde tutunacak bir anlam dalı, bunca delilik arasında bir nebze mantık,

bunca karmaşaya bir düzen bulabilecek ve hatta belki de hayatında ilk kez mutlu olmayı öğrenebilecekti.

Yaşıtları, uçurdukları uçurtmalar kadar yalın ve hafif bir edayla sokakta oyunlar oynar, okulda şakalaşır ve her günü yarın yokmuş gibi yaşarken, olağanüstü derecede ciddi ve içine kapanık bir çocuk olan Nazperi Nalbantoğlu, gizlice Tanrı'yı aramakla –ve bir türlü bulamamakla– meşguldü.

Defter

İstanbul, 1980'ler

"Gel otur karşıma" dedi kızına Mensur, masada yalnız olduğu nadir akşamlardan birinde.

Peri hemen yaptı söyleneni. Özlemişti babasını; aynı evde olsalar da, Umut gitti gideli babası sürekli dalgındı, varla yok arası.

"Bak sana bir hikâye anlatayım" dedi Mensur. "Vaktiyle bir neyzen varmış, kimselere benzemeyen; mutasavvıf, rindane, kalendermeşrep. Ne zaman bir rakı ya da şarap şişesi görse, kızarmış. 'Bunun katresinin haram olduğunu bilmiyor musunuz?' diye etraftakileri azarlarmış. Sonra da şişeyi açıp parmağını içine sokar, birkaç saniye bekledikten sonra ıslak parmağını çıkarıp sallarmış. 'O haram katreyi aldım attım' dermiş. 'Artık gönül rahatlığıyla demlenebiliriz.'"

Mensur kendi hikâyesine güldü – alçak perdeden, kederli bir kahkaha. "Bir nebze kâm alamayacaksak bu fani dünyadan, ne demeye yaşamalı?"

Babasının yüzüne dikkatlice baktı Peri. Sorusunda saklı bir isyan hissetti. Ama kime karşı? Topluma? Dindarlara? Kurallara? Kime isyan ediyordu sevgili babası acaba? Çekinerek sordu: "Bir deneyebilir miyim?"

"Ne? Rakı mı içmek istiyorsun?" Mensur bir kahkaha patlattı.

Peri sessizce onayladı. Yeter ki onları birbirlerine yakınlaştırsın, yeter ki babasının yalnızlığına çare olsun, seve seve içerdi beraber.

Mensur başını iki yana salladı. "Daha neler! Yedi yaşındasın daha."

"Sekiz" diye düzeltti Peri.

Mensur bir an durakladı. "Normalde hiçbir zaman içmeni istemem doğrusu. Ama içeceksen günün birinde ilk kadehini babanla tokuşturmalı, ilk sigaranı babana yaktırmalısın. Yasaklardan sadece maraz doğar. İşte örümcek kafalıların anlayamadığı şey de bu! Gizlice arkadaşlarla içmektense, kendi evlerinde özgür olabilmeli gençler. On sekiz yaşına gelince tabii!" Derin bir iç çekti. "Gerçi bu yobaz takımı o zamana kadar ortada içki falan bırakmaz herhalde. Anca bir müzede bir şişe sergilerler belki, Nazilerin yaptığı gibi: Dejenere Nesneler Müzesi. Belki de çok geç olmadan bir tadına bakabilirsin."

Mensur böyle dedikten sonra bir bardağı yarıya kadar suyla doldurup içine kaşığın ucuyla iki üç damla rakı damlattı. Peri içkinin suyun içinde külrengi bir mürekkep gibi yayılışını seyretti. Aynı anda babası da onu seyrediyordu sevecen bir ifadeyle.

"Şu damlacıkları görüyor musun? İşte ben ve ruhdaşlarım öyleyiz. Bir cehalet denizinde tutunmaya çalıştık ama dağılıp gidiyoruz." Mensur kadehini kızına doğru kaldırıp, "Şerefe bakalım!" dedi. "Anan görse, diri diri derimi yüzer vallahi."

Peri başını yana eğerek mahcup bir şekilde gülümsedi. "Şerefe!"

Bardağı dudaklarına getirip dikkatle yudumladı. Yüzü anında buruşuverdi. Felaket! Daha önce tattığı her şeyden beterdi. Anasonun tadı kokusundan da keskindi. Babası bu berbat şeyi nasıl oluyor da her akşam bayıla bayıla içebiliyordu?

"Söz ver bana" dedi Mensur. "Kocakarı hikâyelerine asla kanma. Anlıyor musun neden bahsettiğimi?"

"Evet" dedi Peri, ağzındaki tattan kurtulmak için bir dilim ekmeği mideye indirdikten sonra. "Çocuğun üstünden atlama, boyu kısa kalır derler hani. Parmaklarını çıtlatma, me-

leklerin kanatlarını kırarsın. Karanlıkta ıslık çalma, Şeytan çağırırsın. O tür şeyler."

"Aynen, bütün o saçmalıklar. Bak, benim sevdiğim altın bir kural var; sana da tavsiye ederim. Gözünle görmediğin, kulağınla duymadığın, elinle dokunmadığın ve akla mantığa sığmayan hiçbir şeye asla inanma. Söz mü?"

Babasını memnun etme hevesiyle cıvıldadı Peri: "Söz."

Mensur sözlerini vurgulamak istercesine işaretparmağını havaya kaldırdı. "Bizi ancak eğitim kurtarır! Tek yol bu. Dünyanın en iyi üniversitesine gitmelisin. Hayalim bu, evladım." Duraksadı, bunun hangi üniversite olabileceğini düşündü. "Çocuklarım arasında bunu yapabilecek bir tek sen varsın. Bir abin hapiste, öbür abin serseri oldu çıktı başıma. Sen başkasın ama. Çok çalış. Cehaletten kurtul. Kocaman söz ver."

"Kocaman söz, baba."

"Gerçi..." dedi Mensur düşünceli düşünceli, "erkek kısmı öyle fazla akıllı eğitimli kadınlardan hoşlanmaz. Benim yüzümden evde kalmanı istemem."

"Olsun, ben hiç evlenmeyeceğim zaten. Senin yanında kalacağım."

Mensur gülümsedi. "İnan bana, fikrin değişir, hele biraz büyü. Zaten benim gibi kocamış herifi niye çekesin? Huzurevine yerleştir beni. Anana muhtaç olmak istemem. Onun dualarına, üfürükçülerine laf yetiştiremem yaşlanınca. En iyisi temiz bir huzurevinde kalayım; Atamızı saygıyla yâd eden yaşlı dostlarla olayım. Sana gelince, muhakkak sevmelisin, sevilmelisin. Yalnız, sakın ola bilimi, bilgiyi önemsemeyen birine âşık olma! Sevdiğin adam özgür düşünen, birikimli biri olmalı. Koskocaman bir söz daha?"

"Koskocaman söz, baba" dedi Peri kafası allak bullak. Sandalyesinden aşağı inerken aklına yeni bir şey takıldı. "Peki ya Tanrı? O'nu göremiyoruz, duyamıyoruz... O'na dokunamıyoruz... Altın kural ne olacak?"

Uzun, bitkin bir iç çekiş. "Sana bir sır vereyim mi? Mesele Tanrı olunca büyüklerin de kafası karışık. Çocuklardan daha fazla hem de."

"Peki ama Tanrı gerçek mi?" diye sordu Peri çekinerek.

"Valla, inşallah öyledir. Öbür dünyada O'nu görünce, O daha bana bir şey sormadan ben O'na soracağım bunca vakittir nerelerde olduğunu. Nicedir kendi halimize bırakıp gitti bizi!" Mensur ağzına bir parça peynir atıp yavaşça çiğnedi.

"Babacım... sence Allah neden abime yardım etmedi? Umut'un başına bunların gelmesine niye izin verdi?"

Mensur yutkundu. "Ah, canım. Keşke bilseydim." Konuşurken âdemelması, çırpıntılı sulardaki bir şamandıra gibi inip kalkıyordu.

Bir sessizlik çöktü. Peri ayak parmaklarını kıvırdı sıkıntıyla; konuyu değiştirme gereği duydu. Umut'tan söz etmek karartmıştı zaten pek parlak olmayan ruh hallerini; bir bulutun solgun mehtabı kapatması gibi. "Peki ya cennet ile cehennem?"

"Valla, bende pek cennete gidecek adam tipi yok. Bu durumda iki olasılık var: Eğer Tanrı şakadan anlamıyorsa, hapı yuttum. Doğruca cehenneme. Ama kalendermeşrep ise, ki umarım öyledir, o zaman umut var. O durumda seninle cennette buluşuruz. Nehirlerden su yerine bade akıyormuş ya, öyle diyorlar!"

Telaşlandı Peri. Eğer Tanrı, annesinin yemin billah anlattığı gibi katı, cezalandırıcı ve intikamcı ise sevgili babasının pek şansı yoktu. "Ama ben senin cehenneme gitmeni istemiyorum" diye mırıldandı endişeyle.

Mensur baktı ki çocuk bu konuşmayı çok ciddiye alıyor, gülümsedi anlayışla. "Dert etme sen. Bir B planı yaparız."

"B planı mı?"

"Sen benim mezarıma bir kazma koy yeter. Ben tünel kazar, seni görmeye gelirim."

Peri'nin gözleri büyüdü. "Ya baba! Cehennem çok derinmiş, içine çakıl atsan yetmiş yılda dibine varırmış. Annem söyledi."

"Söylemiştir muhakkak." İç çekti Mensur. "Ben de yetmiş yıl kazarım o zaman. Bu dünyanın bir yılı, öbür dünyada yalnızca bir dakikaya denk, merak etme. Öyle ya da böyle, gelip seni bulurum." Birden yüzü aydınlandı. "Az daha unutuyordum. Sana bir şey getirdim!"

Ayağa kalkıp deri çantasını getirdi. İçinden kırmızı, kadife kurdeleyle bağlanmış, gümüş rengi bir kutu çıkardı Mensur.

"Bana mı?" Peri dikkatle inceledi paketi.

"Açmayacak mısın?"

Bir defter çıktı kutudan. Kapağında pullar ve aynalı mozaikler olan, turkuaz rengi, el yapımı, harikulade bir defter.

"Bak canım, sen sıra dışı bir çocuksun. Kafanı büyük meseleler kurcalıyor. Yaşıtlarına benzemiyorsun. Onlar çikolata, şeker derdinde; sen Tanrı, din, inanç, adalet... bu yaşında başladın sorgulamaya. Kaygılanıyorum senin için. Zor hususlar bunlar. Bütün cevapları bildiğimi iddia edemem. Böyle bir şey iddia edene de güvenmem, yalan söylüyordur" dedi Mensur. "Kimse yüzde yüz bilemez. Buna annenle o tuhaf kılıklı hocası da dahil." Rakı bardağını kafasına dikti. "Dinden hazzetmem ama Tanrı'yı yine de pek severim; neden biliyor musun?"

Peri başını iki yana salladı.

"Yalnız çünkü Pericim, tıpkı benim gibi... senin gibi, O da yalnız" dedi Mensur düşünceli düşünceli. "Yukarılarda bir yerde, yapayalnız; konuşacak kimsesi yok. Tamam, belki birkaç melek vardır etrafta ama meleklerle ne kadar dertleşilir ki? Milyarlarca insan Tanrı'ya dua ediyor, 'Bana şunu bahşet, bunu nasip et, çuvalla para, son model araba ver...' diye. Hep aynı laflar, tekrar tekrar, ama neredeyse hiç kimse O'nu tanıma zahmetine girmiyor."

Gözlerinde anlık bir kederle, bardağını doldurdu Mensur. "Düşünsene yolda bir kaza görünce ne tepki veriyor insanlar? Hemen 'Aman Allah korusun' derler. İnanabiliyor musun! İlk tepkileri kendilerini düşünmek, kurbanları değil. Başkası için dua eden ne kadar az kişi var farkında mısın? İllaki kendilerine. Zaten o kadar çok dua birbirinin kopyası ki. *Beni koru, beni kayır, beni yükselt...* Her şey *ben*. Onlara sorsan 'dindarlık' derler adına, bense 'kılık değiştirmiş bencillik' diyorum."

Peri başını yana eğdi; babasını teselli etmek istiyordu ama bunu nasıl yapacağı hakkında en ufak bir fikri yoktu. Ev öyle kırılgan bir sessizliğe gömülmüştü ki bir iç çeksen yıkılacak gibiydi. Peri annesinin duvarların ardındaki yatağından bu sohbeti dinleyip dinlemediğini, dinliyorsa aklından neler geçirdiğini merak etti.

"Bundan sonra, o halde, ne zaman aklına Tanrı'yla –ya da kendinle– ilgili bir soru takılsa otur defterine yaz."

"Günlük gibi mi yani?"

"Evet, ama özel bir günlük" dedi Mensur; canlanmıştı. "Hayat boyu kullanabilirsin bu defteri!"

"Ama sayfaları yetmez ki."

"Elbette! Tek yol, eskiden yazdıklarını silmek. Anlıyor musun? Yaz ve sil, canım. Kasvetli, karanlık fikirleri kafandan uzak tutmayı öğretemem sana. Kendim daha öğrenemedim ki bu yaşta." Mensur duraksadı. "Ama silebilirsin."

Yaz ve sil. İnanç ve şüphe. Cevaplar ve sorular. Hem bilgiyi önemse, hem bildiklerini sorgula. Asla bir yere demir atma. Adresin değil, sadece ayak izlerin olsun bu dünyada. Ne demiş İbn Arabi? *Bizimkisi "aşk kervanı"; o kervan ne yöne giderse biz de peşinden.* Yerleşme, kök salma, oldum ya da buldum sanma. Hiçbir gettoya, kolektif kimliğe, cemaate, cemiyete, aşirete ait olma. Hepsi yanıltır, şaşırtır. Sen yalnız ol. Bir başına. Varmak değil, gitmek. Sadece gitmek...

56

Acaba babasının tam olarak demek istediği bu muydu? Öyle ya da böyle, Peri'nin bu akşamki konuşmadan seneler sonra çıkardığı ders bu olacaktı.

O gece, Peri yatağında oturup güncesini açtı ve ilk notunu yazdı: *Galiba Rab rengârenk, binlerce parçası var. Kimine sorsan, sevgi, merhamet, rahman dolu; kimine sorsan öfkeli, mesafeli, kahredici. Bence Tanrı bir Lego seti. Herkes kendine göre inşa ediyor sanki.*

Fotoğraf

İstanbul, 2016

Berduş bıçağı öyle bir hızla ve gözü karalıkla savurdu ki Peri'nin son anda yana kaçabilmiş olması adeta mucizeydi. Bıçak karnının yan tarafını birkaç santimle ıskaladı ama sağ avucunu boydan boya kesti. Tiz bir çığlık attı Peri, sesi çatladı. Avucundan aşağı süzülen kan ipek elbisesine damlarken bayılacağından korktu.

Kalbi göğüs kafesinde gümbür gümbür atarken var gücüyle itti adamı. Berduşun bir an boş bulunup dengesini kaybetmesini, elindeki bıçağı düşürmek için fırsat bildi. Beklemediği bu direniş karşısında öfkeden gözü dönen adam öyle bir yumruk indirdi ki karnına, soluk alamadı Peri. Arabada onu bekleyen kızı geçti aklından. Evdeki iki küçük oğlunu düşündü, muhtemelen bu saatte en sevdikleri televizyon programını seyrediyorlardı. Kocası geldi gözünün önüne; bir sürü konuk arasında bir masada endişeyle saatine bakarken tahayyül etti onu. Gözleri yaşardı. Sevdiklerini belki de bir daha hiç göremeyecekti. Bu şekilde ölmek ne kadar aptalcaydı. İnsanlar vatanları, bayrakları ya da şerefleri uğruna ölüyordu dünyanın her yerinde; o ise sahte bir Hermès çanta uğruna. Ama kim bilir, belki de eşit derecede anlamsızdı hepsi.

Berduş bir yumruk daha attı, yine tam karnına. İki büklüm oldu Peri, öksürdü. Can havliyle haykırdı: "Yeter artık! Kes diyorum sana!" Yaramazlık yapan bir çocuğu azarlar gibi bağırıyordu. Titriyordu; beyninde bir ses paniğe kapılmama-

sını, kapılsa bile belli etmemesini söylese de, vücudu dinlemeyi reddediyordu. "Bak, eğer bana zarar verirsen başın büyük belaya girer. Hapse atarlar seni."

Berduş bir nefes aldı dişlerinin arasından. "Orospu!" dedi ağır ağır. "Kim olduğunu sanıyorsun ulan? Orospu!"

Hayatında kimse "orospu" dememişti Peri'ye, en azından yüzüne karşı. Sivri bir buz parçası gibi delip geçti yüreğini bu kelime. Sakinleşmeye ve karşısındakini sakinleştirmeye çalıştı beyhude. "Tamam bana bak, çantaysa derdin, senin olsun. Sen yoluna, ben yoluma."

"Orospu!" diye tekrarladı adam. Cama çarpıp duran bir sinek gibi sıkışıp kalmıştı bu kelimenin içinde. Çıkamıyordu sanki.

Aniden başını geriye attı adam, kendi düşüncelerinden tahrik olmuştu. Yüzündeki ifade karanlıklaştı; gözleri kısıldı. Ötede, sokağın girişine bir araç yaklaştı o esnada; kısacık bir an için farlarıyla bir kaçış tüneli açtı. Peri bağırıp yardım istemeyi düşündü ama çok geçti. Araba gitmişti bile. Yeniden gölgelere gömüldüler.

Karşısındaki kadını boğazından tuttuğu gibi yere itti berduş.

Peri'nin saçları açıldı; topuzunu tutan toka yere çarpıp sekti. Minik metalik bir ses. Sırtüstü düştüğünde darbenin etkisiyle asfalta çarptı kafası. Buradan bakınca gökyüzü çok uzak görünüyordu ve bronz bir levhadan kesilmişçesine hareketsiz ve soğuk. Eliyle yerde kanlı izler bırakarak ayağa kalkmaya çalıştı. Bir anda üstüne çıktı adam; külotlu çorabı ile elbisesini yırtıp atmaya çalışıyordu alelacele. Ağzından ekşi bir koku geldi – açlık, sigara, kimyasal maddeler. Çürümenin kokusu. Peri'nin midesi kalktı. Etine girmeye çalışan et bir cesede aitti adeta.

Her zaman olan şeydi, ne ilk ne son. Ortalama birkaç saatte bir tekrarlanırdı; her ne kadar hadiselerin hepsi istatistiklere yansımasa da. Hem kapalı kapılar ardında, hem açık av-

lularda; hem ucuz motel odalarında, hem lüks otellerde; hem gece yarıları, hem güpegündüz. Dinleyecek bir çift kulak bulsalar ne hikâyeler anlatırdı bu şehrin genelevleri. En sudan bahaneyle tepeleri atıveren müşteriler tarafından dövülüp taciz edilen telekızlar, erkek fahişeler, yaşlanmış yıpranmış hayat kadınları. Sokak ortalarında tartaklanan, karakolda bir kez daha aşağılanmamak için polise asla gitmeyen, kendi dertlerini kendileri çözmeye çalışan transseksüeller. Anlaşılmaz şekilde kimi aile fertlerinden ya da öğretmenlerinden ürken ufacık çocuklar. Kayınpederleri ya da kayınbiraderleri ile aynı odada kalmaktan korkan yeni gelinler. Aşklarına karşılık görmedikleri için gözü dönmüş takıntılı sevdalılarının hışmına uğrayan gencecik kadınlar. Evlilik içi tecavüzü anlatmaya ne dilleri ne cesaretleri yettiğinden hep susan, her şeyi içine atan ev kadınları. Sürekli oluyordu işte. Suçu kurbanlara atmaya, saldırganları öyle ya da böyle aklamaya hazır bir ahlak ve hukuk sisteminde, baskıcı bir sessizlik örtüsü altında, cinsel saldırılara hiç de yabancı değildi İstanbul.

Bir rüyadan uyanıp kendini bir başkasının kâbusunun içine sıkışmış bulan biri gibi, Peri'nin algısı katmanlara ayrıldı. Adama karşı koydu. Dirençliydi. Lakin berduş o sıska halinden beklenmeyecek kadar kuvvetliydi. Birdenbire kafa attı Peri'ye. Birkaç saniye boyunca neredeyse bilincini kaybetti kadın. Acı öylesine keskindi ki, o an bırakabilirdi direnmeyi, vazgeçebilirdi.

İşte tam o sırada gözünün ucuyla bir gölge gördü geride. Yumuşacık, ipek gibi, meleksi süzülüyordu havada. Hemen tanıdı Peri. "Sisin içindeki bebek"ti bu. Pembe yanaklar, tombul, gamzeli kollar, minik bacaklar; henüz koyulaşmamış, altın rengi, tüy gibi saçlar. Gerçek bir bebeğe benziyordu ama değildi. Belki bir cin, belki bir hayalet yahut bir halüsinasyon. Gerilmiş, korkularla dolu hayal gücünün bir ürünü de olabilirdi tabii – gerçi bu onu ilk görüşü değildi.

Şimdi daha yakına geldi bebek; uçarcasına hareket edebiliyordu, kayarcasına. Tam arkasında dikilen hayaleti fark etmemişti berduş. Her şeyden habersiz, küfürler savurarak pantolonuyla uğraşıyordu. Bir eliyle Peri'yi zapt ederken, diğer eliyle de kemer niyetine beline doladığı sicimi çekiştiriyor, açmaya çalışıyordu. Debeleniyordu.

Sisin içindeki bebek keyifle kıkırdadı. Onun o masum gözlerinden, kendi durumunun zavallılığını gördü Peri. O da güldü; sesli sesli, korkusuzca. Peri'nin tepkisine şaşıran berduş durakladı bir an. Şaşırdı.

"Dur sana yardım edeyim" dedi Peri, başıyla ipi işaret ederek. "Ben açayım."

Berduşun gözleri yarı memnun, yarı kuşkulu parladı. Hor gören bir ışıltı dolaştı yüzünde. Peri'ye güvenmese de, geçmiş deneyimlerinden biliyordu ki korku her şeyi yaptırabilirdi insanlara. Yeterince korkutursan diz çöktüremeyeceğin kimse yoktu şu âlemde. Altına aldığı süslü zengin kadını kontrol ettiğinden gayet emin, ondan pantolonunu açmasını bekleyerek, hafifçe geri çekildi adam.

İşte o zaman Peri bütün gücüyle berduşa vurdu. Hazırlıksız yakalanan beriki geriye doğru yuvarlanıp sırtüstü düştü. Peri kıvrak ve çevik bir hareketle ayağa fırlayarak adamın apış arasına bir tekme attı. Yaralı bir hayvan gibi iki büklüm oldu berduş.

Var gücünü o tek eyleme yoğunlaştırarak ayağını adamın suratına geçirdi Peri. İnsanın içini fena yapan bir çatırtı sesi geldi – kırılan bir burnun sesi. Kan. Nasıl olduğunu kendisi bile anlamadan başladı adamın her yerini tekmelemeye.

Bunu yaparken hiçbir şey hissetmiyordu – ne nefret, ne öfke. İnsan hep bir şeyler öğreniyordu başkalarından. Kimisi güzellik öğretiyordu, kimisi zalimlik. Az evvel kokladığı Bally vücuduna yayıldığı için güçsüz mü düşmüştü berduş, yoksa kendisi bir tür yabani enerjiyle mi canlanmıştı, bilemi-

yordu ama güçlü hissediyordu Peri. Delirmişti adeta. Korkmuyordu ilk defa.

Berduş midesini tuttu; paltosu yukarı sıyrılmış, sıska karnı, kaburgaları ortaya çıkmıştı. Halsiz ve çelimsizdi; artık bu kaçma kovalamacadan, itiş kakıştan, kurtlar sofrası hayattan bıkmış gibi sineye çekiyordu yediği dayağı.

Sisin içindeki bebek yeniden kayarcasına geçti Peri'nin önünden. Rüzgâra karışmış bir fısıltı gibi uçucu; ince tülbentlerden yapılmış gibi şeffaf bir bebek. Balmumundan oyulmuş yüz hatlarıyla gülümsemiyordu artık. Olanları yargılamıyordu da. Bu dünyanın hallerinin dışındaydı o; bambaşka bir âlemde. Peri'ye bir kez daha yardım etmişti ya, aniden ortadan kayboldu. Toplanan akşam karanlığına karışıp hiç iz bırakmadan dağılıp gitti. Buhar gibi.

Peri berduşa vurmayı kesti. Nefes nefeseydi. Nasıl bir gaddarlık, vahşilik çıkmıştı içinden. Ne kadar da inceydi aslında "iyi ve dengeli" insanları delilikten ayıran çizgi.

Saçları hafif bir esintiyle dalgalandı; bir martı –kim bilir, belki de fi tarihinde bir Osmanlı şairinin dilini yiyen martının torunlarından biri– milyonlarca insanın yan yana yaşadığı bu çılgın şehirde kim bilir neye ya da kime kızdıysa bir çığlık attı semada.

Berduş acıyla inledi. Burnu kanıyordu hâlâ. Üstdudağı yarılmıştı.

"Üzgünüm" diyecekti neredeyse Peri, özür dileyecekti adamdan; boğazı düğümlendi. Tam o sırada, sanki koşullanmış gibi, eskilerden bir ses duyar gibi oldu; hem sevecen hem azarlayan bir ses. *Gereksiz yere özür diliyorsun her zaman, bunu yapma.*

Eğer Peri hâlâ Oxford Üniversitesi'nde öğrenci olsaydı ya da Profesör Azur, kalkıp İstanbul'a gelmiş olsaydı böyle söylerdi büyük ihtimalle. Niye durup dururken onu hatırlamıştı şu anda? Bu akşam beklenmedik bir şekilde sarsılmıştı kurulu düzeni; geçmişin kilitli kapıları açılıvermişti. Şimdi zihni-

ne akıyordu eski hatıralar. Bastırdığı, sakladığı, hatta unuttuğunu sandığı ne varsa çıkıyordu ortaya. Öğrencilik yıllarını hatırlıyordu yeniden. Bunca sene sonra.

Berduş ağlamaya başladı. Ne arka sokakların kralı, ne dilencilerin patronu, ne madde bağımlısı, ne hırsız, ne kabadayı, ne tecavüzcü... bütün sıfatlarından ve tanımlarından arınmıştı şu anda. Çocukluğuna dönmüştü. Burnunu yorgana gömüp kimseye duyurmadan geceleri gözyaşı döken, senelerce ihmal edilen, sevgisiz bırakılan, en yakınları tarafından taciz edilen, kimseden yardım görmeyen, yüreğini bir hançer gibi bilemeyi öğrenen bir oğlan çocuğu.

Peri üzüntüyle adama yaklaştı. Yaptığı şey karşısında dehşete düşmüştü. Berduşun içindeki şiddet Peri'nin içindeki şiddeti uyandırmıştı. Belki de bulaşıcıydı merhametsizlik. Dünün mazlumlarından bugünün zalimleri çıkıyordu. Usulca dokundu adama. Tam onu hastaneye götürmeyi teklif edecekti ki aniden bir ses işitti.

"Anne, neler oluyor?"

Ok gibi hızla geri döndü Peri. Kendine çekidüzen verip kafasını toplamaya çalıştı elinden geldiğince. "Tatlım... neden arabada beklemedin?"

"Daha ne kadar bekleyecektim?" dedi Deniz. Sonra gözleri annesinin kanayan eline, yırtık elbisesine kaydı. "Aman Tanrım! İyi misin?"

"Merak etme ben iyiyim" dedi Peri. "Biraz itişip kakıştık."

Ölüm sessizliğine bürünmüş berduş güçlükle ayağa kalkıp sendeleyerek bir köşeye çekildi, artık onlarla ilgilenmiyordu. Anne kız Hermès çantayı bulup, içinden etrafa saçılan şeyleri olabildiğince topladılar.

"Ya neden herkesinki gibi normal bir annem yok?" diye homurdandı Deniz kendi kendine, kredi kartlarını yerden alırken.

Peri baktı ki soru çetrefil, yanıtlamayı denemedi bile.

"Gidelim hadi" dedi Deniz sabırsızca.

"Bir saniye." Peri gözleriyle etrafı taradı. Polaroid'i arıyordu ama sırra kadem basmıştı sanki. Huzursuz oldu. Nasıl bırakabilirdi sevgili profesörünün fotoğrafını?

"Ya anne hadisene!" diye bağırdı Deniz. "Neyin var senin?"

Ara sokaktan çıkıp hızla arabalarına döndüler. Yolun geri kalanı sessizlik içinde geçti; kızı tırnaklarını yemeye devam ederken annesi gözlerini yoldan ayırmıyordu. Nice sonra fark edecekti Peri, cep telefonunu orada bıraktıklarını. O ara sokağın bir yerinde, gecenin karanlığında sessizce çalıyor olmalıydı; İstanbul'da kimselerin duymadığı yakarılara bir yenisini eklercesine.

Bahçe

İstanbul, 1980'ler

Peri "sisin içindeki bebeği" ilk kez gördüğünde sekiz yaşındaydı. Bu hadise onu ilelebet değiştirecek, hayat serüvenine bir sarmaşık gibi dolanacaktı.

Etraftaki hanelerin çoğundan farklı olarak, Nalbantoğullarının evi dört yandan yemyeşil bahçeyle çevriliydi. Arka tarafta epeyce zaman geçirirlerdi. Burada devamlı bir faaliyet vardı. Güneşte kurusun diye iplere biber, patlıcan, bamyaları dizer; kavanoz kavanoz salça yapar; Kurban Bayramı'nda kelle sakatat pişirirlerdi. Döşeklerin içinden çıkardıkları yünleri yığar, havalandırıp yıkar, sopalarla dövdükten sonra yeniden doldururlardı. Arada sırada, atılan pamukların minik bir parçası havada süzülürdü – vurulmuş bir güvercinden düşen bir tüy gibi.

Bahçeyi dış dünyadan bir tahta çit ayırırdı; parmaklığın dikmelerinin arası o kadar açıktı ki, uzaktan bakınca eksik dişli bir ağzı andırırdı. Peri bayılırdı komşu çocuklarla bahçede oynamaya. En sevdiği ikinci şey de mahallece toplanıp, cümbür cemaat halı yıkamaktı. Takriben altı ayda bir gerçekleşen bu olay için nasıl da gün sayardı. Havanın iyi, halıların yeterince kirli ve herkesin keyfinin yerinde olması gerekirdi.

İşte gene böyle bir gün, rulo yapılıp dışarı çıkarılan halı ve kilimler, çimenlerin üstüne yan yana serilmişti. El dokumaları, fabrika halıları derken, on ikiyi bulmuştu yıkanacakların sayısı. Dilsiz Şair Sokağı'nın çocukları pek memnundu

hallerinden. Simetrik düğümler, desenler ve simgeler dünyasında kahkahalar atarak sağa sola sıçrıyor, uçan halılar üstünde okyanuslar aştıklarını hayal ediyorlardı.

Bu arada bir köşede, kapaksız bir dökme demir kazan ateşin üstünde fokurduyordu usulca. İçinden tas tas alınan sular halıların üstüne dökülüyordu. Daha sonra kilimler sabunlanacak, fırçalanacak, ovalanacak, durulanacaktı. Tekrar tekrar. Bütün kadınlar girişmezdi bu zahmetli işe. Mesela Peri'nin annesi Selma fazla meşakkatli bulduğu için kenarda durup beklerdi. Cesur ve hamarat olanlarsa çoktan şalvarlarının paçalarını sıvamışlardı. Yanakları al al, saçları başörtülerinin altından çıkıp dağılmış, çıplak ayaklarıyla halıları çiğniyorlardı.

O öğleden sonra saatler boyu çocuklar çamurdan kaleler yaptılar; reçel sürülmüş kibrit kutularıyla sinek yakaladılar; çekirdeklerini kurutup karpuz kemirdiler; çam iğnelerinden çelenkler yaptılar; ya pek şişman ya da pek hamile bir sarman kediyi kovaladılar. Derken yapacak şey kalmadı, sıkılmaya başladılar... Halbuki halıların yalnızca üçte biri yıkanmıştı daha. Tüm çocuklar daha sonra yine gelmek üzere teker teker evlerine gittiler. Peri hariç. Burası onun bahçesi, onun yuvasıydı ne de olsa. Kaldı bahçede, halı yıkayanların arasında.

Güzel bir gündü, hava güneşli ve ılıktı. Kadınlar dedikodu yapıp gülüşüyor, türküler söylüyorlardı. Birisi açık saçık bir şaka yaptı; Peri konuyu tam anlamasa da annesinin yüzünün asılmasından muzır bir şey olduğunu çıkarmıştı.

Nihayet kadınlar öğle yemeğini bahçede yemeye karar verdiler. Önceden hazırlanan yemekleri –lahana sarması, peynirli börek, hıyar turşusu, kısır, ızgara köfte, un kurabiyesi– dışarı taşıdılar. Kocaman bir sini koydular ortaya. Üzerine dizdiler yiyecekleri, pideleri, cömert bir tanrının elinden çıkma bulut topakları gibi beyaz ve köpüklü ayran bardaklarını.

Kurt gibi aç Peri hemen tabaktan bir parça börek kaptı. Daha ilk ısırığını anca almışken korkunç bir çığlık koptu bir yerden. Aceleden dikkatsizce hareket eden annesi Selma kaynayan kazana çarpmış, şans eseri üstüne devirmeden kaçabilmişti. Ama sol kolu dirsekten parmak uçlarına kadar yanmıştı. Bütün kadınlar sofrayı unutup, Selma'nın yardımına koştular.

"Soğuk su dökün" dedi biri.

"Diş macunu! Yanığa en iyisi diş macunu."

"Sirke, sirke! Aysel Teyzemin yanıklarını sirkeyle geçirdik valla billa. Üstelik onunki daha fenaydı" dedi bir başkası.

Herkes bildiği şekilde Selma'ya yardım etmek için içeri koşturunca Peri bahçede yalnız kaldı. Gün ışığı incecik bir şerit halinde yüzüne vuruyor, yakınlarda bir böcek vızıldıyordu. Yolun diğer tarafındaki incir ağacının altında duran tombul kediyi gördü. Kısılmıştı gözleri. Çocuğun aklına birden bahçeden çıkıp, hayvanı beslemek geldi. Bir tane köfte alıp, çitin üstünden atladı. Bir çırpıda dışarı çıktı. Yolu geçti. Kediye yaklaştı.

"Adın ne senin, küçük kız?"

Peri arkasına dönünce kırmızı-beyaz kareli bir gömlekle sanki alındığı günden beri hiç yıkanmamış gibi görünen yıpranmış bir kot pantolon giymiş genç bir adam gördü. Taktığı bere başından kayıp düşecek gibi duruyordu. Peri yanıt vermedi, çünkü yabancılarla konuşmaması gerektiğini biliyordu. Ama uzaklaşmadı da. Bere ilgisini çekmişti. Abisinin odasındaki posteri hatırlamıştı. Belki bu adam da abisi Umut gibi devrimciydi. Doğruyu söylemezse adama bilgi vermiş sayılmayacağına hükmetti.

"Adım Rosa" dedi.

"Hadi ya. Hiç Rosa isminde biriyle tanışmamıştım" dedi adam, yüzünü güneşe doğru eğerek. "Demek kedileri seviyorsun, aferin!"

Sesi alçak, boğuktu; Peri'ye pencere pervazında ıslak bir pamuk içinde tuttuğu fasulye tanesini anımsattı nedense. Tıpkı o fasulye gibi, yabancının sesi de saklanıyor, değişiyordu.

"Şu köşede bir anne kedi var" dedi adam aniden. "Beş yavru doğurmuş, tüy yumağı her biri; nasıl tatlılar. Hepsinin gözleri pembe."

İlgilenmiyormuş gibi yaparak kediyi beslemeye devam etti Peri. Kalan son köfte parçasını da yedirdi hayvana.

Adam bir adım yaklaştı; tütün, ter ve ıslak toprak kokuyordu. Peri'yle göz hizasında olabilmek için çömeldi, gülümsedi. "Yazık anneleri hepsini boğacak."

Peri soluğunu tuttu. Aşağıda, sokak köpeklerinin gezindiği ve bazen kurbanlık koyunların otladığı arazide, ne zaman yedi sekiz santimden fazla yağmur yağsa içine lağım suyu karıştığı için kimselerin kullanmadığı bir sarnıç vardı. Suyun üstünde yüzen kedi cesetleri görmekten korkarcasına o yana doğru baktı kaygıyla.

"Kedilerin huyu böyle" dedi adam iç geçirerek.

"Peki ama neden?" diye sormadan edemedi Peri.

"Pembe gözlerden hoşlanmazlar" diye yanıtladı adam. Kendi gözleri açık kahverengiydi, altları çökmüştü ve zayıf yüzünde birbirlerine fazlasıyla yakın duruyorlardı. "Tilki yavrusu doğurduklarını zannedip öldürürler."

Peri tilki yavrularının gözlerinin pembe olup olmadığını merak etti; şayet öyleyse anne tilkiler ne düşünüyordu acaba bu konuda? Kendi ailesinde yeşil gözlü bir o vardı, şimdiye dek kimse bunu sorun etmemişti neyse ki.

Çocuğun kafasının karıştığını gören adam gülümseyerek kedinin başını okşadı. "En iyisi ben gidip bir bakayım şu yavrulara. Sen de gelmek ister misin?"

"Ben mi?"

Adam dudaklarını büzerek yanıt vermeden durdu bir süre.

"Yalnız çok narinler zavallıcıklar. Canlarını yakmamaya söz veriyor musun?"

"Tabii, söz" dedi Peri çabucak.

Sokağın öbür ucunda bir pencere açıldı. Bir kadın rüzgâra doğru bağırarak tehdit savurdu oğluna. *Selim, Selim!* Şayet iki dakika içinde öğle yemeğine eve gelmezse bacaklarını kıracaktı.

Adam birden gerildi, sağına soluna bakındı. "Beraber gitmeyelim, görmesinler" dedi. "Ben önden gideyim, sen arkamdan gel."

"Yavru kediler nerede?"

"Hemen şuracıkta, uzak değil." Belirsiz bir yeri işaret ederek adımlarını hızlandırdı yabancı. "Ama biz gene de arabayla gidelim. Benim Vosvos hemen burada."

Peri böylece hiç tanımadığı bu adamın ardı sıra yürümeye başladı. Her ne kadar yaptığı şeyin doğruluğundan şüphe duysa da, hayatında ilk defa kendi başına bir karar veriyordu. Annesiyle babası karışmadan. Bir nevi özgürlük hissiydi tattığı.

Az sonra, adam omzunun üstünden Peri'ye kaçamak bir bakış atarak köşeyi döndü ve gözden kayboldu. Tam Peri de aynısını yapacakken bir şey –sezgiselden ziyade fiziksel bir şey– durdurdu onu. Tuhaf bir boşluk hissiyle vücudu kaskatı kesildi. Sanki üzerinden buz gibi bir yel esmişti, titredi. Ama onu en çok şaşırtan şey, etrafını sarıp görüşünü bulandıran sis tabakasıydı – bir manifaturacı dükkânında açılan kumaş topları gibi katman katman serilen o grilik. Yakınlardaki ağaçların, çitlerin, bitkilerin siluetlerini algılayabiliyordu ama onların ötesindeki dünya görünmez olmuştu. Sis, bir an için onu allak bullak etmiş, nereye ve ne amaçla gittiğini unutturmuştu çocuğa.

O külrengi bulutun içinde tuhaf bir şey gördü Peri. Bir bebekti bu, iki üç yaşlarında bir oğlan; yuvarlak yüzünde saf

bir ifade ve bir yanağında boynuna dek inen mor bir leke vardı. Sanki az evvel mama yemiş de birazını kusmuş gibi hafif ıslaktı ağzının kenarı.

Hayretler içinde bebeğe bakakaldı Peri. Tanımadığı bir adamın peşine düşmekten vazgeçti. Gördüğü şey çok daha ilginçti.

"Peri, neredesin?" Annesinin endişe yüklü sesi vişne renkli evden yükseldi.

Yanıt veremedi hemen Peri. Gözlerini şaşkınlıkla kırpıştırarak sisin içindeki bebeğe bakarken yüreği ağzına geldi.

"Peri! Cevap ver bana!" diye bağırdı Selma.

Sanki sesi tanımış gibi yüzünü buruşturdu sisin içindeki bebek. Grilik erimeye başladı. Bebeğin kendisi de, silinen bir resim gibi yavaş yavaş dağılıp gidiyordu.

"Buradayım annecim" dedi Peri, nihayet konuşabildiğinde. Geriye dönüp hızla evine koştu.

Daha sonra, mahallede bir yerlerde yeni doğmuş kedi yavruları var mı diye sordu soruşturdu. Kimsenin haberi yoktu. Anladı ki, yalan söylemişti adam ona. Anladı ki, büyük bir belanın eşiğinden dönmüştü.

Gazetelerde bir haber olmaktan kıl payı kurtulduğunu zamanla idrak edecekti Peri. Haberde muhtemelen adı yazılmayacak, sadece baş harfleriyle N. N. olarak geçecekti; fotoğrafında gözlerinin üzerine siyah bir bant konacaktı. İstanbul'da bir mafya liderine yapılan kanlı saldırı ya da Güneydoğu'da bir sınır kentinde yaşanan çatışma veya Henry Miller'ın *Yengeç Dönencesi*'ni yasaklayan mahkeme kararı haberlerinin arasında yerini alacaktı. Hikâyesinin kan dondurucu ayrıntılarını bütün memleket okuyacak, başlarını iki yana sallayıp cıkcıklayarak "şeytan kulağına kurşun" diye tahtaya vuracak, bu musibeti kendilerine değil, başkasına verdiği için Allah'a şükredeceklerdi.

Peri son anda kurtulmuştu tacize uğramaktan. Bu memlekette daha kaç kadın, kaç insan böyle ramak kala dönmüştü felaketlerin eşiğinden – ya da dönememişti işte. Kurtarıcısına "sisin içindeki bebek" adını verdi. Nereden çıkıp geldiğini anlamaya ne aklı yettiği ne de gönlü olduğu için konuyu öylece kapattı. Ama aynı hayal –eğer hayalse tabii– hayatı boyunca beklenmedik aralıklarla karşısına çıkmaya devam etti. Sadece tehlikede olduğu anlarda değil, normal zamanlarda da bebeğin belirdiği oluyordu. İçeride ya da dışarıda, gece ya da gündüz fark etmiyor, sis tabakası herhangi bir yerde çökebiliyordu. Sanki Peri'ye aslında ne kadar yalnız olduğunu kabul ettirmek istermiş gibi dört bir yanını sarmalıyordu.

Yıllar sonra, on dokuz yaşında, Oxford Üniversitesi'ne doğru ilk kez yola çıktığında bavulunda taşıyacaktı bu sırrı. İngiltere'ye Avrupa dışından et ya da süt ürünleri sokmak yasaktı ama çocukluk korkularını ve kimsenin bilmediği hayal ve travmalarını yanında götüremeyeceğini söyleyen olmamıştı.

Üfürükçü

İstanbul, 1980'ler

Bir akşamüzeri Peri cesaretini topladı; sırrını kendini en yakın hissettiği kişiye ifşa etmeye kalktı.

"Nasıl yani? Hayal mi görüyorsun?" diye sordu Mensur; elinde dolmakalem, kucağında çözmekte olduğu kare bulmaca vardı. Senelerdir hep aynı gazeteyi okurdu.

"Hayal filan değil baba" dedi Peri sıkıntıyla. "Tam olarak ne olduğunu ben de bilmiyorum. Hep aynı bebeği görüyorum."

"Peki tam olarak nerede duruyor bu bebek?"

Peri'nin yanakları kızardı. "Havada, sanki uçuyor."

Mensur bir an için bir şey demedi. Yüz ifadesini okumak neredeyse imkânsızdı. "Sen benim akıllı kızımsın" dedi nihayet ağzını açtığında. "Annen gibi mi olmak istiyorsun yoksa? Söylencelerle, batıl inançlarla mı dolduracaksın o güzel kafanı? Öyleyse hiç durma. Ama ben senden daha iyisini beklerdim."

"Özür dilerim" dedi Peri; babasını düş kırıklığına uğrattığı için üzgündü.

Utanarak hak verdi babasına. Ne de olsa sisin içindeki bebeğe elleriyle dokunmamıştı. Gerçi gözleriyle görmüştü –ve sonraları sesini de duyacaktı– ama hadisenin tuhaflığından dolayı doğrusu duyularına güvenemiyordu. Velhasıl babasının altın kuralı gereğince, "sisin içindeki bebek" diye bir şey yoktu. Bunların hepsi saçmalıktı. Peri'nin kafasının içindeydi. Uydurmacaydı.

"Medeni dünya temelsiz inançlar üstüne kurulmadı Peri-

cim. Bilim, akıl ve teknoloji üstüne kuruldu. Sen ve ben bu uygar dünyaya aitiz."

"Biliyorum baba."

"O halde kapat artık bu konuyu. Aman, annene söz etme bundan."

Ama kaçınılmazdı işte. Babasının bunca sevdiği fen bilimlerinin kendine has evrensel kuralları varsa, insan psikolojisinin de birtakım kuralları vardı. Birine "Aman, sakın kırkıncı kapıyı açma" yahut "Asla o sandığın içine bakma" denirse, o kapı illaki açılacak, o sandığa illaki bakılacak demekti. Gerçi hakkını vermek gerekirse, sözünü tutabildiği kadar tuttu Peri. Fakat sisin içindeki bebek bir daha belirince, korktu; bu kez doğruca annesine koştu.

"Ah evladım, neden daha önce anlatmadın?" dedi Selma; alnı kaygıyla kırışmıştı.

Peri yutkundu. "Babama anlattım."

"Baban mı? O ne anlar ki?" Selma göğe doğru devirdi gözlerini. "Bak şimdi, iyi saatte olsunlara benziyor bu. Cin taifesi muammadır. Bazıları iyi, bazıları fenadır. Kuran cinlere karşı bizi uyarır. Bir insanı ele geçirmek için yapmayacakları şey yoktur; bilhassa biz kadınlara musallat olurlar. Bizim daha dikkatli olmamız lazım."

Selma'nın anlattığına göre dumansız ateşten mamul bu yaratıklar, daha Âdem'le Havva cennet bahçesinden atılmadan çok evvel gelmişlerdi buralara; yani tarihsel açıdan konuşmak gerekirse, şu fani dünya aslında cinlere aitti. İnsanlardı sonradan damlayan davetsiz misafirler. Cinler uzaklarda –sarp dağlarda, dipsiz mağaralarda, çorak tarlalarda– yaşarlardı ama sık sık şehirlere iner, leş kokulu tuvaletlerde, loş kilerlerde, karanlık mahzenlerde takılırlardı. Ortalıkta istedikleri gibi dolaştıkları için dikkatli olmak gerekiyordu, çünkü insan kazara bir cine bassa, oracıkta felç olup kalırdı maazallah.

Selma öne eğildi ve Peri'nin saçlarını okşadı. Bu basit ve

sevecen hareket karşısında gülümsedi Peri. "Ne yapmam gerek?" diye sordu kaygıyla.

"Birincisi, bir daha benden bir şey saklama. Allah bütün sırları görür. Ana babalar da Yaradan'ın dünyadaki gözleri, kulakları sayılır. Annelere yalan söylenmez!"

Peri yutkundu.

Ertesi sabah ikisi beraber, cin çarpmalarını ve kem büyüleri bozmasıyla nam salmış bir hocaya gittiler. Düşük gözkapakları, koyu renk bıyığıyla, kısa boylu, göbekli bir adamdı hoca. Elinde, ağır ağır çektiği kehribar bir tespih vardı. Geniş kafası vücudunun geri kalanıyla biraz orantısızdı; sanki son anda hatırlanıp aceleyle yerine konuvermiş gibi duruyordu; en üste kadar iliklediği gömleğinin yakası öyle dardı ki boynunu yutuvermişti.

Adam, Peri'ye pek çok soru sordu yemek yeme, oyun oynama, ders çalışma, uyku ve tuvalet alışkanlıkları hakkında. Delici bakışları altında bir huzursuzluk hissi geldi Peri'ye ama sandalyesinde kıpırdamadan oturup elinden geldiğince dürüstçe yanıtlamaya çalıştı. Hoca ona son zamanlarda hiç örümcek ya da tırtıl ya da kertenkele ya da hamamböceği ya da çekirge ya da eşekarısı ya da karınca öldürüp öldürmediğini sordu. Bu sonuncusunda biraz tereddüt etti Peri; kim bilir, belki de bilmeden basmış olabilirdi bir karıncaya. Hoca cin milletinin sağının solunun belli olmadığını, kâh hayvan kâh böcek şekline bürünebildiklerini, kim Allah'ın adını anmadan kazara bunlardan birine değse, oracıkta çarpılmasının işten bile olmadığını anlattı.

Bunu söyledikten sonra Selma'ya döndü üfürükçü. "Bu çocuğa Fatiha okumadan evden çıkmamayı belletseydin, bunlar olmazdı hanım! Bak, benim beş evladım var, birinin bile yanına cin yanaşmamıştır daha. Neden? Basit; kendilerini nasıl koruyacaklarını biliyorlar da ondan. Sen bu kıza hiçbir şey öğretmedin mi bacım?"

Selma kıpkırmızı oldu. "Uğraşıyorum efendim ama beni dinlemiyor ki. Hep babasının yüzünden."

"Peki ne olacak şimdi?" diye araya girdi Peri.

Adam yanıt vermek yerine, Peri'yi omuzlarından tutup yüzüne doğru eğildi, hiç bitmeyecekmiş gibi gelen bir süre boyunca öylece durdu ve sonra aniden bağırmaya başladı. "Bana bak, adın her ne ise, bulur çıkarırım. Derhal terk et bu masumu. Başka birini bul! Yoksa seni bin pişman ederim!"

Peri korkudan titreyerek gözlerini sımsıkı kapattı. Omuzlarını tutan parmaklar gevşedi. Cin çıksın diye beklediler. Hiçbir şey olmadı.

Hoca, bir yandan şeytan kaçıracak dualar okuyarak Peri'nin başına gül suyu serpti. Sonra üstlerinde Arapça bir şeyler yazan minik kâğıtlar yutturdu çocuğa; Peri'nin dili mürekkepten öyle parlak bir maviye boyandı ki, sonrasında günlerce ışıldayacaktı. Yine hiçbir şey olmadı. O gece, hocanın talimatları ve annesinin ısrarlarıyla Peri, bir sokak lambasının soluk ışığı altında saatlerce yapayalnız oturdu. En ufak çıtırtıda havaya sıçrayarak. Ertesi gün sokak köpeği sürülerini kovalamaya yolladılar çocuğu. Ama köpekler onu kovaladı asıl.

"Ey cin, sana son bir şans veriyorum" dedi hoca, ikinci kez ziyaretine gittiklerinde. Elinde bir kızılcık sopası vardı. "Ya kendin tıpış tıpış çıkarsın ya da fena döverim bak!"

Daha Peri bu sözlerin anlamını idrak edemeden, adam sırtına bir darbe indirdi. Bir çığlık kopardı çocuk.

Selma'nın beti benzi attı. "Şart mı bu?"

"Başka yolu kalmadı" dedi üfürükçü. "Korkutmak gerek, yoksa nasıl çıkacak?"

"Buna... izin veremem" dedi Selma; dudakları gerilip incecik olmuştu. Hocaya ne kadar hürmet etse de kızının canını yakmasına onay vermesi mümkün değildi. "Biz müsaade isteyelim."

Anne kız panik halde alelacele çıktılar evden, ama tabii önce Selma'nın adama yüklü bir ödeme yapması gerekti.

"Merak etme, düzeldim" dedi Peri, otobüs durağına vardıklarında. Annesinin elini tutup sıktı. "Sanırım cinim çıktı gitti bile."

"İnşallah öyledir evladım" diyerek kızının alnına bir öpücük kondurdu Selma. "Ama her an geri gelebilir. Gelirse bana muhakkak anlatmalısın. Cin taifesi intikamcıdır."

"Tamam, söylerim."

Ama söylemeyecekti. O günden sonra defalarca görecekti Peri sisin içindeki bebeği. Kimseyle paylaşmayacaktı. Annesi fazla hurafeci, katı dindar; babası fazla akılcı, katı materyalistti. Selma her türlü sıra dışı deneyimi, hatta normalin biraz dışında olanları bile hemen İslami vecibelere yorarken, Mensur hepsine "Saçma sapan, zırvalık" deyip geçiyordu. Peri ise kendi adına başka bir yol arıyordu.

Baktı ki pek seçeneği yok, bu sırrı kendine saklaması gerektiğine ikna oldu. Rahatsız edici olsa da hayatın nice tuhaflıklarından biri olarak kabullendi bu olayı, tıpkı boğazına takılıp kalan bir kılçığı kabullenir gibi; ne yutabiliyor ne tükürebiliyordu, o halde onunla yaşamayı öğrenmekten başka çare yoktu. Böylece sisin içindeki bebek –ister bir cin, ister deli saçması, ister hayal ürünü olsun– çözülmemiş bir bulmaca olarak aklının kuytu köşelerine yerleşip kaldı.

Yıllar sonra, Oxford Üniversitesi'ne doğru yola çıkmadan önce, güncesine şöyle yazacaktı: *Ben ne annem gibi dindarım, ne babam gibi kâinatın, beş duyumla kavradığım şeylerden ibaret olduğuna kaniyim. Öyleyse ben neredeyim? Ne mutlak dindarlığa, ne de mutlak akılcılığa dahil olmak isteyenler için bir başka yaklaşım, yeni bir varoluş şekli yok mu acaba? Bir üçüncü yol mesela? Kim bilir?*

Akvaryum

İstanbul, 2016

Anne kız yalıya ulaştıklarında saat dokuza çeyrek vardı. Ferforje balkonlar, beyaz mermer merdivenler, mozaik havuzlar, en yeni teknoloji güvenlik kameraları, otomatik bahçe kapıları, dikenli telli çitler... Malikâne evden ziyade korunaklı bir adayı andırıyordu; şehirden kendini soyutlamış, surlarla çevrili bir saraydı adeta. Dilenciler, satıcılar, hırsızlar, istenmeyen şahıslar eşiğinden geçemesin diye her türlü güvenlik önlemi alınmıştı.

Peri yaralı sağ elini göğsüne bastırmış, direksiyonu sol eliyle tutuyordu. Yolda bir eczanede durup, kır bıyıklı, orta yaşlı eczacıya pansuman yaptırmışlardı. Peri burada yüzünü yıkamış, üstüne başına olabildiğine çekidüzen vermişti. Adam kesiğin nasıl gerçekleştiğini sorduğunda Peri "Sebze doğrarken" deyivermişti çabucak. "İnsan yemek yaparken acele edince oluyor böyle şeyler."

Eczacı gülmüştü. İstanbul eczacıları kaçın kurasıydı; deneyimli, güngörmüş, bilge insanlardı. Ne tek bir yalanı kaçırır, ne rahatsız edici gerçekleri kurcalarlardı. Müşterileri ya da pezevenkleri tarafından tartaklanan fahişeler, kocaları tarafından dövülen kadınlar, trafikte başka sürücülerden yumruk yiyenler ve ezcümle hırpalananlar, eczanelere girip yardım isteyebilirlerdi, çünkü anlattıkları hikâyelere inanan çıkmasa da en azından sıkıştırılmayacaklarını, rencide edilmeyeceklerini bilirlerdi.

Bandajı kontrol eden Peri gazlı bezden sızan kızıllığı görünce yüzünü buruşturdu. Yanıtlaması zor sorularla karşılaşmamak için içeriye girmeden evvel bandajı çıkarmayı düşündüyse de enfeksiyon riski, fikrini değiştirmeye yetti.

Bahçe kapısına geldiklerinde, koyu takım elbiseli, yoğun tıraş kolonyası kokan izbandut gibi bir görevli belirdi yanlarında. Adam arabalarını park ederken Peri'yle Deniz sarmaşık kaplı kafeslerle çevrili bakımlı bahçeden geçtiler. Hafif bir esinti çınarların yapraklarını hışırdatıyordu.

"Korkuttum seni, affedersin" dedi Peri, sessizliği bozarak. Sanki kırılacağından korkarcasına, sırça bir öfkeye değercesine dokundu kızına.

"Korktum tabii" dedi Deniz. "Başını ciddi derde sokabilirdin! Öldürülebilirdin ya!"

Haklıydı tabii. O ara sokakta berduş pekâlâ öldürebilirdi Peri'yi. Ama Deniz'in bilmediği şey, bunun tersinin de doğru olduğuydu. Peri de berduşu öldürebilirdi.

"Haklısın canım, bir daha böyle bir şey yapmam inan ki. Sonra konuşalım ama olur mu?" dedi Peri, evin merdivenlerine ulaştıklarında. "Yalnız, babana bir şey söyleme; boş yere endişelenmesin."

Deniz bir an duraksadı. Başını iki yana salladı. "Valla söz veremem. Babamın da bilmeye hakkı var."

Tam Peri bir şey söyleyecekken çiçek ve yaprak oymalarla süslü devasa meşe kapı içeriden açıldı. Siyah etek, şifon beyaz bluz giymiş bir hizmetçi girişte durup gülümsedi. İçeride süregiden ziyafetin sesleri, kokuları yükseldi arkasından.

"Hoş geldiniz. Buyurun lütfen" dedi hizmetçi.

Belirgin bir aksanı vardı kadının; Moldovalı, Gürcü ya da Ukraynalıydı muhtemelen; çocukları, anneanneler yahut komşular elinde büyürken ve kocaları her ay yolladıkları maaşların yolunu gözlerken, kendileri İstanbul hanelerinde çalışan nice yabancı kadın emekçiden biriydi.

İçeri girdikleri anda, kocasının, endişeli bir ifadeyle, konukların arasından sıyrılarak onlara doğru geldiğini gördü Peri. Dar kesimli, kızıl-kahve ceketi, tiril tiril beyaz gömleği, mavi-kahverengi kravatı, ayna gibi cilalanmış ayakkabılarıyla belli ki özenmişti görünüşüne Adnan. Mütevazı bir aileden gelip, kendi kendini yetiştirmiş, emlak sektöründe çalışarak adım adım yükselmişti. Başarısını Yüce Allah'tan başka kimseye borçlu olmadığını söylerdi. Peri her ne kadar kocasının zekâsına ve çalışkanlığına saygı duysa da, Yaradan'ın neden onu başkalarına yeğlemiş olabileceğinden çok da emin değildi. Adnan, Peri'den on altı yaş büyüktü. Lakin bu yaş farkı, kocası sinirlenip alnındaki çizgiler derinleştiği zamanlarda daha da belirginleşirdi; tıpkı şimdi olduğu gibi.

"Nerede kaldınız? Elli kere aradım seni! Üstüne ne oldu?"

"Telefonumu kaybettim, arayamadım" dedi Peri elinden geldiğince sakin bir sesle. "Sonra konuşsak olur mu?"

"Neden geç kaldık biliyor musun baba?" diyerek araya girdi Deniz. "Annem sokaklarda hırsız kovalamaya kalktı da ondan!"

"Ne?"

Deniz gözünün önüne düşen bir tutam saçı geriye itti. Hatları babasını andırıyordu; uzun, kemerli burnunu ve özgüvenini ondan almıştı. "Bana inanmazsan kendisine sor" dedi. Yetişkin konukların arasında sıkılmış görünen, aşağı yukarı kendi yaşıtı bir kıza doğru yürüyüp gitti.

Adnan Peri'ye baktı merakla, kaygıyla. Ne var ki açıklama yapacak zaman yoktu. Yalının sahibi, meşhur bir gazeteciyle konuşmasını yarıda kesmiş, onlara doğru geliyordu. Geniş omuzlu, tıknaz yapılı, kel bir adamdı; cildi alkole düşkün olanlara mahsus bir pembelikteydi. Her santimi en son yaşlanma karşıtı uygulamalara maruz kalmış yüzünde tek bir kırışık yoktu. Gülümsediğinde hatları milim kıpırdamıyor, sadece dudaklarının köşeleri belli belirsiz seğiriyordu.

"Nihayet gelebildin!" dedi ev sahibi işadamı. Muzipçe ışıldayan mavi gözleri Peri'yi şöyle bir süzdü. "Ne oldu eline? Yoksa birileri seni kaçırmaya mı kalktı? Eh, suç senin. Bu kadar güzel olmasaydın!"

Şakayı itici bulduğu halde gülümsedi Peri. Hem elinin hem elbisesinin halinden dolayı bir açıklama yapma gereği duydu. "Yolda ufak bir kaza atlattık da."

Adnan'ın kaşları endişeyle çatıldı. "Kaza mı?"

"Önemli bir şey değil canım" derken kocasının dirseğine dokundu Peri – daha fazla soru sormaması için bir işaret. İşadamına dönerek, "Ne kadar şahane bir eviniz var" dedi nazikçe.

"Ev güzel de maalesef nazara geldik! Bir musibeti atlatamadan, diğeri bastırıyor. Önce borularımız patladı. Zemin katı su bastı ta dizlerimize kadar. Sonra yıldırım düştü, çatımıza ağaç devrildi, düşünebiliyor musun? Hepsi şu birkaç ay içinde!"

"Nazar boncuğu asın bir yerlere" dedi Adnan.

"Valla hem de kaç nazar boncuğu astık. Bir işe yaramadı. Ama şimdi daha iyisini yaptık. Bu akşam bir medyum davet ettik!"

"Aa, sahi mi?" diye sordu Peri; konuyla ilgilendiğinden değil, bir şey söylemesi gerektiğini fark ettiğinden. Son zamanlarda toplumda medyum ve falcı merakı iyice artmış gibi geliyordu Peri'ye. İstikrardan ziyade belirsizliğin kaide olduğu bir ülkede, kehanet ve tahminlere düşkünlük tesadüf değildi belki de. Sadece kadınlar değil, erkekler de ilgiliydi kâhinlerle, her ne kadar belli etmemeye çalışsalar da. Kronik politik gerginlik ortamında ve kurumsal şeffaflık yoksunluğunda, kristal kürelerine bakıp kehanette bulunan bu kişiler –ister gerçek, ister sahte olsunlar– muğlaklığı netliğe çeviriyorlardı, tıpkı simyacılar gibi. Bir nevi sosyal ihtiyacı karşılıyorlardı.

"Herif müthişmiş, herkes öyle diyor" diye devam etti işadamı. "Cinlerle sohbet ediyormuş. Sade sohbet değil ha! O ne emrederse yapıyorlarmış keratalar. Cin tayfasından karıları varmış. Koca bir harem, keyfe bak!" Bunu söylerken alaycı bir sesle güldü ama Peri'nin katılmadığını fark edince toparladı kendini. Gözlerini ona dikti. "Ne oldu? Sen de buraya gelirken hayalet görmüş gibi duruyorsun."

"Ben mi?" dedi Peri, sesinde hafif bir titremeyle. Sisin içindeki bebek zihninde dolaştı.

Neyse ki işadamının kendi sesinden başka bir şey dinlemeye niyeti yoktu. "Hisse senedi almadan önce bu medyuma danışan borsa simsarları tanıyorum. Delice, değil mi? Medyumlar ve hisse senedi piyasaları." Kahkaha attı. "Karımın başının altından çıktı bu fikir. Zavallının suçu yok ama, kafayı yedi gemi kazasından sonra!"

Bütün gazeteler yazmıştı olayı. Yaklaşık dört hafta önce, yüz iki metre uzunluğunda, Sierra Leone bandıralı bir kuru yük gemisi yalıya çarparak karaya oturmuştu. Deniz duvarını ve güney cephesindeki balkonu yıkmıştı. Oysa nasıl da eskiydi bu balkon, tarihi mirastı! Osmanlı İmparatorluğu'nun son yüzyılından kalmaydı.

Kayser İkinci Wilhelm, İstanbul'u meşhur ziyaretinde, işte tam da bu balkonda oturmuş; Alman kültürüne ve askeri gücüne olan hayranlığı ve iktidar hırsıyla bilinen bir Osmanlı paşasıyla karşılıklı çay içmişti. Aynı paşa, daha sonra Kayser'in aslında Müslüman olduğu söylentisini yayacaktı. Hacı Wilhelm! İddiaya göre Kayser doğar doğmaz kulağına Fatiha Suresi okunmuştu. İslam âleminin dostu ve sarsılmaz savunucusuydu. Her gün odasında gizlice namaz kılardı. Tüm bu dedikodular, safsatalar bilerek çıkarılmıştı elbette. Osmanlı İmparatorluğu'nun Almanya'nın yanında savaşa girmesi için elverişli bir zemin yaratmak uğruna.

Daha neler neler yaşamıştı bu balkon tarih boyunca. Me-

sela Bolşevik Devrimi'nden sonra İstanbul'a kaçan bir Beyaz Rus dansçıya gönlünü kaptıran genç bir Türk mirasyedi, sevgilisini ailesine kabul ettirme gayretleri sonuç vermeyince, tabancayı başına dayayıp burada intihar etmişti. Adamın beyninden geçip kafatasını parçaladıktan sonra sol kulağının arkasından çıkan kurşun duvardaki bir çatlağın içine saplanmış, onlarca yıl fark edilmeden orada kalmıştı.

Uzun geçmişi boyunca kahramanların çıkış ve düşüşlerine, imparatorlukların yükseliş ve çöküşlerine, haritaların genişleyip daralışına, en büyük hırsların toz olup gidişine tanıklık etmişti bu yalı. Ama daha önce hiç gemi çarpmamıştı. Geminin pruvası duvarı yararak evin içine girmiş, orijinal bir Fahrünnisa Zeyd tablosunu delmiş, tam Murano avizeye çarpmak üzereyken mucizevi bir şekilde durmuştu. Şimdi, o günün anısına, avizede bir minyatür oyuncak gemi asılıydı; ev sahiplerine olayı tekrar tekrar anlatma fırsatı vermek için.

"Demek geldin şekerim! Bu akşam seni göremeyeceğiz diye korkmaya başlamıştık" diye haykırdı bir ses arkalarından.

İşadamının karısıydı bu. Aşçıya emirler yağdırıp mutfaktan çıktığı sırada görmüştü Peri'yi. Tasarımcı elinden çıkmış, yüksek yakalı, sırtı açık, bele sımsıkı oturan, zümrüt yeşili bir elbise vardı üzerinde. Parmağında aynı renk bir yüzük ışıldıyordu, taşı kırlangıç yumurtası büyüklüğünde. Dudakları parlak kırmızıya boyanmıştı; saçıysa öyle sıkı bir topuzla toplanmıştı ki gerilen yüzü darbukaya geçirilmiş keçi derisini hatırlattı Peri'ye.

"Trafik..." dedi Peri ev sahibesini iki yanağından öperken.

Ne de olsa bir randevuya ne kadar geç kalırsanız kalın, affedilmenizi sağlayan tek sözcüktü bu İstanbul lügatinde. Herkes trafikten mustarip olduğundan kimse böyle bir gerekçeyi sorgulamazdı. Ev sahiplerinin yüzlerine dikkatle bakan Peri mazeretinin işe yaradığını görerek rahatladı. Ancak kocası ikna olmamıştı. Onunla ayrıca konuşması gerekecekti.

"Dert etme, bilmez miyiz?" dedi ev sahibesi. Bir yandan da Peri'nin üstünü başını inceledi. Ne giymiş, ne kadar para harcamış, ayakkabısı nasıl, çantası ne marka? Elbisesindeki her bir yırtık ve lekeyi anında tespit etti tabii.

"Kusura bakmayın, üzerimi değiştirecek zaman yoktu" dedi Peri. İnceleyici bakışlar altında kendini çırılçıplak hissetti. Ama bir yandan da tuhaf bir özgürlüğün tadına vardı. Bundan sonra bütün davetlere yırtık pırtık kıyafetlerle gelebilirdi. Sırf şıkıdım hatunları şok etmek için!

"Boş ver, lafı mı olur, biz bizeyiz şurada" dedi ev sahibesi, her ne kadar yüz ifadesi onu yalanlasa da. "Benim elbiselerimden birini ödünç almak ister misin?"

Peri başını iki yana salladı. Olur da, yanlışlıkla bir şey filan dökerdi kadının pahalı kıyafetlerine. "Diken üstünde oturmaktansa, kendi pasaklı halim yeğdir" diye düşündü. "Hiç gerek yok, sağ ol, çok naziksin."

"O halde gel bir şeyler ye; açlıktan ölmüş olmalısın" dedi kadın.

"İçecek ne vereyim sana? Kırmızı? Beyaz?" diye sordu işadamı.

"Önce lavaboya uğramam gerek" dedi Peri. Nefes almaya ihtiyacı vardı.

Bir hizmetçinin peşi sıra yalının derinliklerine doğru ilerlerken kocasının bakışlarını sırtında hissetti. Anlattıklarının hiçbirine inanmamıştı Adnan, merak ve kuşku içindeydi.

* * *

Tuvalete girip kapıyı kilitledi Peri, klozet kapağını kapatıp üstüne oturdu. Derin bir soluk alarak parmak uçlarıyla şakağını ovaladı; yorgunluğu birden üzerine çökmüştü. Dışarı çıkıp bütün o insanlarla yüz yüze gelmeye ne takati ne niyeti vardı. Keşke şu tuvalet penceresinden sıvışıp kaçabilseydi.

Bandajı dikkatle açtı. Bıçak bir uçtan bir uca yarmıştı avucunu; fazla derin bir kesik değildi, dikiş gerekmemişti. Ama yine de en ufak harekette acıyor, yeniden kanamaya başlıyordu. Şimdi, kalbinin her atışıyla yara zonkluyordu. Olanların ciddiyetini ancak kavrayabiliyordu. Ağzı kum gibi kupkuruydu. Elini yeniden sardı.

Yüzünü yıkamak için ayağa kalktı. Tam o esnada öyle bir şey gördü ki gözleri hayretle büyüdü. Karşısında devasa bir akvaryum vardı; lavabo ve musluklar bunun üzerine yerleştirilmişti. Camın arkasında düzinelerce egzotik balık yüzüyordu. Hepsi ya sarı ya kırmızıydı – işadamının tuttuğu futbol takımının renkleri. Adamın tutkulu bir Galatasaray taraftarı olduğunu, stadyumda özel locası bulunduğunu, her fırsatta oyuncularla beraber fotoğraf çektirmeyi sevdiğini bilmeyen yoktu. Yakın gelecekte kulübün başkanı olmaya niyetliydi; perde arkasından epeyce manevra yapıyordu bu uğurda.

Peri, korunaklı yapay evrenlerinde gezinen balıkları seyretti. Lavabonun her iki yanına konmuş kakmalı gümüşten hamam taslarının içinde kusursuzca kolalanıp gene kusursuzca rulo yapılmış el havluları duruyordu. Yerde, dört bir yanda, yanan mumlar vardı. Tatlı, şerbetsi bir rayiha geldi burnuna. Alttan alta aldığı keskin deterjan kokusu ise nedense berduşu çağrıştırdı.

Birdenbire, beklenmedik delice bir şey yapmak geldi içinden. Arasa, bu fiyakalı evin bir yerlerinde bir çekiç bulabilirdi herhalde. Şu akvaryumu paramparça eder, cam parçaları sağa sola dağılırken balıkların mermer zeminde kayıp gitmelerini seyrederdi. Kuyruklarını sallayıp, açık ağızlarıyla soluk almaya çalışarak, kaçmanın heyecanı içinde uzaklaşırlardı balıklar; koridor boyunca ilerleyip, avizeden dökülen ışığı pullarında yansıtarak, konukların ayakları arasından geçerlerdi; arka kapıdan dışarı süzülür, verandanın bir ucundan diğerine geçer ve tam artık ölmek üzere oldukları anda

denize ulaşır, maviliklere atlayıverirlerdi. Ve orada, hep aynı sularda kalıp sıkılmış, hiç değişmemiş eski dost ve akrabalarını bulurlardı.

Yeni gelenler, diğer balıklara denizin üzerindeki o muhteşem yalıda yaşamanın, akşama ne yiyeceğim kaygısı taşımama karşılığında özgürlükten vazgeçmenin nasıl bir şey olduğunu anlatırlardı. Çok geçmeden, kaçak balıklar büyük balıklara yem olurlardı, zira konforlu ortamda yaşamaya alışmış olanların tehlikeli sularda hayatta kalması zordu. Yine de, özgürlüklerinin bir dakikasını bile akvaryumda geçirdikleri yıllara değişmezlerdi.

Ah keşke bir çekiç bulabilseydi... Bulup da yıkabilseydi şu yapay evreni.

Bazen kendi zihninden korkuyordu doğrusu.

Düşündüklerinden. Yapabileceklerinden...

Boşluk

İstanbul, 1990'lar

Umut'un hapse girmesi, Nalbantoğlu ailesinde karanlığa tutulan bir fener etkisi yarattı; hem kendilerinden hem etraftan sakladıkları tüm zaaf ve kusurları ortaya çıkardı. Hayatlarının orta yerinde devasa bir boşluk açılmıştı. Bu boşluğu her biri başka türlü doldurmaya çalıştı. Mensur daha fazla içmeye başladı; öyle pat diye artırmadı miktarını, damla damla. Şarkılar türküler ya da siyasi tartışmalar eşliğinde arkadaşlarıyla birkaç duble yuvarlayan o çakırkeyif adam gitmişti. Ekseriya masada tek başına olmak istiyordu. Demlenirken tek yoldaşı sessizlikti artık. Öylesine derin ve içtendi ki üzüntüsü, dokunmaya bile kıyamıyordu Peri babasına. Bilemiyordu ki ne yapsın onu neşelendirmek için.

Mensur'un bedeni dayanabildiği kadar dayandı bu tempoya, dışa vurmadı yıpranmışlığını; soluk semada beliren hilaller gibi gözlerinin altına çöken yarım daireler hariç. Derken teklemeye başladı sağlığı. Sabahları ter içinde ve her yeri ağrıyarak, sanki uykusunda taş taşımış gibi yorgun kalkmaya başladı yataktan. Bazen kafası karışıyor, sözlerini unutuyordu. Ya herkesten uzak durup sessizliğe gömülerek bedenini işgal eden titremeleri saklamaya çalışıyor ya da haddinden fazla konuşarak sözcükleri savunma aracı olarak kullanıyordu. Artık çalışacak halde olmadığı anlaşılınca bağlı bulunduğu işyeri onu erkenden emekliye ayırdı. Böylece evde daha çok zaman geçirir oldu. Bu değişiklik, karısıyla küçük oğlu

Hakan'ın hiç hoşuna gitmedi. Aynı anda iki cephede birden dövüşerek imkânlarını zorlayan eski bir imparatorluğu andırıyordu Mensur: Doğu cephesinde süregiden karısıyla savaşı; Batı cephesinde oğluyla yeni başlayan cenk hali. Her iki sınırda da yeniliyordu.

Baba oğul durmaksızın, şiddetle kavga ediyorlardı; evin içinde erkek sesleri birbirine karışıyor, kahvaltı sofrası suçlamalara sahne oluyordu. Kırıcı kelimeler yükseliyordu masadan, dinamit patlamasından sonra yüzeye çıkan ölü balık sürüleri gibi. Dışarıdan bakınca ufacık meselelerdi kavgalara sebep: *Sen çayı höpürdettin, vay niye zevksiz bir gömlek giydin...* Ne var ki altta yatan sürtüşme çok daha derindi.

Selma istisnasız her seferinde oğlundan yana çıkıyordu. Evladı söz konusu olunca, kendisi için savaştığından daha büyük azimle çarpışıyordu. Yavrusunu koruyan bir şahin gibi yırtıcı ve enerjikti. İkiye karşı bir demekti bu. Haksızlıktı. Peri'yi dünyalardan çok sevdiği babasının yardımına koşmaya mecbur eden bir denklem. Pericik ne yapsın, olanca gücüyle katılmaya başladı evdeki meydan muharebelerine. Ama savaşçı değildi o. Yapısı, tabiatı farklıydı. Kazanmak değildi derdi. Onun bütün istediği bir ateşkes anlaşmasıydı. Yeter ki kavga, gerilim olmasın.

İyi bir eğitimin kıymetini hiçbir zaman kavramamış olan Hakan çok geçmeden üniversiteyi bıraktığını duyurdu; bir daha *o beş paralık sığır damına* dönmeye niyeti yoktu. Nuh dedi peygamber demedi, inat etti. Annesiyle babasını hüsrana gark ederek öğrencilik hayatını bir gecede noktaladı. Zihni daha açılmadan kapandı, mühürlendi. Hayatından ne kadar mustarip olduğu gözlerinden okunabiliyordu. Öfkeliydi. Tepkiseldi. Devamlı halinden şikâyet ediyordu.

Artık eve sadece karnını doyurmak, üstünü değiştirmek ve uyumak için uğrar olmuştu Hakan. Rüzgâra kapılmış bir balon gibi amaçsız halde bir müddet orda burda şansı-

nı denedi – ta ki yeni bir arkadaş çevresi bulana kadar. Birbirlerini şakaklarını tokuşturarak selamlıyor; "şeref", "namus", "vatanperver" gibi kelimeleri bol keseden kullanıyorlardı. Bu ahbaplar aracılığıyla Hakan kendine bir dava edindi. Onların kuşkuculuklarını, kötümserliklerini hemen benimsedi. Ardından aşırı milliyetçi yerel bir gazeteden iş teklifi aldı. Dilbilgisi ve yazım kuralları konusunda son derece yetersiz olsa da kelimelerle arası iyiydi; başladı ateşli yazılar kaleme almaya. Müstear isim altında, mesajları her geçen gün biraz daha keskinleşip saldırganlaşan makaleler yazıyordu artık. Her hafta birtakım "vatan hainleri"ni –"içimizdeki alçakları, çürük elmaları"– ifşa ediyordu: Yahudiler, Ermeniler, Rumlar, Kürtler, Aleviler, Zazalar, Lazlar... Ona kalsa Türk'ün Türk'ten başka güvenebileceği tek bir etnik kesim yoktu. Milliyetçilik, ısmarlama dikilmiş bir takım elbise gibi tam uydu Hakan'ın ruhuna. Sırtında yeni kimliğiyle kendini güçlü, ilkeli, yenilmez hissediyordu. Amerika, İsrail, Rusya, Ortadoğu hakkında kallavi fikirleri vardı; her baktığı yerde komplo teorileri, saklı lobiler görüyordu.

"Sen sanıyor musun ki sadece bir oğlun hapiste? Bu evde ben de mahpus sayılırım" diye bağırdı bir gün Hakan babasına, yine bir kahvaltı tartışmasının ardından. "Umut şanslıymış, her gün attığın nutukları dinlemek zorunda değil."

"Yazıklar olsun sana! Zavallı abine şanslı mı diyorsun sen, sefil herif?" diye karşılık verdi Mensur; sesi ellerinden çok titriyordu.

Peri, başı önünde, omuzları kaskatı dinledi onları. Ne zor şeydi aile kavgalarına tanık olmak.

"Bırak çocuğu. Delikanlı o" diye mırıldandı Selma kocasına.

"Baba parasıyla yaşayan sorumsuz bir delikanlı!" dedi Mensur.

"Ha, demek sofrandan yememi istemiyorsun, öyle mi? Peki, elimi sürmem bundan sonra." Hakan boş ekmek sepetini

duvara fırlattı, sepet lastik bir top gibi sekerken kırıntılar etrafa saçıldı. "Bir alkoliğin ekmeğini kim ister zaten?"

Bu kelime daha önce hiç telaffuz edilmemişti. Öyle laflar vardır ki telafisi neredeyse olanaksızdır. Evin reisine "alkolik" demek sınırı aşmaktı, ama olmuştu işte. Sonrasında çöken sessizliğin ağırlığını kaldıramayan Hakan bir hışımla çıkıp gitti.

Selma ağlamaya başladı. Hıçkırıklar arasında, yükselip alçalıyordu sesi. "Çarpıldık kesin, bütün aile. Günahlarımızın bedeli bunlar."

Selma büyük oğlunun kadersizliğini, Allah'ın ceza ve uyarısı olarak görüyordu. Bu ilahi mesajı dikkate almadıkları için daha çok bela yaşayacaklarından emindi.

"Hayatımda duyduğum en aptalca şey!" dedi Mensur. "Koskoca Tanrı neden Nalbantoğullarını ortadan kaldırmaya uğraşsın ki? Başka işi mi yokmuş?"

"Çünkü bize... sana... ders vermek istiyor."

"Neymiş peki o ders?"

"Hatalarını gör istiyor" dedi Selma. "Sen bunu anlayana kadar hiçbirimiz huzur bulmayacağız."

"Eğer Umut'un başına gelenlerin ilahi bir intikam olduğunu sanıyorsan, O'nun bize ders vermek için hapishaneleri, işkencecileri kullandığını düşünüyorsan, sende bir sorun var demektir kadın; ya sende ya da senin Tanrında."

"Tövbe tövbe..." diye mırıldandı Selma.

Allah'ın gazabı olarak algıladığı durumu kendince telafi etmek için Selma günler, bazen haftalarca doğru dürüst bir şey yemiyor; yalnızca ekmek, yoğurt, su ve varsa hurmayla yetiniyordu. Adaklar; Yaradan'la yapılan duygusal pazarlıklar... Geceleri çok az uyuyor, zihnini sakinleştiren iki şeye adıyordu vaktini: dua etmek ve temizlik yapmak. Yattığı yerden, mobilyaların üstünü kaplayan incecik toz tabakaları tahayyül ediyor; ahşap dolapları kemiren tahtakurularını din-

liyordu – nasıl oluyordu da ondan başka kimse duymuyordu bunları? Ezilmiş Aspirin, beyaz sirke, limon suyu, karbonattan yaptığı karışımla her yeri ovalıyordu. Ardından duruluyor, fırçalıyor, cilalıyor ve siliyordu. Her sabah keskin deterjan kokularıyla uyanıyordu aile.

Selma ellerini o kadar sık yıkıyordu ki, avuçları antiseptik kokar olmuştu. Kuruyan cildi pul pul dökülüyor, kanıyordu; bu da mikrop kapma korkusunu pekiştirip ellerini daha sık yıkamasına neden oluyordu. Bir de siyah eldivenler takmaya başlamıştı. Başörtüsünü ve topuklarına kadar inen lacivert, bol pardösüsünü görenler eldivenleri taassuptan giydiğini sansalar da aslında amacı ellerinin halini saklamaktı. Bir akşam Selma'yla Peri pazardan eve dönerken Peri arkasına baktı ve bir an için o loş ışıkta annesini göremedi – o derece karışmıştı kadın akşamın koyu renklerine.

Karısının yeni görünümü karşısında dehşete kapılan Mensur onunla beraber görülmek istemiyordu. Kendi alışverişini kendi yapıyordu artık. Onun nazarında karısının giyimi, Ortadoğu'da ezelden beri sevmediği, benimsemediği, karşı çıktığı ne varsa hepsini simgeliyordu. "Dindarlara has cehalet" diyordu buna. Başka dinler, kültürler hakkında hiçbir şey bilmedikleri halde (basmakalıp öğretiler hariç), kendi yol yordamlarının en iyisi olduğunu varsaymalarını –sırf bu kültürün içine doğup, onlara öğretilenleri sorgulamadan yalayıp yuttular diye– anlayamıyordu.

Buna karşılık Selma da Mensur'un hal ve tavırlarında onu bunca zamandır tedirgin ve gıcık eden her şeyin özetini görüyordu: kocasının gözlerindeki küçümseme, sesindeki kesinlik, çenesini kaldırışındaki özgüven. "Laiklere has kibir" diyordu buna. Kendilerini toplumun dışında ve üzerinde tutmalarındaki, yüzlerce yıllık gelenekleri küçümsemelerindeki o kendini beğenmişliği anlayamıyordu.

Böylece tek kelime konuşmadan, birbirlerini teğet geçerek

dolaşıyorlardı Selma'yla Mensur aynı evde. Aşktan yana yaşayamadıklarını öfkeyle kapatıyorlardı.

Peri ise kitaplara vermişti kendini. Mutsuz ailelerde büyüyen gençler için edebiyat zaten en güzel sığınaktı. Öyküler, romanlar, şiirler... okulun kısıtlı kütüphanesinde eline ne geçirirse yalayıp yutuyordu. Okuyacak bir şey bulamadığında ansiklopedilere girişiyordu. Abbasilerden zombilere kadar şu anki hayatına hiçbir faydası olmayan bir sürü şey hakkında tomarla bilgi ediniyor, bunların bir gün işine yarayabileceğini umuyordu. Gerçi hiçbir işlevleri olmasa da, sırf öğrenmeye duyduğu açlığın itkisiyle okumaya devam ederdi.

Kitaplar yaratıcı, özgürleştiriciydi. Peri'ye kalsa, onun yuvası, edebiyat âlemiydi. Hafta sonları odasından çıkmaz; gerekirse yemek yemez; elma, çekirdek atıştırarak, ödünç alınmış kitapların birini bitirip diğerine başlardı. Zekânın, tıpkı bir kas gibi geliştirilebileceğini keşfetmişti. Keza hafızanın da. Okuldaki ezberci eğitimden tatmin olmadığı için, bilgileri –Latince bitki isimleri, Osmanlı tarihinde gani gani mevcut savaş-barış tarihleri– aklında tutabilmek için sözel ve görsel teknikler geliştirmişti. Edebiyattan matematiğe, fizikten kimyaya, bütün derslerde iyi olmaya kararlıydı. Azimliydi. Çalışkandı. Kimse bilmiyordu ki okumak, onun için bir nevi kaçıştı.

Bu kadar çok okumanın onu akranlarından ayırdığının farkındaydı. Umursamıyordu. Bütün Nalbantoğulları gibi o da yalnızlığa doğuştan meyyal sayılırdı. Diğer çocukların ona "öğretmen kuzusu/yalakası" gibi lakaplar takmasına da aldırmıyordu. Popüler kızların onu doğum günü partilerine çağırmamaları, sinemaya giderken haberdar etmemeleri içini cız ettirse de artık bunları kanıksamıştı. Öte yandan yepyeni arkadaşlar edinmişti: sözlüye kaldırıldığı zaman korkudan altına kaçıran bir kızcağız, annesi kötü yola düştü diye alay ve hakaret konusu olan bir oğlan, kekeme diye dışlanan

bir başka kız... Kimsenin beğenmediği bu ayrıkotlarını seviyordu Peri. Ötekilerle ahbaplık ediyordu. Kendisi gibi.

Hayatın anlamı çalışmak, çok çalışmaktı. Âşık olmayı, aile kurmayı, iş hayatına atılmayı da anlıyordu – en azından teoride. Ama eğlenmek, miskinlik etmek, yan gelip yatmak... bunlar bildiği şeyler değildi.

Kitaplardı onun vatanı ama aynı zamanda daimi sürgün diyarı.

Azrail'le tango

İstanbul, 1990'lar

Peri on bir yaşına girdiğinde, annesi nicedir gönlünde yatan emeli gerçekleştirmek üzere hacca gitti. Büyük abi hâlâ hapiste olduğundan, küçük abi de o günlerde kim bilir kimlerle takıldığından, ev Peri'yle babasına kaldı. Kendi yemeklerini pişiriyor (öğlenleri köfte-patates, akşamları köfte-makarna), bulaşıkları yıkıyor (yalap şalap), televizyonda canları ne isterse onu seyrediyorlardı. Tatil gibiydi bir nevi.

Peri bir sabah karın ağrısıyla uyandı. Bunca köftenin buna sebep olduğunu sandı önce, mönüyü değiştirseler iyi olacaktı. Ama banyoya girdiğinde bir sürprizle karşılaştı: iç çamaşırında kan damlaları. Böyle bir şeyin olacağını öğrenmişti hem kitaplardan, hem mahallede yaşça büyük kızlardan. Onları kendi aralarında fısıldaşırken duymuştu. "Ay gene teyzem geldi ziyarete" diye yakınırlardı üstü kapalı. "Arkama baksana" derlerdi birbirlerinin önüne geçerek. Bu kadar erken beklemiyordu ama Peri. On dört yaşında filan olacağını sanmıştı. O zamana kadar bunu annesinden saklamalıydı. Eski bir çarşafı alıp kesti. Yıkayıp kurutarak senelerce tekrar tekrar kullanabilirdi. Böylece bir sır daha edinmişti.

Selma iki hafta sonra döndü. Güneşten yanmış, zayıflamıştı. Kendini kanepeye attığı gibi seyahatini anlatmaya başladı.

"Geçen sene yaya tünelindeki izdihamdan sonra Suudiler

daha dikkatliler artık" dedi Selma. "Ama salgınları önleyemiyorlar. Öyle hasta oldum ki öleceğimi sandım!"

"Aman iyi ki ölmedin hanım, yoksa ne yapardım sensiz" dedi Mensur.

"Allah'a şükür evimdeyim" dedi Selma iç çekerek. "Gerçi kurtulamasaydım, orada gömülürdüm, mübarek topraklarda."

"İstanbul'da mezarlıklarımızın manzarası daha güzel" dedi Mensur muzipliğe devam ederek. "Taze deniz havamız var hem. Medine'de gömülsen bir hurma ağacına can verecektin. Halbuki İstanbul'da sakız, ıhlamur, akçaağaç... ne istersen var. Yasemin dibine gömülmek en iyisi. Yıl boyu parfüm püfür püfür."

Kocasının ileri geri sözleri ateşten sıçrayan kıvılcımmış gibi irkildi Selma.

Onların gene takışmalarından korkan Peri hemen araya girdi: "Bavulunda ne var annecim? Bize bir şey getirdin mi?"

"Getirmez olur muyum? Koca Mekke'yi taşıdım" oldu yanıt.

Peri ile Mensur heyecanlandılar; hevesli iki çocuk gibi ışıldadı yüzleri. Paketler birer birer açıldı: hurmalar, ballar, misvaklar, kolonyalar, seccadeler, başörtüleri, minik zemzem şişeleri...

"Nerden biliyorsun bu sıvının kutsal olduğunu?" diye sordu Mensur şişelerden birini sallayarak. "Birilerine tescil ettirdin mi? Musluk suyu satmış olabilirler."

Selma şişeyi kapıp açtı, bir yudumda içip bitirdi. "Bu saf zemzem ama senin aklın temiz değil efendi! Zemzem sana ne yapsın?"

"Aman iyi, peki." Mensur omuz silkti.

Peri kenarda duran koca bir kutuyu işaret ederek sordu: "Bu ne anne?"

Kutudan bir sürpriz çıktı: altında sarkacı, iki yanında minareleri olan, cami şeklinde, bronz bir duvar saati. Dünya üstündeki bin şehirde ezan vaktini gösterecek şekilde prog-

ramlandığını anlattı Selma. Sonra da oturma odasının kıbleye bakan duvarında bir çiviye, Atatürk portresinin tam karşısına astı.

"Evimde, çatımın altında cami istemem" dedi Mensur kaşlarını çatarak.

"Öyle mi? Ama ben çatımın altında bir imansızla yaşamak zorundayım" diye yapıştırdı cevabı hemen Selma.

"Bana bak hanım, şu anda işlediğim ne günah varsa yarısı senin boynuna. O tuhaf nesneyi getirmeseydin ben de bu duruma düşmezdim. Cami taklidi yapan saat mi olur? Daha neler! İndir şunu!"

"İndirmiyorum" diye bağırdı Selma. "Beğenmişim, parasını ödemişim, kutsal topraklardan ta buralara taşımışım. Oralarda hastalandım, neredeyse ölüyordum. Hacıyım ben artık, biraz saygı göster!"

Peri, annesinin babasına bağırdığını ilk kez işitiyordu. Yıllardır isyan yöntemi ya sabırla susmak ya da alçak sesle iğneli sözler söylemekten ibaret olan bir kadından böyle yüksek perdeden bir protesto duymak onu şaşırtmıştı. Sonunda duvar saati olduğu yerde kaldı ama alarmını hiç açmamak kaydıyla. Bu orta yol kimseyi memnun etmeyecekti.

Mensur günün geri kalanında derin bir somurtkanlığa gömüldü. Ona göre mesele din değil, inanç değil, kuşatılmışlıktı. Kendini etrafı kuşatılmış hissediyordu. Yaşam tarzını sürekli savunmak durumundaydı, dört yanı kalabalık ordularla çevrilmiş minicik bir ada devleti gibi.

Aynı akşam elektrikler kesiliverdi pat diye. Atatürk portresi ile ezanlı saat arasında, tek başına oturdu Mensur rakı masasında. Solgun yüzüne mum ışığının gölgeleri düşüyordu. Çok geçmeden kendini iyi hissetmediğini söyledi. Sanki görünmez bir varlığı selamlar gibi elini kalbine götürdü, başını yana eğdi ve yığılıp kaldı.

Kalp krizi geçiriyordu.

Peri, hayatı boyunca o meşum geceyi unutmayacaktı. Her geçen dakika biraz daha karardı hava, çöktü omuzlarına. Babasının alnını masaya çarparak cansız bir manken gibi yere devrilişini, oradan kanepeye taşınışını, sonra bir sedyeye konarak ambulansa götürülüşünü, acil servise yetiştirilişini, her yanı bipleyen makinelerle dolu bir müdahale odasına alınışını izledi korkuyla. Çocuktu daha ve tek düşünebildiği bunun bir ceza olup olmadığıydı. Yoksa duvar saatine laf etti diye kızmış mıydı Tanrı, babasına? Yanı başında gözyaşı döken annesine sormayı düşündüyse de vazgeçti. Kadının verebileceği cevaptan ürktü. Bu muydu yani Yaradan'ın yolu yöntemi? Önce, insanın konuşup şaka yapmasına, kendisi olmasına izin veriyor, sonra da "Vay sen misin uluorta konuşan?" diye bedelini mi ödetiyordu acaba? Ne kadar korkutucu bir şeydi Tanrı'yı böylesine intikamcı, katı, cezalandırıcı bir varlık olarak algılamak. Tanrı'nın dili sevginin dili miydi, yoksa korkunun dili mi?

Peri'yle Selma hastanedeki bekleme odasında, yıpranmış bir kanepede saatlerce oturdular o gece. Ay ışığı huzmesi pencereleri delip içeri sızıyor, floresan lambaların nahoş parlaklığına karışıp yok oluyordu. Televizyon açıktı ama sesi kısıktı. Ekranda, kırmızı parlak elbiseli bir kadın çarkıfeleği döndürdü, "iflas"ta durduğunu görünce düş kırıklığına uğradı. Etrafta programı seyreden tek kişi olan posbıyıklı, iriyarı nöbetçi temizlik görevlisi kahkaha attı. Başkalarının kaybedişlerine sevinenlerdendi.

"Gidip namaz kılacağım" dedi Selma usulca.

"Ben de gelebilir miyim?"

Bu soruyu beklercesine Selma gözlerini kızına dikti. "İyi olur. Allah çocukların dualarını kabul eder."

Uysalca başını salladı Peri. Okulda ezberletilen bir iki duadan başkasını bilmiyordu gerçi, daha önce namaz kılmamıştı. Annesi öğretmek istediğinde direnmişti. Babasının kızıydı

o. Mensur –karısının aksine– dualarını kısa, kişisel ve törensellikten uzak tutardı. Ama işte şimdi annesinin suyuna gitmeye hazırdı Peri. Çünkü hani olur da sevgili babası Tanrı'yı kızdırdıysa, elinden geldiğince durumu telafi etmek istiyordu.

Hastane lavabolarında abdest aldılar. Su soğuktu ama Peri şikâyet etmedi. Bekleme odasının bir köşesini kullandılar. Televizyon hâlâ açıktı ve kırmızı pullu elbiseli kadın hâlâ azimle çeviriyordu çarkıfeleği.

Seccadeleri olmadığından hırkalarını yere serdiler. Annesi ne yaparsa, gecikmeli bir yankı gibi tekrarlıyordu Peri. Selma ellerini göğsünün üstünde kavuşturunca o da aynısını yaptı. Selma öne eğildi, doğruldu, secdeye vardı; Peri de aynen. Arada bir fark vardı yalnız. Annesinin dudakları sürekli kıpırdanırken Peri'ninkiler hareketsizdi. Bunun Allah'ın hoşuna gitmeyebileceği geldi birden çocuğun aklına. Sessiz bir dua olmazdı ki! Boş bir mektup gibi. İçinden hiçbir şey çıkmayan bir zarf. Bir şeyler demesi gerektiğine karar verdi. Ve biraz kafa yorduktan sonra şunları söyledi çocuk:

"Sevgili Allahım,

Annem diyor ki her an gözün üzerimdeymiş. Teşekkür ederim... Bu iyi bir şey, ama biraz huzursuz edici, çünkü bazen odamda yalnız kalmak istiyorum. Neyse. Annem diyor ki her şeyi –kendi kendime konuştuklarımı da– duyuyormuşsun. Kafamın içindeki düşünceleri bile. Bütün olup biteni görüyormuşsun. Düşündüm de, bizim gözlerimiz küçük; göz kırpmamız bir iki saniye sürüyor. Oysa senin gözlerin kocamandır herhalde; göz kırpman en azından bir saat sürer. İyi bir adam benim babam. Hayatta en çok sevdiğim, saydığım insan. Kalbi tertemiz. Eğer herhangi bir günah işlediyse görmesen olmaz mı? Gözlerini kırpabilir misin babama baktığın zaman?

Hem ben birilerine kızdığımda babam, 'Sen bebek değilsin, affedebilirsin' der hep. Eğer sen de –yani siz de– babama kız-

gınsan, ne olur onu affedip iyileştirebilir misin? Söz veriyorum her gece dua edeceğim bundan sonra.

Amin.

Not: Annemin şu anda duasında neler dediğini bilmiyorum, ama şayet babam hakkında kötü şeyler söylüyorsa lütfen onu da duymazdan gelir misin?"

Hırkasının üstünde oturan Peri, annesinin başını sağa sola çevirip ellerini yüzüne sürerek namazı bitirdiğini gördü. O da aynısını yaparak mektubunu mühürledi.

Ertesi sabah, Mensur yatağında sırtı yastıklarla beslenmiş halde oturuyor, ziyaretçileriyle şakalaşıyordu. Birkaç gün sonra yüklü bir fatura ve kalp piliyle çıktı hastaneden. İçkiyi bırakması, çayı açık içmesi, stresten uzak durması tembihlenmişti; sanki "stres" dediğin eve davet etmekten vazgeçebileceğin sevimsiz bir misafirdi. Her halükârda dinlemedi Mensur. Azrail'le tango yapmış biri olarak korkacak bir şeyi kalmadığını söyledi.

Bu imge de girecekti Peri'nin uykularına bundan sonra: Babasının tuhaf, oynak, tüyler ürpertici bir müzik eşliğinde bir iskeletle –kendi iskeletiyle– dans edişini görecekti sık sık rüyalarında.

Şiir

İstanbul, 2016

Tuvalette kıpırdamadan durmuş, oymalı aynada kendisine bakıyordu Peri. Kızının yanında takındığı o soğukkanlı tavır yok olup gitmiş, yerini adını koyamadığı bir huzursuzluğa bırakmıştı. Balıkların akvaryumda yalnız hallerine bakınca, karikatürlerde, hani ıssız adada mahsur kaldıkları halde yüzerek kaçmayı göze alamayan o bedbaht karakterleri hatırladı. Şu hayatta en köklü alışkanlıklar terk edilebilir, kişilik bozuklukları düzeltilebilir, en sıkı dostluklar tavsayabilir, hatta bağımlılıklar bile aşılabilirdi, ama belki de değiştirmesi en zor şey insanın bir yere duyduğu aidiyetti. Neden ayrılamıyorduk kanıksadığımız sokaklardan, şehirlerden, tekrarlardan? Bizi mutsuz etse bile yaşadığımız mekân, niçin bırakıp gidemiyorduk uzaklara? Bilinmeyene?

Kapının diğer tarafından bir kahkaha dalgası yükseldi. İşadamı, o tok sesiyle bir fıkra anlatıyordu. Peri espriyi kaçırmıştı ama tepkilerden açık saçık olduğunu anlıyordu.

"Ah, siz erkekler!" diyen bir kadın sesi duyuldu – yarı sitem, yarı flört eden bir ton.

Dudaklarını büzdü Peri. Hiçbir zaman, böyle herkesin duyabileceği şekilde, hele de bu kadar işveli bir sesle, "Ah, siz erkekler!" diyebilen hatunlardan olmamıştı.

İster kadın, ister erkek olsun, geçmişinde birden fazla yara izi, gözlerinde belli belirsiz bir hüzün ve yalnızlık, ruhunda görünmez kırık çıkıklar olan insanlar ilgisini çekmişti

hep. Zamanını cömertçe vakfedebilirdi böyle kişilere. Güzel ve kalıcı dostluklar kurabilirdi onlarla. Ama bu az sayıda insan dışında kimseye açılmazdı. Yabaniydi Peri, kolay kolay kimselere yaklaşmazdı. Sıkılıyordu hep birbirine benzeyen, uzaya uzaya bir yere varmayan sohbetlerden. Kaçası geliyordu. Bu gece, bu fiyakalı burjuva yemeğinde, can sıkıntısının dinmeyeceğine dair bir his vardı içinde. Kendi kendine oyunlar icat etmeliydi belki de, gizlice eğlenmek için.

Aceleyle yüzünü yıkadı. Ruju kırılmış, göz farı o ara sokakta kaybolmuş olmasaydı makyajını tazelemek isterdi. Saçlarını parmaklarıyla tarayarak aynada kendisini bir kez daha gözden geçirdi. Hâlâ güzel sayılırdı. Ama kimi kadınlar güzelliğini taşımayı da, yaşamayı da beceremez nedense, o da onlardandı. Kapıyı açtı. Kızını karşısında görünce şaşırdı, bocaladı.

"Babam nerde kaldığını soruyor, merak etti adamcağız."

"Yüzümü yıkadım." Peri duraksadı. "Ne anlattın babana?"

Deniz'in gözlerinde anlık bir sempati parıltısı yandı söndü. Ufacık, geçici bir ışık. "Hiçbir şey."

"Peki, sağ ol canım. Hadi içeri gidelim."

"Dur bir dakika, bunu unuttun" dedi Deniz, elinde tuttuğu şeyi uzatarak.

Peri'nin sokakta aradığı, arayıp da bulamadığı Polaroid fotoğraftı bu. Deniz yerde bulmuş, çaktırmadan cebine atmış olmalıydı.

"Anne ben neden bunu daha önce görmedim?"

Fotoğrafta dört kişi vardı. Bir profesör ile üç kız öğrencisi. Yarınların onlar için neler sakladığından bihaber; mutlu, umutlu, dünyayı değiştirmeye hazır ve nazır. Peri fotoğrafı çektirdikleri günü hatırladı. "Oxford Üniversitesi'nin uzun zamandır geçirdiği en çetin kış" demişlerdi. Hepsini hatırlıyordu: insanın kemiklerini donduran sabahları, buz tutan boruları, koca kar yığınlarını ve tüm bedenini kaplayan heyecanı – âşık olmanın heyecanını.

"Kim bu insanlar anne?"

Kalbinin hızlandığını hissettiyse de sükûnetini korudu Peri. "Eski bir fotoğraf işte" diye mırıldandı.

"O yüzden mi cüzdanında taşıyordun? Çocuklarının fotoğraflarının yanında?" dedi Deniz, kuşku yüklü bir sesle. "Anlatsana kim bunlar?"

Peri, fotoğraftaki üç genç kadını işaret etti. İçlerinden biri başörtülüydü. Badem gözleri kenarlarda kıvrılan kalın bir çizgiyle sürmelenmişti. "Bu Mona. Mısır asıllı Amerikalı bir öğrenciydi."

Deniz, merakla inceledi geç kızın göz makyajının mükemmelliğini.

"Diğer kız Şirin... En yakın arkadaşımdı" dedi Peri. "İran'da doğmuş, İngiltere'de büyümüştü. O kadar çok dolaşmıştı ki tam olarak hiçbir yere ait hissetmezdi kendini."

"Sen nereden tanıyorsun onları?"

Peri bir an duraksadı. "Üniversite arkadaşlarım. Aynı evde kalıyorduk. Hepimiz aynı dersi aldık, aynı profesörden. Ama aynı zamanda değil."

"Neyle ilgiliydi ders?"

Durgun bir tebessüm belirdi Peri'nin yüzünde. "Dersin konusu... Tanrı'ydı."

"Vay be!" dedi Deniz, ilgilenmediği şeyler karşısında verdiği tepkiyi göstererek. Ortada duran uzun boylu adama vurdu parmağıyla. Zor şekil alan sarı-kahve saçları bukle bukle olacak kadar uzundu adamın; kasketinin altında ışıl ışıl yanan gözleri gri-yeşil, çenesi güçlü ve biçimliydi; ifadesi sakindi ama tamamen de huzurlu görünmüyordu.

"Peki bu kim?"

Belli belirsiz bir tedirginlik kıpırtısı dolaştı Peri'nin yüz hatlarında. "Hocamızdı o."

"Sahi mi? Asi bir öğrenciye benziyor daha çok."

"Asi bir hocaydı" dedi Peri, sevecen bir tınıyla.

"Öyle bir şey var mı ya?" diye sordu Deniz. "Adı neydi?"

"Azur!"

"Amma tuhaf isimmiş. Neresi ki burası?"

"İngiltere... Oxford Üniversitesi."

"Ne? Neden bana söylemedin *Oxford*'a gittiğini?!"

Tereddüt etti Peri, ne diyeceğini bilemedi. Bunu neden kimseyle paylaşmadığını o da bilmiyordu. "Mezun olmadan ayrıldım" dedi, giderek alçalan bir sesle.

"Nasıl kabul edildin ki?"

Peri, kızının sorusunda yukarıdan bakan bir tavır algıladı. Küçümseyen bir şaşkınlık. Daha önünde yıllar olmasına karşın Deniz daha şimdiden üniversite sınavları için kaygılanmaya başlamıştı. Çok başarılı bir öğrenci değildi. Eğitim sistemi öğrencileri yarıştırmak üstüne kurulmuştu. Peri'nin genç kızlığında olduğu gibi ha bire çalışmaktan gocunmayan, zaten başkaca bir hayatı olmayan öğrencileri yıpratmasa da, Deniz gibi hayat ve yaratıcılık ve enerji dolu gençleri eziyordu bu sistem.

"Notlarım yüksekti. Elemeleri geçtim. Babam yardım etti başvurulara. Gidip dünyayı görmem gerektiğini söylerdi sağ olsun rahmetli."

"Dedem mi?" diye sordu Deniz; kafasındaki titrek yaşlı adam imgesiyle bu güçlü dönüştürücü kişiliği bağdaştırmakta zorlanmıştı.

Peri gülümsedi. "Evet, benimle hep gurur duyardı babacığım."

"Ya anneannem? O duymaz mıydı?" diye sordu Deniz kurnazca.

"Annem endişelenmişti. Yabancı bir ülkede başıma iş gelir diye. Çok gençtim tabii. Evden ilk ayrılışımdı. Bir anne için kolay değil." Bir soluk aldı Peri; annesine duygudaşlık hissedebilmesine kendisi de şaşırmıştı.

Deniz bir an durup düşündü. "Ne zaman oldu bütün bunlar?"

"11 Eylül civarıydı. Senin gibi gençlere ne ifade eder bilemem."

"11 Eylül'ün ne olduğunu biliyoruz herhalde" diye çıkıştı Deniz. Sonra yeni farkına vardığı bir şeyin heyecanıyla aydınlandı yüzü. "Yani babamla tanışmadan önce" dedi. "Demek Oxford Üniversitesi'ni bırakıp İstanbul'a döndün, okumaktan vazgeçip evlendin, arka arkaya üç çocuk doğurdun, ev kadını oldun. Aman ne farklı, bravo!"

"Farklı olmaya çalışmıyordum ki" dedi Peri. Kızının iğnelemelerini kanıksamıştı artık.

Duymazdan gelerek altdudağını kemirdi Deniz. "Niye bıraktın üniversiteyi?"

"Zor geldi... dersler, sınavlar..." Peri yutkunarak burada kesti yalanları.

Bir şey demeden yan gözle annesine baktı Deniz; duyduklarına inanmadığı aşikârdı. Doğduğu andan beri her gün karşısında gördüğü, her ihtiyacını ve kaprisini karşılamasını beklediği kadının, o ve kardeşleri dünyaya gelmeden önce bambaşka bir hayatı olabileceğini düşünmemişti daha evvel. İnsan annesinin gençliğini –hele o gençlik çılgıncaysa– düşünmek istemiyordu nedense. Rahatsız edici bir fikirdi bu. Anne dediğin, bütün huzurlu vadilerini, durgun göllerini ve yüce dağlarını avucunun içi gibi bildiğin, keşfedilmiş bir toprak parçasıydı. O kıtanın hâlâ haritası çıkarılmamış, bilinmeyen bölümleri olabileceği ihtimali pek hoşuna gitmemişti Deniz'in.

"Fotoğrafı alabilir miyim artık?" diye sordu Peri.

"Bir dakika."

Tavandaki lambaların ışığı kirpiklerinde dans ederken, fotoğrafı yüzüne yaklaştırdı Deniz; gözlerini kısıp neredeyse şaşı yaptı; bir yerlerde gizli bir mesaj keşfetmeyi umuyordu adeta. Derken aniden fotoğrafın arkasını çevirdi, oradaki yazıyı gördü. *"Şirin'den Peri'ye, kız kardeşlikle / Unutma, Farecik artık ne kadın, ne erkek, ne melek, ne de saf bir ruhum ben..."*

"Farecik de kim oluyor?" dedi Deniz kıkırdayarak.

Peri belli belirsiz eğdi başını. "Şirin öyle derdi bana."

"Sen... Farecik?!" Dalga geçiyordu Deniz. "Sana lakap takacak olsam, aklıma gelecek son şey bu olurdu. Yırtıcı Kaplan filan demelilerdi!"

"Değiştim; sen de değişeceksin zamanla" dedi Peri. "Hadi artık, gitmemiz gerek."

Deniz'in çatık kaşlarından sorularının tükenmediği anlaşılıyordu. "Bu 'ne kadın ne erkek ne melek' muhabbeti ne peki?"

"Sadece bir şiir. İranlı şair Hafız'ın bir dizesinden" diye mırıldandı Peri. "Tatlım, hadi ver fotoğrafı bana."

Salondan alkış ve tezahürat sesleri patlak verdi aniden. Birileri birilerini kızdırıyordu. Meraklanan Deniz, kısacık bir tereddüdün ardından fotoğrafı annesine uzattı, telaşlı adımlarla partiye döndü.

Koridorda bir başına kalan Peri, fotoğrafı sımsıkı tuttu avucunda. Adeta canlıymış gibi sıcaklık yaydığını hissederek şaşırdı. Düşününce ne tuhaftı aslında; anlar akıp gider, yürekler katılaşır, bedenler yaşlanır, yeminler unutulur ve en güçlü inançlar bile sarsılırken, gerçeği iki boyutlu temsil eden ve dolayısıyla yalandan ibaret olan bir fotoğraf hiç değişmeden kalabiliyordu, sonsuz bir sadakatle.

Peri fotoğraftaki yüzlere bakmamaya çalıştı. Geçmişle göz göze gelmek istemiyordu. Şirin, Mona ve sevgili Profesör Azur... Karedeki üçüncü kız kendisiydi. O günkü hali bugünkü halini görse ne derdi acaba? Beğenmezdi muhtemelen.

Fotoğrafı cüzdanına koydu. Sırtını dikleştirdi. Dilemediği kadar çok insanla istemediği sohbetler etmeye hazırladı kendini. Ağır ağır içeri yürüdü.

Anlaşma

İstanbul, 1990'lar

Rol yapar insanların çoğu "inanç" söz konusu olunca. Sanki bugünkü fikirlerine her zaman inanmış gibi konuşurlar. Halbuki öyle değildir işin aslı. Nice mevsimlerden geçer insan büyürken; hem inanç, hem inançsızlık mevsimlerinden. Başka türlü nasıl evrilir ki zihin?

Lise yılları boyunca Peri "iman" ile "imansızlık" arasında çok gidip geldi. Babasına bunu hiç söylemese de kalp krizi hadisesinden sonra bir müddet Tanrı'ya verdiği söze sadık kaldı. Her gece uyumadan önce, hararetle dua etti babasının sağlığı ve iyiliği için. Tanrı'nın gözünde babasına torpil olabilmek umuduyla "dindarlaşmayı" bile denedi bir ara. Akla mantığa sığmayan bir akitti kuşkusuz, ama Yaradan'la yapılan her akit biraz da öyle olmak durumunda değil miydi?

Ne var ki dua etmenin hesaba katmadığı bir zorluğu vardı: Tek seslilik gerektiriyordu. Başından sonuna kadar tek, tutarlı bir çizgi! Oysa Peri ne zaman dua etmeye kalksa zihni katmanlara ayrılıyordu; içinden onlarca ses çıkıyordu, kimi iyi niyetle yakaran, kimi her şeyi sorgulayan, kimi umursamayan. İstenmeyen imgeler yağıyordu zihnine – ölüm, zulüm, soykırım, mezarlık, karanlık, bazen de seks içeren resimler. Öyle utanıyordu ki beynindeki sinemadan. Halbuki herkes ne güzel huşu içinde dua ediyordu; niçin o düşüncelerine mukayyet olamıyordu? Gözünün önünde canlanan nahoş resimlerin dualarını kirlettiği kaygısıyla sil baştan başlı-

yor, fena fikirler zihnini işgal etmeden evvel bitirebilmek için acele ediyordu. Duaları telaş üstüne kuruluydu.

Evde tek başına uğraşmak yerine, başkalarıyla beraber Tanrı'ya yakarırsa içseslerini susturabilirdi belki. Birkaç kafa dengi arkadaşıyla beraber, başladılar civardaki camileri ziyaret etmeye. Yüksek, kemerli pencerelerden giren ışığın letafetine, avizelere, hat sanatı örneklerine, Sinan mimarisine hayrandı. Fakat kadınlara ayrılan bölümün ya en arkada bir yerlere sıkıştırılması ya da yukarıda, perdeler arkasına saklanması, her zaman gözlerden ırak, tecrit edilmiş, küçük, loş olması canını sıkıyordu.

Bir keresinde orta yaşlı bir adam peşlerine takıldı, cami avlusunda dikildi karşılarına.

"Sizin gibi liseli kızların namazı evde kılması daha uygundur" dedi fikrini soran olmuş gibi. Gözleri Peri'nin vücudunda dolaştı, göğüslerinde.

"Burası Yaradan'ın evi değil mi? Kapısı herkese açık" diye itiraz etti Peri.

Adam göğsünü şişirerek Peri'ye doğru bir adım attı. Bir hatırlatmaydı adeta bedeni, bir uyarı. "Bu cami erkeklere bile yetmiyor, cemaat sokağa taşıp kaldırımlarda dua ediyor. Okullu kızlara yer yok."

Peri, geçerken konuşmalarına kulak misafiri olan imamın onları savunmak için hiçbir şey dememesine üzüldü.

Bir keresinde de Üsküdar'da tarihi bir caminin güzelliğini görebilmek için üst kattaki kadınlar bölümünü ayıran perdeleri açmaya kalktı. Erkekler ta aşağıdaydı, kimsenin onları gördüğü yoktu. Buna rağmen, tepeden tırnağa çarşaf giymiş bir hanım ağzının içinde öfkeyle bir şeyler geveleyerek anında kapattı perdeleri. Demek kadınların gözden ırak olmasını isteyen sadece erkekler değildi. Bazı kadınlar da maalesef aynı zihniyetteydi.

Denemişti Peri. Dindarlaşmayı, inançlı olmayı, annesine

yakınlaşmayı denemişti bütün kalbiyle. Ama nüfus kâğıdında yazılı dinle arasında kapanmayan bir mesafe vardı. Kimliklere din hanesi koymak hangi akla hizmetti ki zaten? Yeni doğmuş bir bebeğin Müslüman mı, Hıristiyan mı, Yahudi mi, yoksa inançsız mı olduğuna kim karar verebilirdi? Bebeğin kendisi değil herhalde. Bebekken verilmeyen konuşma hakkı, büyüyünce de verilmiyordu aslında. Hep başkaları dolduruyordu bilgilerimizi bizim adımıza.

Eğer din hanesini kendisi doldurabilseydi muhtemelen şöyle yazardı Peri: "Arafta." "Müteredditt." "Henüz karar vermemiş." "Halen sorgulamakta." Eğer kimileri cennete, kimileri cehenneme gidecekse, kendi yerinin "arada" olacağına emindi. Dini bütün insanlarla bu konuları konuşmaktan kaçınıyordu, çünkü onun kuşku ile inanç arasında mekik dokuduğunu anlar anlamaz başlıyorlardı telkinlere. *"Filanca kitabı okudun mu? Şu duaları her gün tekrarlarsan bütün şüphelerin kaybolur."* Ne kadar da ısrarcıydılar. Nasıl da kendilerinden emin. Kimileri için egolarını okşayan bir mükâfattı herhalde bir "imansızı" kendi dinlerine kazandırma arzusu. Puan kazanmayı mı umuyorlardı Tanrı katında? Peri anlamıyordu niçin bir yarış gibi algıladıklarını her şeyi. İnanç dediğin bireysel, kişisel, içedönük ve ömür boyu süren bir seyrüsefer değil miydi?

Babasının hediye ettiği günceye şöyle yazacaktı: *Ben galiba hep araftayım. Belki de aynı anda çok fazla şeyi düşünüyor ama hiçbirini tutkuyla istemiyorum.*

* * *

Peri'nin liseden birincilikle mezun olduğu gün, kahvaltıyı babasıyla ikisi beraber hazırladılar. Domatesleri doğrayıp, maydanozları kıyıp, yumurtaları çırpıp, öyle baharatlı bir menemen yaptılar ki her lokması dillerinde delikler açtı sanki.

Mensur'un ellerinin titremesi kötülemişti; soğan doğrarken parmağını kesti. Peri görmezden geldi, tıpkı mutfakta onlarla birlikte gezinen sisin içindeki bebeği görmezden geldiği gibi.

Kahvaltı sonrası Mensur ile Peri, yurtdışındaki üniversitelere başvurmak isteyen öğrencilere aracılık eden bir ajansa uğrayacaklardı. Buraya daha önce defalarca gitmiş, ebeveynlerinin eşliğinde heyecanla oturan genç adaylarla birlikte sıraya girmişlerdi. Yabancı üniversitelerin broşürlerine bakmışlardı uzun uzun. Bu broşürlerde Beyaz, Siyah, Asyalı... her ırktan öğrenci yan yana resmedilmişti. Her biri farklı ama hepsi mutlu görünüyordu.

Ajansa arabayla gittiler. Mensur ısrar etti sürmekte, ne de olsa yakında satacaklardı arabayı, tek arsaları olan zeytinliklerini satacakları gibi. Peri'nin okuması için birikimlerini gözden çıkarmıştı babası. Yolda, deniz üstüne inşa edilmesiyle nam salmış Kılıç Ali Paşa Camii'nin yanındaki trafik ışıklarında durdular. Martılar, inci taneleri gibi dizilmişti kubbenin çevresine.

"Baba, nasıl oldu da hiçbir zaman dindar olmadın?" diye sordu Peri.

"Nice sahte şeyh gördüm, nice asılsız vaaz duydum. En sonunda kendi yolumu kendim bulmaya karar verdim."

"Peki ya Tanrı? Yani, varlığına inanıyor musun?"

"Tabii inanıyorum. Her ne kadar her yaptığına akıl sır erdiremesem de."

Muhtemelen Alman bir turist çift, caminin avlusunda fotoğraf çekiyordu. Uzun bir elbise giymiş kadın, kapıda verilen eşarplarla başını, kollarını örtmüştü. Belki de ikaz edilmişti. Buna karşılık adam sandalet ve şortlar içindeydi. Onları göstererek içini çekti Mensur. "Kadın olsaydım, emin ol daha da eleştirel yaklaşırdım."

"Neden?" diye sordu Peri, yanıtın ne olduğunu tahmin etse de.

"Çünkü erkek egemen bizdeki din kültürü. Kadına başka, erkeğe başka standartlar."

Yanlarında kırmızı bir araba durdu, içinde iki delikanlı. Bangır bangır müzik çalıyordu sonuna dek açılmış sesle.

Mensur iç çekti. "Ben aslında Bektaşi-Mevlevi-Melami geleneklerini pek severim. İnsana değer veren, kimseyi incitmeyen, herkesi bir gören, inceden inceye bağnazlarla dalga geçen o eski gelenekler kayboldu gitti. Kalmadı bu topraklarda. Sade bura mı? Hiçbir yerde kalmadı. Bastırıldı, susturuldu. Her şey politize oldu. Ne için? Din adına, dindarlık adına, insanı Tanrı'dan uzaklaştırıyorlar."

Işık yeşile döndü. Birkaç saniye önce –sonra değil– arkalarındaki arabalar korna çalmaya başlamıştı bile. Mensur gaza bastı. "Analarının karnında nasıl beklediler acaba?"

"Babacım, inanç insana bir denge ve güvenlik hissi vermiyor mu?" diye sordu Peri.

"Olabilir, ama nihayetinde hepimiz öleceğiz. Kalabalıklara, cemaatlere, cemiyetlere sığınmanın manası ne? İnsan yalnız doğar, yalnız ölür."

Peri bir şey demek için ağzını açtıysa da babası devam etti. "Küçükken bana 'Cehenneme gitmezsin değil mi?' diye sormuştun, hatırlıyor musun? Herhalde annen korkutmuştu seni."

"Sen de bana 'Gitsem bile tünel kazıp çıkarım' demiştin!"

Mensur güldü. "Cennete gitmeye neden o kadar hevesli değilim, biliyor musun?"

"Neden?"

"Çünkü oraya gidecek olan tiplere bakıyorum – hani aksatmadan namazını kılan, orucunu tutan, işte her şeyi harfiyen yapanlara. Tabii bazıları çok doğru düzgün, onlar ayrı. Ama niceleri de duasını edip, sonra gidip rüşvet alıyor, dedikodu yapıyor, kem bakıyor. Ben de bunu anlamıyorum. Soruyorum kendime, eğer bu herifler cennete gidiyorsa, orada ol-

mayı istiyor muyum diye. Kendi cehennemimde huzur içinde yanarım daha iyi."

Kaygılandı Peri. "Ah babacım, sakın böyle uluorta konuşma başkalarının yanında. Başına iş alırsın."

"Merak etme canım, yalnız seninleyken düşüyor çenem. Bir de birkaç tek atınca. O bahsettiğin sofu tipler rakı masama oturmayacağına göre beni duymazlar. Güvende sayılırım." Hüzünle gülümsedi.

Kısa süre sonra Dolmabahçe Sarayı'nın yanından geçtiler.

"Buradaki balıkların hikâyesini bilir misin?" diye sordu Mensur.

Sultan Dördüncü Murad, fırtınalı bir gecede, bulundukları yerden pek de uzak olmayan bir yerde oturmuş. Elinde, Nefî'nin hiciv şiirlerini topladığı *Sihâm-ı Kaza* adlı divanı varmış. Daha okumaya başlar başlamaz, saray bahçesindeki ağaçlardan birine yıldırım düşmüş. Tedirgin olan sultan, kitabı denize atmakla kalmamış, aynı gece, Nefî'nin, kadim düşmanlarınca cezalandırılmasına izin veren bir de mektup imzalamış. Birkaç gün sonra, şairin cesedini çıkarmışlar sulardan, kementle boğulmuş halde.

"Cehaletin eline kudret geçmeyegörsün, bak işte o zaman korkacaksın" dedi Mensur. "Dünya muktedir cahillerden ve cahil muktedirlerden neler çekti." Ardından başını sallayarak, "Boğaz'ın bu kısmında balıklar bu yüzden siyahtır işte" diye ekledi. "Mürekkep yuttukları için. Şiirlerden kelimeler, şairlerden et kopardılar."

Peri camdan dışarıya, güneşte parıldayan gümüşi sulara baktı. Ne o balıkları, ne de şairin başına gelenleri asla unutamayacaktı. Küçüklüğünden beri böyleydi. Hayatın oraya buraya saçtığı hüzün parçalarını bulur, özenle saklardı. Başkaları nasıl pul, peçete, madeni para koleksiyonu yaparsa, o da "hüzünler koleksiyonu" yapardı.

Peri, babasının hikâyelerine bayılırdı. Onlarla büyümüştü.

Ama bu hikâyelerdeki keder, teninin altına girmiş kıymık gibi batardı bazen. Atsa atamazdı, çıkarsa çıkaramazdı. Bazen her yanının –yalnız bedeninin değil, zihninin de– kıymıklarla kaplı olduğunu düşünürdü.

"Niye bunlardan bahsediyorum yahu?" dedi Mensur yeni bir enerjiyle. "Oxford Üniversitesi'ni konuşsak ya! Vay be! Heyecanlı değil misin?"

Peri gülümsedi. "Dur daha erken. Gideceğim kesin değil daha."

"Kesin!" dedi Mensur. "Başvurumuzu yaptık. Elemeleri geçtin. Kabul edileceksin, içime doğdu."

Yurtdışında başka üniversitelere de başvurmuşlardı ama bilhassa Oxford'ı istiyordu Mensur. Gençken, orada öğrenci olan bir hippi ile tanışmıştı İstanbul'da. Beraber Türkiye'yi dolaşmışlardı haftalarca. İlk defa o zaman memleketine dışarıdan, bir başkasının gözünden bakmıştı Mensur. Ona olağan gelen şeylerin bir yabancı için fevkalade olduğunu görerek şaşırmıştı. Türkiye'den sonra İran'a geçmişti hippi arkadaşı. Bir daha onu görmese de hiç unutmamıştı.

"Çok pahalı ama" dedi Peri.

"Sen onu bana bırak. Mezun olunca artık bana bir yat alırsın!"

Göz göze geldiler. Peri kıkırdadı. Bu konuda konuşmamaya gayret etse de, Oxford Üniversitesi'ne kabul edilmeyi her şeyden çok istiyordu.

"Babacım... sen annemin buna razı olacağına emin misin?" dedi Peri. Kaygısı yüzünden okunuyordu. "Konuştun mu onunla hiç?"

"Henüz değil" diye itiraf etti Mensur. "Bir noktada konuşacağım. Kızı dünyanın en iyi üniversitesine gitmeye hak kazanacak, sevinmez mi? Sevinir elbet."

Oysa biliyordu ki Peri, itinayla yalan söylüyordu babası. Oxford Üniversitesi'ne başvurduklarını, aylardır burs almak

için uğraştıklarını Selma'ya söylememişlerdi. Haftalar sonra kabul mektubu geldiğinde bile açmayacaklardı konuyu.

Selma son ana kadar tek kızının, en genç evladının, İngiltere'ye okumaya gitmek üzere gizlice her türlü adımı attığını bilmeyecekti.

Türk Burjuvazisinin Son Akşam Yemeği

İstanbul, 2016

Peri geniş salona girdiğinde bütün konukları yemek masasına toplanmış, gruplar halinde sohbet ederken buldu. Adnan, bir yatırım bankasının CEO'su olan bir aile dostlarıyla sohbet ediyordu. Coşkulu yüz ifadelerine bakılırsa ya politika konuşuyor olmalıydılar ya futbol; bu ülkede erkeklerin duygularını rahatça dışa vurabildikleri konular bunlardı çünkü. Masanın her iki ucuna ev sahipleri oturmuştu. İşadamı, lafını dinletmeye alışmış birinin özgüveniyle, tatil anıları anlatıyordu etrafındakilere; karısı ise kayıtsız bir ifadeyle uzaktan dinliyordu. Bir anda bütün başların ona döneceğini bile bile masaya doğru yürüdü Peri. Herkese "Merhaba" demeden evvel son kez göz attı dış kapıya. Kaçıp gidebilseydi keşke ama çok geçti artık.

"Aa tatlım, niye orada dikiliyorsun?" İşadamının karısı Peri'yi hemen fark etmişti. "Bize katılsana."

Peri, yüzünde gölgeli bir gülümsemeyle, kendisine ayrılan sandalyeye oturdu. Elbisesindeki leke ve yırtıkları saklayamayacağını biliyordu. Yapacak bir şey yoktu. Zaten o tuvaletteyken konukların çoğu "kaza atlattıklarını" duymuştu. Şimdi herkes merakla ona bakıyor, hikâyesini dinlemek için sabırsızlanıyordu. Mikroskop camı altında incelenen bir böcek gibi hissetti kendini.

"İyi misin?" diye sordu, tanınmış bir reklam ajansını yöneten bir kadın. "Endişelendik valla senin için."

"Evet, ne oldu anlatsana" diye lafa girdi banka yöneticisi.

Peri kocasıyla göz göze geldi. Adnan'ın genelde sevecen olan bakışlarında şimdi endişe hareleri dolanıyordu. Önünde boş bir tabak ve su bardağı vardı. İçki içmezdi kocası – dinden ziyade sağlık sebepleriyle.

"Böyle hoş bir masada lafını etmeye değer bir şey değil" dedi Peri. Banka yöneticisine döndü. "Asıl ben, kocamla ikinizin öyle hararetle ne konuştuğunuzu merak ettim."

"Süper ligde yolsuzluk!" dedi adam. "Kimi takımlar maçları kaybetmeye dünden razı görünüyor. Hani insanın aklına şike geliyor." Ev sahibine doğru muzip bir bakış attı.

"Hadi oradan" diyerek araya girdi işadamı. "Takımıma çamur atmaya çalışıyorsan, seni temin ederim ki alnımızın teriyle kazanacağız."

Ardından ateşli bir tartışma koptu. Bu tantananın ne kadar süreceğini kestiremese de, hiç değilse şimdilik sohbeti kendisinden uzaklaştırmış olmanın rahatlığıyla arkasına yaslandı Peri.

Ötekiler çorbalarını çoktan bitirmişlerdi; bir hizmetçi elinde Peri'nin kâsesiyle çıkageldi – üzerinde bir topak krema yüzen pancarlı havuç çorbası. Birileri ona danışmadan kadehini doldurdu. Napa Vadisi'nden, kırmızı. Peri kadehi dudaklarına götürmeden önce babasının ruhuna sessiz bir selam gönderdi. Kocasının aksine o mey severdi.

Yemeğe başlamadan etrafına bakındı. İtalyan mobilyalar, İngiliz avizeler, Fransız perdeler, İran halıları, Osmanlı motifleriyle süslü bir yığın aksesuar; ortalamadan çok daha şatafatlı ve lüks olmakla birlikte nice İstanbul evi gibi bu ev de kültürler ve zevkler senteziydi: yarı Doğulu, yarı Avrupalı. Duvarlarda Batılı ressamların yanı sıra meşhur yahut gelecek vaat eden Ortadoğulu sanatçıların tabloları, enstalasyonları vardı. Bölgenin sanat piyasası (tıpkı bölgenin siyaseti gibi) bir türlü oturmamış olduğundan, bu eserlerin çoğu-

nun değerinin ya çok altında ya da çok üstünde satın alındığını tahmin etti Peri.

Peri eskiden, muhafazakârlar ile içki içenlerin yan yana oturduğu nice sofrada bulunmuştu. Böyle sayısız davette yer almıştı. Hatta bazen içki içmeyenlerin su bardaklarını kibarca kaldırarak jest yaptıklarına tanıklık etmişti. Din ve inanç, bir nevi kolaj olagelmişti bu memlekette. Bütün sene içkisini içip, ramazanda oruç tutarken badeyi bırakan, böylece hem dini vecibeleri yerine getirmek hem "detoks yapmak" isteyen pek çok kişi tanıyordu. Bu melezlikler kültüründe, en akılcı olanlar bile cinlere inanır, bir yerlerde nazar boncuğu bulundururlardı. Bu arada en mütedeyyinler bile yeni yıla televizyon karşısında, dansöz seyrederek girerdi. *Biraz ondan, biraz bundan. Muslimus modernus*... Şirin'in sözlerini hatırladı.

Ama tüm bunlar geçmişte kalmıştı. Şimdilerde Türkiye'de durum farklıydı. Artık hatlar daha keskin, kamplar daha belirgindi. Renkler siyahlara-beyazlara dönüşmüştü. Nüanslar kaybolmuştu. Karıkocadan birinin daha dindar, berikinin daha laik olduğu evliliklere –kendi anne babası gibi– giderek daha seyrek rastlanıyordu. Toplum gözle görülmeyen camdan gettolara ayrılmıştı. İstanbul bir metropolden ziyade, birbirinden kopuk topluluklardan oluşan bir yamalı bohçayı andırıyordu. İnsanlar ya "ateşli muhafazakâr" ya da "ateşli antimuhafazakâr"dılar. Oysa eskiden, hem gayet inançlı hem laiklik taraftarı, hem geleneklerle uyumlu hem Yaradan'la kendince pazarlık eden fertler vardı bu ülkede. Değişik kesimler arasında köprüler kurmaya çalışanlar da vardı. Azalmışlardı giderek. Kalanlar da yılgın, bıkkındı.

Bu açıdan bakınca bu geceki davet bir hayli sıra dışıydı. Masada farklı görüşlerden konuklar oturuyordu. Sarayları aratmayan ihtişamlı havasıyla ortam bir Rönesans tablosuna benziyordu. En azından Peri böyle düşündü. Dayanama-

yıp içinden katılanları saydı. İlginç, tastamam on üç kişiydiler. Evet, bu bir tablo olsa isminin ne olması gerektiğini biliyordu: *Türk Burjuvazisinin Son Akşam Yemeği.*

"Ohoo, bizi dinlemiyor bile" dedi reklamcı kadın.

Kendisinden söz edildiğini fark ederek gülümsedi Peri. "Affedersin, ne diyordun?"

"Kızın dedi ki, Oxford Üniversitesi'ne gitmişsin, doğru mu?"

Peri şaşırdı. Hangi arada konuşmuştu Deniz bu meraklı kadınla? Gözleri kızını aradıysa da Deniz diğer gençle birlikte yandaki odada yiyordu yemeğini.

"Aa, gerçekten mi?" dedi işadamının karısı. "Ay ne ketum kadınsın, ilahi! Neden hiç söylemedin?"

Peri öksürdü hafifçe. "Mezun olmadım da ondan..."

"Kimin umurunda?" diye araya girdi meşhur gazeteci. "Övünmek hakkın yine de."

"Vallahi erkek kardeşimi görseniz, hem de nasıl övünüyor!" dedi reklamcı kadın şen şakrak. "O da Oxford'da okudu. Kiminle tanışsa ilk söylediği şey bu." Peri'ye döndü. "Hangi yıllarda oradaydın?"

"2001 civarı."

"Aa, kardeşimle aynı zamanda!"

Bir ağırlık çöktü Peri'nin yüreğine. Huzursuzca etrafa bakındı. O arada kocasından beklenmedik bir talep duydu. "Deniz dedi ki, üniversite yıllarından bir fotoğraf taşıyormuşsun cüzdanında; göstersene."

Peri kireç gibi bembeyaz oldu. Muhtemelen bilerek yapıyordu Adnan. O fotoğrafı hâlâ taşıdığını öğrenince kırılmıştı. Biliyordu zira, gençken Peri'nin başına neler geldiğini. Her şeyi olmasa da, hikâyeyi kısmen biliyordu. Peri'nin Oxford'dan ayrıldıktan sonra ne halde olduğuna tanıklık etmişti ne de olsa. Kırılan parçaları toplayan o olmuştu.

"Fotoğraf mı var? Hadi göster!" dedi birisi hevesle.

Peri konuyu değiştirmeye çabaladıysa da işe yaramadı. Bu

sefer başaramadı. Üniversite yıllarında tipinin nasıl olduğunu merak ediyordu insanlar. Usulca çantasını açtı. Fotoğrafı çıkarıp masanın üstüne koydu. Elden ele dolaştı Polaroid. Her konuk iyice bakıp yanındakine verdi.

"Ah, ne kadar gençmişsin!"

"Vay canına, saçlara bak! Permalı mıydı?"

Fotoğraf eline ulaştığında, reklamcı kadın gözlüğünü taktı. "Dur bir dakika" dedi kaşlarını kaldırarak. "Ay ben bu yüzü tanıyorum." Ojeli tırnağını pat pat resimdeki erkeğin üstüne vurdu. "Tabii ya, şu adı bir skandala karışan profesör değil mi bu?"

Peri'nin yüz ifadesi dondu.

"Her sene kardeşimi ziyarete İngiltere'ye giderdim. Bir keresinde bana bir gazete haberi gösterdi. Oxford'dan atılan bir profesör hakkında! Herkes bunu konuşuyordu, hatırlıyorum. Tam bir skandaldı." Bakışlarını Peri'ye çevirdi. "Hatırlıyor musun?"

Peri öylece kalakaldı; yalan söylemekten âciz, gerçeği söylemeye gönülsüzdü. Neyse ki tam o sırada hizmetçiler ellerinde başlangıçlarla odaya daldılar. Hava her türden iştah açıcı kokuyla doluverdi. Yemek servisi esnasında, o tatlı hengâmede, Peri fotoğrafı alıp çantasına atmayı başardı. Elleri sinirden öyle çok titriyordu ki sakinleşene kadar onları masanın altında tutması gerekti.

Az daha... az daha ortaya çıkacaktı senelerdir özenle sakladığı sır.

İkinci bölüm

Üniversite

Oxford, 2000

Liseden yeni mezun Nazperi Nalbantoğlu, Oxford'a ilk geldiği gün, yanında kaygılı babası ve ondan daha da kaygılı annesi vardı. Ana babasının planı, o günü Peri'yle geçirmek ve kızlarının yerleştiğini gözleriyle gördükten sonra akşam treniyle Londra'ya dönmekti. Oradan da uçağa binip İstanbul'a, evlerine; yıllanmış ve yıpranmış ama bir şekilde hâlâ ayakta durabilen evliliklerine döneceklerdi. Ama kolay değildi ayrılmak. Selma birkaç kez dayanamayıp hıçkırıklara boğuldu. Tüm öğleden sonra kadıncağızın ruh hali endişe, üzüntü ve gurur arasında dalgalanıp durdu. Sık sık başörtüsünün ucuyla yüzünü siler gibi yaparak gözyaşlarını kuruluyordu. Bir yandan, kızının başarısından mutluluk duyuyordu. Koca sülalede Peri'den başka Oxford'da –ya da yurtdışında herhangi bir üniversitede– okumaya hak kazanan olmamıştı.

Diğer yanıysa, en küçük evladının, hele de kız çocuğunun, kendisinden bunca uzakta, tamamen yabancı bir yerde tek başına yaşayacak olmasını bir türlü kabullenemiyordu. Peri'nin onun bilgisi ve onayı olmaksızın buralara başvurmuş olmasına içerliyordu. Bu oldubittinin arkasında kocasının parmağı olduğunu biliyordu tabii ki. Baba kız ancak tüm işlemleri tamamladıktan sonra Selma'ya haber vermişlerdi. Kadıncağızın tek tepkisi cılız bir itiraz olmuştu. Zor bir ikilemle karşı karşıya kalmıştı. Peri'nin Oxford'a gitmesine karşı çıksa, kızıyla arası belki bir ömür boyu düzelmeyecek-

ti. Evladının eğitimine mâni olmakla suçlanacaktı. Çarnaçar, içine atmıştı duygularını. Keşke bu el şehrinde kızını emanet edebileceği bir akraba hısım olsaydı – hiç değilse Müslüman ve Türk ve İstanbullu ve "bizim oralı" ve aynı kafadan ve aynı kumaştan ve Allah'tan korkan ve Kuran okuyan ve dilediği zaman telefonla kolayca ulaşabileceği birileri... Ama bu dar tanıma uyan kimseyi tanımıyordu.

Bu arada, her ne kadar biricik kızının akademik başarısını görmek herkesten çok *onun* hayali olsa da, iş Peri'den ayrılmaya gelince Mensur da perişandı. Belli etmemeye çalışıyordu ama sesinden, gözlerinden belliydi nasıl darmaduman olduğu. Kendi adına Peri, ana babasının huzursuzluğunu anlıyor, paylaşıyordu. Daha önce hiç birbirlerinden kopmamışlardı. Pericik şimdiye kadar hiç ailesinden, evinden, yurdundan uzak kalmamıştı.

"Baksanıza ne kadar güzel burası" dedi Peri, biraz ana babasına, biraz kendisine. Göğsü heyecandan sıkışsa da, her genç insan gibi o da yeni hayatına kanat açmaya hazırdı.

Sonbahar esintisine karşın, bulutlar arasından ara ara sıyrılan güneş, insana yazın geri geldiği avuntusunu veriyordu. Arnavutkaldırımı sokakları, mazgallı kuleleri, sütunlu revakları, cumbalı pencereleri ve oymalı sundurmalarıyla, masallardaki şehirlere benziyordu Oxford. Etraflarındaki her şey buram buram tarih kokuyordu; o kadar ki, kafeler ve dükkânlar bile bu yüzlerce yıllık mirasın parçasıymış gibi duruyordu. İstanbul da çok eskiydi eski olmasına ama orada tarihe, haddinden fazla kalmış, artık pek istenmeyen bir misafir muamelesi yapılıyordu. Oysa burada, Oxford'da tarih, belli ki onur konuğuydu.

Nalbantoğulları sabahın geri kalanını, ortalıkta aylak aylak gezinip sarmaşık kaplı, yıllanmış binalarla çevrili avlulara hayranlıkla bakarak geçirdiler. Bu alanlara girmelerine izin olup olmadığını bilmediklerinden ve etrafta soracak kim-

se bulamadıklarından, tedirgin yürüdüler. Şehrin bazı yerleri o kadar boş ve sakindi ki kadim sokaklar boyunca uzanan yıpranmış kireçtaşı duvarlar, sıkıntıdan kendi aralarında fısıldaşıyor gibiydi.

Yorulmuş ve acıkmışlardı. Alfred Sokağı'nda bir *pub* çıktı karşılarına. Düşünmeden içeri daldılar. Tavan alçak, yer döşemeleri gıcırtılı, müşteriler şamatacıydı. Pencerenin yanındaki ufak masaya yerleştiler ürkekçe. Devlerin ellerine yakışacak irilikte bardaklarla bira içiyordu herkes. Kaşlarında ve altdudağında *piercing*'ler olan garson kız yanlarına geldiğinde, Mensur üç porsiyon balık ve patates kızartması ile bir şişe beyaz şarap ısmarladı.

"Düşünsenize şu mekân yüzlerce yıllık, ne kadar eski..." dedi Mensur. Sanki üzerlerinde bir şifre yazılıymış gibi dikkatlice baktı meşe panellerle kaplı duvarlara.

Bu arada Selma etrafa bakıyordu huzursuzca. Onun dikkatini başka şeyler çekmişti: bir köşede kızlı erkekli içki içen gençler, kollarında gül dövmeleri olan bir adam, dekoltesi Selma ile Mensur arasındaki uçurumdan bile derin bir kadın... Nasıl bırakacaktı Peri'yi bu tuhaf insanların arasında? "Batılılar bilimde, eğitimde, teknolojide iyi olabilir ama ya ahlak?" diye düşündü Selma. Kocasıyla kızını kızdırmamak için fikirlerini kendine sakladı. Canı sıkıldı.

Karısının aklından geçenleri bilmese de onu ve evhamlarını gayet iyi tanıyan Mensur omuzlarını dikleştirdi. "Vay be kızımız Oxford'a gidiyor! Seninle gurur duyuyoruz Pericim" dedi ortaya.

Duygulandı Peri. Kısıtlı imkânlarına rağmen onun eğitimine ne çok inanmış, ne kadar yatırım yapmıştı sevgili babası. Onu hayal kırıklığına uğratmamaya kararlıydı.

"Hadi kadeh kaldıralım" dedi Mensur, şaraplar gelir gelmez. "Akıllı kızımıza ve dünyanın en iyi üniversitesine!"

Selma'nın yüzü asıldı. "Biliyorsun ki eşlik etmem."

"Olsun" dedi Mensur. "Ben içerim senin payını. Günah benim boynuma. Öldüğümüzde sen cennetten torpil yaparsın bana."

"Keşke o kadar kolay olsaydı" dedi Selma. "Yaradan katında torpil diye bir şey yok! Allah'ın gözüne ancak kendi çabanla girersin."

Mensur dudaklarını çiğnedi. Karısının vaazlarını dinlemek, mükemmelen yapılmış, pırıl pırıl bir fiyonga bakmak gibiydi. Çekip çözmeden duramıyordu. "Duyan da Tanrı'nın ne düşündüğünü birinci elden biliyorsun sanır. Ne o, kafasının içine mi girdin? Nereden biliyorsun O ne görüyor?"

"Çünkü her şey Kuran'da yazılı. Zahmet edip okusan sen de bilirdin" dedi Selma.

"Hadi ne olur, bir gün olsun kavga etmeden duramaz mısınız?" diye yalvardı Peri. "Hiç değilse bugün?"

Mensur ile Selma, ayrı yönlere baktılar suçlu suçlu. Konuyu değiştirip, gerilimi düşürmek için Peri hemen ekledi: "Yakında İstanbul'a geleceğim düğün için."

Hakan evleniyordu. Hapisten çıkınca Akdeniz kıyısında ufak bir kasabaya yerleşen Umut hâlâ bekâr olsa da, küçük oğlan Hakan sırasını beklemeden evlenmeye karar vermişti. Başta herkes bu sabırsızlığın altında bir bit yeniği aramıştı: Belki de gelin hanımın karnında saklanamayacak bir şişkinlik! Ama sonradan anlaşılmıştı ki bunca telaşın tek sebebi Hakan'ın aceleci kişiliğiydi.

Yemeğin geri kalanını sessizlik içinde geçirdiler.

Hesabı beklerlerken Selma kızının elini tuttu. "Hayırsız insanlardan uzak dur" dedi. "Oğlanların kaybedeceği bir şey yok. Kızlar dikkat etmeli."

"Biliyorum, anne" dedi Peri.

"Eğitim önemli, tamam. Ama bir kız için daha önemli şeyler var, anlıyor musun? Onu kaybedersen diploma falan kurtaramaz seni."

"Evet..." dedi Peri, gözlerini annesinin bakışlarından kaçırarak.

Bekâret... Bir türlü açıkça söylenmeyen ama sürekli ima edilen o malum konu. Annelerle kızları, teyzelerle yeğenleri, öğretmenlerle kız öğrencileri arasındaki nice sohbetin üstü kapalı sebebi. Odanın orta yerinde uyuyan, kimsenin uyandırmaya cesaret edemediği aksi ve huysuz biri gibiydi bekâret; dikkatlice etrafından dolanılması gereken bir gölge.

"Ben kızıma güveniyorum..." diyerek lafa karıştı Mensur; şarabın çoğunu tek başına içtiği için çakırkeyif çıkıyordu sesi.

"Ben de" diyerek onun sözünü kesti Selma. "Güvenmediğim başkaları."

"Aptalca bir laf" dedi Mensur. "Kızına güveniyorsan, diğerlerinden sana ne? Milyarlarca insan var dünyada, hangi birini denetleyeceksin?"

Selma dudaklarını büzdü. "Bana aptal demeden evvel kendi hatalarına baksan keşke. Sirozdan öleceksin bu gidişle."

Yeniden atışmaya başladılar. Hiç dinmiyordu karşılıklı öfkeleri. Onları dinlerken, pencereden dışarıya, seneler boyunca okulu, sığınağı ve bir anlamda yuvası olacak şehrin kalbine bakmaktan başka bir şey gelmedi Peri'nin elinden.

Ne annesi biliyordu bunu, ne babası. Endişeden midesine ağrılar giriyordu. Kendine güveni o kadar çorak, endişeleri öylesine bereketliydi ki. Burada yapamamaktan, başaramamaktan, çuvallamaktan korkuyordu. Ya düş kırıklığına uğratırsa babasını?

Harita

Oxford, 2000

Belediye binasının karşısında yer alan on ikinci yüzyıldan kalma kulenin önünde bekliyordu Nalbantoğulları. Üniversitenin onlara etrafı gezdirmesi için atadığı ikinci sınıf öğrencisiyle buluşacaklardı.

"Herkese merhaba!" diye cıvıl cıvıl bir ses geldi.

Arkalarına döndüklerinde uzun boylu, simsiyah saçlı, genç bir kadın gördüler. Öyle dik ve mağrur duruyordu ki başka bir mekân, başka bir zamanda sanırsın kraliçe olarak doğmuştu. Üzerinde, Peri'nin küçükken bayıldığı bezelerin rengini andıran tozpembe tiril tiril bir elbise vardı. Gür saçları sırtına dökülüyordu bukleler halinde. Dudaklarını parlak kırmızıya boyamış, yanaklarına allık sürmüştü. Ama en çarpıcı olan, mor göz kalemiyle çerçeveleyip üstüne parlak turkuaz far sürdüğü, koyu renkli, hafif ayrık gözleriydi. Makyajı belirgindi. Çılgın bir ülkenin bayrağı gibiydi.

Manikürlü elini onlara doğru uzatırken, dostane bir gülümsemeyle, "Oxford'a hoş geldiniz" dedi kız. "Adım Şirin."

Kemerli burnu, çıkık çenesiyle geleneksel anlamda güzel olduğu söylenemese de güçlü bir albenisi vardı. Farklıydı. Gülümseyerek kıza doğru adım atan Peri'nin ilk izlenimi bu olmuştu.

"Merhaba, ben Peri. Bunlar da annem ile babam." *Bir günlüğüne normal bir aileymiş gibi davranacağız*, diye düşündü kendi kendine.

"Memnun oldum. Türk'müşsünüz, duyduğuma göre. Ben de Tahran'da doğdum ama bir daha dönmedim bizim oralara" dedi Şirin, sanki İran hemen köşeyi dönünce oralarda bir yerde bekliyormuş gibi elini sallayarak. "Ee? Tura hazır mısınız?"

Mensur'la Peri hevesle başlarını salladılar. Kızın kısa eteğini, yüksek topuklu ayakkabılarını ve aşırı makyajını onaylamayan Selma'nınsa yüzü asılmıştı. Pek öğrenciye benzetememişti Şirin'i. Hele İranlıya hiç benzetememişti!

"Ne biçim öğrenciymiş bu böyle?" diye homurdandı Selma.

İran asıllı İngiliz kızın Türkçe anlayabileceğine dair yersiz bir kaygıya kapılan Peri fısıltıyla karşılık verdi: "Aman anne, lütfen, idare et."

"Haydi gidelim!" dedi Şirin ve Oxford tarihi üzerine bilgi vermeye girişti hemen. Bir yandan konuşup bir yandan da onları yamru yumru sokaklardan geçirerek eski şehrin içlerine doğru götürüyordu. Candan ve şen tavrıyla, öyle hızlı konuşuyordu ki, sözcükler çılgın bir sel gibi dökülüyordu. Nalbantoğulları –özellikle de yıllar önce okulda öğrendiği çat pat İngilizceyle şu anda duydukları arasında hiçbir benzerlik bulamayan Selma– bu seli takip etmekte zorlanıyorlardı. Peri annesine yardımcı olmak için çeviri yapmaya başladı. Kısmi çeviri. Annesini rahatsız edebilecek şeyleri ya yumuşatıyor ya sansürlüyordu.

Şirin, Oxford'daki bütün fakültelerin kendi içişlerini kendileri yöneten özerk kurumlar olduğunu izah etti; Mensur'un kafasını karıştırdı bu mefhum. "Ama her şeye hâkim bir otorite, bir rektör olmalı" diye itiraz etti yarım yamalak İngilizcesiyle; şehrin birden anarşinin kucağına düşmesinden korkarcasına etrafına bakındı.

"Kusura bakmayın ama size katılmıyorum" dedi Şirin. "Benim tecrübeme göre, otorite sarmısak gibidir; ne kadar çok kullanılırsa kokusu o kadar ağır olur. Ne kadar az merkezi otorite, o kadar özgürlük! Ben özgürlükten yanayım daima."

Ömrünün çoğunu köktendinciliğin yükselişini durduracak güçlü, sağlam, laik bir merkezi otoritenin özlemiyle geçirmiş olan Mensur kaşlarını çattı. Anarşist laflar ediyordu bu İranlı kız. Mensur'a göre otorite birleştirici bir zamk gibiydi – parçaları düzen içinde bir arada tutan harç. O olmayınca tuğlalar düşer, yapı parçalanırdı.

"Her merkezi otorite kötü değildir herhalde" diye ısrar etti Mensur. "Kadın hakları mesela? Kadınları savunan medeni bir lidere ne dersin?"

"Teşekkür ederim ama almayayım! Kendi haklarımı kendim savunabilirim. Haklarımızı koruyacak bir yüksek otoriteye ihtiyacımız yok! Tepeden aşağıya değil, aşağıdan yukarıya karar verme mekanizmalarına inanırım."

Bunları söylerken dönüp Selma'nın başörtüsüne, uzun, biçimsiz pardösüsüne bakmıştı Şirin. Başkalarının enerji seviyelerini hissetme konusunda algıları hep açık ve keskin olan Peri anladı ki, Şirin annesinden hoşlanmamıştı. İran asıllı İngiliz kız başörtüsünden hazzetmiyordu besbelli.

"Annecim gel sen" dedi Peri; yıllar önce bir halı yıkama gününden hatıra kalan yanık izinin bulunduğu kolundan tutarak Selma'yı hafifçe çekti. İkisi geride kaldılar.

Az sonra anne kız, Ashmolean Müzesi'nin girişindeki basamaklarda öpüşen bir çift gördüler. Sanki oğlanın kollarında yakalanan kendisiymiş gibi kızardı Peri. Gözünün ucuyla Selma'nın kaşlarının çatıldığını görebiliyordu. Ona cinsellikle ilgili hiçbir şey anlatmamıştı annesi. Hatta konuyu hep kapatmış, örtmüştü. Bir keresinde Peri daha çok küçükken, hamamda ufacık bir oğlanın bacaklarının arasında sallanan şeyin ne olduğunu annesine sormaya kalkmıştı; daha dün gibi hatırlıyordu. Selma yanıt vermek yerine hışımla kalkıp, çocuğun annesine doğru gitmiş ve kadını, oğlunu donsuz dolaştırdığı için azarlamıştı herkesin ortasında. Mermer kurnalardan akan suların çağıltısına karışmıştı sesi. Peri hem

utanmış, hem de belli ki merak etmeye hakkı olmayan bir konuyu merak ettiği için kendini suçlu, kirli hissetmişti.

Zaman içinde merakına tekrar yenilmişti Peri. Bir başka sefer gene sormaması gereken bir soru sormuştu annesine. İlk iki hamileliğinin üstünden onca yıl geçmişken beklenmedik şekilde gebe kalınca kürtaj yaptırmayı düşünüp düşünmediklerini sormuştu. Annesiyle babası iki çocuğun yeterli olduğunu düşünerek onu dünyaya getirmemeyi seçebilirlerdi pekâlâ.

"Vallahi utanmadım desem yalan olur. Kırk beş yaşındaydım sana gebe kaldığımda" demişti Selma. "El âlem ne der diye düşündüm. Hâlâ bu yaşta..."

"O zaman neden aldırmadın?" diye ısrar etmişti Peri.

"Günah olurdu da ondan. Kendi kendime dedim ki Allah katında günah, etrafın nazarından daha kötüdür. Böylece devam ettim, doğurdum."

Ne tuhaf, ne tatsız, ne duygusuz bir cevaptı. Peri bu yanıttan ne kadar rahatsız olduğunu hiç itiraf etmemişti annesine. Halbuki onun sevecen bir şey söylemesini beklemişti. *"Aldırmayı bir an aklımdan geçirdim ama sonra seni düşündüm; iyi ki yapmamışım, güzel evladım"* ya da *"Klinikten randevu almıştım ama önceki gece rüyamda seni gördüm: yeşil gözlü, minik, şirin kızım."* Böyle şeyler diyebilirdi mesela. Oysa anlaşılan, günah ile utanç kavramlarının –iki olumsuz mefhumun– arasında doğmuş bir sandviç bebekti Peri. Belki de sıkışmışlık duygusu bundandı.

* * *

Öğleden sonra Şirin, Nalbantoğullarına Radcliffe Camera adlı yuvarlak binayı, Sheldonian Tiyatrosu'nu ve Bilim Tarihi Müzesi'ni gezdirdi. Peri'nin kalacağı yere gittiler ardından. Yurttan ziyade müzeyi andırıyordu bina – birinci dere-

ce tarihi eser. Kızlar önde, anne baba arkada tüm binayı gezdiler. Yüksek tavanlardan, meşe panelli duvarlardan ve zamana meydan okuyan geleneklerden ne kadar etkilendiyse, odasının küçüklüğü ve sadeliği karşısında bir o kadar hüsrana uğramıştı Peri. Bir lavabo, bir yatak, bir çalışma masası, bir de dolap. Hepsi bu kadardı. Binanın ihtişamlı dış cephesiyle kendi odasının mütevazılığı şaşırtıcı bir tezat teşkil ediyordu. Ama olsun varsın, sesini çıkarmadı. İlk kez tek başına yaşayacak olmanın verdiği o coşkulu özgürlük hissi paha biçilmezdi.

Odadan çıkınca tahta basamaklardan aşağı indiler. O kadar dardı ki merdivenler, başka öğrencilerin geçmesine izin vermek için yana çekilmeleri gerekti. O esnada Şirin dönüp Peri'ye göz kırptı. "Eğer bir an evvel arkadaş edinmek istiyorsan kapını açık bırak. İnsanlar kafalarını uzatıp sohbet edebilirler. Kapalı kapı, 'Rahatsız edilmek istemiyorum; uzak durun, yabaniyim' anlamına gelir."

"Sahi mi?" diye fısıldadı Peri; annesiyle babasının bunları duymasını istemiyordu. "Ama öyle rahatsız edilirsem nasıl ders çalışırım?"

Sanki ders çalışmak komik bir şakaymış gibi sesli sesli güldü Şirin.

Bir sonraki durakları Bodleian Kütüphanesi, herkesin kullandığı ismiyle The Bod'du. Şirin'in anlattığına göre geçmişte bu binaya giren insanlara kitapları çalmayacaklarına ve onlara zarar vermeyeceklerine dair yemin ettirilirmiş. Oxford'daki bazı kütüphanelerde hâlâ Ortaçağ'daki gibi zincirlenmiş kitaplar olduğunu da anlattı.

Mensur duvardaki armanın içindeki ibareyi gösterdi. "Ne diyor burada?"

"*Dominus illuminatio mea*: Tanrı ışığımdır" dedi Şirin, gözlerini semaya çevirerek. Bunu gayriihtiyari mi yapmıştı, yoksa alayla mı, anlamak zordu.

Kelimelerden ziyade hareketi anlayan Selma hafif bir dirsek attı kocasına. "Hah bak, bizim memlekette üniversite duvarında *'Allah ışığımdır'* yazsa öfkeden delirirdin. Ama şimdi hiç sorun etmiyorsun!"

"Çünkü burada dinin doğası farklı" dedi Mensur başından savarcasına.

"Nasıl farklıymış?" dedi Selma kısacık bir gülümsemeyle. "Din dindir."

"Hayır hanım. Bazıları daha... *dindardır*" dedi Mensur. "Avrupa'da din her şeye hükmetmeye çalışmıyor. Bilim özgür! Akademi özgür! Karışan yok."

"Bilim Endülüs'te özgürdü" dedi Selma. "Allah razı olsun, Üzümbaz Efendi hepsini izah etti bize. Cebiri kim buldu sanıyorsun? Peki ya diş fırçasını? Kahveyi! Aşıyı! Hep Müslümanlar! Batılılara bilimi öğreten biziz, şimdi tutmuş bize geri satıyorlar."

"Kimin neyi bulduğunun ne önemi var?" dedi Mensur. "Aslolan, kimin bilimi daha fazla kullandığı bunca zaman!"

"Baba! Anne! Lütfen, yeter artık" diye atıldı Peri, yabancı birinin bu kavgalara tanık olmasından duyduğu mahcubiyetle.

Şirin, ya gerginliği hissedip yangına körükle gitmek istediğinden ya da tamamen tesadüfen, başladı Oxford'daki en eski okulların Hıristiyan manastırlarından dönüşmüş olduğunu anlatmaya. Bunların hiçbirini annesine tercüme etmedi tabii Peri.

Bodleian Kütüphanesi'ndeki ara merdivenlerde, Peri altın yaldızlı bir levha gördü. Üzerinde bir dizi isim yazılıydı. Kütüphaneye büyük bağışlar yapanların isimleri. Varlıklı, güçlü kişiler, ezelden beridir, aralıksız desteklemişlerdi bu muhteşem koleksiyonu. Peri düşündü ki, bu kütüphane aşağı yukarı aynı dönemlerde Osmanlı İstanbulu'nda yapılmış olsaydı, şimdiye kadar muhtemelen birkaç kez yıkılmış ve her se-

ferinde dönemin baskın ideolojisine uygun şekilde farklı bir mimari, zıt bir tasarım ve yepyeni bir isimle tekrar yapılmış, en sonunda bir gün alışveriş merkezine dönüştürülmüş olurdu. Geçmişi kendi siyasi amaçlarına göre yorumlamakta, bozmakta, yıkmakta Türkiye'deki siyasetçilerin üstüne yoktu. Oxford'da tarihi devamlılık vardı; Türkiye'de ise kesintiler, kopuşlar. Dertli dertli iç geçirdi.

"İyi misin?" diye sordu yanında duran Şirin.

"Keşke bizim de Türkiye'de böyle güzel kütüphanelerimiz olsaydı" dedi Peri. "Üzülüyorum."

"Sen istediğin kadar üzül" dedi Şirin bilmiş bilmiş. "Avrupalılar Ortaçağ'dan beri kitap basıyorlar. Ortadoğu bu işe tam ne zaman başlamış bilemem ama şurası kesin ki arada kocaman fark var. İran, Türkiye, Mısır... tamam, zengin tarihi mirasları var. Ama hani kültür? Kitap demek bilgi, bilgi demek kudrettir. Bu kadar büyük ara nasıl kapatılabilir?"

"287 yıl yaklaşık" dedi Peri kendi kendine.

"Ne?"

"Pardon" dedi Peri, çekingen bir sesle. "Gutenberg'in matbaayı bulması 1440 civarı. 1550'lerde İtalya'da birkaç Arapça kitap basılmış. Ama sistematik üretim uzun süre yok. Müslümanların tam anlamıyla kitap basmaya başlaması Osmanlı'da, Müteferrika ile olmuş. Tabii ciddi bir sansür altında. Yani en iyi ihtimalle aradaki fark 287 yıl."

"Amma tuhaf tipsin" dedi Şirin, muzip bir gülümsemeyle. "Oxford tam sana göre!"

Yakınlarda bir kafede kahve molası verdiler. Peri'yle Şirin boş masa ararken, Mensur'la Selma da birbirlerinden uzak şekilde yürüyerek tuvalet bulmaya gittiler.

"Kapanmayan aralar demişken" dedi Şirin başıyla Mensur ve Selma'yı işaret ederek, "senin annen ile baban arasında da epey bir ara var gibi."

Peri'nin yanakları kızardı. Hayatında hiç bu kadar açık söz-

lü ve münasebetsiz biriyle tanışmamıştı. Gene de fazla alınmamıştı. Bu kızın tuhaf bir enerjisi vardı. Her şeye burnunu sokan, her naneyi sorgulayan ama bir o kadar dürüst, dobra. Onunla nasıl baş edebileceğini kestiremediğinden konuyu değiştirdi. "Demek Tahran doğumlusun?"

"Evet ya, dört kızın en büyüğüyüm. Zavallı babam! Ne çok istedi bir oğlu olmasını, ama şeytan yatak odasını karıştırdı, ha ha! Baca gibi sigara içip kuş kadar yemek yerdi. *Ölümüm bundan olacak* derdi. İran'daki rejimi kastediyordu, sigarayı değil, kızlarını da değil. Severdi bizi. Sonunda İran'dan kaçmanın bir yolunu buldu. Anneciğim gitmek istemiyordu ama aşkından razı oldu. İsviçre'ye sığındık. Sen hiç gittin mi İsviçre'ye?"

"Hayır. İstanbul'dan ayrılmadım daha önce" dedi Peri.

"İsviçre güzel yer; sakin, medeni. Erimiş karamelli puding içinde banyo yapmak gibi. Yani şeker ama fazla! Anlatabiliyor muyum? Hayatımın yedi yılı uyuşuk Sion'da geçti. O günden beri açığımı kapatmak için koşturup duruyorum. Oradan Portekiz'e gittik ailece. Sürgündeki İranlı aileleri bir tanısan. Hepimiz karman çorman. Neyse, ben sevdim orayı ama babam sevmedi. Hâlâ sigara, hâlâ şikâyet. Lizbon'da iki yıl kaldık, tam Portekizceyi söktüm derken, bam! Toplanın çocuklar, İngiltere'ye gidiyoruz, Kraliçe bizi bekler! On dört yaşındaydım yahu. İnsan on dört yaşında kendi dramlarıyla, sivilceleriyle filan uğraşmalı, sürgünlerle değil. Her neyse, geldiğimiz yıl babam vefat etti. Doktor dedi ki, ciğerleri kömür madenine dönmüş. Bir doktorun metafor kullanması sence de tuhaf değil mi; şair filan mı sanıyor kendini?" Şirin parmaklarını masaya hafifçe vurarak manikürünü inceledi. "İngiltere babamın hayaliydi, benim değil; ama gördüğün gibi buradayım!"

"Ne kadar çok dolaşmışsın" dedi Peri ilgiyle. "Peki, memleketin neresi diye sorduklarında ne diyorsun?"

"Memleket mi?" Soruyu beğenmemiş gibi dudaklarını büz-

dü Şirin. "Sana evrensel bir kural söyleyeyim: İnsanın memleketi anneannesinin olduğu yerdir."

Peri gülümsedi. "Hoşmuş. Seninki nerede?"

"Mezarda. Beş yıl önce öldü. Çok severdi beni. İlk torunuydum. Komşular mektup yazdılar, son nefesine kadar geri gelmemizi beklemiş. Benim için memleket bu işte! *Mamani* ile birlikte Tahran'da gömülü. Yani aslında teknik olarak, vatansız bir tipim."

"Eee... şeyy... üzüldüm" dedi Peri. Böyle dışadönük, taşkın enerjili insanların –ki Şirin besbelli onlardan biriydi– yanında eli ayağına dolaşıyordu.

"İran'daki mezarlığa ne isim veriyorlar biliyor musun? Zehra'nın Cenneti. Çok havalı değil mi? Bütün mezarlıkların adının 'cennet' olması lazım. Kıyamet Günü'yle, kaynayan kazanlarla, saç telinden ince köprülerle filan uğraştırmaya gerek yok kimseyi. Öldün mü dosdoğru cennete gideceksin, yani mezara, oldu bitti!"

Kimsenin ahiret hakkında bu şekilde ileri geri konuştuğunu duymamıştı Peri. Kıpırdamadan durdu; kızın temposundan hem etkilenmiş, hem bir parça rahatsız olmuştu. Yeni arkadaşı onunla aynı yaşta olsa da sanki onun iki katı yaşamıştı. Şirin, Nalbantoğulları ailesinden daha fazla yer görmüş, daha çok tecrübe edinmişti.

Nihayet Mensur'la Selma geri geldiler. Nihayet bir konuda hemfikirdiler (bunu bilmeseler de). Farklı sebeplerle de olsa, huzursuz olmuşlardı bu Şirin denilen kızdan. Peri'ye İranlı kızdan uzak durmasını tembihlemeyi geçiriyordu her ikisi de aklından.

* * *

Bir iki saat sonra, neredeyse bir çember çizerek geldikleri Oxford Union önünde turlarını noktaladılar. Ayrılmadan ön-

ce Şirin sanki iki eski dostlarmış gibi sarıldı Peri'ye. Parfümü o kadar yoğundu ki Peri kendini bir rayiha bulutu içinde buldu.

Şirin, İngilizlerin kibar ve terbiyeli olduklarını ama yabancılara biraz fazla mesafeli ve temkinli gelebileceklerini söyledi; Peri uluslararası öğrencilerle –ya da Şirin gibi karma kültürlerden gelenlerle– daha kolay arkadaşlık kurabilirdi.

"O zaman görüşürüz" dedi Peri.

İçtenlikle söylemişti bunu. Çünkü her ne kadar Şirin'in kişiliği biraz gözünü korkutsa da sonu gelmez gevezeliklerini ve cüretkârlığını da bir o kadar çekici bulmuştu.

"Tabii görüşürüz!" dedi Şirin, kaskatı duruşlarına aldırmadan Selma'yla Mensur'u yanaklarından öptükten sonra. "Söylemeyi unuttum; seninle aynı yurtta kalıyoruz."

"Sahi mi?" diye sordu Peri.

"Sahi." Şirin'in ağzı kulaklarındaydı. "Hatta kapı komşumsun! Sakın gürültü yapmaya kalkma... Şaka, şaka. Çok eğleneceğiz. Türkiye ve İran, tıpkı haritadaki gibi. Anlaşırsak süper olur. Kapışırsak, Üçüncü Dünya Savaşı'nı biz başlatırız!"

Sonra Peri'nin ana babasına dönerek ve soyisimlerini yanlış telaffuz ederek seslendi: "Bay ve Bayan Nambabulu, kızınızı hiç merak etmeyin. Şu andan itibaren, ona göz kulak olma görevini ben üstleniyorum. Kızınız emin ellerde!"

Oxford, 2000

Ebeveyni tren istasyonuna doğru yola çıkınca, Peri yüreğini burkan bir yalnızlık hissi içinde, kalacağı yurda döndü ağır ağır. Her ne kadar annesi ile babasının kavgalarından, itişmelerinden kurtulmuş olduğu için memnunsa da, bir o kadar özlemişti onları, daha şimdiden. Yokluklarında sanki ayaklarının altındaki halı çekilivermiş de birden sert, pürüzlü bir zeminde yürümek zorunda kalmış gibi tedirgin ilerliyordu. Gün boyunca yaşadığı gurur ve heyecan dağılmış, tatsız bir huzursuzluk sarmıştı içini. Hayatının bir sonraki aşamasına zannettiği kadar hazır olmadığını fark etti. İstanbul ikindilerinin tuzlu esintilerine hiç benzemeyen rüzgâra karşı durmaya çalışarak derin bir nefes aldı. Burnu alıştığı kokuları arıyordu: baharda erguvan ağaçlarının, sonbaharda mercanköşklerin rayihalarıyla karışan midye tava, kestane kebap, simit, kokoreç, egzoz, sigara, koca şehir kokuları... Ta ezelden beri, iksirlerinin reçetelerini unutmuş bunak bir büyücü gibi en olmadık kokuları birbirine katardı İstanbul: Hoş esanslarla nahoşları, güzel ile çirkini maharetle harmanlardı. Oysa burada, Oxford'da, havada asılı reçinemsi bir koku vardı.

İnsan yabancı olunca, hem yabancı hem yalnız, yürüyüşü bile değişiyordu. Ses tonu bile.

Koyu renkli ahşap merdivenleri tırmanarak odasına girdi; bavullarını açtı, giysilerini çıkarıp gardıroba astı, çekmece-

lerini düzenledi, aile fotoğraflarıyla nazar boncuklarını masanın üstüne yerleştirdi. Güncesini yatağının yanına koydu.

En sevdiği kitaplardan birkaçını yanında getirmişti; bazıları Türkçe, diğerleri İngilizceydi: Sadık Hidayet'in *Kör Baykuş*'u, Alice Munro'nun *The Love of a Good Woman*'ı, Zadie Smith'in *White Teeth*'i, Michael Cunningham'ın *Saatler*'i, Arundhati Roy'un *Küçük Şeylerin Tanrısı*, Oğuz Atay'ın *Tutunamayanlar*'ı, Italo Calvino'nun *Görünmez Kentler*'i, Kazuo Ishiguro'nun *Değişen Dünyada Bir Sanatçı*'sı.

"Neden hep yabancı yazarları okuyorsun ki?" diye sormuştu erkek arkadaşı.

Şimdiye kadar tek bir erkekle çıkmıştı Peri. Lise sondaydı o zaman; oğlansa ondan üç yaş büyüktü, üniversitede sosyoloji okuyordu. Sorudaki suçlayıcı tavır Peri'yi şaşırtmıştı. Aslına bakılırsa hem Türk hem yabancı yazarların eserlerini okurdu. Ayrım yapmazdı. İlgisini çeken bir kitap oldu mu müellifinin milliyetine ya da şöhretine bakmadan içinde kayboluverirdi. Ama oğlanın okuma listesi alabildiğine farklıydı. O sadece Türk yazarları okuyordu. Yaşayanları değil, bugün hayatta olmayanları. Bir de "*kültür emperyalizminin bulanık objektifinden bakmayan, dolayısıyla çürümemiş*" olduklarını söylediği Rus ve Güney Amerikalı yazarları severdi, o kadar. Velhasıl erkek arkadaşının kitaplarıyla karşılaştırınca Peri'ninkiler daha "Avrupai" idi.

"Sana bakınca, tipik bir Türk aydını görüyorum" demişti oğlan Peri'ye. "Daha doğrusu, Doğu entelektüeli. Avrupa'ya âşık, kendi kökleriyle çatışma halinde."

Peri yutkunmuştu bu beklenmedik suçlama karşısında. Niye bazı insanlar "kökler" ile kafayı bozmuşlardı ki? "Dallar" da güzeldi mesela. "Yapraklar", "yemişler" de. Tabii kökleri de severdi. Ağaçları severdi çünkü. Kök dediğin toprağın hem altında hem üstünde dört yana ilerlerdi. Yani tek bir çizgide seyretmezdi. Kökler bile sabit (ya da sabit fikirli) olmayı

reddederken, insanlara illa da "Köküne sadık kal" diye ısrar etmek hangi yarım akla hizmetti?

Öyle de olsa, çocuğa abayı yakmış olduğundan, gene kendini eleştirmişti Peri. Zaten o hep kendini didiklerdi. Halbuki erkek arkadaşından daha fazla kitap okumuştu, daha bilgiliydi. Oğlan Gorki, Turgenyev ve Dostoyevski gibi en tanınmış Rus yazarların başyapıtlarını okuyarak zamanını ekonomik kullanırken, Peri dinmez bir merak ve açık fikirlilikle ilgisini çeken her şeyi yalayıp yutmuştu. Kitaplar Şehri'nin arka sokaklarında defalarca kaybolmuştu.

Gene de alttan aldı. Kadınlar zaten bunu hep yapardı. Birlikte oldukları erkeğin kendilerinden bir alanda daha bilgisiz olduğunu anladıklarında, onu eleştirmek yerine, kendilerini didikler; onun ilerlemesini beklemek yerine, kendileri geri adım atardı. Zekâlarını istenen düzeye indirirlerdi ki gereksiz yere çatışma, çelişki, gerginlik yaşanmasın. Böylece bir müddet sadece erkek arkadaşının onayladığı eserleri okumaya çalışmıştı Peri. Çabucak iflas etmişti bu karar. Edebiyata tepkisel yaklaşmayı hiçbir zaman anlayamamıştı. Türkiye gibi kimlik sorunlarıyla cebelleşen ülkelerde insanlar, ne okuduklarından ziyade neyi okumayı reddettiklerini konuşuyorlardı. Dolayısıyla okumadıkları kitapları/yazarları tartışmaya daha çok zaman harcıyorlardı.

Neyse ki çok geçmeden ayrılmışlardı. Sebebi, kitap zevklerindeki farklılıktan ziyade cinsel uyumsuzluklarıydı. Peri "hayır" demese de, ağırdan almak istemişti cinselliği; oğlansa koştura koştura gitmek. Ortadoğu'da öyle bir erkek tiplemesi vardı ki, sevgilisinden yatak odasında tüm arzularına karşılık vermesini bekler, aksi takdirde sinirlenir, hiddetlenirdi; lakin isteklerine uyum gösteren kadın da anında gözlerinden düşer, "orospu" damgası yerdi. Böyleleriyle birlikte olmazsan, "Vay, demek ki beni yeterince sevmiyorsun!" derdi. Küser, somurtur, zorlardı. Birlikte olursan da, "Vay, demek ki

aşüftenin tekisin" diyerek küçümser, yaftalar, aşağılardı. Öyle ya da böyle, genç bir kadının bu zihniyet karşısında tutunabilmesi imkânsızdı.

Peri odasına yerleşince pencereyi açtı. Dışarıdaki avluya baktı. Bir boşluk hissi vardı havada. Yakınlardaki ağaçların gölgelerini seyrederken ürperdi; sanki yalnızlığına acıyan bir ruh ya da cin hafifçe yoklayıvermişti. Sisin içindeki bebek olabilir miydi acaba? Sanmıyordu. Epeydir görmemişti onu. İngiliz bir hayaletti muhtemelen. Oxford, hayaletlerin karanlıkta çekinmeden ve kimseyi ürkütmeden dolanabilecekleri bir yere benziyordu.

Oxford'da dikkatini çeken ilk şey "gürültüsüzlük" olmuştu. Alışmakta zorlanacaktı. Som, kesif bir sessizlik. Halbuki İstanbul, gece gündüz arsızca şamatacıydı; panjurları indirip, perdeleri kapatsanız, hatta kulak tıkacı takıp, battaniyeyi başınızın üstüne çekseniz bile tantana duvarları aşar, kapılardan süzülür, insanın uykusunun içine sızardı. Sokak satıcılarının bağırtıları, kamyonların gümbürtüsü, ambulans sirenleri, Boğaz'dan geçen gemiler, gece yarısından sonra artan sataşmalar ve dualar havada dolaşır, buharlaşmayı reddederdi. Tıpkı doğa gibi, İstanbul da boşluktan nefret ederdi.

Peri bağrında bir yumruyla yatağına oturdu. Ana babasının endişeleri ona da bulaşmıştı. Kendini sahtekâr gibi hissediyordu. Burada, ondan daha akıllı, kültürlü ve iyi yetişmiş bunca öğrencinin arasında ya başaramazsa? Ya tutunamazsa? Anadolu lisesinde öğrendiği ve kendi kendine kitaplar, romanlar sayesinde epey incelttiği İngilizcesi, ileri seviyede dersleri takip etmesine belki de yetmeyecekti. Elinden geldiğince gizlese de, başarısızlık korkusu derindi. Boğazı düğümlendi. Gözleri doldu. Nefret ediyordu bu kadar kolay ağlayan biri olmaktan.

Kapının çalınmasıyla sıçradı. Kapı yanıt beklemeden açıldı ve Şirin içeri daldı.

"Selam komşu, n'aber?"

Peri istemsizce burnunu çekti; gülümseyerek kendini toparlamaya çalıştı.

"Kapını açık bırak demiştim!" Şirin, elleri belinde, odanın ortasında dikildi. "Bir erkek mi sebep?"

"Ne?"

"Ağlıyorsun ya. Erkek arkadaşından mı ayrıldın?"

"Hayır."

"İyi, asla bir herif için gözyaşı dökme, değmez. Ne o zaman? Kız arkadaşından mı ayrıldın?"

"Ne? Daha neler, hayır!"

"Tamam, aman" dedi Şirin, yalandan özür diler gibi kollarını havaya kaldırarak. "Bu konularda belli ki dümdüzsün. Kuru spagetti gibi. Bense pişmiş spagetti gibiyim, hah!"

Peri kaşlarını çattı; tam anlayamamıştı.

"Madem bir sevgili için dökülmüyor o gözyaşları, o halde evini özlüyor olmalısın" sonucuna vardı Şirin. "Ne mutlu sana!"

"Ne mutlu bana mı?"

"Tabii ya, evini özlüyorsan demek ki bir yerlerde bir evin var. Bir yuva!"

Bunu söyledikten sonra kendini çalışma masasının yanındaki sandalyeye bırakarak cebinden bir oje şişesi çıkardı; rengi o kadar parlak bir kırmızıydı ki, imalatı için birkaç koyun boğazlanmıştı sanki. "Sakıncası var mı?"

Yine yanıt beklemeden terliklerini çıkardı, ayak tırnaklarını boyamaya başladı. Keskin, kimyevi bir koku yayıldı havaya.

"Annenler gittiğine göre birkaç şey sorabilir miyim?" dedi Şirin. "Dindar mısın?"

"Ben mi? Yok sayılmam..." dedi Peri. "Ama Tanrı'yı severim, önemserim."

"Hımm. Bundan daha fazlası lazım bana. Mesela domuz eti yer misin?"

"Tabii ki hayır!"

"Peki şarap? İçer misin?"

"Evet, bazen içerim babamla."

"Hah, ben de öyle düşünmüştüm. Melezsin yani. Yarım-yarım."

Peri kaşlarını çattı. "O da ne demek?"

Ama Şirin dinlemiyordu. Ceplerinde başka bir şey arıyordu. Bulamayınca yüzünü buruşturarak ayağa kalktı, ayak tırnaklarına yeni sürdüğü ojeyi bozmamak için topuklarına basıp yalpalayarak yan taraftaki odasına gitti.

Meraklanmış ve hafif sinirlenmiş olan Peri de kalkıp Şirin'in peşinden gitti. Kızın odasının kapısı ardına kadar açıktı. Donup kaldı Peri, gördüğü dağınıklık karşısında afallamıştı. Makyaj setleri, yüz kremleri, dantel eldivenler, parfüm şişeleri, elma koçanları, şekerleme kâğıtları, boş cips torbaları, ezilmiş kola kutuları, dergi ve kitaplardan yırtılmış sayfalar etrafa saçılmıştı. Duvarlar resimler ve yazılarla doluydu. Dört yanda bilumum müzik grubunun posterleri asılıydı. İranlı kadın şair Furuğ Ferruhzad'ın devasa bir resmi göze çarpıyordu. Odanın diğer ucundan, gür bıyıklı koskoca bir Nietzsche fotoğrafı bakıyordu. Yanında, ışıl ışıl altın yaldızlı bir çerçeve içinde, bir İran minyatürünün büyütülmüş renkli fotokopisi vardı. Onun altında da Şirin durmuş, sırt çantasının içinde harıl harıl bir şeyler arıyordu.

"Ne demek istedin öyle?" diye sordu yeniden Peri.

"Yarı geleneksel, yarı modern. Domuzun görüntüsüne tahammül edemez ama şaraba –ya da votka, tekila– kesinkes 'hayır' demez... Anladın işte. Ramazana gelince gevşektir, orasında burasında oruç tutar, bazen atlar. Dinden vazgeçmez, zira ölümden sonra hayat varsa işini sağlama almak ister. Ama özgürlüklerden feragat etmek de istemez. Azıcık ondan, azıcık bundan. Çağımızın müthiş birleşimi, Latince ismiyle, *Muslimus Modernus*. Yok tabii böyle bir kavram, ben uydurdum."

"Ne... neden söz ettiğini bilmiyorum ama alındım" dedi Peri.

"Tabii alınırsın. *Muslimus Modernus*'lar kabul etmezler *Muslimus Modernus* olduklarını" dedi Şirin ve sırt çantasında bulduğu şeffaf, parlak şişeyi –oje cilası– çekip çıkardı. "Aha, demek buradaydın!"

Peri kaşlarını çattı. "Eyvallah! Hadi ben dediğin gibiysem, sen ne oluyorsun peki?"

"Ben mi? Ben yalnızca bir yolcuyum bu âlemde" dedi Şirin meydan okurcasına. "Hiçbir yere ait değilim. Olmam da!"

Bir yandan ayak tırnaklarına cila sürerken bir yandan bağnazlara, ikiyüzlülere, "uy gitsin"cilere, zırcahillere saydırmaya devam etti. Fikirleri ırmak gibi akıyor, kelimeleri fokurduyor, sıçrıyordu. İçtenlikle inanan insana da, içtenlikle inanmayana da saygı duyduğunu söyledi. Tahammül edemediği şey, düşünmeyen, sorgulamayan, kendilerini geliştirmeyen taklitçi tiplerdi. İnsan türünün çoğunluğu yani.

Peri sessizce dinledi. İki zıt yöne çekildiğini hissetti. Bir tarafı Şirin'in kavgacı özgüveninden hazzetmemişti. Kızın öfkesini hissedebiliyordu, ama tam olarak neye –anavatanına mı, babasına mı, dinine mi– hiddetlendiğinden emin değildi. Öte yandan, Şirin'in söylediklerinde kendi babasının savlarının yankısını duymuştu. Her halükârda, evinden uzak geçirdiği ilk akşam böyle bir muhabbete hazır değildi. Daha basit konular konuşacaklarını zannetmişti: Dersler ve hocalar hakkında mesela. Ya da en iyi kahve nerede içilir, nerede öğle yemeği yenir vs. Günlük hayata dair küçük ayrıntılar.

Yağmur yağmaya başladı; yumuşak, dinmeyen pıırtılar. Şirin'in üstünde teskin edici bir etkisi olmalıydı, zira yeniden konuşmaya başladığında, hâlâ duygu yüklü olsa da daha sakindi sesi. "Kusura bakma, şahsi zırvalarımla bombardımana tuttum seni. Neye inanacağın sana kalmış, beni ilgilendirmez. Niye öyle kaptırıp gittim bilmiyorum. Şu dilimi hiç tutamam zaten."

"Sorun değil" dedi Peri. "Neyse ki annem burada değil."

Şirin güldü; havai, neredeyse çocuksuydu kıkırtısı.

"Diğer öğrencilerden bahsetsene" dedi Peri. "Çok mu akıllılar?"

"Hah! Oxford'da herkesin Einstein olduğunu mu sanıyorsun?" dedi Şirin. "Dinle bak, öğrenci taifesi çeşit çeşit burada. Altı ayrı tür sayabilirim."

Birinci grup, dünyayı kurtarmaya çalışanlardı. Ha bire kampanyalarla uğraşan sosyal-adaletçi-tipler. Bol kazakları, boncuklu kolyeleri, kötü saç kesimleri, kıvrık paçalı kot pantolonları, kararlı ifadeleri ve her an imza toplamak için yanlarından ayırmadıkları tükenmezkalem ve dilekçeleriyle göze çarparlardı. Toplantılar organize eder, posterler, afişler hazırlar, bir hararetli tartışmadan çıkıp diğerine girerlerdi. İnsanı suçlu hissettirirdi böyleleri. Onlar ulvi insani değerlerle uğraşırken, sen kendi sıradan hayatına takıldığın için utanırdın yanlarında.

İkinci grup, avroşımarıklardı. Bunlar Avrupa'nın zengin ailelerinden geliyorlardı, her nasılsa hepsi birbirlerini tanıyor gibiydi. Tatilde hep aynı yerlere kayağa gider, sonra da bronz tenleri ve fotoğraflarıyla dönerlerdi. Hep kendilerine benzeyen tiplerle çıkarlardı. Avrupa'da kruvasanların daha taze, kapuçinoların daha sert olduğunu söyler; havadan, buluttan, illaki bir şeylerden yakınırlardı.

Üçüncü grup, ayrıcalıklı okul mezunlarıydı. Seçici sosyalleşmeciler. Bunlar arkadaşlarını genellikle daha önce gittikleri okullardan seçer, jet hızıyla kendi kliklerini kurarlardı. Sonsuz bir enerji ve özgüvenle bir sürü ders dışı etkinliğe dalarlardı. Kürek çeker, kano yapar, tiyatro kurar, münazara takımlarına girer; kriket, golf, tenis, ragbi, su topu oynar, boş zamanlarında thai-chi ya da karate yaparlardı. Bunca faaliyet onları susatıyor olmalıydı, zira sık sık toplanıp hem şık giysilerin hem kaliteli içkinin tadını çıkarırlardı. Kulüplerine kolay kolay kimseyi almazlardı.

Dördüncü grup, Oxford'daki yabancı öğrencilerdi. Hintler, Çinliler, Araplar, Endonezyalılar, Afrikalılar... Bunlar iki alt kümede toplanırdı. İlk alt gruptakiler, kendi vatandaşlarıyla ahbaplık ederdi sadece. Kümeler halinde, anadillerini konuşma özlemiyle, hep birlikte yemek yer, ders çalışır, sigara içer, takılırlardı. İkinci alt gruptakiler ise tam tersi: Onlar memleketlilerinden olabildiğince uzak dururlardı nedense. Bu kategoridekiler İngiliz –ya da Amerikalı– gibi konuşmaya çalışır, aksanlarını ha bire değiştirirlerdi.

Beşinci grup, dâhilerdi! Ciddi, çalışkan, akıllı, meraklı, derin düşünceli, sinir bozacak denli ayrıntıya düşkün tipler. Saygı duyardın böylelerine ama onlarla flört etmek bir yana, takılmak bile olanaksızdı. Matematikte, fizikte, felsefede pırıl gibi çıkar açılırlardı; ama onun dışında kendi kuytu, sessiz köşelerini gün ışığına tercih ederlerdi. Kütüphaneden çıkıp sınıflarına koştururken, revaklarda hocalarla tartışırken pek enerjik görünseler de yabanilerdi, yalnız kalmayı severlerdi.

Şirin'i dinlerken kaygıyla karışık bir heyecan hissetti Peri. Bu yeni dünyayı keşfetmeye hem hazırdı hem de çekiniyordu. "Sen nasıl biliyorsun bütün bunları?"

Bir kahkaha attı Şirin. "Çünkü bu grupların hepsinden oğlanlarla –ve kızlarla– çıktım da ondan."

"Hadi ya?" dedi Peri tedirgince. Şoke olmuştu. Kekeledi. "Peki ya altıncı tür?"

"Hah!" dedi Şirin, kehribar rengi beneklerle ışıldayan koyu gözleriyle. "Onlar üniversiteye geldikten sonra değişim geçirenler! Çirkin ördek yavrusuyken kuğu, balkabağıyken araba, Külkedisi'yken prenses olanlar. Bazı öğrenciler için üniversite sihirli bir değnektir; sana dokunur ve hop! Kurbağadan prense dönüşürsün."

Peri başını iki yana salladı. "Nasıl yani?"

"Değişik şekillerde tezahür edebilir bu, ama genellikle birinin etkisiyle olur... muhtemelen bir hocanın. Akıllı, birikim-

li, kimselere benzemeyen bir hocaya denk gelirsen şanslısın. Seni sarsan, aklının kilitlerini açacak biri."

Şirin'in ses tonu Peri'nin dikkatini çekti. "Böyle birini tanıyor musun?"

"Tabii tanıyorum, ben de altıncı gruptayım" dedi Şirin. "Bir sene önce görsen tanıyamazdın beni. Tam bir öfke topuydum. Şimdi sakinim."

Bu sakin haliyse kim bilir eski hali nasıldı, diye düşündü Peri. "Ne oldu peki?"

"Profesör Azur ile tanıştım" dedi Şirin. "Gözlerimi açtı! Dönüp içime bakmama yardım etti; daha makul bir insanım bugün."

"Kimmiş bu Profesör Azur?"

"Bilmiyor musun kim olduğunu?" dedi Şirin. "Buralarda bir efsanedir Azur."

"Ne dersi veriyor ki?"

Şirin'in yüzü bir gülümsemeyle aydınlanıverdi. "Tanrı!"

"Sahi mi? Tanrı üzerine ders mi var Oxford'da?"

"Sahi" dedi Şirin. "Kendisi de biraz Tanrı gibidir, pardon ama. Dokuz tane kitabı var, sürekli panellerde, konferanslarda. Bildiğin şöhret yani. Geçen yıl *TIME* dergisinin en etkili 100 kişi listesindeydi."

Dışarıda rüzgâr çıkmıştı; binanın bir yerlerinde bir pencere çarparak kapandı.

"Ben iki dönem aldım seminer dersini!" Şirin coşkuyla devam etti sözlerine: "Ahhh, o kadar çok şey okuttu ki bize! Deliceydi! Her dersten sonra sırt çantam ağzına kadar fotokopiyle dolu olurdu. Bin türlü tuhaf şey; şiir, felsefe, tarih. Yanlış anlama, severim bunları; zaten sevmesem neden beşeri bilimler okuyayım ki? Ama Azur, kimsenin, hakkında zırnık bilmediği metinleri bulur, bizden bunları yalayıp yutmamızı isterdi. Epey zorladı bizi. Yine de eğlenceliydi. Değiştim biliyor musun, müthiş etkiledi, sarstı beni. Beynimi açtı."

Bir kez konuşmaya başladı mı, frenleri patlamış araba gibi devam ediyordu Şirin; dışarıdan bir kuvvet uygulanmadıkça durmak bir yana, yavaşlamıyordu bile. Devam etti hızla: "Sen de almalısın Azur'un seminerini. Seçmeli ders olarak. Tabii eğer Azur almana izin verirse. İkna etmek zor. Deveye hendek atlatmak daha kolay."

Gülümseyerek araya girdi Peri. "Biz de aynı deyimi kullanırız Türkiye'de. Neden o kadar zor ki dersine girmek?"

"Akademik olarak dersi almaya hazır olman gerekiyor. Yani danışmanınla konuşman lazım, falan filan. Danışman onay verirse Azur'a gidiyorsun. Orası biraz alengirli işte. Adamın gözüne girmek zor. En tuhaf ahiret soruları sorar insana."

"Neyle ilgili?"

"Her şeyi sorar yahu... iyi ve kötü... bilim ve inanç... ben ve öteki..." Şirin kaşlarını çatarak başka sözcükler aradı. "Bir tür akademik seçme gibi. Tam olarak ne aradığını hiç anlayamadım. Sonunda yalnızca bir avuç öğrenciyi kabul eder seminerine."

"Ama sen iki kere seçilmeyi başarmışsın" dedi Peri, nedense bir kıskançlık hissederek.

"Doğru" dedi Şirin. Sesindeki gurur fark edilmeyecek gibi değildi.

Kısa bir sessizlik oldu ardından.

"Hâlâ en az haftada bir görüşürüm Azur'la. Akıl danışmak için" dedi Şirin heyecanla. "Biraz abayı yaktım galiba. Çok yakışıklı. Yani öyle tipik yakışıklı değil de, seksi!"

Peri kızardı. Nasıl tepki vereceğini bilemeden oturdu sandalyesinde. Dışarıdan bakınca ikisi de Müslüman kültürlerden gelmiş, benzer topraklarda doğmuşlardı. Ama ne kadar farklıydı Şirin. Kendisiyle ve cinselliğiyle nasıl da barışık, nasıl da korkusuz.

"Vay canına, sen hocana âşık olmuşsun" dedi Peri huzursuz bir sessizliğin ardından. "Yanlış bir şey değil mi bu?"

Şirin başını arkaya atarak büyük bir kahkaha patlattı. "Of, hem de çok, çok yanlış. Majestelerinin emriyle tutuklat hemen beni."

Kendi saflığından utanan Peri omuz silkti. "Şey... seminer kulağa güzel geliyor. Ama benim başka şeylere odaklanmam gerek."

"Fani olmakla pek meşgulsün yani" dedi Şirin, keskin bakışlarını yeni arkadaşının üstüne dikerek. "Tanrı'ya ayıracak vaktin yok!"

Şaka olarak söylenmiş de olsa Şirin'in lafı o kadar beklenmedik ve söyleyiş tarzı o kadar sertti ki, Peri irkildi. Bakışlarını pencereye, son ışıkların çekilip gitmekte olduğu kurşuni gökyüzüne çevirdi. Rüzgâr, yağmur, henüz sonbahar başında olmalarına karşın havaya yerleşen kış ayazı; bunların hepsini yıllarca hatırlayacaktı. Hayatının dönüm noktalarından biriydi, ama bunu çok sonra anlayacaktı.

Uğraşı

İstanbul, 2016

Ordövrler –közlenmiş patlıcan salatası, çerkeztavuğu, baklalı enginar, kabak çiçeği dolması, ızgara ahtapot– şefe övgüler eşliğinde silinip süpürüldü. Ahtapotu görünce bir gölge dolaştı Peri'nin yüzünde. Doğrusu yemeyi bırakalı çok olmuştu; çatalının ucuyla kibarca kenara itti.

Çok geçmeden espriler havada uçuşmaya başladı. Masanın bir ucundan diğerine birbirine takıldı misafirler. Futbol dünyasının entrikalarını konuşup bitirdikleri için artık İstanbul sofralarının en sevilen mevzuuna çevirmişlerdi muhabbeti: siyaset! Ne zaman dörtten fazla Türk bir araya gelse sorulan o kaçınılmaz sual yine soruldu: *Ne olacak bu memleketin hali?*

Siyaset konuşmak milli sporumuzdu; ülkenin her köşesinde, yediden yetmişe herkesin katıldığı uğraş. Ama bu sporu hiç kimse, kerameti kendinden menkul burjuvazi kadar sevmezdi. Tabii sadece evlerinin mahremiyetindeyken! Dünyanın bu bölgesindeki burjuvaziyi karpuza benzetirdi Peri: dışı yeşil, içi kırmızı. Yeşil, muhafazakâr ideolojinin ve statükonun rengi; kırmızı, tepkiselliğin ve hoşnutsuzluğun rengi. Kamusal kimlikleri ile özel hayattaki benlikleri arasında kapanmayan bir mesafe vardı elit kesimin – özellikle de iş dünyasının elitleri söz konusuysa. Hep tetikte, hep temkinli, hep katmanlı yaşarlardı. Toplum içinde düşüncelerini kendilerine saklar, mecbur kalmadıkça siyaset konuşmaktan kaçınır-

lardı; zorunda kalırlarsa birkaç zararsız genel geçer laf söylerlerdi, o kadar. Onları rahatsız eden şeyler karşısında –ki bu sık sık olurdu– açıktan açığa tepki veremezlerdi; gözlerini yumar, kulaklarını tıkar, dillerini ısırırlardı.

Ama evlerinin duvarları arasında tamamen başkaydılar, bambaşka! Bir dönüşüm geçirirlerdi. Kamusal alandaki duyarsızlıkları evdeyken cesarete, fısıltıları haykırışa, itidalleri gözü karalığa dönüşürdü. Dışarıdaki sessizliği telafi etmek istercesine, ev partilerinde, özel davetlerde siyaset konuşmaya doyamazdı İstanbul burjuvazisi.

Peri üniversitedeyken, burjuvazinin tarih boyunca oynadığı önemli rol üzerine kitaplar okumuştu. Batı'da burjuvazi, liberal değerlere bağlılığı ve feodalizm karşıtlığıyla bir müddet ilerici bir rol üstlenmişti. Buralarda ise kapitalist sınıf evrim sürecini tamamlayamamış, sonradan akla gelen yarım yamalak bir fikir gibi havada asılı kalıvermişti. Hani Marx, *Komünist Manifesto*'yu Türkiye'de yazmış olsaydı, tezlerini tamamen değiştirebilirdi. Bizim buralarda burjuvazi, toplumu dönüştürmek yerine toplum tarafından sindirilmişti. Haliyle tutarsız, hatta kaypaktı. Hiçbir zaman bağımsız olamamıştı.

Her şeyin başı sonu devletti bu ülkede. Muktedir devlet geleneği, tıpkı gökte devasa bir fırtına bulutu gibi, en lüks villadan en mütevazı gecekonduya kadar, her evin üzerine çökmüştü. Bu yalıyı alalım mesela. Yunus Paşa adlı Hırvat asıllı bir devşirme tarafından yaptırılmıştı Osmanlı zamanında. Paşa bir sebeple gözden düşünce, evvelden onu şımartan devlet bu kez malına mülküne el koyarak daha sadık birine devredivermişti. Üstünden yüzyıllar geçmiş olsa da bugünün üst sınıfı benzer şeylerin tekrarlanabileceği korkusunu hâlâ taşırdı.

Peri masanın etrafındaki yüzlere baktı. Zengini de, zenginlik heveslisi de, aşırı zengini de aynı derece kaygılıydı aslında. İnsanların mevkileri, kudretleri, servetleri, hepsi bü-

yük oranda devletle ilişkilerine bağlıydı. En muktedirler bile kudretsiz kalmaktan endişelenir, en varlıklılar bile dara düşmekten çekinirdi. Din nasıl belletiliyorsa küçük yaştan itibaren, devlet geleneği de aynı şekilde öğretiliyordu. Korku başattı. Bütün o parıltı ve ihtişamına karşın babasından korkan bir çocuktan farksızdı elit burjuvazi. Bu topraklarda baba demek, sevgiden ziyade otorite demekti. Hal böyle olunca, Avrupa'daki emsallerinden farklı biçimde, buraların burjuvalarında ne girişkenlik vardı ne özerklik, ne süreklilik vardı ne kolektif hafıza. Olmaları beklenen ile olmak istediklerinin arasında sıkışıp kalmışlardı – "Tıpkı benim gibi" diye düşündü Peri. *Tıpkı benim gibi...*

Etraftaki kokulu mumlarla yiyeceklerin rayihaları birbirine karışıyordu. Sigara içmeye çıkanların açık bıraktığı balkon kapısından serin bir esinti gelse de odadaki hava ağır, sıcaktı. Bazı konuklar arasında gerginlikler olduğu Peri'nin gözünden kaçmamıştı. Siyaset, gemi enkazlarıyla dolu fırtınalı bir denizdi ne de olsa. Dostları düşmana dönüştürürdü. Ama tersi de doğruydu. Pek ortak yanı olmayan insanları buluşturduğu, hasımları yoldaşlara dönüştürdüğü de olurdu.

Takip eden yarım saatte, soslar tabaklarda donarken konukların da duruşları değişti, çehreler sertleşti, tebessümler ciddileşti. İddialarını vurgulayan ünlem işaretleriyle, ani heyecan ve hezeyanlarla Türkiye'nin geleceğini tartıştılar. Türkiye'nin geleceği yerkürenin geleceğinden kopuk olmadığından, Amerika, Avrupa, Hindistan, Pakistan, Çin, İsrail, İran hakkında da atıp tuttular. Bu ülkelerin hiçbirine güvenmedikleri barizdi. Türkiye'ye karşı dolaplar çeviren meşum lobiler ve maşaları, emperyalistler ve uşakları, her şeyi uzaktan yöneten gizli eller... Sokakta yürürken nasıl tinercilere ve dilencilere kuşkuyla bakıyorlarsa, uluslararası ilişkiler hakkında tartışırken de başka ülkelere aynı şekilde bakıyorlardı: her an saldırıya uğrayıp soyulmayı bekler gibi.

Koşucu

Oxford, 2000

Oxford'da öğrenci olmak Peri'yi iki şekilde etkiledi. Birincisi sinematografikti. Üniversite, avlulu eski binaları, huzur dolu bahçeleri, göklere uzanan kuleleri, siperli damları, resmi yemek salonları ve görkemli mimarisiyle, her şeyin mümkün olduğu hissini uyandırdı onda; sanki her ayrıntısı tasarlanmış bir filmin –Peri'nin başrolünde oynayacağı bir film– parçasıydı. İçinde büyüyen coşku, önemli şeyler yapacağına olan inancını pekiştirdi.

Bazı günler bu duyguyla kalkıyordu yataktan, enerji ve hırsla dolu; sanki yeterince çalışırsa üstesinden gelemeyeceği şey yoktu. Mezun olunca ya üniversitede kalmaktı planı ya da muteber bir uluslararası kurumda iş bulmak. Babası onunla gurur duysun istiyordu. Çerçevelenip, oturma odalarının duvarında, Atatürk portrelerinden birinin yanına asılmış pırıl pırıl diplomasını daha şimdiden canlandırabiliyordu gözünde. Akşamları Ulu Önder'e bakarken kızının başarılarına da kadeh kaldıracaktı Mensur.

Oxford'ın Peri üzerindeki ikinci etkisiyse ilkinin tam tersiydi. Klostrofobikti. Bir tür içe kapanma, kaygı, panik atak. Burası kolay fethedilecek bir yer değildi, şifreleri ancak peyderpey çözülebilirdi. Bu duyguya kapılınca içine kapanırdı Peri; derslerin zorluğundan, hocaların mesafeli tavrından gözü korkar, evhamlarında hapsolurdu.

Üniversitenin adı yazılı atkılar, kazaklar, oyuncak ayılar

satılıyordu dükkânlarda. Öğrencilerden ziyade turistler alıyordu bunları. Gene de dayanamayıp bir kahve kupası edinmişti. Abisinin düğünü için eve giderken yanında götürüp, annesine hediye edecekti. Selma da muhtemelen alıp kendi rafına, porselen atları ile dua ve hadis kitaplarının yanına yerleştirecekti.

Bir sabah, ayın hâlâ gökte olduğu erken bir saatte, kulağında kulaklığıyla koşan, yanakları al al bir kız öğrenci gördü Peri. İstanbul'da, şehrin yoluna serpiştirdiği engellere rağmen birkaç kez denemişti koşmayı. Sevmişti. Burada bozuk kaldırımları, çukurları, erkeklerin tacizlerini ve yaya geçidinde bile yavaşlamayan arabaları dert etmeden koşabilmek ayrıcalıktı. Aynı gün bir çift koşu ayakkabısı satın aldı.

Birkaç deneme yanılmadan sonra ideal rotasını buldu. Magdalen Köprüsü'nden, Botanik Bahçesi'nden geçip Christ Church Çayırı'nı aşıyor, Thames Nehri kıyısı boyunca koşup, hâlâ gücü kalmışsa Yürüyüş Yolu'nu dolanıp geri dönüyordu. Arnavutkaldırımı sokaklar ayaklarının altında uzuyordu bazen; sanki bu hoş, eski, yılankavi sokakların ucu başka bir yüzyıla çıkıverecekmiş gibi hissediyordu. En zoru ritmi tutturmaktı, ama bir kez yakaladı mı neredeyse bir saat bozmadan devam ediyordu. Hızdan çok, kat ettiği mesafe ilgilendiriyordu onu. Hava neredeyse sıvı gibi eriyordu. Epeyce koştuktan sonra, nemli saçları ensesine yapışıp, kalbi neredeyse canını acıtacak kadar hızlı çarpmaya başladığında, kendini öte bir boyuta geçmiş, bir eşiği aşmış gibi hissederdi. Şayet sonsuzluğun bir tadı olsa, böyle olurdu şüphesiz.

Bir sürü insan koşardı Oxford'da – hocalar, öğrenciler, çalışanlar. Sporu sevenler ile zül görüp yalnızca birilerine –doktorlarına, eşlerine, kendilerine– söz verdikleri için yapanları hemen ayırt ederdiniz. Peri ondan daha cevval olan koşucularla gıpta etse de kendi performansından, istikrarından hoşnuttu. Azimliydi. Hafta içi, hafta sonu demeden her gün ko-

şuyordu. Kâh günbatımından sonra, kâh şafaktan evvel. Birkaç kez beynini toplamak için gece koşularına çıktı. Demir gibi bir özdisipline şartlandırdı kendini. Fiziksel değil, zihinseldi sebebi. Koşarken, kendinden kaçıyordu.

Arada, bir başka koşucuyla tempoları tuttuğunda, berikinin ne düşündüğünü merak ederdi. Belki de hiçbir şey. Oysa Peri nadiren susturabiliyordu iç fısıltılarını. Evhamlar, korkular, kaygılar bir örümcek ağının narin iplikçikleri gibi akhının içinde uçuşurken hızını artırırdı. Her an yağmura dönüşebilen nemli havayı solurken düşünüyordu da, insan istediği kadar uzak olsun yurdundan, geçmişin hüzünlerini hep sırtında taşıyordu.

Balıkçı

Oxford, 2000

Yeniler Haftası diyorlardı bu haftaya. Ekimde, ilk dönem tam anlamıyla başlamadan, çaylak öğrencilerin üniversiteyi ve çevresini tanımalarına, yeni arkadaşlar –ve muhtemelen yeni düşmanlar– edinmelerine; ürkekliklerini, bir mabet ağacının ilk donda bütün yapraklarını döküvermesi gibi hızla üstlerinden atmalarına yardım etmek amacıyla, bir dolu etkinlik ve eğlence sıkıştırılmıştı birkaç güne. Mangal partileri, piknikler, hocalarla tanışma toplantıları, yemek yarışmaları, öğleden sonra çayları, danslar, karaokeler, hatta kıyafet balosu... Peri, birinci sınıflara has tişörtü sırtında, şaşkın şaşkın ortalıkta dolandı; birkaç öğrenci ve çalışanla utana sıkıla sohbet etti. Zannediyordu ki onun dışındaki herkes kendinden emindi.

Yakın zamanda üniversite, "elitist" algısını değiştirmek için "daha fazla çeşitlilik" kararı almıştı. Bilhassa ekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilere burs veriliyordu. Peri etraftaki yüzleri taradığında, etnik, ırksal ve dini bir yelpaze görebiliyordu ama insanların maddi durumlarını kestirmek çok daha zordu.

Bu hummalı hareketliliğin altında kimi kızlarla kimi oğlanların bakıştıklarını da fark etmişti. Hatta ileride duran bir oğlan onunla ilgileniyor gibiydi. Uzun boyluydu; kısacık kesilmiş sarı saçları, geniş omuzları ve muzaffer bir duruşu vardı; yüzücü ya da kürekçi olduğunu tahmin etti Peri.

"Aman, uzak dur" diye bir ses yükseldi.

Peri arkasına döndüğünde daha önce hiç karşılaşmadığı, başörtülü bir kız gördü.

"Üniversite kürek kulübünden, fazlasıyla popüler" dedi kız göz kırparak. İri badem gözlerine sürme çekmişti. "Balık avlamaya gelmiş."

"Efendim?"

"Şu oğlandan bahsediyorum, her sene aynı şeyi yapıyor. Sonra da bir haftada kaç tane balığı ağıma düşürdüm diye övüne övüne dolanır ortalıkta. Geçen yılki rekorunu kırmaya çalışıyormuş, öyle duydum."

"Balık derken... kız öğrencileri mi kastediyorsun?" dedi Peri.

"Evet ya! İşin tuhaf tarafı, bazı kızlar aptal balık muamelesi görmekten şikâyetçi değiller." Alaycı bir tını yerleşti sesine.

Peri dikkatle dinliyordu.

"Buradakilere 'Feminizme kimin ihtiyacı var?' diye bir sor bak" diye devam etti kız. "'Ne derler biliyor musun: 'Hindistan, Nijerya, Suudi Arabistan'daki kadınlara gerek, İngiltere'dekilere değil; biz bunları çoktan aştık!' Hele Oxford'da hiç gerekmez, değil mi ya? Ama gerçek öyle değil işte. Burada kız öğrencilerin daha başarısız olduklarını biliyor muydun? Sınav sonuçlarında büyük bir cinsiyet farkı var. Oxford'da birinci sınıf öğrencisi bir kadının, Mısır'daki bir köylü kadın kadar ihtiyacı var feminizme! Eğer bana hak veriyorsan dilekçemizi imzalar mısın?" Böyle dedi ve bir tükenmezkalemle, üstünde "Oxford Feminist Timi" yazan bir tomar kâğıdı Peri'ye uzattı.

"Pardon, sen feminist misin yani?" diye ihtiyatla sordu Peri. Hiç başörtülü bir feminist olabileceğine ihtimal vermemişti.

"Tabii ki" dedi kız. "Müslüman feministim; bunun mümkün olmadığını düşünenler varsa o da onların sorunu."

Peri imzasını atarken eski erkek arkadaşı geldi aklına. Sadece Avrupa edebiyatına değil, her türlü Batılı ideolojiye de

karşıydı, bilhassa feminizme! *Bacılarımızı asıl mevzudan –yani sınıf mücadelesinden– uzaklaştırmak için uydurulmuş bir safsata.* Ekonomik sömürünün bitmesi, her türlü ayrımcılığın sonunu getireceği için ayrı bir kadın hareketine lüzum yoktu. Kadınların kurtuluşu proletaryanın kurtuluşuyla gerçekleşecekti nasıl olsa.

"Teşekkür ederim" dedi kız, kalemiyle kâğıtlarını geri alırken. "Benim adım Mona, bu arada. Seninki ne?"

"Peri."

"Tanıştığımıza sevindim" dedi Mona. Gülümsemesi ışıl ışıldı.

Mona Peri'ye Mısır asıllı bir Amerikalı olduğunu, New Jersey'de doğduğunu anlattı. On yaşındayken Kahire'ye taşınmışlardı. Yıllar sonra orada tutunamayıp yeniden ABD'ye dönmüşlerdi. Oxford'da ikinci yılıydı bu, ama felsefeye daha fazla odaklanmak için bölüm değiştiriyordu. Annesi de kapalıydı dediğine göre, ama büyük ablasının başı açıktı. "İki kız kardeş farklı tercihler yaptık hayatta."

"Yani diyorsun ki... başını örtmeyi kendin seçtin, ha?"

"Annemler tabii ki bana seçim hakkı verdiler. Başörtüm şahsi kararım, inancımın ifadesi. Bana iç huzuru ve özgüven veriyor." Yüzü gölgelendi. "Sırf bu yüzden kaç kez aşağılandım bir bilsen."

Bu kızda kendi annesinin daha genç halini gördü Peri. Aynı kararlılık, aynı adanmışlık. "Benim annem de kapalıdır" dedi usulca.

"A? Sahi mi?" Bu konuda bir şeyler daha duymayı bekleyen Mona'nın gözleri parladı ama Peri konuyu kapatmıştı bile. Annesiyle arasının iyi olmadığını bir yabancıya itiraf etmeye niyeti yoktu.

"Peki, eminim görüşürüz yine. Ben her zaman bir şeyler için imza toplarım buralarda" dedi Mona. "Gel sen de gönüllü ol. Çözmek gereken öyle çok sorun var ki."

Ayrılmadan önce el sıkıştılar – sertçe; Mona'nın tarzı buydu.

Peri aynı gece güncesine şöyle yazdı: *Bazı insanlar dünyayı değiştirmek istiyor, bazıları eşlerini ya da arkadaşlarını. Kendini değiştirmek isteyense çok az. Bana sorsalar, ben Tanrı'yı –Tanrı algısını– değiştirmek istiyorum galiba. Ne muhteşem bir şey olurdu. Herkesin yararına.*

* * *

İstanbul'dayken, dışadönük bir hayat sürmeye zorlamıştı kendini Peri; bunda pek de başarılı olduğu söylenemezdi. Oysa Oxford'da omuzlarındaki kültürel baskı kalktığından yalnızlığın tadını çıkarıyordu. Gerçi tantanadan uzak durmasının tek sebebi içedönüklüğü değildi. Birtakım etkinlikler (öğrenci odası çayları, hocalarla toplantılar) bedava olsa da, diğerleri (vegan mini pastalar, şekerlemeler, vejetaryen pizzalar) için para harcamak gerekiyordu. Bütün bu hayhuydan uzak durması, kısıtlı bütçesi için daha hayırlı olacaktı. Bunlar yerine, yapılacaklar listesine odaklandı: Öğrenci kimliğini almak, ders kitaplarını ucuza bulmak, bankada bir öğrenci hesabı açtırmak. Hayatta kalmanın en ucuz yolunu bulmak için çeşitli dükkân ve süpermarketlerdeki fiyatları kıyaslıyordu.

Yeniler Haftası bütün eğlencesi ve neşesiyle sona erdiğinde buna sevinen tek öğrenci Peri'ydi herhalde. Akademik dönem hemen başladı. Rahatlayan Peri, seminerlerden, derslerden, okuma listelerinden ve ödevlerden oluşan bir rutine sarıldı dört elle. Ders çalışmak, tamamen yabancı bu ortamda tutunabileceği sağlam bir halattı.

Şirin ardında havada asılı kalan bir parfüm kokusu bırakarak, değişik saatlerde gelip gidiyordu. Günlük hayatlarının, bilhassa akşamlarının ritimleri tamamen farklı, uyumsuzdu. Ama kahvaltı ve öğle yemeklerini hemen her gün be-

raber yiyorlardı. Olanca benzemezliklerine karşın konuşacak çok şeyleri vardı. Arkadaşlıkları hızla pekişti.

Bu arada Peri, Şirin'in sözünü ettiği ve sık sık hatırlattığı seminer dersini unutmamıştı. Felsefe Bölümü'nce açılan dersler listesinde, bir sürü etkileyici ve karmaşık başlığın –Stoacı Psikoloji ve Epistemoloji; Platon'un Felsefeci Kralları, İyi Hayat ve Asil Yalan; Aquino'lu Tommaso: Ortaçağ'daki Kritikleri ve Yandaşları; Alman İdealizmi ve Kant Felsefesi– arasında buldu bahsi geçen dersi.

Listenin sonuna doğru kısacık bir başlık göze çarpıyordu: TANRI. Yanındaki tanım şöyleydi: *Bu ders, Antikçağ'dan günümüze, filolojiden şiire, mistisizmden beyin bilimine, Doğu felsefecilerinden onların Batılı emsallerine uzanan envai çeşit kaynağa dayanarak, Tanrı dediğimizde neden bahsettiğimizi araştırır.*

Hocanın adı parantez içinde belirtilmişti: Profesör Anthony Zacharias Azur. Altında bir not vardı: *Dikkat: Bu ders size uygun olmayabilir. Kapasite sınırlıdır, önce profesörle konuşun!*

Peri ders tanımını ilginç buldu, üsluptaki kendini beğenmişlikse itici olduğu kadar davetkârdı. Biraz daha araştırmayı düşündüyse de ilk günlerin çılgın koşuşturması içinde kısa sürede unuttu. Şirin haklıydı galiba. Çok meşguldü Peri, "Tanrı"nın beklemesi gerekecekti.

Siyah havyar

İstanbul, 2016

Ana yemek mantarlı risotto ile fırında safranlı kuzuydu. Kenarları ızgara sebzelerle süslenmiş, büyük gümüş tabaklar üstünde servis edildi. Üniformalı garsonların fiyakalı bir şekilde gelip, dumanı tüten et öbeklerinin üstündeki kapakları kaldırışlarında öyle teatral bir hava vardı ki, misafirlerden bazıları alkışlama gereği duydular. Leziz yiyecekler ve şaraplarla keyiflenen konuklar giderek daha gürültücü ve daha cüretkâr oldular.

"Dürüst olmak gerekirse, demokrasiye inanmıyorum" dedi, şehrin dört bir yanındaki projelerden kallavi kârlar elde eden bir mimar. "Batılılar demokrasinin tek seçenek olduğunu vaaz edip duruyorlar; yalancılar! Singapur'a bakın, tam bir başarı hikâyesi. Demokrasi olmadan da olabiliyormuş pekâlâ. Çin. Rusya. Keza. Hız çağında yaşıyoruz. Yıldırım hızıyla karar almak gerek. Avrupa boş tartışmalarla vakit kaybederken Singapur almış başını gidiyor. Neden? Çünkü odaklanmışlar. Demokrasi gereksiz zaman kaybı. Para kaybı."

"Bravo sevgilim" dedi, yakında mimarla evleneceğe benzeyen bir iç mimar. "Hep söylerim, bizim buralara demokrasi fazla. Kabul edelim Batı'da bile başa bela aslında, ama buralara hiç uymuyor!"

İşadamının karısı da hemfikirdi. "Düşünün, oğlum hukuk-işletme çift dal yapıyor. Kocamın binlerce çalışanı var. Ama

ailemizin toplam oyu üç! Bizim şoförün beş çocuğu var. Abisi Anadolu'nun ücra bir köyünde yaşıyor; adamın iki karısı, on bir çocuğu varmış! Hayatlarında tek kitap okuduklarını sanmam ama oylarımız eşit. Avrupa'da halk eğitimli. Demokrasi kimseye zarar vermiyor. Ortadoğu öyle değil ki. Cahillere eğitimlilerle eşit oy hakkı vermek, bebeğin eline kibrit tutuşturmak gibi. Bütün evi yakacaklar!"

Top sakalını işaretparmağıyla sıvazlayarak lafa daldı mimar. "Canım o kadar da ileri gitmeyelim. Seçim sandığından hepten vazgeçemeyiz. Böyle bir şeyi medeni dünyaya izah edemeyiz. Kontrollü, kısıtlı bir demokrasi olsa yeter. Güçlü bir lider yönetiminde, seçilmiş bürokratlar ve teknokratlardan kurulu bir ekip. Baştaki kişi ne yaptığını bildiği sürece, otorite iyi bir şey. Yabancı yatırımcı nasıl gelir yoksa?"

Herkes dönüp masadaki tek Amerikalıya –şehri ziyaret eden bir fon yöneticisi– baktı. Sohbeti kulağına fısıldanan çeviriler yardımıyla takip etmeye çalışıyordu adam. Herkesin bakışlarını üzerinde hissedince huzursuzca kıpırdandı. "Kimse istikrarsız bir Ortadoğu istemiyor tabii. Washington'da buralara ne diyorlar biliyor musunuz? Çorba Doğu. Affedersiniz ama tam bir keşmekeş artık bu coğrafya."

Bazı misafirler kıkırdadı, diğerleri hafifçe yüz buruşturdu. Keşmekeş olduğu doğruydu ama *onların* keşmekeşiydi; onlar gönüllerince eleştirebilirlerdi ama zengin bir Amerikalı bunu yapmasa iyi olurdu.

"Benim tezimi destekliyor" dedi mimar, ağzına doldurduğu risottonun arasında.

"Eh, giderek herkes aynı kanaate varıyor" diye hak verdi banka yöneticisi. "Arap Baharı fiyaskosundan sonra aklı başında hiç kimsenin güçlü bir liderlik ve istikrarın faydalarını yadsıyacağını sanmam."

"Demokrasi *passé*, geçti artık! Bunun bazılarını şoke edeceğini biliyorum ama olsun varsın" dedi mimar. Görüşlerinin

kabul görmesi gururunu okşamıştı. "Şahsen ben iyi niyetli bir diktatörlüğe hayır demem."

"Sorun şu ki bizim gibi memleketlerde demokrasi, bir nevi havyar gibi; fazla lüks" dedi İstanbul'dan sonra Avrupa'da klinikler açmış bir plastik cerrah. "Ortadoğu'ya pahalı geliyor."

"Avrupa bile inanmıyor ki artık demokrasiye" dedi meşhur gazeteci, bıçağını bir parça kuzu etine saplarken. "Avrupa Birliği desen dökülüyor."

"Rusya Ukrayna'da kaplan kesilince, süt dökmüş kedi gibi oldular" dedi artık iyice havasını bulan mimar. "Bu yüzyıl, kaplanların yüzyılı. Biz de kaplana dönüşmek durumundayız. Tabii, o zaman sevmezler adamı. Ama korkarlar, önemli olan da bu."

"Şahsen bizi AB'ye almadıklarına seviniyorum" dedi reklamcı kadın. "Yoksa Yunanistan gibi olabilirdik." Hafifçe kulağını çekip parmağıyla masayı iki kez tıklattı. *Şeytan kulağına kurşun.*

"Yunanlar mı? Osmanlı geri gelse diye can atıyorlar; bizim yönetimimiz altında daha mutluydular" diye belirtti mimar gülerek. Ama Peri'nin yüz ifadesini görünce gülüşü yarım kaldı. Adnan'a dönüp göz kırptı. "Galiba karın şakalarımdan hoşlanmadı."

Bütün konuşmayı bir eli çenesinin altında dinleyen Adnan durgun bir tebessümle karşılık verdi adama. "Eminim öyle değildir" dedi nezaketen.

Peri gözlerini tabağındaki yağı donmuş risotto topağına indirdi. Mimarın iğnelemelerini duymazdan gelebilirdi; tıpkı puro dumanı gibi, istenmeyen ama tahammül edilebilir bir tatsızlık addedebilirdi. Sineye çekebilirdi. Ama yıllar önce, Oxford Üniversitesi'ni bir skandalın ardından bıraktığında, hayatta bir daha asla pasif olmayacağına dair söz vermişti kendi kendine.

"Ama doğru" dedi Peri kocasına. "Biliyorsun ki sevmiyorum

böyle hamasi lafları. Demokrasiyi havyara, devletleri kaplana benzetmeler, aşırı milliyetçi böbürlenmeler." Uzun zamandır ilk kez konuştuğu için bütün başlar ona dönmüştü. "Demokrasiden vazgeçemeyiz. Ayrıca diktatörlüğün iyi niyetlisi filan olmaz."

"Nedenmiş?" diye sordu mimar hemen.

"Çünkü küçük ilah olmaz. Birileri bir kez Tanrı'yı oynamaya başladı mı, er ya da geç işler çığırından çıkar."

Aklı, Profesör Azur'a gitti. Azur daha mütevazı olsaydı, kendisinin de öğrencileri gibi "basit bir fani" olduğunu kabullenseydi, farklı olur muydu onların hikâyesi?

"Biraz gerçekçi ol" dedi mimar sertçe. "Burası senin sosyetik Oxford'ın değil. Realpolitik konuşuyoruz. Komşularımıza bak: Suriye, İran, Irak! Öyle Finlandiya, İsveç, Danimarka değil. Ortadoğu'da asla İskandinav tarzı demokrasi olmaz."

"Olmayabilir belki" dedi Peri. "Ama hayal kurmaktan, talep etmekten, denemekten vazgeçemeyiz. Arzulamamıza engel olamazsın."

"Arzu! Ne kelime ama! İşte şimdi tehlikeli sulara dalıyorsun" dedi mimar, avuçlarını masaya yapıştırıp öne doğru eğilerek. "Sen de, ben de insanın belli bir yaştan sonra arzularından vazgeçtiğini bilecek kadar büyüdük."

"Aa, yaş konusunu açmaya ne gerek var canım" diye araya girdi işadamının karısı; ortamı yumuşatmaya çalışıyordu.

Peri derin bir nefes aldı. "Düzgün, mütevazı, mazbut bir Türk kadını"ndan, kalkıp da cemiyet içinde arzunun savunuculuğunu yapması beklenmezdi; bunu biliyordu. Ama o düzgün, mütevazı, mazbut Türk kadınları kulübünden istifa etmek istiyordu çoktandır. İstifası kabul edilmezse şayet, atılmaya da dünden hazırdı.

"Eğer bana her türlü tutkuyu, arzuyu unutmam gereken bir yaşa erdiğimi; ulusların da tıpkı yorgun ev kadınları gibi kaderlerine, diktatörlerine razı olup düş kurmaktan vazgeç-

meleri gerektiğini söylüyorsan, sana hiç katılmıyorum" dedi Peri. "Doğrusunu istersen, sana acırım."

Bir an kimse ne diyeceğini bilemeyince, neredeyse elle tutulacak kadar koyu ve kesif bir sessizlik çöktü odaya. İşadamı baktı ki durumu kurtarması gerek, çenesini kaldırıp omuzlarını dikleştirdi; sahnede öne çıkmaya hazırlanan bir Flamenko dansçısı gibi el çırparak şen bir sesle gürledi: "Ee, bir sonraki yemeğimiz nerede kaldı yahu?"

Mutfakla yemek odası arasındaki çarpma kapı itilerek açıldı; hizmetçiler koşuşturarak içeri girdiler.

Sözlük

Oxford, 2000

Oxford'da *pub*'dan ve restorandan bol bir şey yoktu; aralarında öğrenci bütçesine uygun olanlar da çoktu, fakat Peri anne babasıyla beraber gittiği o ilk seferden sonra hiçbirinin kapısından içeri adım atmamıştı. Keza katılabileceği yüzden fazla kulüp ve topluluk vardı ama o, *Feminist Timi* de dahil olmak üzere hepsinden uzak durdu. Okumak, ders çalışmak, Şirin'le ahbaplık etmek ve koşmak dışında hiçbir şeye zaman ayırmak istemiyordu. Oğlanlar dahil. Aşk, duyguların, uzuvların ve hormonların birbirine dolaştığı çetrefil bir düğümdü; ayrılmalar desen, ondan da beterdi. Karşılıklı romantik hamleler; öğle yemekleri, akşam yemekleri, yürüyüşler; incir çekirdeğini doldurmayacak meseleler için edilen kavgalar, tekrar barışmalar. Zahmetli bir şeydi aşk. Benzer şekilde, arkadaşlıklar da ilgi ve emek isterdi. Arada sırada, kanının kaynadığı bir öğrenci çıksa da karşısına, aradaki bağı derinleştirme konusunda isteksiz davranıyordu hep. Yalnız, yabaniydi. Tek bir slogan bulmuştu kendine: Çalış, çalış, çalış!

Tüm okul hayatı boyunca başarıya alışkın olan Peri, ilk defa ortaya çıkan akademik zaaflarının fevkalade farkındaydı. Etütleri takip etme konusunda sıkıntısı yoktu. Ama seminerlerdeki tartışmalara katılmak ve yazılı ödevler daha zordu. Anadili olmayan bir dilde kendini ifade etmek kolay değildi. Sürekli babasını özlüyor, onun kendisiyle gurur duyması için didiniyordu.

Oxford'da başarılı olmak için İngilizcesini ilerletmesi gerektiğine kanaat getirmişti. Tıpkı bir fidanın ağaca dönüşmek için yağmur damlalarına ihtiyaç duyması gibi, beyni de kendini ifade etmek için kelimelere muhtaçtı. Bir deste renkli, yapışkan kâğıt aldı. Üzerlerine, karşısına çıkan, ilk fırsatta kullanmaya niyet ettiği kelimeleri yazmaya başladı – bütün yabancılar gibi o da yeni kelime meraklısıydı.

Bir keresinde bir derste yüksek sesle ödevini okuduğunda hoca küçümsedi üslubunu. Yerin dibine geçti Peri. Ona zekice ve incelikli gelen cümleler, hoca için boş laftan ibaretti. Moralini bozmadı gene de. Sözcük biriktirmeye, sözlük çalışmaya devam etti. Çocukken ne zaman ailesiyle deniz kenarına gitse topladığı deniz kabuklarını, pembe mercanları anımsatıyordu kelimeler ona – sayısız med-cezirden kalma güzellikler. Üstelik, deniz kabuklarının aksine kelimeler soluk alıp veriyordu, capcanlıydılar.

* * *

Yön duygusu kuvvetli olmadığı için, Peri ilk başlarda defalarca kayboldu. Sanki bir labirentti dar, eski sokaklar; daireler çizdi durdu. Bu gezintilerden birinde bir kitapçı keşfetti. İsmi ilgisini çekmişti: *İki Çeşit Akıl*. Dükkânın ön tarafındaki eğri büğrü yer döşemeleri müşteriler yürürken gıcırdıyordu; her duvarda tavana kadar kitap rafları yükseliyordu; köşedeki şöminenin içine eski Oxford resimleri yerleştirilmişti; ahşap bir merdivenle çıkılan üst kattaki iki küçük oda özenle seçilmiş felsefe, psikoloji, din felsefesi, bilim tarihi kitaplarıyla doluydu. Duvarlarda çerçevelenmiş fotoğraflar, yerlerde müşterilerin oturabileceği pastel renkli minderler ve gün boyu bedava kahve veren bir kahve makinesiyle anında Peri'nin en sevdiği mekânlardan biri oldu burası.

Burayı işleten çift (kadın İskoç'tu, adam Pakistanlı) Peri'nin,

kitabevinin isminin nereden geldiğini bildiğini anlayınca şaşırdılar. Mevlânâ'nın bir şiirinin başlığıydı. Şiirin birkaç dizesini de anımsıyordu Peri: *"Akıl, iki çeşittir: Birincisi, kazanılan akıldır... Sen, onu mektepte çocuk nasıl öğrenirse öyle öğrenirsin... Öbür aklın kaynağı ise candadır... Sen, çeşmeyi gönlünde ara!"*

"Aferin" dedi kadın. "Ne zaman istersen buraya gelip kitap okuyabilirsin."

"Aklını beslemek için. Her iki çeşidini de!" dedi adam.

Öyle de yaptı Peri. Kısa zamanda bir alışkanlık halini aldı bu. Kahvesini alıp bahşiş kutusuna 50 peni bırakıyor, minderlerden birine yerleşip, sırtı ağrıyana, bacakları uyuşana kadar okuyor, okuyordu. Kitap seven insanlar için cennetti Oxford. Değişik kütüphaneleri de ziyaret ediyordu. Ücra bir köşede bir oturma yeri bulur, okuyabileceğinden çok daha fazla kitabı önüne yığar, gizlice bir paket kraker açıp başını sayfalara gömerdi.

1379'dan kalma muazzam bir salonda yemek yemek, onu en çok etkileyen şeylerden biriydi. Masalar okulun armasını taşıyan gümüş takımlarla donatılır, yemekler beyaz ceketli görevlilerce servis edilirdi. Peri orada, etrafı cüppeli öğrencilerle ve okulun daha önceki rektörlerinin yağlıboya portreleriyle çevrili halde, antika meşe banklarda otururken, kendini başka bir boyuta geçmiş gibi hissederdi. Okulun birçok kısmı yüzyıllardır değişmemişti. Peri, tarihe dokunmaya, bu "süreklilik hissi"ne bayılıyordu. Çoğu zaman sadece raflardaki kitapların baş döndürücü kokusunu içine çekmek için eski kütüphaneye giderdi. Bodrum kata iner, dilediği kitaplara ulaşmak için metal bir kolu çevirerek rafları hareket ettirirdi. Her biri bir mabet olan binlerce kitap arasında kendini mutlu, huzurlu, noksansız hissederdi. Tuhaftır, o bilgi ummanının içindeyken aklına gelen temel düşünce ekseriya Tanrı olurdu.

Kimseye açıklayabileceğini sanmıyordu bu durumu. Zira ne dindardı, ne maneviyatı kuvvetli. O sadece meraklıydı ve Tanrı bildiği/bilmediği en ilginç bulmacaydı. Bazen herhangi bir şeye inanıp inanmadığından kuşkuya düştüğü oluyordu. Bunları kimseye itiraf edemiyordu. Kültürel olarak Müslüman'dı elbette. Ramazan ayları, bayramları, tatlarıyla içinden geldiği kültürün nice yanı yüreğini ısıtırdı. İslam, bir çocukluk anısı gibiydi Peri için – tanıdık ama bir o kadar soyut, aşina ama uzak.

Türkiye'de birçok insanın, ne anlama geldiklerini sormadan anlamadan Arapça dualar ezberlemesi hep tuhaf gelmişti Peri'ye. O severdi kelimeleri. Üzerlerine titrerdi. Çatlamak üzere olan yumurtalarmış gibi şefkatle tutardı harfleri avuçlarında; hayat dolu minik kalplerinin atışını teninde hissederdi. Anlamlarını araştırır, etimolojilerini inceler, ayrımları önemserdi. Oysa birçok inanan, duaları kuru kuruya ezberliyordu sadece. Gördükleri her Arapça yazıyı kutsal zannedenler bile vardı. Düşünmekten ziyade taklit etmek, kurcalamaktan ziyade yankılamak... "İmanın korunaklı bağrında, yanıtlar ancak soruları terk ederek bulunur" diyorlardı. Halbuki Peri seviyordu soru sormayı, kafa yormayı.

Güncesine şöyle yazdı: *İnananlar yanıtları sorulara tercih ediyor; netliği kafa karışıklığına. Ateistler de öyle bir bakıma. Tuhaf ama Tanrı hakkında bilgimiz son derece sınırlı olduğu halde ne kadar az insan kalkıp da "Bilmiyorum" diyebiliyor. Etrafımız hep "çok bilenler"le dolu. "Emin değilim, kararsızım, hâlâ arıyorum" diyen kimseye rastlamadım daha. Bir tek ben varım galiba.*

Melek

Oxford, 2000

Oxford'a geldiğinden beri Peri sık sık eve telefon ediyordu. Babasıyla rahat konuşabileceği saatlerde aramaya özen gösteriyordu. O günse telefonu annesi açtı.

"Pericim..." dedi Selma hasretle, şefkatle ama çarçabuk değişti ses tonu. "Abinin düğününe geliyorsun, *di mi?*"

"Evet, anne. Söz verdim ya."

"Gelinimiz bir melek! Öyle tatlı ki."

Kendini düğün hazırlıklarının heyecanına iyiden iyiye kaptırmıştı Selma. Peri'nin dikkatinden kaçmayan bir abartıyla methediyordu müstakbel gelinini. Annesinin laflarını parlak kâğıtlara sarılı şekerlere benzetiyordu Peri. Ne var ki bu şekerlerin içinde nahoş bir tat gizliydi. Bütün o ağdalı övgülerin altında, Peri'ye yönelik eleştiriler vardı. Gelinim sana söylüyorum, kızım sen anla misali. Zira Peri'nin bir türlü olamadığı "ideal evlat"tı gelin: dindar, muhafazakâr, yumuşak huylu, itaatkâr.

"Aman ne iyi, bir meleğimiz eksikti ailede" diye homurdandı Peri.

"Sana ne oluyor ayol?" diye sordu Selma.

"Hiç."

Selma iç geçirdi. "Kına gecesinde burada olmalısın."

"Anne, bunu daha önce de konuştuk. Sadece düğüne gelebilirim."

"Olmaz öyle. El âlem laf eder. Daha erken gelmen gerek."

"Ya, bir anlasam kim bu 'el âlem'? Niye bu kadar önemli onların fikirleri?"

"Abuk abuk konuşma" dedi Selma. "Konu komşunun diline mi düşeyim istiyorsun?"

Peri gözlerini devirdi. Şu dünyada bir tek annesi onu böyle birkaç sözle altüst etmeyi başarabilirdi. Kan akışını hızlandırmak için kızının yüreğinin tam olarak nereden sıkılması gerektiğini bilen tek kişi Selma'ydı sanki.

"Daha fazla ders kaçıramam" dedi Peri kesin bir tavırla.

Konuşmanın devamı iyi geçmedi. İki taraf da birbirini bencillikle suçladı. Tatları kaçtı. Peri telefonu kapattıktan sonra bir hüzün hissetti içinde; söylenen ve söylenemeyen her şey için, annesiyle arasında bir türlü düzelmeyen kırık çıkıklarla dolu bağ için... yapışkan, yoğun bir hüzün.

* * *

O gece huzursuz uyudu. Karanlıkta bir ara uyandığında, beter bir migren atağının eşiğinde buldu kendini. Çekmecelere baktı ama ağrı kesici yoktu. Şakaklarına masaj yaptı, bir içecek kutusunun metalsi soğukluğunu sancıyan gözüne bastırdı; biraz olsun işe yaradı bu. Yatağına geri girdi, kıvrılıp yattı. Uykuya dalmayı beklemiyordu ama çok geçmeden rüya görmeye başladı.

Sıkılmış çamaşırları andıran eğri büğrü ağaçların olduğu bir bahçedeydi. Üzerinde rüzgârda uçuşan bir elbiseyle tek başına dolaşıyordu. Birden karşısına devasa bir meşe ağacı çıktı. Dalların birinde bir sepet asılıydı; içinde de bir bebek! Yüzünün yarısı koyu bir lekeyle kaplıydı. Peri bazı dalların yandığını fark etti dehşetle; yerden yükselen alevler ağacın gövdesini yalamaktaydı. Eline geçirdiği bir kovayla yakındaki bir dereden su çekmeye başladı. Ayaklarının dibinde çal-

kalanıp anaforlar yapıyordu sular. Yeniden başını kaldırıp baktığında bebek ağaçta değildi; bir ırmağa dönüşmüş olan dereyle sürükleniyordu. Korkunç ve geri dönüşü olmayan bir hata yaptığını fark ederek bir çığlık attı. Bir çığlık daha.

Bir yerlerden tak tak sesler geliyordu; hafifçe ama ısrarla. Bunun da rüyanın bir parçası olup olmadığını tam anlayamadan, gözlerini açtı Peri.

"Orda mısın? Benim, Şirin; ödümü koparttın" diyen bir ses geldi kapının diğer yanından. "İyi misin?"

Peri yatakta oturup şaşkın şaşkın gözlerini ovaladı. "İyiyim" dedi; boğazı sonbahar yaprakları gibi kurumuş, dili damağına yapışmıştı. Yan odadan duyulacak kadar yüksek sesle çığlık attığına inanamıyordu. Utanmıştı.

"Gözlerimle görmeden şuradan şuraya gitmem!"

Peri ağır ağır yataktan kalkıp kapıyı açtı. Şirin'in üstünde şeftali renkli saten bir pijama vardı. Kalın bir krem tabakasıyla çevrelenmiş makyajsız gözleri her zamankinden daha koyu ve küçük görünüyordu.

"Korku filmlerindeki kadınlar gibiydin yahu!" dedi Şirin. "Hani şu vampir filan görünce kaçmak yerine dolaba saklanan şapşal sarışınlar gibi çığlık attın."

"Uyandırdım seni, özür dilerim."

"Beni boş ver" dedi Şirin, kollarını dolgun göğsünde kavuşturarak. "Her zaman böyle kâbus görür müsün?"

"Bazen..." dedi Peri. Başını yere eğdi; duvardan duvara halıda daha önce fark etmediği bir leke ilişti gözüne. "Saçma sapan rüyalar işte."

"Tekrar mı ediyor?

"Öyle gibi, evet."

Şirin bir tutam saçını kulağının arkasına sıkıştırdı. "Valla ailemde yeteri kadar delilik gördüm; Allah biliyor ya, kendim de biraz kaçık sayılırım. Görünce anlarım."

"Nasıl yani? Bana 'deli' mi diyorsun?"

"Bağlamalık delisin demiyorum ama o duyduğum çığlık acayip bir şeydi. Eğer psikolojik sorunların varsa üzerine gitmelisin. Yüzleşmek en iyisi."

"Psikolojik sorunum falan yok benim!"

"Ayyhh!!!" Koşarken oka hedef olmuş yabani bir hayvan gibi öfkeli ve acılı bir ses çıkardı Şirin. "İnsanların 'psikolojik' sözünü duyar duymaz alınmasına deli oluyorum. Hemorroyitin olduğunu söylesem bu kadar tepki göstermezdin eminim."

"Hemoroidin" diye düzeltti Peri.

"Her neyse işte" dedi Şirin. "Sözlük meraklısı olan sensin."

"Bak, gelip beni yoklaman büyük incelik. Ama iyiyim, gerçekten" dedi Peri. Pencereden giren ay ışığı yüzünün yarısını aydınlatıyordu. "Abimin düğünü için eve gitmem gerek" diye ekledi. "Dersleri kaçıracağım diye stres yapıyorum. Ailevi sorumluluklar önde geliyor. O yüzden gerginim."

Şirin anlayışla başını salladı. "Tamam, git düğüne, ama döndüğünde biraz daha dışarı çıkmalısın. Gençsin daha yahu. Kukumav kuşu gibi akşamları hep odanda, kütüphanede. Biraz eğlen, dağıt, stres at."

"Ben senin gibi değilim" dedi Peri alçak sesle.

"Mutsuzluktan zevk alıyorum diyorsun yani."

Bu tartışmayı kazanamayacağını hisseden Peri, konuyu değiştirmek için aklına gelen tek çareye sarıldı. "Bu arada, o sözünü ettiğin profesör var ya, seminerine baktım."

"Baktın mı?" Şirin'in yanaklarına bir pembelik yayıldı. "Hoş adam değil mi?" dedi, ışıl ışıl bir yüzle.

"Bilmem, tanışmadım; yalnızca ders listesindeki tanımı okudum."

"Ha!" dedi Şirin. "Ee? Nasıl buldun?"

"İlginç görünüyor" dedi Peri. "Şey... notu nasıl? Kıt mı?"

"Notu mu?" Ruhsuz bir kahkaha attı Şirin.

"Zor bir seminer mi yani?"

Kapıya yöneldi Şirin. "Sana dostça bir tavsiyede bulunayım mı? İranlı bir hatundan Türk kız kardeşine; maça-bir-sıfır-yenik-başlayanların-dayanışması kabilinden."

Peri başını kaldırıp baktı, meraklanmıştı.

"Eğer bir gün Profesör Azur'la tanışırsan, seminerine girmeye hak kazanırsan, sakın ola 'ay ne ilginç' gibi laflar etme. Hiç sevmez. 'İlginç kelimesinde ilginçlikten eser yoktur' der." Şirin bunu söyledikten sonra çıkıp gitti. Kapıyı arkasından kapatarak Peri'yi kâbusları, sırları ve kimselere açmadığı depresyonuyla baş başa bıraktı.

Kutlama

Oxford, 2000

Şirin'in yaş günüydü. Yirmi yaşına giriyordu. Turf Tavern adlı, yüzlerce yıllık, salaş bir *pub*'da yapıyordu kutlamayı. Peri partiye geç kalmıştı. Kolunun altına sıkıştırdığı armağanla hızlı hızlı yürüdü. Arkadaşına ne alacağı konusunda bir hayli düşünüp kıvrandıktan sonra Şirin'in seveceğini tahmin ettiği bir şey bulmuştu: parlak, ışıl ışıl boncuklarla süslenmiş bir kot ceket. Epeyce paraya mal olmuştu bu hediye ona.

Duvarları meşe panelli, basık tavanlı mekâna girdiğinde, ılık bir nem sarmaladı Peri'yi. Nasıl da kalabalıktı içerisi! Şirin'in ne kadar popüler olduğunu bildiğinden büyük bir grup bekliyordu gerçi. Gürültücü arkadaşlardan oluşan bir güruh Şirin'in etrafını çevirmişti. Yanında yeni erkek arkadaşı vardı.

Şirin, bir önceki erkek arkadaşını –Fizik Bölümü ikinci sınıf öğrencisi, akıllı, kibar bir oğlan– ilişkilerini saat çizelgesine göre planladığı için terk etmişti. "Haftalık programını gördüğüm an herifi şutlamaya karar verdim" demişti. Sabah dersleri, kütüphane, spor salonu ve etüt saatlerinin hepsi kapatılmıştı. 4.15-5.15 aralığında Şirin'in adı yazıyordu. Cuma akşamları ona ayrılmış bir aralık daha vardı. "Beni 7.30-10.30 arasına sıkıştırdığına inanabiliyor musun Farecik? Akşam yemeği, sinema, seks. Yok ya!" Peri bu lafları duyduğunda kızarmış, bocalamıştı. Şimdi bunları düşünerek arkadaşına doğru ilerledi.

"Hey Peri!"

Sedef pullu bluzu ve belini açıkta bırakan beyaz, dar kot pantolonuyla göz kamaştıran Şirin, hediyesini alıp, Peri'yi öptü. "Nerede kaldın yahu? Şeref misafirini kaçırdın. Biraz önce çıktı."

"Kimden bahsediyorsun?"

"Azur tabii ki!" dedi Şirin ışıldayan gözlerle. "Demin buradaydı. Süperdi! Şöyle bir uğrayıp kadeh kaldırdı ve gitti."

Şirin bir şeyler daha anlatmak ister gibiydi, ama birileri kızı kolundan çekiştirerek pastadaki mumları söndürmeye götürdü. Ayakta içki içip yüksek sesle konuşan şamatacı tiplerden hiçbirini tanımayan Peri etrafına bakındı. Tam o anda tanıdık bir suret görerek şaşırdı: Mona. Pantolon üstüne giydiği uzun kollu, haki tuniği ve aynı renkte başörtüsüyle köşede bir masada oturmuş, suyunu yudumluyordu.

"Selam Mona."

"Seni gördüğüme sevindim" dedi Mona; konuşacak birini bulduğu için rahatlamışa benziyordu.

"Şirin'le ahbap olduğunuzu bilmiyordum" dedi Peri, Mona'nın yanına otururken.

"Aslında arkadaş sayılmayız ama beni yaş gününe davet etti, ben de düşündüm ki..." dedi Mona giderek alçalan bir sesle.

Peri anlamıştı kızın tam olarak dile getirmediği hakikati. Şirin bu şehirdeki en popüler öğrencilerden biriydi. Böyle biri seni davet edince kolay kolay geri çeviremezdin. Zaten Mona girişken, gözü pek kızdı. Bütün sıcakkanlılığı ve kendinden eminliğiyle, tam da ne bekleyeceğini bilmeden kalkıp gelmişti. Şimdiyse, bunca gürültücü, her an dağıtmaya hazır tipin arasında rahat değildi ama bunu belli etmek istemiyordu.

Şirin'le arkadaşları büyük bir tantanayla eğlenirken, Mona ile Peri kenarda oturup sohbet ettiler. Birer dilim doğum günü pastası yemeyi ihmal etmeden. Peri, Mona'nın, feminizmin yanı sıra daha pek çok sosyal davayı desteklediği-

ni öğrendi: Bosna'ya Yardım Kulübü, Filistin Barış Kulübü, Sufi/Tasavvuf Çalışmaları Kulübü, Göç Çalışmaları Kulübü, Oxford İslam Topluluğu. Bütün bu kulüplere üyeydi kız. Çoğunda öncü bir rol alıyordu üstelik. Bir de müzik seviyordu, hip hop dinliyor, şarkı sözleri yazıyordu.

"Vay canına, bunca etkinliğe nasıl zaman buluyorsun?"

Mona omzunu silkti. "Mesele zamanı bulmakta değil, iyi *organize etmekte*. Allah niye bize beş vakit namazı farz kıldı? Sadece iman edelim diye değil, günlük hayatımızı en iyi şekilde düzenlemek için."

Babasının kalp krizinden sonraki dindar döneminde bile beş vakit namaz kılmamış olan Peri dudaklarını büzdü. "Dininle çok barışık görünüyorsun."

"Kendimle barışığım" dedi Mona.

Daha çok şey anlattı Mona, kendine, geçmişine, hayallerine dair. Nice sonra geriden gelen kahkahalarla bölündü sözleri. Birileri metrelik-bira yarışması için Şirin'in yeni erkek arkadaşına meydan okumuştu. 91 santimlik bardak tepeleme birayla doldurulmuştu. Oğlan şimdi bunu olabilecek en hızlı şekilde içip bitirmek durumundaydı.

Alkışlar, ıslıklar, bağırışlar yükseldi. Oğlan tam gaz koca içkiyi bitirmeyi başardı; gömleği sırılsıklam olmuştu. Gururla sırıttı. Tezahüratlar eşliğinde Şirin'in dudaklarına uzun ve ıslak bir öpücük kondurdu ama hemen ardından, kusmak için dışarıya koşması gerekti.

Mona önüne baktı. "Ben artık gitsem iyi olur" dedi usulca.

"Ben de seninle geleyim" dedi Peri.

Aslında o, Mona gibi alkolden ya da öpüşmelerden rahatsız olmamıştı. Peri'nin rahatsızlığı başka türdendi. Başkalarının coşkusu karşısında oldum olası panikler, onlara ayak uyduramama korkusuyla bir kirpi gibi top olup, içine kapanırdı. Nedense kendini bildi bileli taşkın eğlencelerde hüzünlenirdi.

Böylece Peri ile Mona, hiç kimse fark etmeden *pub*'dan ay-

rıldılar. Dolunay vardı. Taş Köprü'nün altından geçerek loş ara sokaklara daldılar.

"Anlamıyorum" dedi Mona. "Şirin neden davet etti acaba beni?"

Peri de aynı şeyi merak ediyordu aslında. "Yeni arkadaşlar edinmeyi seviyor."

Mona başını iki yana salladı. "Hayır, başka bir şey var. Tam ne olduğunu bilemiyorum. Birbirimizi epeydir tanırız ama beni sevmediğini hissetmişimdir hep... muhtemelen başörtüm yüzünden."

Şirin'in, annesine nasıl dik dik baktığını hatırlayan Peri bir şey demedi.

"Eğer öyleyse, umurumda değil. Neden benimle arkadaş olmaya çalışıyor ki?" dedi Mona. Gururlu bir hiddet kaplamıştı yüz hatlarını. "Paranoyaklık mı ediyorum sence?"

"Hayır" dedi Peri. "Yani evet, birazcık. Eminim iyi arkadaş olabilirsiniz."

"Bakalım, göreceğiz" dedi Mona. "Şirin bana Profesör Azur'un seminerini almamı söylüyor."

"Sahi mi?" dedi Peri merakla. Bedeni, aklının henüz kavrayamadığı bir tehlikeyi hissetmiş gibi gerildi. "Bana da aynısını yapıyor. Ha bire 'Azur'a git' diyor."

"Demek bir tek ben değilim..." dedi Mona; dikkati dağılmıştı. Sokağı işaret etti. "Her neyse, benim yurdum şu tarafta."

"Tamam, peki. İyi geceler."

"Sana da kardeş" dedi Mona. "Daha sık buluşmalıyız."

Böyle dedikten sonra Peri'nin elini iki eliyle birden tutarak sertçe salladı. Böyleydi demek Mona'nın vedalaşma tarzı. Sımsıkı, hatta hafif erkeksi. Ne kadar sağlam olduğunu göstermek istiyordu belki de. Gecenin içinde gözden kayboldu.

Bir kez daha düşünceleriyle baş başa kaldı Peri. İleride, karanlığın içinde, sokak lambalarının sodyum sarısı ışığıyla aydınlanan birini fark etti; giysiler, kartonlar, naylon tor-

balarla tepeleme doldurulmuş paslı bir bebek arabasını iten bir dilenci kadındı bu; hiçbir yere varmayan o daimi yolculardan biri. Peri kadını dikkatle inceledi. Giysileri kirliydi ve bedenine yapışmıştı adeta nemli nemli; saçları kirden pasaktan keçe gibi olmuştu. Başka birtakım ayrıntıları da fark etti Peri: avuçlarındaki nasırları, sağ elmacıkkemiğindeki morluğu, gözlerinin etrafındaki şişliği. İstanbul'da insan sürekli karşılaşırdı böyle perişan yüzlerle. Kimisi köşelere büzülerek saklanırdı; kimi de yiyecek, para dilenirdi. Ama burada, Oxford'da, evsiz birini görmek tuhaftı; şehrin o zarif sükûnetiyle çok sert bir zıtlık teşkil ediyordu.

Peri, kısa, kesik adımlarla yürüyen bu kadına doğru tuhaf bir çekim hissederek onu takip etmeye başladı. Rüzgârın yön değiştirmesiyle berbat bir koku doldurdu burun deliklerini. İdrar, ter ve dışkı karışımı bir esans.

Bu arada dilenci hayali biriyle kavga ediyor, kendi kendine bağırıyordu. Sesi gergindi. "Sana kaç kere söyleyeceğim?" diye bağırdı. Yanıt beklerken yüzü sertleşti. Keyifle kıkırdadı sonra, ama öfkenin nüksetmesi uzun sürmedi. "Hayır, pislik herif!"

Öyle bir mutsuzluk çöktü ki Peri'nin içine. Onu –geleceği parlak bir Oxford öğrencisini– hayatta hiçbir şeyi olmayan şu kaçık kadıncağızdan ayıran tam olarak neydi? Toplumun kıyısında bir uçurum vardı belki de, insanların düşmekten korktuğu. Ya da bir yarık. Hiç ummadan insan bir yakadan bir yakaya geçebilirdi. Dün "aklıselim" olan, yarın "deli" damgası yiyebilirdi. Öylesine yakındı ki o uçuruma Peri. Biliyordu.

Kadın aniden arkasına döndü; bakışları Peri'yi delip geçti. "Beni mi arıyordun?" Nikotin lekeli dişlerini ortaya çıkararak sesli sesli güldü. "Yoksa Tanrı'yı mı?"

Peri'nin beti benzi attı. Ne yanıt vereceğini bilemeden başını iki yana salladı. Kadına doğru bir iki adım attı, avucunu

açarak hazırladığı paraları uzattı. Kadın çekip kaptı parayı, avını yutan kertenkele gibi hızla.

Peri hemen arkasına döndü; yurduna doğru koşmaya başladı; attığı her adımın kendisini dilenci kadından uzaklaştırdığını umuyordu. Zira ikisinin de aynı dipsiz karanlığa, aynı katıksız deliliğe ait olduklarından emindi.

* * *

O gece geç saate kadar oturup kitap okudu Peri. Sabaha karşı dışardaki çimenliğe baksaydı şayet, kapıları çoktan kapanmış olan yurda anahtarıyla girmeye çalışan, bunu başaramayınca dolgu topuklu ayakkabılarını çıkarıp, erkek arkadaşının yardımıyla üç buçuk metrelik taş duvarın üstünden atlayan; bu esnada dar beyaz kot pantolonunu boydan boya yırtan; bir çiçek tarhının içine popo üstü düşen; sonra da kalkıp giriş katında rastgele bir öğrencinin odasının camını çalarak binaya giriş yapan; bütün bunlar olurken sürekli kıkırdayan ve eski bir İran ezgisi mırıldanan zilzurna sarhoş ve dağıtmış vaziyetteki Şirin'i görebilirdi.

Müzik kutusu

İstanbul, 2016

Tatlılar gelmiş, kristal tabaklar içinde servis edilmişti: çikolata kremalı, fındıklı mus pasta ve kaymaklı ayva tatlısı. Konuklar, yarı iltifat, yarı şikâyet yüklü bir koro halinde konuşmaya başladılar.

"Ay, kesin en az iki kilo aldım bu akşam" dedi reklam şirketinin başındaki kadın, göbeğine hafifçe vurarak.

"Aman dert etme, eve gidene kadar yakarsın" dedi işadamının karısı.

"Siyaset tartışmaya devam edin yeter" dedi meşhur gazeteci. "Bu ülkede böyle formda kalıyoruz."

Hizmetçi yanında belirdiğinde, Peri kimseye duyurmamaya çalışarak fısıldadı: "Çok minik bir parça ayva tatlısı alayım, o kadar."

"Elbette hanımefendi" dedi hizmetçi; gönüllü bir suç ortağı gibi sesini alçaltarak.

Ama ev sahibesinin keskin kulaklarından kaçmadı bu konuşma. Masanın ucundan seslendi: "Hayatta kabul etmem! Az evvel demokrasi üzerine görüşlerimize karşı çıkmana bozulmadım ama pastamdan tatmazsan külahları değişiriz."

Peri razı oldu mecburen. Hem ayva tatlısından hem pastadan aldı. Kadınların birbirlerini şişmanlatmaya neden bu kadar meraklı olduklarını hiçbir zaman anlamamıştı. "Karşılaştırmalı estetik ilkesi." Kimileri, başkalarını şişmanlatarak zayıf kalıyordu. Belki de gereksiz yere kurcalıyordu. Şi-

rin olsa şöyle derdi muhtemelen: "İnan bana Farecik, yeterince kurcalamıyorsun bile!"

Tatmin olan ev sahibesi bir başka konuğa dönünce Peri şarap kadehini kavradı. Bu akşam her zamankinden fazla içiyordu ama kimse fark etmemişti, en başta da kendisi. Maziyi düşünmekten kendini alamıyordu. Üniversite yıllarını hatırlamamak için zihninde kurduğu barajda derin bir çatlak oluşmuştu. Şimdi o aralıktan hüzün sızıyordu içeri damla damla. Bu arada, bunun neden olabileceği tehlike ve yıkımın farkında olan bir başka yanı alarma geçmiş, her şey normale dönebilsin diye deli gibi tamir etmeye çalışıyordu çatlağı.

"Hani medyum geliyordu bu akşam? Sormak istediğim şeyler var" dedi meşhur gazetecinin kız arkadaşı, sigara içenlere özgü boğuk sesiyle. Genç kadının neden gergin olduğunu bilmeyen yoktu. Gazetecinin eski karısıyla romantik bir akşam yemeği yerken görüldüğüne ve çiftin yeniden bir araya geleceğine dair geçenlerde bir medya web sitesinde yayınlanan dedikodulardan rahatsızdı.

"Geliyor" dedi işadamı. "Bir saat önce burada olacaktı ama trafiğe takıldı besbelli."

"Hah, İstanbul'da hangi yolların açık olduğunu medyumlar bile bilemiyor" diye şaka yaptı Amerikalı serbest fon yöneticisi.

"Bak göreceksin dostum, bu medyum bildiklerine benzemiyor" diye övündü işadamı yarı İngilizce, yarı Türkçe. "Finans krizini öngörmüş!"

"Zaten uzmanlara güvenimiz kalmadı. En iyisi hepimiz medyumlara danışalım, olsun bitsin!" dedi reklamcı kadın.

Peri, usulca izin isteyerek masadan kalktı.

"Ah, hay Allah, konuşmalarımız seni sıktı mı yoksa?" dedi mimar. Küçük intikamların adamı olduğu için Peri'nin az önceki meydan okumasını affetmemişti.

Sakin bir ifadeyle baktı Peri adama. "Çocukları kontrol etmek için bir telefon açacağım."

"Elbette" dedi işadamı. "Üst kata çalışma odama çıksana. Kimse rahatsız etmez."

Peri kocasının cep telefonunu ödünç aldı. Geniş mermer merdivenleri çıkarak birinci kata ulaştı. Çalışma odasının kapısından içeri girmesiyle duraklaması bir oldu. Amma afili yerdi burası. Yerden tavana kadar uzanan pencerelerden muhteşem bir Boğaz manzarası görünüyordu. Deri panelli duvarlar, ahşap kaplama tavan, maun ve mermerden imal edilmiş masa, yumurta sarısı yüksek koltuklar, antika biblolar ve pahalı tablolarla, bir çalışma alanından ziyade müsrif bir mafya babasının oturma odasını andırıyordu.

Bir köşedeki duvar, işadamının politikacılarla, şöhretlerle ve oligarklarla çekilmiş çok sayıda çerçeveli fotoğrafıyla donatılmıştı. Artık iktidarda olmayan bir Ortadoğu diktatörünün porselen gülümsemesini fark etti Peri; gösterişli bir Bedevi çadırının önünde bizim işadamıyla el sıkışıyordu. Bir başka fotoğrafta, doğduğu şehrin her yerini kendi fotoğraflarıyla kaplatan ve yılın aylarından birine kendi, bir diğerine de annesinin adını veren bir Orta Asya otokratının demirden dökülmüş gibi görünen yüzü dik dik bakıyordu. Peri derin bir soluk aldı. Karanlık ilişkilerden akan paralarla yapılmış bu malikânede ne işi vardı? O an kendini, ırmaktaki akıntıyla yuvarlanan bir çakıl taşı gibi hissetti. Profesör Azur burada olsaydı, ne diyeceğini kestirebiliyordu: *"Özgürlük yoksa aşk da yok. Özgür olmanınsa tek yolu var: Alışıp kanıksadığımız, kolayımıza gelen Ben'i terk edebilmek! Göze alabilir misin?"*

Kendi aklından kaçarcasına hızla tuşladı evinin numarasını. Çocukları görmeye gelmiş olan annesinin telefonu açmasını beklerken alnını cama dayadı, dışarıdaki manzarayı inceledi. Camın arkasında, gerçek olamayacak kadar parlak bir hilalin altında uzanıyordu şehr-i şehir – birbirlerine sır-

lar fısıldıyormuş gibi yana eğilmiş evler, dik tepelere tırmanan keskin virajlı sokaklar, kapılarını kapatan son kahvehaneler ve isteksizce ayrılan son müşteriler... Çantasını çalan çocukların ne yaptığını merak etti. Uyuyorlar mıydı acaba, eğer öyleyse aç mı girmişlerdi yatağa? Şu anda rüya görüyorlardı belki de; kim bilir kendisi de, peşlerinden koşturan deli bir kadın olarak o rüyaların içinde bir yerlerdeydi.

Selma dördüncü çalışta açtı telefonu. "Yemek bitti mi?"

"Daha bitmedi" dedi Peri. "Hâlâ buradayız. Oğlanlar iyi mi?"

"Niye iyi olmayacaklarmış? Anneanneleriyle güzel vakit geçirdiler. Şimdi uyuyorlar."

"Yemek yediler mi?"

Pes dercesine bir ses çıkardı Selma. "Hiç aç yatırır mıyım torunlarımı? Mantı yaptım, kurt gibi yediler. Zavallılar özlemişler belli."

Selma'nın mutfak yeteneklerini almamış olan Peri, annesinin sesindeki azarı işitmişti. "Teşekkür ederim" dedi. "Eminim bayılmışlardır."

"Bir şey değil" dedi Selma. "Hadi sonra görüşürüz madem."

"Bir dakika!" Peri duraksadı. "Anne, senden bir şey isteyebilir miyim?"

Bir hışırtı oldu. Peri annesinin daha iyi duyabilmek için telefonu sol kulağına geçirdiğini anladı. Kocasının vefatından sonra gözle görülür şekilde yaşlanmıştı Selma. Bütün o kavgalardan sonra, tuhaftır, Mensur'un yokluğunda çökmüştü.

"Yatak odasında... ikinci ya da üçüncü çekmecede bir defter olması lazım" dedi Peri tane tane. "Turkuaz renkli."

"Hani babanın sana verdiği." Selma hep kıskanmıştı kocasıyla kızının arasındaki bağı. Mensur'un ölümü hislerini değiştirmemişti. Peri kendi deneyiminden biliyordu ki, ölüleri ve onların yaşayanlar üzerindeki etkisini kıskanmaya devam etmek mümkündü.

"Evet anne" dedi Peri. "Kilitli, ama en alt çekmecede bir anahtar var. Havluların altında. Arka sayfada bir telefon numarası olacak. Yanında 'Şirin' yazıyor. Onu bana verebilir misin?"

"Sabahı beklese olmaz mı?" dedi Selma. "Gözlerim eskisi gibi değil."

"Lütfen. Bir telefon görüşmesi yapmam gerekiyor" dedi Peri. "Bu gece."

"Pekâlâ, bekle biraz" dedi Selma iç geçirerek. "Bakalım, yapabilecek miyim."

"Ah, anne..."

"Evet?"

"Defteri sonra yine kilitler misin?"

"Dur şimdi, adım adım gidelim" dedi Selma bezgince. "Karıştırma kafamı."

Peri, annesinin ahizeyi kenara bırakıp uzaklaşan adımlarını dinledi. Altdudağını kemirerek bekledi. Uzakta, ikinci köprünün ışıkları altında, yeşilimsi bir maviye bürünmüştü deniz. Camdaki yansımasını inceledi, karnının biraz yağ bağladığını memnuniyetsizlikle fark etti. Yine de korktuğu gibi hızla yaşlanmamıştı daha. Yaşlanmanın farklı yolları vardı belki de. Kimilerinin önce bedeni soluyordu, kimilerinin zihni, kimilerinin de ruhu.

Beynimizde, hafızanın saklandığı kuytuda bir müzik kutusu vardı adeta – eski bir melodinin notalarını çalan, sırı dökülmüş bir müzik kutusu. Unutmak istemediğimiz ama hatırlamaya da cesaret edemediğimiz ne var ne yoksa buraya saklanmıştı. Stres ya da travma anlarında ya da bazen sebepsiz yere pat diye açılırdı kutu, her şey etrafa saçılırdı. Peri şu anda yaşadığı şeyi aynen buna benzetiyordu.

"Bulamadım" dedi Selma soluk soluğa kalmıştı.

"Sonra bir kez daha bakar mısın, ne olur? Bulunca beni arar mısın?"

"Televizyon seyrediyordum" diye itiraz edecek oldu Selma ama hemen uzlaşmacı bir tavır takındı. "Peki, elimden geleni yaparım."

Araları eskisine göre çok daha iyiydi. Sanki Mensur yokluğuyla onları yakınlaştırmıştı. Ölümünün yarattığı boşluk, paylaşılan bir alana, duygudaşlığa dönüşmüştü.

"Bir şey daha" diye ekledi Peri. "Telefonum çalındı. Adnan'a mesaj atabilirsin ama ona bir şey söyleme. Sadece 'Evi ara' yaz, ben seni ararım."

"Neler oluyor?" diye sordu Selma, sesinde bir kuşku tınısıyla. "Şirin, şu İngiltere'deki deli kız değil mi?"

Peri yüreğinin hop ettiğini hissetti.

"Niye konuşmak istiyorsun onunla?" diye sıkıştırdı Selma. "İyi bir kız değildi o. Öyle arkadaş olmaz olsun."

Ama en iyi arkadaşımdı diye geçirdi Peri aklından, dilini tuttu. *Şirin, Mona ve ben. Üçümüzdük işte: Günahkâr, İnanan ve Şaşkın. Münkir, Mümin ve Müteredditt.*

"Çok zaman oldu" dedi Peri onun yerine. "Artık yetişkiniz hepimiz. Kaygılanmanı gerektirecek bir şey yok. Eminim çoktan unutmuştur."

Söylediklerine kendi de inanmaya çalışsa bile hiçbirinin doğru olmadığını biliyordu. Şirin kolay kolay geçmişi geride bırakamazdı. Tıpkı Peri'nin bırakamadığı gibi.

Bekâret kuşağı

İstanbul, 2000

Peri rüzgârlı bir geç sonbahar günü vardı İstanbul'a, abisinin düğünü için. Doğduğu şehri çok özlemişti – burada yaşarken kendini ne kadar yalnız hissetmiş olursa olsun, uzaklarda daha da yalnızdı. Bavulunu yere koyduğu an uzun bir "yapılacaklar listesi" buldu karşısında: ziyaret edilecek akrabalar, alınacak armağanlar, bekleyen vazifeler.

Peri şunu çok çabuk anladı ki, o yokken, Nalbantoğulları hanesindeki hava daha da ağırlaşmış, gerilim artmıştı. Evdeki gerginliğin bir sebebi, eskiden beri süregelen bildik meseleydi – annesi ile babasının arasındaki atışmalar. Ama yeni bir etken daha vardı: düğün hazırlıkları. Gelinin ailesi, *biricik kızlarına layık*, şatafatlı bir düğünde ısrar etmişti. Kiralanan salon son anda daha büyük bir mekânla değiştirilmişti; bu da daha fazla kişi davet edilmesi, daha fazla yemek sipariş edilmesi, neticede daha fazla para harcanması demekti. Yine de kimse tatmin olmamıştı. Aileler birbirlerine latif sözler söyleyip iltifatlarda bulunsalar da, nezaket cilasının altında yoğun bir hoşnutsuzluk vardı.

Düğün gününün sabahı Peri, evi sarmalayan enfes kokularla uyandı. Mutfağa gittiğinde annesini, papatya desenleriyle kaplı bir önlük giymiş vaziyette, üç değişik börek yaparken buldu: ıspanaklı, peynirli, kıymalı. Selma insanüstü bir hızla hamur açıyor, yumurta çırpıyor, bir yandan temizlik yapıyor, yavaşlayacak gibi de görünmüyordu.

Bu arada kızının geldiğini gören Mensur gözlerini gazetesinden –senelerdir okuduğu sol eğilimli günlük gazete– kaldırmadan homurdandı: "Pericim, söyle şu kadına, kendini boş yere helak ediyor!"

"Pericim, esas sen söyle şu adama, bugün oğlu evleniyor, ama o hâlâ sandalyesinde oturmuş gazete okuyor" diye yapıştırdı hemen Selma. "İnsan bir yardım eder!"

"Neye yardım edeyim?" diye itiraz geldi hemen. "Hiçbir şeye karıştırmıyor ki beni. Para harcamaya gelince, ver Mensur; karar almaya gelince, sus Mensur!"

Peri iç geçirdi. "Çocuk gibisiniz ya; yorulmadınız mı didişmekten?"

Cevap vermek yerine babası gazete sayfasını hışırdatarak çevirdi, annesi oklavayı hışımla hamurun üstüne indirdi. Tampon bölge oluşturmak ister gibi aralarındaki bir sandalyeye oturdu Peri. "Ee?" dedi. "Nasıldı kına gecesi?"

Selma dudaklarını büzdü, cam gibiydi bakışları. "Kaçırdın. Orada olman gerekirdi."

"Gelemeyeceğimi söylemiştim" dedi Peri. "Derslerim vardı."

"Herkes seni sordu, haberin olsun. Arkamdan dedikodu ediyorlar, 'Büyük oğul ortada yok, kız ortada yok; ne biçim aile bunlar?' diyorlar."

Peri'nin abisi Umut, geleceğini söylediği halde son anda fikrini değiştirmişti. Hapisten çıktığından beri o küçük sahil kasabasında münzevi bir hayatı tercih ediyordu. Yüzünde, geçimini sağlamak için boyadığı deniz kabukları kadar kırılgan bir tebessümle, "evim" dediği kulübesinde turistler için ufak tefek şeyler yapıyordu. Geçmişte birkaç kez onu ziyarete gitmişlerdi. Her zaman kibardı ailesine karşı ama yabancı, ulaşılmazdı bir o kadar da. İstanbul'a dönmeyi arzu etmediği aşikârdı. İki çocuklu, dul bir kadınla beraber yaşıyordu (Selma bundan hiç hoşlanmasa da ses etmiyordu). Kadın,

Umut'un ekseriya iyi olduğunu ama bazen "ruhsal sorunlar" yaşadığını söylüyordu; anlattığına göre Umut kollarında, bacaklarında, karnında kesikler açmıştı. "Kimseye zarar vermez" diyordu kadın, "ama kendine bir şey yapar diye korkuyorum." Ne kadın açmıştı tam olarak ne kastettiğini, ne de Nalbantoğulları sormaya cesaret etmişti. Öyle bilgiler vardı ki bu dünyada, bilmemek daha emindi.

"Anneciğim affedersin, gelebilecek olsam gelirdim" dedi Peri, Selma'nın gönlünü almaya çalışarak; onunla kavga etmeye niyeti yoktu. "Anlatsana, nasıldı?"

"Ay, bildiğin kına gecesiydi işte, öyle ahım şahım bir şey değil" dedi Selma. "Ama karşılığında onları pırlanta yağmuruna tutmamızı bekliyorlar, o ayrı."

Selma, titiz bir muhasebeci gibi, Nalbantoğullarının cebinden çıkan her kuruşa karşılık, diğer ailenin ne kadar harcadığının; gelinin misafir listesine karşılık, damadın kaç kişi davet edeceğinin hesabını tutuyordu. Sanki aniden hayatlarının orta yerinde bir bakkal tartısı belirmişti; ailelerden birinin tartının bir kefesine koyduğu her ağırlık, diğer tarafça dengelenmek zorundaydı. Peri, annesinin bir yandan her şeyi mukayese edip yakınırken, bir yandan da gelinin annesiyle telefonda liseli kızlar gibi şakalaşıp kıkırdaşarak güle oynaya sohbet etmesini hayretle izliyordu.

Ama masraflar bir yana, Selma gelininden memnundu. "Allah için, fevkalade bir hoca getirdiler kına gecesine" diye devam etti. "Bülbül gibiydi sesi! Herkesi ağlattı. Kız tarafı bizim yedi nesil ecdadımızdan daha dindar. Hocalardan, şeyhlerden geliyorlar." Sözcükleri bastıra bastıra söylemişti ki kocasının kulağına gitsin.

"Şahane!" diye karşılık verdi Mensur köşesinden. "Demek ki soylarında bir o kadar kâfir ve imansız var. Pericim, anlatsana annene, 'diyalektik yasası' diye bir şey var herhalde. Yadsımanın yadsınması. Her ilke karşıtını yaratır, her karşıt

kendi dogmasını. Nerede fazla hacı hoca varsa, bir o kadar da günahkâr vardır illaki!"

Selma kaşlarını çattı. "Peri, söyle şu adama, ipe sapa gelmez şeyler geveliyor yine."

"Baba, anne, kesin şunu lütfen" diye mırıldandı Peri bitkince. "Abim mutlu ya, iyi bir eş buldu ya, önemli olan bu."

Gerçi gelini yalnızca birkaç kez görmüştü. Gamzeli yanakları, hafif hafif kırpıştırdığı ela gözleriyle alımlı bir genç kadındı. Altın burma bileziklere düşkündü; biraz da utangaç. Başı örtülüydü. Peri sonradan öğrenmişti ki, kız başörtüsünü, *Dubai tarzı* denilen şekilde bağlıyordu. Konuyu araştırmıştı. *İstanbul tarzı* meğer yuvarlak yüzlere daha iyi gidiyormuş; *Dubai tarzı* oval yüzlere, *Körfez tarzı da* köşeli yüzlere. Devasa bir "İslami moda endüstrisi" gelişmişti. Ya yeni ortaya çıkmış olmalıydı ya da daha evvel Peri'nin gözünden kaçmıştı. "Özel tasarım türbanlar"dan "haşema"lara, "tesettür pantolonları"na kadar başlı başına bir moda akımı ve para basan koskoca bir sektördü.

Babasının da dahil olduğu kimi laik/modern tanıdıklarının aksine, Peri'nin örtülü kadınlarla bir alıp veremediği yoktu. Şu dünyada herhangi birine kılık kıyafetinden dolayı ayrımcılık yapılması fikri bile tamamen yabancı geliyordu ona. İnsanların kafalarının üstünde ne olduğundan ziyade içinde ne olduğuna önem veriyordu. Ama işte tam da bu noktada kimselere söyleyemediği bir husus vardı. Evet, bunu ana babasına açmamıştı, hatta kendine bile itiraf etmekte zorlanıyordu ama Peri gelini beğenmiyordu. Zira kızın okumakla, kitaplarla hiç ilgisi yoktu. Eline kendiliğinden bir kitap almamıştı muhtemelen. Yan yana geldiklerinde onunla sohbet etmekte zorlanıyordu. Popüler televizyon dizilerine ya da kalça-basen-eriten-diyetler gibi Peri'nin zerrece ilgilenmediği konulara meraklıydı kızcağız. Tabii doğrusunu söylemek gerekirse, müstakbel kocası da gelinden daha az cahil değildi. Zaten

Peri, abisi Hakan'ı da küçümsüyordu içten içe. Küçük abisiyle en son ne zaman şöyle kafa kafaya verip doğru dürüst bir şeyler konuştuklarını hatırlamıyordu bile.

Şayet Peri'ninki bir nevi "entelektüel züppelik" ise, sadece gençlere yönelikti. Zira bilgi ve habere ulaşma konusunda genç nesil kadar şanslı olmayan yaşlıları hep ayrı tutuyordu. Onlara asla kızmıyordu. Ama kendi akranlarının, hele ki dergi-kitap alabilecek durumda olup da okumayanların, hatta klasik romanlara mobilyalarıyla uyumlu dekoratif eşya muamelesi yapanların sığlıklarına tahammül edemiyordu.

"Eğer bir gün âşık olursam, kesin o kişinin beynine âşık olacağım" diye söz verdi kendisine. "Tipi ya da konumu umurumda değil, varsa yoksa aklı, zekâsı, birikimi."

* * *

Düğün için kiralanan mekân, Boğaz'a nazır lüks bir otelin salonuydu. Saten masa örtüleri, ipek çiçekler, yaldızlı devasa fiyonklar giydirilmiş sandalyeler, kemerlerle ve şekerden el yapımı yapraklarla süslenmiş sekiz katlı bir pasta ve ortada ha bire renk değiştiren kristal bir ağaç. Peri, bunca şatafatın annesiyle babasının ceplerinde koca bir delik açtığının farkındaydı. Aldığı kısmi bursa rağmen, Oxford'daki masrafları –hele liranın sterlin karşısında değer kaybettiği hesaba katıldığında– zaten epeyce yük oluyordu aile bütçesine. İngiltere'ye döner dönmez yarı-zamanlı bir iş bulmaya karar verdi.

Çok geçmeden konuklar gelmeye başladılar. Her iki tarafın akrabaları, komşuları –ve "çağırmazsak ayıp olur" kategorisindekiler– koca salona sıralanmış süslü masalara yerleştiler. Yeni evliler gergin görünüyordu; damat herkese el sallıyor, gelinse hep yere bakıyordu; biri fazlasıyla taşkın, beriki fazlasıyla sessizdi. Gelin, gümüş sırma ve parlak do-

re taşlarla işlenmiş fildişi rengi taftadan, dantelli, uzun kollu bir gelinlik giymişti; katalogda "klas, göz kamaştırıcı tesettür gelinlik" diye tarif edilmişti bu model. Zarifti ama biraz kalıncaydı kumaş; spotların altında daha şimdiden ter döküyordu kızcağız. Siyah smokini içindeki damat sıcaklayınca ceketini çıkardı. Gelin için böyle bir seçenek yoktu. Konuklar birer birer yanlarına gelerek genç çifti tebrik ettiler; altınlar ve lira, dolar, avro cinsi banknotlar taktılar. Kızın gelinliği kısa sürede o kadar çok para ve altınla kaplandı ki, fotoğraf çektirmek için ayağa kalktığında çılgın bir heykeltıraş elinden çıkma tuhaf bir heykel gibiydi.

Bu arada amatör bir müzik grubu bir kenarda çalıyordu. Anadolu türkülerinden sevilen Beatles şarkılarına uzanan bir yelpazeden seçmişlerdi melodilerini. Araya ne kadar uyumsuz olsa da kendi parçalarından bir ikisini de sıkıştırmaktı niyetleri. Ne de olsa rock grubuydular, para için çalıyorlardı düğünlerde. Kız tarafının itirazlarına rağmen salonun bir köşesinde alkol servisi yapılıyordu. Mensur inat etmiş, eğer şarap-rakı olmazsa oğlunun en mutlu gününde bulunmamakla tehdit etmişti herkesi. Konukların çoğu alkolsüz içeceklere meyletse de barın yerini keşfedenlerin sayısı hiç de az değildi. Bu bölgeye ilk ayak basanlardan biri de gelinin amcası olmuştu üstelik. Adam kadehleri öyle hızla deviriyordu ki bu gidişle zilzurna sarhoş olacaktı; gecenin, Mensur'u en keyiflendiren ayrıntılarından biri buydu.

Peri diz boyu, mavi-yeşil bir elbise giymişti. Kuaför ona öyle koca bir topuz yapmıştı ki kafasının ağırlık merkezi değişmişti. Şimdi konuklarla tek tek konuşması, bol bol gülümsemesi gerekiyordu. Kaçacak delik arıyordu. Bir yandan çocukları sevip yaşlıların ellerini öper, akranlarının gevezeliklerini dinlerken, genç bir adamın gözlerini dikmiş ona baktığını fark etti. Canı sıkıldı, rahatsız oldu. Delikanlı ha bire süzüyordu Peri'yi. Öyle uzaktan, nazikçe beğenisini ifade eden ve

orada da duran, geri çekilen bir bakış değildi bu. Talep eden, ısrar eden, hükmeden bir bakıştı. Ne kadar saldırgan, nasıl da kabaydı. Göz göze geldiklerinde Peri hoşnutsuzluğunu belli etmek için kaşlarını çattı. Ama delikanlı sanki karşılık almış gibi küstahça gülümsedi ve bakmaya devam etti.

Yarım saat sonra Peri tuvalete giderken aynı genç adam birden yolunu kesti. Kolunu Peri'nin geçişini engelleyecek şekilde duvara dayadı. "Tam bir peri gibisin" dedi. "Annenler ismini doğru koymuş besbelli."

Peri kanının tepesine sıçradığını hissetti; kelimeler paldır küldür dökülüverdi ağzından. "Yahu kim verdi sana böyle konuşma hakkını? Gözlerini diktin bakıyorsun saatlerdir, ne hakkın var?"

Delikanlı afallamıştı, gözlerini kırpıştırdı. Kolunu zar zor indirdi. Az önce yüzünü kaplayan o kendinden emin sırıtışın yerini bariz bir husumet almıştı. "Kibirlidir demişlerdi senin için, dinleseymişim. Oxford'a gidiyorsun diye bizi beğenmiyorsun!"

"Ne alakası var bunun Oxford'la?"

"Küstah kaltak" diye fısıldadı adam, kısık ama Peri'nin duyabileceği bir sesle. Sonra da yürüyüp gitti.

Kalakaldı Peri. Sarsılmış ve afallamış halde bir başına dikildi. Ne kadar kolay mekik dokuyordu ifrat ile tefrit arasında insanlar – ama bilhassa bu topraklardaki erkekler. Doğu diyarında erkek kalbi, tıpkı sarkaç ucundaki küre gibi bir uçtan bir uca savruluyordu. Abartılı hayranlık ile abartılı hor görme arasında gidip geliyordu; daha dün "tutku" olan duygular anında "nefret"e dönüşüyordu. Hep "taşkınlık" üzerine kuruluydu erkeklerin karşı cinsle münasebetleri. Deli divane aşırı âşık oluyor, aşırı arzuluyor, kendi istedikleri olmazsa bu sefer de aşırı tepki verip nefret ediyorlardı – hep ama hep aşırıydı.

Salona geri döndüğünde, gelinle damadı herkesin dört gözle beklediği danslarını ederken buldu Peri. Her yandan üst-

lerine abanan düzinelerce gözün baskısı altında, baston yutmuş gibi dik sırtları ve kaskatı elleriyle, birbirlerine doğru dürüst dokunmadan tutunarak beraberce salınıyorlardı; aynı hipnotizmanın içine sıkışıp kalmış iki uyurgezer gibiydiler. Aralarında en ufak bir çekim olmadığını o an fark etti Peri. Üzüldü. Demek bu da bir aşk evliliği değildi – daha niceleri gibi.

Peri'nin içinde sakladığı kadınla olması beklenen kişi arasında bir uçurum açılıyordu. Geldiği çevreyle seçmeyi istediği yaşam tarzı arasında kapanmaz bir mesafe vardı. Ama kararlıydı. O böyle bir gelin olmayacaktı. Annesinin hayatını tekrarlamayacaktı.

"Belki de asla buralardan biriyle evlenmemeliyim" diye düşündü aniden. Bu fikir öyle tuhaf ve tersti ki ona öğretilen her şeye, birileri ne düşündüğünü gözlerinden okur diye korkarak bakışlarını yere indirmek zorunda kaldı. Evet, kocasını farklı bir kültürden seçecekti. Ne kadar uzak olursa o kadar iyi. Bir Eskimo en iyisi! Aqbalibaaqtuq adında biri.

Ana babasının tepkilerini hayal ederek gülümsedi. Babası Eskimo damadını iki tek atmaya davet ederdi herhalde; balık kafası çorbası, fok etinden yeni mezelerle. Bu arada annesi adamı Müslüman yapmakta ısrar ederdi tabii. Sünnet de ettirirlerdi. Aqbalibaaqtuq olurdu Abdullah; sonra abisi Hakan, Eskimo'yu alır, dışarı çıkarırdı, yol yordam öğretmek için; hele bir de kahvehanelerde yanlış tiplerle vakit geçirirse, başlardı o da çok geçmeden buralı erkeklerin nicesi gibi davranmaya; sırf pipisi olduğu için ayrıcalıklar, öncelikler talep etmeye. Peri ile Aqbalibaaqtuq'un kutup aşkı, ataerkil geleneklerin hararetine dayanamaz, erir giderdi.

Gece yarısını geçe düğün noktalandı. Kalan konuklar birer birer veda edip orkestra üyeleri de toplanıp çıkınca geriye sadece yakın aile fertleri kaldı. Ertesi sabah, yeni evliler bir haftalık balayına çıkacaklardı. Akdeniz kıyısında, harem-se-

lamlık plajları, SPA'ları ve diskolarıyla bilinen ve bu yüzden epeyce tartışma konusu olan, lüks bir otele gideceklerdi.

Ama bu geceyi, hem Selma çok ısrar ettiği için, hem de kolaylık olur diye, Nalbantoğullarının evinde geçireceklerdi. Gelinin şehrin diğer yanında yaşayan annesiyle babası da davet edilmişti. Böylece, ellerinde çantalar, sepetler ve ipekten bir buketle, hep beraber doluştular minibüse. Yılın bu vakti için beklenmedik derecede soğuktu hava; bora, intikam peşindeki mağdur bir ruh gibi vuruyordu camlara.

Minibüs yağmurun kayganlaştırdığı sokaklarda hızla ilerlerken, Peri gelinin annesinin çantasından kırmızı bir kurdele çıkarıp kızının beline bağladığını fark etti. Bekâret kuşağı. Peri usulca iç çekti. Gene de fazla üzerinde durmadı; yanında oturan abisiyle akşam hakkında sohbet etmeye çalıştı. Ama ketumdu Hakan. Alnı hafifçe terlemişti, yorgun ve gergin görünüyordu. Peri de çok geçmeden sustu, düşüncelere daldı.

Hastane

İstanbul, 2000

Eve vardıklarında, yeni evlilere ebeveyn yatak odası verildi, gelinin ana babasıysa Peri'nin odasına yerleştirildi. Böylece Selma'yla Mensur'a oğullarının odasında yatmaktan ve yıllar sonra ilk kez aynı yatağı paylaşmaktan başka seçenek kalmamıştı. Peri ise oturma odasındaki kanepede idare edecekti.

Peri dişlerini bile fırçalayamadan, başını yastığa koyar koymaz, bir yorgunluk dalgasının üstüne çöktüğünü hissetti. Uykuyla uyanıklık arasında, uzak mırıltılar –son ışıklar da kapatılmadan önce havada uçuşan birkaç kelime– çalındı kulağına. Birisi dua ediyordu. Kim olduğunu tahmin etmeye çalıştı ama ne yaşı vardı duyduğu sesin, ne de cinsiyeti. Belki de düş görmeye başlamıştı. Koridordaki camili minareli duvar saatinin ninni gibi gelen tik taklarını dinleyerek, göğsü her solukta inip kalkarak, öylece dalıp gitti.

Bir saat sonra –belki daha fazla– sıçrayarak uyandı. Bir ses duyduğunu sandı ama emin olamadı. Dirseğine dayanarak doğruldu, kaskatı ve hareketsizdi. Kulak kesilmiş beklerken, o mu karanlığı dinliyordu, karanlık mı onu, bilemedi bir an. Soluğunu tutarak kalp atışlarını saydı: üç, dört, beş... Ses yine geldi. Birisi ağlıyordu. Hıçkırıklar arasında, fırtına öncesi ortalıkta dolanan karasineklerin vızıltısını andıran sabit bir mırıltı duyuluyordu arkadan. Derken bir kapı açıldı, sertçe kapandı; şayet cereyan değilse tek bir sebebi olabilirdi: bir öfke patlaması.

Kötü bir şeyler olduğunu sezse de, kendi kendine geçeceği

umuduyla geri yattı. Ama sesler daha da arttı. Fısıltılar yükselip bağırtı oldu, ayak sesleri koridor boyunca yankılandı ve fondaki hıçkırıklar yakarışlara dönüştü.

"Ne oluyor yahu?" dedi Peri yataktan kalkarken; korkulu sesi ondan önce ulaştı evin derinliklerine.

Annesiyle babasının yattığı odaya vardı. Selma kalkmıştı, yüzü kâğıt gibi beyazdı. Babası ellerini arkasında kenetlemiş, ileri geri volta atıyordu. Abisi Hakan yanlarındaydı; parmaklarının arasında yanan sigarasından arada derin nefes alıyordu. Peri onlara bakarken bu insanların hiçbirini tanımıyormuş gibi tuhaf bir hisse kapıldı; aile fertlerinin kılığına girmiş yabancılar vardı sanki karşısında.

"Neden herkes ayakta?" diye sordu Peri.

Abisi öfkeyle baktı ona; kısılmış gözleri bıçak sırtı gibi incecikti. "Sen karışma. Odana git!"

"Ama..."

"Git dedim!"

Peri bir adım geriledi. Daha önce Hakan'ı hiç böyle görmemişti. Öteden beri kolay hiddetlenen bir tip olsa da abisi, bu sefer öfkesi kontrolsüz ve şiddetliydi.

Oturma odasına döneceğine ebeveyn yatak odasına yöneldi; aralık kapıdan, üzerinde geceliğiyle yatağın kenarında oturmuş ağlayan gelini gördü; koyu renk saçları omuzlarına dökülmüştü. Annesi bir yanında, babası bir yanındaydı.

"Yemin ederim ki doğru değil" dedi gelin hırıltılı bir sesle. Tükenmiş görünüyordu.

"O zaman neden böyle bir şey söylüyor?" diye sordu annesi hiddetle.

"Ona mı inanıyorsun, kendi kızına mı?"

Anne bitmeyecek gibi gelen bir an boyu sustu. "Doktor ne derse ona inanırım."

Peri, sanki transa girmiş gibi, ağır ağır idrak etti az önce duyduğu seslerin nedenini. Abisi, gelinin bakire olmadığına

kanaat getirerek öfkeyle fırlamıştı yatak odasından.

"Ne doktoru?" diye sordu gelin; kızarmış, korku dolu gözleriyle pencereden dışarıya, şehre doğru baktı. Ay bulutların arkasından bir anlığına süzüldü; kesif karanlıkta gümüşi bir para gibi parladı, tekrar yok olmadan evvel.

"Bu işin aslını öğrenmenin tek yolu bu" dedi kadın, ayağa kalkarken; elinden tutup çekerek kızını da kaldırdı yataktan.

"Anne yapma lütfen" dedi gelin; alçacıktı sesi, bir inci tanesi kadar ufak.

Ama kadının dinlemeye niyeti yoktu. "Git mantolarımızı al" dedi kocasına. Hemfikir olduğu için değil, alışkanlıktan başını salladı adam.

Kan beynine sıçrayan Peri, annesiyle babasının yanına koşturdu. "Baba, durdur onları. Hastaneye gidiyorlar!"

Pamuklu pijamaları içindeki Mensur'un yüzünde kaybolmuş bir ifade vardı. Bir tiyatro oyununda aniden sözlerini unutuvermiş bir oyuncuydu sanki, dili dolanmıştı. Bir kızına baktı, bir de o esnada önlerinden geçen gelin ile anne babasına. Yıllar önce, polisin evlerini bastığı gece üzerine çöken çaresizliğin aynısını hissediyordu.

"Durun biraz sakinleşelim" dedi Mensur. "Başkalarını bu işe karıştırmaya hiç gerek yok. Biz bir aileyiz artık."

Gelinin annesi elini sallayarak savuşturdu bu lafları. "Eğer suç kızımdaysa kendim veririm cezasını. Ama Allah biliyor ya, eğer oğlunuz yalan söylüyorsa, pişman ederim bu yaptığına."

"Lütfen... öfkeyle kalkan zararla oturur demiş atalarımız" dedi Mensur.

"Bırak ne yaparlarsa yapsınlar" diyerek araya girdi Hakan; sigara dumanları kıvrıldı burun deliklerinden. "Ben de öğrenmek istiyorum gerçeği. Ne tür bir kadınla evlendiğimi bilmeye hakkım var."

Peri ağzı bir karış açık bakakaldı abisine. "Nasıl böyle bir şey dersin?"

"Kes sesini!" dedi Hakan, ağzından çıkan kelimelerin sertliğine uymayacak kadar duygusuz, dümdüz bir sesle. "Bu işe karışma dedim sana."

* * *

Çok geçmeden en yakındaki hastanede bir bankın üstüne dizilmiş oturuyorlardı hepsi. Gelin hariç.

Seneler boyu unutmayacaktı o geceyi Peri: kayıp bir kıtanın haritasını andıran tavandaki çatlaklar, hemşirelerin beton zemin üstünde tıkır tıkır yankılanan ayak sesleri, dezenfektan ve ne kadar dezenfektan kullanılırsa kullanılsın yok olmayan kan ve enfeksiyon kokuları, duvarların türbe yeşili ile yosun yeşili arasında karar kılamamış boyası, bir harfi düşmüş "Acil Servi" tabelası... Bu alakasız detaylara bakarken hep aynı düşünce zihnini oyuyordu: Aslında şu anda o muayene odasında yatan kendisi olabilirdi! Evet, şayet okumaya devam etmek yerine evlenmiş ya da evlendirilmiş olsaydı, kocası (ya da onun ailesi) bu tür saçmalıkları ciddiye alsaydı, böyle bir hastanede benzer bir muamele görmesi muhtemeldi.

Peri, gerdek gecesi krizlerini daha önce işitmişti ama bu tür şeylerin başkalarının –ücra köylerde, kasabalarda yaşayanların ya da taşra âdetlerini şehre taşıyanların– başına geldiğini varsaymıştı hep. Gecenin kör bir saatinde bekâret muayenesine bulaşacak bir aile değildi onunkisi. Öyle zannetmişti bunca zaman. Çocukluğundan beri abileriyle eşit muamele görmüş, hatta biraz kayırılmıştı. Anne babası tarafından baş tacı edilmiş, sevilip şımartılmıştı. Yine de, her pencerede tüller arkasında izleyen, yargılayan gözler olduğunu çabuk öğrenmişti. Küçük bir mahallede büyüdüğü için aşmaması gereken sınırları, ne giyilip ne giyilmeyeceğini, yabancıların yanında nasıl oturulacağını, akşam dışarı çıkınca eve kaçta dönüleceğini bellemişti. Yani ekseriya.

Lise yıllarında, sınıf arkadaşlarının çoğunun başını döndü-

ren isyan ve itaatsizlik ruhu uzun süre Peri'yi etkilememişti. Akranları bir yandan tabuları devirir, bir yandan birbirlerinin kalplerini kırarken, o sakin bir hayat sürmüştü. Ama lise sonda işler değişmişti. Âşık olmuştu Peri. Ve bu kısa ama cesur aşk, o güne dek koruduğu sınırları yıkıp geçmişti. Avrupa edebiyatı okuduğu için kendisine laf eden o solcu sevgilisiyle yatmıştı. Bir değil, birkaç kez. Oğlan istediği için değil, en başta kendi istediği için. Tabii bunların hiçbirini ana babası bilmiyordu. Ailenin "sevgili kızı" konumu meğer ne kadar uçucuydu. Ne çok isterdi şimdi ayağa kalkabilmeyi; abisine ve gelinin ailesine veryansın edebilmeyi. Yapmadı. Yapamadı. İkiyüzlü hissetti kendini. Kendisi ne bakire ne evli olduğu halde burada oturmuş bir başka genç kadının bekâret muayenesinin sonucunu bekliyordu; -mış gibi yapıyordu.

"Niye bu kadar uzun sürdü yahu? Bir sorun mu var acaba?" dedi gelinin babası. Bunu söylerken ayağa fırlamış, sonra hemen geri oturmuştu.

"Tabii ki yok" diye çıkıştı karısı. Kadın o kadar gergindi ki, nöbetçi doktor iki kez gelip sesini alçaltmasını söylemek zorunda kalmıştı.

Bir saat geçti; ya da onlara öyle geldi. Nihayet doktor hanım göründü. Miyop gözleri gözlüğünün ardında alev alevdi. Gizlemeye gerek duymadığı bir tiksintiyle süzdü onları. Yaptığı şeyden nefret ettiği ve bunu yapmaya mecbur ettikleri için onlardan daha da çok nefret ettiği aşikârdı.

"Madem merak ediyorsunuz, söyleyeyim, kız bakire" dedi doktor. "Bazıları kızlık zarsız doğar, bunu biliyor muydunuz? Bazı kızlık zarları cinsel birleşmede yırtılmaz. Keza bazıları da basit bir fiziksel faaliyet esnasında, sporda, hatta koşarken yürürken yırtılmış olabilir. İlla da iki damla kan beklemek akla, bilime, tıbba aykırı."

Mahsus yapıyordu; geline yaşattıkları utancın hiç olmazsa bir nebzesini onlara tattırmak istiyordu.

"Genç bir kadının psikolojisini mahvettiniz. Eğer onun iyiliğini düşünüyorsanız, bir terapiste götürmenizi tavsiye ederim. Hadi şimdi gidin artık. Gerçekten derdi tasası olan hastalarımız var. Sizin gibiler sadece zaman kaybettiriyorsunuz bize. Yazık!"

Başka bir şey söylemeden arkasını dönüp gitti. Tam bir dakika boyunca kimse konuşmadı. Sonunda sessizliği un ufak eden, gelinin annesi oldu.

"Allahım sen büyüksün" diye bağırdı kadın. "Kızıma kara çalmaya çalıştılar. Ama yüce Allahım suratlarına şamar indirdi, 'Siz bir bakireyi nasıl lekelersiniz? Gonca gülü nasıl kirletirsiniz?' Oh olsun!"

Peri, babasının başını önüne eğdiğini gördü gözünün ucuyla; sanki "Yer yarılsa da içine girsem" der gibi beton zemine dikmişti gözlerini.

"Oğlunuzmuş beceremeyen, duydunuz mu? O erkek gibi erkek olmayınca kızımın elinden ne gelir? Asıl sizin oğlunuzu alıp bir yerlere götürmeniz lazımmış!"

"Hanım, sakin ol" diye mırıldandı kocası. Tedirgin, utanmış görünüyordu.

Adamın müdahalesi kadını daha da öfkelendirdi. "Nedenmiş? Onlar bize neler etti. Eden bulur, bey! Eden bulur!"

Tam o sırada, koridorun aşağısında bir kapı açıldı ve gelin göründü. Ölçülü, telaşsız adımlarla onlara doğru yürüdü. Annesi bir anda ileri fırlayarak sanki yas tutar gibi dizlerini dövmeye başladı. "Gonca gülüm" dedi. "Sana nasıl kıydılar? Sana atmaya çalıştıkları çamurlarda kendileri yuvarlanırlar inşallah kuzum!"

Gelin, annesini duymazdan gelerek çıkışa doğru ilerledi kararlılıkla. Nalbantoğlu ailesinin –ve bacaklarını bankı titretecek kadar şiddetle sallayan damadın– önünden geçerken çenesini dimdik tuttu, dönüp kimsenin yüzüne bakmadı. Peri, kızın manikürlü, kınalı ellerini ve keskin, mor çiziklerle

oyuk oyuk olmuş avuçlarını gördü. Bu berbat gecede tanık olduğu hiçbir şey onu bu ayrıntı kadar etkilemeyecekti. Genç bir kadının bekâret muayenesi sırasında tırnaklarını avuçlarına gömerek açtığı izler...

"Feride... bekle ne olur" dedi Peri aniden. İlk kez adıyla hitap ediyordu kıza. O güne dek hep ya "o", ya "gelin" ya da "sen" olmuştu Peri için.

Feride biraz yavaşlasa da ne durdu, ne arkasına baktı. Dosdoğru yürüdü; peşinde anne babasıyla otomatik kapılardan çıkıp, gözden kayboldu.

Peri içinin öfkeyle dolup taştığını hissetti – bencilliği ve kendine güvensizliği yüzünden bu felakete neden olan abisine; gidişatı durdurmak için yeterince gayret etmeyen ana babasına; bir insanın değerini bacak arasında arayan yüzlerce yıllık bu kof ve karanlık geleneğe; ama en çok da kendisineydi öfkesi. Feride'ye yardım etmek için bir şeyler yapabilirdi ama yapmamıştı. Hep böyle oluyordu. Aşırı gerilim anlarında, tam da harekete geçip çaba göstermesi gerekirken, adeta donuyor, uyuşuyordu. Hisleri, birer birer söndürülen ampuller gibi köreliyordu.

Düğün için kiralanan minibüsle eve dönerken yalnız kalmıştı Nalbantoğulları. Hakan arabayı kullanıyordu; Mensur arkaya geçmiş, Peri ise annesinin yanına oturmuştu.

"Şimdi ne olacak?" diye sordu Peri endişeyle.

"Hiçbir şey olmayacak inşallah" dedi Selma. "Çikolatamızı, çiçeğimizi, takılarımızı alıp, özür dilemeye gideceğiz. Gerçi hastaneye gitme fikri bizden çıkmadı ama neyse. Artık elimizden geleni yapacağız gelinimizi geri almak için."

Peri bir an düşündü. "Bu kadar korkunç bir başlangıçtan sonra yürür mü ki o evlilik?"

Selma'nın çehresinde çarpık bir tebessüm belirdi; yüzünün yarısı bir sokak lambasının ışığıyla alev alevdi, yarısıysa gölgede. "Ah Pericim, çoğu evlilikler bundan daha çatlak temel-

ler üstüne inşa edildi, inan bana. Bir şeycik olmaz inşallah."

Peri hayretle, belki de ilk kez dikkatle baktı annesine. Ve işte o kısacık anda, ürpertici bir huzursuzlukla, ana babasının evliliğinin aslında göründüğü gibi olmayabileceği şüphesi düşüverdi aklına. Sanki bir badire atlatmışlardı karıkoca. Birçok badire. Bugünkü hallerinin sebepleri geçmişin dehlizlerinde saklıydı.

Aklı, büfede –görülmeyecek bir yerde– duran çerçeveli fotoğrafa gitti. Annesiyle babasının stüdyoda çekilmiş düğün fotoğrafıydı bu. Kaskatı, gülümsemeden, rahatsız bir poz içinde hapsolmuş gibi duruyorlardı. Arkalarında yabani orkideler, uçuşan kazlardan oluşan saçma bir fon vardı. Annesi, o zamanlar daha örtülü olmayan başına yapma papatyalardan örülmüş bir taç takmıştı; çiçeklerin plastik güzelliği en az çiftin mutluluğu kadar sahteydi.

Peri düşüncelerinden sıyrıldı. Annesinin elini yakaladı, hafifçe sıktı. Selma da kızının elini tuttu, sımsıkı. İlk defa birbirlerine böyle yakınlaşmışlardı. Her zaman saplantılı, aşırı takıntılı ve gereksiz yere gözü yaşlı biri olarak gördüğü bu kadının kendine ait içsel bir direnci olabileceği geldi Peri'nin aklına.

Kızının içinden geçenleri sezmişçesine, "İmanlı insanım ben" dedi Selma. "Allah'a sığınırım. Başımıza gelenlerin bir nedeni var mutlaka. Biz bilmesek de O biliyor."

Yanaklarındaki pembelikten, gözlerindeki kıvılcımdan annesinin samimiyetini görebiliyordu Peri. Selma öyle içten bir teslimiyetle yaklaşıyordu ki inanca, âciz değil adeta daha güçlü çıkıyordu. Evet, doğru, din hep erkekleri kayırıyordu. Ama annesi gibi imkânları sınırlı kadınlara ekstra bir metanet ve kudret de veriyor olabilir miydi acaba? Ertesi gün, Peri, aklında yanıtlarını bulamadığı birbirinden çetrefil sorularla İngiltere'ye döndü.

Yağmacı

İstanbul, 2016

Telefonu kapatır kapatmaz hızla yemek masasına döndü Peri. Annesinden Şirin'in telefon numarasını alamadığı için düş kırıklığına uğramıştı. Gerçi ona ne diyeceğine, doğru sözcükleri bulsa bile Şirin'in dinleyip dinlemeyeceğine dair en ufak fikri yoktu. Geçmişte, Oxford Üniversitesi'ni bıraktıktan sonra birkaç kez aramıştı Şirin'i. Ama skandalın üzerinden az zaman geçmişti. Aralarında açılan yara henüz tazeydi. Şirin onunla konuşmak istememişti. Bunca sene sonra affetmiş miydi, bilmiyordu Peri.

Yemek salonuna girdiğinde reklamcı kadını içki dolabının yanında dikilirken buldu. Belli ki onu bekliyordu.

"Sen yokken kardeşimi aradım" dedi kadın; dudakları gülümsese de gözleri donuktu. "Onunla aynı zamanlarda Oxford'da bulunman ilgisini çekti. Eminim, ikinizin ortak tanıdıkları vardır."

Peri aynı ciddiyetle karşılık verdi. "Oxford büyük bir yer."

Kadın duymazdan gelerek devam etti: "Ona şu skandala karışan hocayla çekilmiş bir fotoğrafının olduğunu söyledim. Çok şaşırdı."

Soluğunu tuttu Peri. Yüzü dingin kalsa da, bakışları kaygısını açık ediyordu.

"Profesörün adı neydi? Kardeşim söyledi ama unuttum."

"Azur" dedi Peri usulca; isminin harfleri dudaklarını yaktı ateşten damlalar gibi.

"Hah, aynen! Tuhaf bir isim olduğunu biliyordum!" Söylediğini vurgulamak istercesine parmaklarını şıklattı. "Şeyy, kardeşim merak etti... sana sormamı istedi, Azur'un öğrencisi miydin?"

"Hayır, profesörü pek tanımazdım" dedi Peri hiç duraksamadan. "Fotoğraftaki kızlar öğrencileriydi. Ben sadece onların arkadaşıydım. Zaten koptuk gittik."

"Yaa, öyle mi?" dedi kadın; hayal kırıklığı belli olsa da işin peşini bırakmaya razı değildi. "Facebook'u dene. Ben bütün üniversite arkadaşlarımı öyle buldum vallahi, hatta ilkokuldakileri bile. Nohutlu pilav günlerimiz filan oluyor..."

İşgalci bir düşman ordusu gibi özel hayatını ve geçmişini yağmalayan bu can sıkıcı kadından kurtulmak hevesiyle başını salladı Peri. Azur'un ismini –başarılarını, ödüllerini, kitaplarını, fotoğraflarını, söyleşilerini– kaç kez internetten bulup okumuştu halbuki. Tabii skandalı da. Her şey oradaydı. Bir daha silinmemek üzere işlenmişti sanal ortama. Bunların hiçbirini anlatmayacaktı tabii ki kadına.

"Kardeşim dedi ki, bu profesörün dersini alan bir Türk kızı varmış o zamanlar. Bütün şehrin diline düşmüşler. Öyle diyor."

Aralarında soğuk bir hava esti. "Ne demek istiyorsun?" diye sordu Peri; sesi de, bedeni de kaskatı.

"Hiiiç, sadece merak ettim" dedi reklamcı kadın pişkin pişkin.

Berduş geldi bir an Peri'nin gözünün önüne. Sıska bedeni, insanın içine işleyen gözleri, egzamalı elleri, Bally kokla-yışıyla. Ayrıcalıklı konumuna ve parasına rağmen, bu kadın da ondan daha az bağımlı değildi. Kendi hayatından bir süreliğine kaçabilmek için, başka insanların mahremiyetini deşiyor; sırlar ve dedikodularla dolu bir torbanın içine burnunu sokup soluyor, soluyordu.

"Keşke sana anlatabileceğim daha ilginç şeyler olsaydı"

dedi Peri; "ilginç" kelimesi kısacık bir an duraklattı onu. "Sıradan bir öğrenciydim ben, öyle skandallara filan karışmak için fazla sessiz sedasız bir tiptim."

Reklamcı kadın, sahte bir empatiyle dudaklarını büzdü.

"Kardeşinle bir daha konuştuğunda, başka biriymiş dersin."

"Ah, tabii ki."

Böylece masaya döndüler. Yemeğin geri kalanı boyunca kadınla göz temasından kaçındı Peri. Ona yalan söylediği için kötü hissetmiyordu kendini. Geçmişini bir yabancıya, hele de dedikodular ve skandallar peşinde koşan akbaba-türünden-bir-yabancıya, ifşa edecek değildi.

Tam olarak yalan da sayılmazdı aslına bakılırsa. Ne de olsa bugün olduğu kadından çok farklı bir Peri'ydi gençliğinde. Değişmişti. Bir zamanlar, Profesör Azur isminde bir adamın önce öğrencisi, sonra da felaketi olan kız o değildi de başkasıydı sanki...

Akşam koşusu

Oxford, 2000

Okula döner dönmez Peri derslerine gömüldü. Bekâret muayenelerinin yaşandığı bir ortamdan kalkıp, çiftlerin rahatça el ele dolaşıp öpüştükleri, cinselliğin tabu olmadığı bir yere gelmek kafa karıştırıcıydı. Zaten onun kafası hep karışıktı ya! Sabahları, alıştığı orta şekerli, bol köpüklü Türk kahvesine benzemeyen filtre kahvesini alırken insanları incelerdi. Yüzlerinde dalgın ifadeler, ellerinde kitap defterleriyle bir binadan diğerine koşturan öğrencilere ve hocalara bakar, "İçlerinden kaçı dünyanın başka yerlerinde hayatın neye benzediğini biliyor acaba?" diye merak ederdi. Oxford'ın –ya da herhangi bir yerin– arzın merkezi olduğunu zannetmek ne kadar kolaydı.

Çarşamba günü, akşam karanlığı çökerken kütüphaneden çıktı. Neredeyse üç saattir okuyordu; beyni tıka basa bir sürü düşünceyle doluydu. Bazen bütün okuduklarını, duyup gördüklerini zihnindeki mahzenlerde topluyormuş gibi geliyordu Peri'ye; orada incelenip elden geçiriliyor, sonsuza dek saklanacakları bölümlere yönlendiriliyorlardı. Yani insanın, kendi beyninin tam olarak ne bildiğini bilmemesi pekâlâ mümkündü.

Koşuya çıkmaya karar verdi. Ödünç aldığı kitapları bırakıp, ayakkabılarını değiştirmek üzere odasına uğradı. Sonra temposunu yavaş yavaş artırarak Hollywell Sokağı'ndan aşağı koşmaya başladı. Yüzüne çarpan meltemden hoşnuttu.

Karanlıkta göz kırpışları andıran reflektörleriyle bisikletliler geçti. İnsanlar her yere –dükkânlara, restoranlara, derslere– bisikletle gidiyorlardı; hele kıdemli hocaları, rüzgârda uçuşan cüppeleriyle, bisiklet üstünde görmek Peri'nin en hoşuna giden manzaralardan biriydi. O da bir bisiklet edinmişti ama birkaç kez üzerinde dengesini kaybetmişti. Öğrenmesi gereken şeylerden biriydi bu da – tıpkı mutlu olmak gibi.

Her zamanki rotasından çıkarak, insana terk edilmiş hissi veren sokaklar ve yollar boyunca koştu. İsimsiz kış bitkilerinin kokusunu içine çekerek bir köşeyi döndü. Aniden durdu, soluk soluğaydı. Kendini duvardaki bir posterle burun buruna buldu.

Oxford Üniversitesi sunar:
TANRI TARTIŞMASI
Profesör Robert Fowler, Profesör John Peter
ve Profesör A. Z. Azur
Çağımızın en parlak dimağlarının bu müthiş tartışmasını kaçırmayın!

Peri'nin gözleri kocaman açıldı. A. Z. Azur. Şirin'in bayıldığı profesör buydu işte. Posterde yazan gün, saat, yere baktı. Bugündü. Saat beşte. Doğa Tarihi Müzesi'nde.

Panel çoktan başlamıştı. Mekân, en azından bir kilometre uzaktaydı. Yetişse bile bileti yoktu. Bilet bulma ihtimali varsa bile üstünde para yoktu! Velhasıl içeri nasıl gireceğine dair hiçbir fikri olmamasına rağmen hemen oracıkta karar vererek yönünü müzeye doğru çevirdi, derin bir nefes aldı ve başladı son sürat koşmaya. Öylesine heveslı ve kararlıydı Azur denen bu adam kimin nesiymiş anlamaya.

Üçüncü yol

Oxford, 2000

Peri, dağılmış saçları ve alnında boncuk boncuk ter damlalarıyla hedefine ulaştığında güneş, ardında kehribar rengi basık bir gökyüzü bırakarak çoktan batmıştı. "Bir bilim katedrali" olarak tasarlanmış görkemli neo-gotik binaya soluk soluğa yaklaştı. Oxford'da mimari iki kategoriye ayrılıyordu: hatırlayan ve hayal eden. Doğa Tarihi Müzesi aynı anda hem hatırlayıp hem hayal edebilen eserlerdendi. Çakıl taşlarını ezerek yürürken, binayı hayranlıkla seyretti Peri.

Ana girişte, sırtlarında parlak mavi gömlekler ve yüzlerinde sıkılmış ifadelerle, biri kız, biri oğlan, iki görevli öğrenci duruyordu.

"Tartışmayı izlemek için geldim" dedi Peri, nefesini toparlamaya çalışarak.

"Biletin var mı?" diye sordu oğlan. Kızıl saçlı, kepçe kulaklı, sırık gibi bir tipti. Çenesi biraz çıkıktı.

"Ee... hayır" dedi Peri kaygıyla. "Cüzdanım da yanımda değil."

"Olsa da fark etmezdi." Başını iki yana salladı oğlan. "Haftalar önce tükendi biletler."

Kendini tutamadı Peri. "Ya, ama ta buraya kadar koştum!"

Kız, Peri'nin içtenlikle verdiği bu yanıt karşısında anlayışla gülümsedi. "İnan ki bitmek üzere zaten, geç kaldın."

Bir umut ipliğine tutunarak, "Hiç değilse bir göz atabilir miyim?" diye sordu Peri.

Kız omuz silkti. İtiraz etmedi. Ama oğlan izin vermedi.

"Olmaz, kurallara aykırı" dedi, beklenmedik şekilde kendini otorite konumunda bulan ve bundan sonuna dek faydalanmaya kararlı birinin çıkarcı ses tonuyla.

"Tartışmanın tamamı kaydediliyor. Daha sonra ücretsiz gösterimi olacak" dedi kız.

Peri tatmin olmamıştı. Yine de başını salladı. "Peki, teşekkürler."

Arkasını döndü. Lambaların solgun ışığında somurturken, hayal kırıklığına uğramış bir çocuğu andırıyordu. Birisi ona içeri girmeyi neden bu kadar çok istediğini sorsa verebileceği tek yanıt vardı: sezgi. İçinden bir ses, bunca zaman aklını kurcalayan sorulardan önemli bir kısmının bu panelde ele alındığını söylüyordu. Bu sezgiden cesaretle, anayola doğru gitmek yerine oyalandı; bir yan kapı bulmak ümidiyle binanın etrafında dolandı. Omzunun üstünden girişe doğru tekrar baktığında beklenmedik bir şey fark etti: Görevli kız artık orada değildi. Öteki görevli oğlan ise birkaç saniye bekledi, sonra binaya girip gözden kayboldu.

Peri ani bir dürtüyle harekete geçti. Kapının korumasız kalmasından faydalanarak müzeye girdi. Her zaman kurallara riayet ederdi halbuki. Birden deli cesareti gelmişti üzerine. İçeride dikkatle ilerledi; görevli oğlanın her an bir köşeden atlayıp onu dışarı atmasından korktuğu için bütün duyuları tetikteydi. Ama kimse yolunu kesmedi. TANRI TARTIŞMASI yazan işaretleri izleyerek kısa sürede kendini büyük, kalabalık bir salonda buldu.

Öğrencilerden ve akademisyenlerden müteşekkil bir izleyici topluluğu sıkışık sıralarda pürdikkat oturmuş, bakışlarını sahnedeki dört kişiye dikmişlerdi. İçlerinden biri BBC'de çalışan tanınmış bir gazeteciydi; tartışmanın moderatörlüğünü üstlenmişti. Diğer üçü konuşmacıydı. Peri onları dikkatle inceledi; hangisinin Profesör Azur olduğunu o kadar çok merak ediyordu ki! Başladı dinlemeye.

İlk profesörün –zeki bakışlı, çekik gözlü, cılız bir adam– başı keldi. Galiba ne zaman hoşuna gitmeyen bir şey duysa hafif kırlaşmış sakalını çekiştiriyordu. Gri takım elbise, pembe kareli gömlek, kırmızı pantolon askısı, ince gülümsemesinin altından ara sıra kaçıveren hafif kavgacı ve nobran bir hali vardı.

En yaşlıları olan diğer profesörün yüzü yayvan, yanakları al, saçları seyrekti. Heyecanlandığında içine çekmeyi unuttuğu koca bir göbeği vardı. Üzerindeki kızıl-kahve ceket adama ya dar geliyor ya sıkıntı veriyor olmalıydı, zira kambur oturuşundan ve dağınık bakışlarından rahatsızlık okunuyordu. Sahneye çıkıp Tanrı tartışmaktansa torunlarıyla evde zaman geçirmeyi tercih edecek tonton bir dede izlenimi bırakmıştı Peri'de.

Üçüncü konuşmacı ise diğerlerinden ayrı olarak moderatörün solunda tek başına oturuyordu. Sarıya çalan kahverengi dalgalı saçları omuzlarına dökülüyordu; iri, neredeyse heybetliydi burnu. Çenesi köşeli, alnı genişçeydi. Saklı bir gülümsemeyle seyircileri süzerken, gözlük camlarının ardında uzak yıldızlar gibi ışıldıyordu gözleri. Yaşını kestirmek zorsa da, fiziği ve duruşu diğerlerinden daha genç olduğunu ele veriyordu. Peri, Şirin'in anlata anlata bitiremediği profesörün bu olduğundan emindi.

"Muhteşem bir tartışma dinledik. Kışkırtıcı, düşündürücü fikirler duyduk. Kendim ve herkes adına konuşmacılarımıza teşekkür ediyorum" dedi nihayet moderatör. Yorulmuş bir hali vardı. Akademik kibarlık cilasının altında gerginlikler yaşandığını sezen Peri, kendisi gelmeden önce neler konuşulduğunu merak etti.

"Şimdi söz hakkını dinleyicilere verme zamanı. Bazı temel kuralları hatırlatayım: Sorularınızı kısa ve öz tutun. Lütfen seyyar mikrofonu bekleyin, konuşmaya başlamadan önce kendinizi tanıtın."

Bir heyecan kıpırtısı, tıpkı bir buğday tarlasını yalayıp geçen esinti gibi yayıldı salona. Birkaç el derhal fırladı havaya; cesur ve atak olanlar belliydi.

İlk sözü bir erkek öğrenci aldı. Kendini kısaca tanıttıktan sonra, Antik Yunan ve Eski Roma'dan başlayıp Ortaçağ'a kadar uzanan bir tarih ve felsefe incelemesine girişti. Her zaman çıkardı böyleleri. Soru sormaktan ziyade kendi nutuklarını atmaya hevesli birkaç seyirci olurdu. Oğlan Rönesans'a vardığında dinleyenler huzursuzlanmaya başlamıştı; gazeteci araya girdi. "Tamam da, soru sormaya niyetiniz var mı, yoksa bize vaaz mı vereceksiniz?"

Kahkahalar yükseldi. Öğrenci kızardı; nihayet –hâlâ bir soru sormamış halde– mikrofonla vedalaşabildi. Tabii gönülsüzce.

Ayağa kalkan bir sonraki kişi siyah cüppeli bir din adamıydı; belki bir Anglikan rahibiydi, Peri onları birbirlerinden ayıramıyordu. Paneli dinlemekten keyif aldığını ama ilk konuşmacıya katılmadığını söyledi. Dinin özgür tartışmaların önünde engel teşkil ettiği savı doğru değildi, Hıristiyan kilisesinin tarihi karşıt örneklerle doluydu. Oxford da dahil olmak üzere, Avrupa'daki birçok üniversitenin tohumları teoloji üzerinden atılmıştı. Yani dini kurumlar üniversitelere evrilmişti. Ateistlerin kendi görüşlerini belirtmeye hakları vardı ama gerçekleri saptırmamak şartıyla.

Peri anladı ki kel kafalı, sakallı profesör ateistti. Onunla din adamı arasında kısacık bir tartışma geçti. Profesör, dinin özgür tartışmanın yandaşı olmak bir yana, ezeli düşmanı olduğunu söyledi. Spinoza hahamların öğretilerini sorguladığında kimse filozofun aklına övgüler yağdırmamıştı; aksine, onu sinagogdan ihraç etmişlerdi. Aynı davranış kalıbı Hıristiyanlık ve İslam tarihlerinde de mevcuttu. Kendini bilime ve açık fikirliliğe adamış biri olarak dinin sultası altına girmeye niyeti yoktu.

Mikrofona uzanan bir sonraki dinleyici orta yaşlı, zarif bir

kadındı. Tarih boyunca dini otoriteler tarafından yargılanan Doğulu ve Batılı filozoflardan örnekler verdi; bilim ile dinin katiyen yan yana duramayacağını söyledi. O da ikinci profesöre verdi veriştirdi. Peri anladı ki tonton görünümlü konuşmacı, dindar bir akademisyendi.

Ateist meslektaşı kadar güçlü bir hitabet yeteneği olmasa da, yoğun bir İrlanda aksanıyla konuşan ve her kelimeyi tadı çıkarılması gereken leziz bir yiyecekmiş gibi ağzında dolaştırıp vurgulayan ikinci profesörün yumuşak ama bezgin bir üslubu vardı. Din ile bilim arasında kan uyuşmazlığı olmadığını iddia etti. Kendi alanlarında mahir kimi bilim insanlarının, özel hayatlarında son derece inançlı olduklarını biliyordu. Darwin'in de kendini ateist olarak görmediğini sözlerine ekledi. Günümüzde "sarsılmaz ateist" olarak yüceltilen birçok bilim insanı aslında teistti.

Bu arada, boş bir koltuk bulamayan Peri bir duvara yaslanmıştı. Saçları alnına dökülen ve avucunu çenesine dayamış halde oturan, her konuşmayı dikkatle dinleyen Azur'u inceliyordu. Bu konumda uzun süre kalamayacaktı profesör. Zira bir sonraki soru ona yöneltilecekti.

Ön sıradan genç bir kadın ayağa kalktı. Geriye attığı omuzları ve tavandan vuran ışığın altında parlayan simsiyah atkuyruğuyla dimdik duruyordu. Arkadan bakınca bile hemen tanımıştı Peri onu: Şirin'di bu!

"Profesör Azur, ben kendimi özgür, bağımsız bir ruh addediyorum. İçine doğduğum dinle, kültürle hiçbir zaman barışık olamadım. Din konusunda ahkâm kesenlerin ukalalığına dayanamıyorum. Hahamların, rahiplerin, imamların emin tavrından da hoşlanmıyorum. Basmakalıp laflar bana göre değil. Pardon ama, hiç işim olmaz. Sizin kitaplarınızda öfkemi ve eleştirilerimi anlayan bir ses buluyorum. Hassas konulara tamamen önyargısız bakabiliyorsunuz. Eserlerinizi yazarken aklınızda nasıl bir okuyucu var?"

Azur kadifemsi bir tebessümle başını yana eğdi. Sesi dingin; jestleri vurgulu, akıcı ve boldu. Ama Peri, profesörün söylediklerinin çoğunu kaçırdı. Zira tam o esnada mavi bir gömlek ilişti gözüne. Dışarıda gördüğü kızıl saçlı, kepçe kulaklı görevliydi bu. Öğlanın kendisini aradığından korkarak duvara doğru iyice büzüştü. Oysa genç adam, yüzünde su götürmez bir husumet ifadesiyle, ters ters sahneye bakıyordu; gözünü özellikle bir konuşmacıya dikmişti: Azur'a!

Şirin oturur oturmaz aynı oğlan ileri atılarak mikrofonu kızın elinden kaptı. Aralarında tuhaf bir gerilim yaşandıysa da Peri bulunduğu yerden tam olarak anlayamadı.

"Profesör Azur'a benim de bir sorum var!" diye bağırdı oğlan.

Azur'un yüzü karardı. Başını ağır aksak sallayışından genç adamı tanıdığı anlaşılıyordu. "Dinliyorum Troy" dedi buz gibi bir sesle.

"Profesör, ilk kitaplarınızdan birinde, sanırım *İkiliği Kırın*'da, ne ateistlerle ne teistlerle tartışmaya girmek istediğinizi yazmıştınız. Ama şimdi bakıyorum da tam da bunu yapıyorsunuz! Yoksa karşımda bir klon mu var? Ne değişti? O zaman mı yanılmıştınız, yoksa şimdi mi hata yapıyorsunuz?"

Soğuk bir özgüvenle baktı Azur oğlana. "Sözlerimi eleştireceksen evvela doğru alıntı yapmalısın. Ateistlerle ve teistlerle asla tartışmam demedim. Benim dediğim..." Tek kaşını kaldırdı hınzırca. "Kimsenin yanında var mı kitap? Ne demiştim bakayım."

Kahkahalar patladı. Moderatör hemen bir kitap uzattı. Azur aradığı sayfayı çabucak buldu. "İşte burada!" Usulca boğazını temizleyerek –hem de bunu teatral bir şekilde yaparak– okumaya başladı:

"Katı teistlerin de, katı ateistlerin de Kesinliğin Egemenliği'ni terk etmeye hazır olmadığını defalarca görmüşsünüzdür. Bu iki kesim arasındaki anlaşmazlık, tekerrürden ibarettir. Birbirlerine aynı lafları döne döne tekrar eder durur-

lar. Bu bir nakaratlar döngüsüdür. Tanrı'nın var olup olmadığı tartışması kadar gereksiz, anlamsız ve sığ pek az tartışma mevcuttur. Buna tartışma denemez aslında." Azur, kitabı kapatmadan önce boynunu uzatarak seyircileri taradı gözleriyle. Gerisini aklından okudu. "Entelektüel bir tartışmaya girmek âşık olmak gibidir. Öyle ki bittiğinde değişirsiniz, başka bir insan olursunuz. Karşınızdaki kişi de değişir tabii. Eğer fikrinizi gözden geçirmeye hazır değilseniz, kimseyle hiçbir konuda tartışmaya girmeyin. Sadece değişime açık insanlar gerçek anlamıyla münazara edebilir. Yoksa egolarımız zihnimizi kapatır. İllaki haklı olma arzusuyla konuşanlar asla diyalog kuramazlar. Geçmişte söylediğim buydu, şimdi de aynısını söylüyorum."

Yer yer alkışlar yükseldi dinleyicilerden. Moderatör atıldı: "Korkarım zamanımız bitmek üzere. Dinleyicilerden son bir soru alalım."

Yaşlı bir adam ayağa kalktı. "Saygıdeğer hocalarımıza Tanrı üzerine yazılmış en sevdikleri şiir hangisidir diye sorsam... İnanıp inanmamalarının bir önemi yok."

Dinleyiciler heyecanla kıpırdandılar oturdukları yerde.

"Benim en sevdiğim şiir, gününe göre değişir" dedi ateist profesör. Lord Byron'ın *Prometheus*'undan birkaç dize okudu.

"Şiir ezberleme konusunda hiç iyi değilimdir" dedi dindar profesör. O da T. S. Eliot'tan birkaç dize aktardı, hatırlayabildiğince.

Sıra ona geldiği halde bir süre sessiz kaldı Azur. "Benimki Acem diyarının kadim şairi Hafız'dan" dedi. O kadar alçak sesle konuşuyordu ki, pek çok dinleyici gibi, Peri de onu duyabilmek için öne eğildi.

Ben Tanrı'dan o kadar çok şey öğrendim ki
Artık kendimi ne Hıristiyan, ne Hindu, ne Müslüman,
ne Budist, ne Musevi addediyorum...

Hakikat bana o kadar çok açıldı ki
Artık kendimi ne erkek, ne kadın, ne melek,
Ne de hatta saf bir ruh sayıyorum...

Azur bu mısraları okurken gözlerini kaldırıp, seyircilerin üstünden ötelere baktı. O an Peri çok tuhaf bir hisse kapıldı. Sanki bu sözler, bu dizeler kendisi için sarf edilmişti. O kadar çok evhamı, endişesi, korkusu vardı ki ileride ne olacağına dair, bugünü yaşayamıyordu bile.

Moderatör belli etmemeye çalışarak saatine göz attı. "Konuşmacıların her birinden son bir cümle alacak kadar zamanımız kaldı. Baylar, görüşlerinizi birer cümleyle özetlemenizi istesek ne dersiniz?"

Ateist profesör şöyle dedi: "Ben bilinen bir alıntıyı tekrarlayarak bitirmek istiyorum: *Din, karanlıktan korkanlar için uydurulmuş bir peri masalıdır.*"

"O halde, ateizm de aydınlıktan korkanlar için uydurulmuş bir peri masalıdır" diye karşılık verdi dindar Katolik profesör, İrlanda aksanıyla r'leri hafifçe bastırarak.

Bütün başlar Azur'a döndü. "Ben peri masallarını severim" dedi haylaz bir ifadeyle. "Meslektaşlarımın her ikisi de yanılıyor. Biri inancı yok etmek istiyor, diğeri kuşkuyu. Anlayamadıkları şey şu ki, insanın insan olmak için hem inanca hem kuşkuya ihtiyacı var. Onlar mutlaklık arıyor; bense diyorum ki müteredditi olmak nimettir. Mutlaklık donuk zihinlerin eseridir. Arayışlar ve kafa karışıklıkları ise zekâ belirtisidir. Bir mutlaklıktan bir başka mutlaklığa, bir katılıktan bir başka katılığa savrulmak zorunda değiliz. Bir üçüncü yol daha var! İkilemlerin ötesinde bir başka diyar. Orada buluşabiliriz."

Azur'un söylediklerinin yeni bir tartışmayı ateşlemesinden endişelenen moderatör hemen atıldı: "Ve tam bu noktada, değerli konuklarımıza teşekkür ederek panelimizi bitirmek is-

tiyorum." Bu etkinliğin gerek İngiliz, gerek Oxford tartışma geleneklerine mükemmel bir örnek olarak samimi, sansürsüz geçtiğini ekledi. "Konuşmacılarımızı sıcak bir alkışla uğurlayalım."

Dinleyiciler uzun süre alkışladılar. Derken nihayet sesler dindi. Profesörlerle konuşmaya hevesli olanlar önlere doğru geçmeye çalışırken, diğer dinleyiciler de aralarında fısıldaşıyorlardı. Geri kalanlarsa çıkışa doğru yönelmişlerdi.

Peri sağda solda konuşulanlara kulak kabartarak güruhla birlikte ağır ağır ilerledi. Tam salondan çıkmadan önce arkasına dönerek sahneye bir bakış fırlattı. Daha yaşlıca iki profesör birkaç tanıdıkla sohbet etmekteydi, moderatör notlarını evrak çantasına tıkmakla meşguldü. Dördüncü koltuğun, yani Azur'unkinin önünde ise hayranlarından oluşan uzunca bir kuyruk vardı. Peri kalabalıktan göremese de biliyordu ki Şirin de aralarındaydı.

Tehlike ikazı

İstanbul-Oxford, 2001

İlk dönem, nasıl geçtiğini bile anlayamadan bitmişti. Yılbaşı tatili için eve dönen Peri, babasının sağlığının kötüleştiğini ve annesinin temizlik merakının saplantı düzeyine sıçradığını fark etmemiş gibi davrandı. Yılbaşı gecesi, baba kız televizyon karşısında oturdu, bir yandan kestane yiyip, bir yandan dansöz seyrettiler – Mensur'un geleneksel yeni yıl kutlama biçimi. Selma her zamanki gibi erkenden odasına çekildi – uyumak için değil, dua etmek için. Umut da, Hakan da evden ayrıldıklarından bir tek ikisi kalmışlardı, babakız; tıpkı eski günlerdeki gibi. Aralarındaki sessizliğin kendine özgü bir dili varmış gibi konuşmadan oturdular. Sadece ikisine has o eski alışkanlıkları özlemişlerdi – deniz kıyısında miskin yürüyüşleri, menemen yapmayı, penceredeki kaktüsün yanı başındaki portatif masada tavla oynamayı..

Bir hafta sonra Oxford'a döndü Peri. İstanbul'a art arda iki kez seyahat etmek bütün parasını bitirdiğinden, yarı-zamanlı bir iş bulmaya kararlıydı. Aklında bir şey daha vardı: Profesör Azur ile tanışmak!

aldı. Metal çerçeveli gözlüğü ve her daim zor bir denklemi kafasında çözmeye çalışıyormuş gibi dalgın bir hali olan Dr. Raymond kısa boylu, asık çehreli bir adamdı. Denetimindeki her öğrenciyi *entelektüel kaynaklarını en mükemmel şekilde kullanmasını sağlayacak programı* bulmaya teşvik ettiğini söylerdi. Öğrenciler ona bu yüzden Bay Teşvik lakabını takmışlardı.

Dr. Raymond Peri'ye ikinci yılında hangi dersleri alması gerektiği konusunda uzun uzun nasihat verdi. Çok da esneklik söz konusu değildi aslında. İzin verilen birkaç seçmeli dışında program neredeyse sabitti.

"Almak istediğim bir ders daha var. Herkes harika olduğunu söylüyor" dedi Peri. "Yani herkes değil de bir arkadaşım öyle diyor."

"Peki, hangi dersmiş bu?" diye sordu Dr. Raymond, gözlüğünü çıkarırken. Yıllar içinde öğrencilerin birbirlerini yanlış yönlendirdiğine defalarca tanık olmuştu. Birine "harika" gelen ders, bir diğerini perişan edebiliyordu. Zaten gençler ha bire fikir değiştirmekte mahirdi. En sevdikleri beş şarkı her hafta nasıl farklıysa, dersler hakkındaki fikirleri de öylesine oynaktı işte. Dönem başında göklere çıkardıkları bir dersi dönem sonunda yerin dibine batırabiliyorlardı. Okuldaki yirmi üç yıllık hocalığı sonunda öğrenci takımına fazla seçenek vermemenin daha doğru olduğuna kanaat getirmişti. Seçenek ve kafa karışıklığı yapışık ikizler gibiydi.

Danışmanının aklından geçen düşüncelerden habersiz, Peri devam etti: "Tanrı üzerine bir seminer. Profesörün adı Azur. Tanıyor musunuz?"

Dr. Raymond'ın gülümsemeye sabitlenmiş dudakları neredeyse algılanamayacak kadar küçük bir hareketle aşağı kıvrıldı. Rahatsızlığını ele veren tek şey, bir kaşının hafifçe seğirmesi oldu. "Tanıyorum tabii; tanımayan var mı ki?"

Peri bir an durakladı. İngilizler üstü kapalı konuşmakta ustaydı – bir sürü kültürel kod, çöz çözebilirsen. Türkler gibi öf-

keyi öfkeyle, kıskançlığı kıskançlıkla, hiddeti hiddetle ifade etmiyorlardı ki. Hayır, onların konuşmaları katman katmandı.

Bu arada Dr. Raymond, hassas bir konuyu irdelemenin en usturuplu yolunu arıyordu. Yeniden konuştuğunda her sözcüğü dikkatle seçti, tane tane söyledi. Tıpkı somurtkan bir çocuğa hayatın nahoş gerçeklerini izah eden bir baba gibi. "Bak Peri, bu seminerin senin için doğru tercih olacağından emin değilim."

"Ama seçmeli listesinde olduğu sürece ilgimi çeken herhangi bir dersi alabileceğimi söylemiştiniz; bu ders de listede."

"Hımm... Bana bu dersi niçin almak istediğini anlatabilir misin?"

"Dersin konusu önemli benim için... ailevi nedenlerle."

"Ailevi nedenler mi?"

"Evet, Tanrı tartışmalı bir konu evimizde. Ya da din demek daha doğru. Annem ve babam zıt görüşlere sahipler. Bense bu konuyu bilimsel ve akademik açıdan çalışmak istiyorum. Tarafsızca."

Dr. Raymond gırtlağını temizledi. "Dünyanın en büyük kitap koleksiyonuna sahip olmak gibi bir şansımız var burada; Tanrı hakkında dilediğin kadar okuyabilirsin."

"Ama bunu uzman bir profesör rehberliğinde yapmak daha iyi olmaz mı?"

Dr. Raymond bu soruyu yanıtlamak istemedi. "Burada söz konusu olan profesör... eee... Azur... son derece bilgili, donanımlı... ama öğretme teknikleri, alışılmışın biraz dışında. Yani öğrencileri ikiye bölen bir ders bu: Bazıları çok seviyor ama bazıları da aşırı mutsuz oluyor. Sonra bana gelip şikâyet ediyorlar."

Peri kıpırdamadan oturuyordu. Tuhaftır, danışmanının isteksizliği onun merakını daha da artırmıştı; artık iyice hevesliydi bu dersi alma konusunda.

"Unutma ki bu küçük bir sınıf. Azur az sayıda öğrenciyi ka-

bul eder; sonra da onlardan bütün seminer serisini iki dönem içinde bitirmelerini bekler. Çok çalışmak gerek."

"Çalışmaktan imtina etmem" dedi Peri.

Dr. Raymond iç geçirdi. "Peki, gidip Azur'la konuş, dersin yazılı tanımını göstermesini talep et." Usulca ekledi: "Tabii eğer bir ders tanımı varsa."

"Ne demek istiyorsunuz hocam?"

Dr. Raymond duraksadı, genelde güleç olan yüzünde bir huzursuzluk dolaştı. Derken, Oxford'da bunca yıl daha evvel hiç yapmadığı bir şeyi yaptı: İlk kez bir öğrencinin yanında bir meslektaşının arkasından olumsuz konuştu. "Bak, Profesör Azur biraz sıra dışı, tuhaf biri olarak bilinir. Kurallara uymaz. Öğrencileri zorlar. Onun gibi 'dâhilerin' sıradan insanların kural ve kaidelerine uyması gerekmediğini düşünür."

"Peki..." dedi Peri merakla, "doğru mu?"

"Ne doğru mu?"

"Gerçekten dâhi mi?"

Dr. Raymond alaycılığının yanlış anlaşıldığını fark etti. "İroni yapmak istedim."

"Şaka yani? Anlıyorum..."

"Acele etme, sakin ol" dedi Dr. Raymond. Gözlüğünü yeniden takarak konuşmanın bittiğini işaret etti. "Önce bir bak bakalım, ders tanımını nasıl bulacaksın. Tereddüt edersen gel yine konuş benimle, başka bir seçenek buluruz. Daha uygun bir ders."

Yalnızca duymak istediğini duyan Peri ayağa fırladı. "Teşekkür ederim hocam!"

Peri çıktıktan sonra danışmanı dudaklarını büzerek düşünceli düşünceli durdu. Çenesi gerilmiş, burun delikleri açılmış, parmakları çenesinin altında kenetlenmiş halde hareketsizce oturdu. Sonunda, elinden geleni yaptığına karar vererek omuzlarını silkti. Eğer o şapşal kız başından büyük işlere kalkışırsa bunun tek suçlusu kendisiydi.

Gençlik

İstanbul, 2016

"Anne ben artık gitmek istiyorum."

Deniz, Peri'nin arkasında belirmişti birden. Arkadaşı da yanındaydı. İki ergen sıkılmış görünüyorlardı. Büyüklerin dünyasına dahil olmaya can atmakla beraber, yan odadan konuşmalara kulak kabartmaktan bunalmışlardı.

"Selim bizi eve götürecek" dedi Deniz.

İzin istemiyor, yalnızca haber veriyordu anne babasına. Diğer kız da geliyordu, o da kendi ebeveynini haberdar etmişti. Planlarını yapmışlardı çoktan.

"Peki tatlım" dedi Peri. Yıllardır yanlarında çalışan şoförleri Selim'e güveni tamdı. "Siz ikiniz önden gidin o zaman; babanla ben de fazla gecikmeyiz."

Konuklar gülümseyip gözlerini devirdiler. Ergen çocukları olanlara tanıdık gelen konuşmalardı bunlar.

"*Ciao*, kızlar!" dedi reklamcı kadın, oturduğu köşeden.

"Hadi size dışarıya kadar eşlik edeyim kızlar" dedi Peri, sandalyesini geri iterek.

Adnan ayağa kalktı. "Sen otur hayatım. Ben yaparım."

Göz göze geldiklerinde Adnan'ın çehresine sevgi dolu bir ifade yayıldı. Polaroid konusundaki kızgınlığı geçmişti. Kapatmıştı meseleyi; bu konuda başarılıydı Adnan; Peri'nin aksine mazinin peşini bırakmayı bilirdi. Sorumluluk almayı severdi. Böyleydi mizacı. Serinkanlı, makul bir adamdı; sorun çözmeyi sever, çözemediğinde nasıl idare edeceğini bilirdi.

Peri'den ne kadar farklıydı. Peri için mazi sivrisinek ısırığı gibiydi; kaşıya kaşıya yara yapardı. Adnan ise tamir etmeye meyyaldi; kırık parçaları onarırdı – kırık insanları da. *Yoksa bana niye meyletsin* diye düşündü Peri, *bana karşı hissettiği çekim başka nasıl açıklanır?*

Kocasıyla kızı yanından geçerlerken Peri ayağa kalktı. Bazı konukların bunu yakışıksız bir hareket olarak göreceğini, hatta edebe aykırı bulacağını bildiği halde Adnan'ı dudaklarından öptü. "Teşekkür ederim tatlım." Bazen kocasına küçük, sıradan şeyler için teşekkür ederken aslında çok daha büyük şeyler için teşekkür ettiği hissine kapılıyordu Peri. Evet, kocasına minnettardı, onu karşısına çıkaran kadere de. Sayesinde skandaldan sonra kendini, bedenini ve ruhunu toparlamıştı. Ama "şükran" ile "aşk"ın aynı şey olmadığının pekâlâ farkındaydı. Teşekkür borçlu olsa da kocasına, âşık değildi işte.

"Beni dinle Farecik, iki tür erkek vardır: kırıp dökenler ve tamir edenler. Birinci gruptakilere sırılsıklam abayı yakar, âşık oluruz ama ikinci gruptakilerle evlenir, yuva kurarız." Ne tuhaftır ki hayat, Şirin'in teorisini haklı çıkarmıştı.

Gözlerinde şefkatle kızına döndü Peri. Tam ona sarılacakken kızının yüzünde *Anne, lütfen yapma, bu insanların önünde olmaz* mesajı gördü.

"Seni seviyorum" dedi Peri alçak sesle.

Deniz bir an duraksadı. "Ben de seni. Elin nasıl?"

Peri kenarlarında kurumuş kan olan bandajı çevirdi. "İyi. Yarına bir şeyi kalmaz."

"Sakın bir daha böyle şeyler yapma" diye fısıldadı Deniz, sanki o endişeli anne, Peri'yse haylaz kızıymış gibi. Sonra konuklara dönüp, "Herkese iyi geceler!" dedi neşeli bir şekilde. "Yeter artık sigara içmeyin. Hiç iyi örnek olmuyorsunuz!"

"İyi geceler" diye yanıtladı çeşitli seslerden oluşan bir koro.

"Ah, gençlik!" dedi işadamının karısı, çocukların arkasın-

dan. "Nasıl isterdim zamanı geri sarabilmeyi. Altmışlı yaşlar yeninin kırklı yaşlarıymış, falan filan... hepsi yalan. Gençlik gibisi yok."

"Ama hızlı yaşlanmak Doğu'ya özgü bir olay" dedi meşhur gazeteci. "Batılılara baksanıza. Kırış kırış, ak saçlılar hâlâ yurtdışına çıkıp turistik gezi yapıyorlar. Sürüler halinde Ayasofya'yı gezen ya da Efes'in taşlarında kuş gibi seken Amerikalı dedeleri görünce utanıyorum vallahi. Dünyayı gezen yetmişlik bir Ortadoğulu turist hiç görmedim."

"Kendi adına konuş" dedi işadamı. "Gencim ben." Karısına dönüp göz kırptı.

Ama işadamının karısı telefonunda mesaj yazmakla meşguldü. Başını kaldırdığında yüzü ışıldıyordu. "Müjde! Medyum on dakikaya burada. Şimdi haberleştik."

"Harika" dedi reklamcı kadın, arkasına yaslanıp Peri'ye gülümseyerek. "Soracağımız çok şey var. Çocuklar da gittiğine göre artık muzır konuşabiliriz. Bundan sonra sansür yok, sır saklamak yok! Her şey ortaya çıksın!"

Renkli yabancı

Oxford, 2001

Daha önce hiç çalışmamıştı Peri. İş aramak için bakınmaya nereden başlayacağını kestiremiyordu. Ama ders programının yoğunluğuna ve haftada sadece belli bir süre çalışmasına izin veren öğrenci vizesinin getirdiği kısıtlamalara rağmen kendine bir iş bulmakta kararlıydı. Bu yüzden kalkıp, her konuda –hatta bilmediği konularda bile– bir fikri olan hayat ve enerji dolu arkadaşının kapısını çaldı.

"İş deneyimlerini sıralayan bir özgeçmiş yazmalısın" şeklinde görüş bildirdi Şirin.

"Ama hiç deneyimim yok ki."

"Eh, uydur o zaman bir şeyler! İstanbul'daki bilmem ne pizzacısında garsonluk yapıp yapmadığını kim kontrol edecek?"

"Yalan söyle mi diyorsun yani?"

Şirin gözlerini devirdi. "Ah, kelimeler nelere kadir! Öyle söyleyince feci geliyor kulağa. Hayal gücünü kullan, tek söylediğim bu. Biyografine makyaj yap. Makyaja da karşı olduğunu söyleyecek değilsin herhalde!"

Kısacık bir an için iki kadın –biri boyalı, diğeri tamamen kozmetiksiz– birbirlerinin yüzlerine baktılar. Sessizliği Şirin bozdu. "Sana yardım etsem iyi olacak."

* * *

Ertesi sabah erken bir saatte, kapısının altından içeri atılmış bir zarf buldu Peri. Besbelli Şirin onun için bir CV hazırlamıştı bile. Ama ne CV! Okumasıyla arkadaşının odasına yönelmesi bir oldu; kapıyı açık bulunca içeri daldı. "Bu ne? Ben bunların hiçbirini yapmadım!"

Hâlâ yatakta, başı yastığın altında gömülü haldeki Şirin'den boğuk bir yanıt geldi: "Ahhh. Biliyordum, hiçbir iyilik cezasız kalmaz."

"Şey... yardımın için teşekkür ederim" dedi Peri. "Ama benim İstanbul'un en uçuk kaçık barında garsonluk yaptığımı yazmışsın – kundaklanana kadar! Bir de Osmanlı elyazmaları çalışmışım! Hadım ağaları ve saray soytarıları üzerine uzmanlaşmışım. Ha, bir tane daha: Yazları zengin bir ailenin akvaryumundaki ahtapota bakmışım!"

Bu sefer somon rengi ipek pijamaları içinde doğrulup oturdu Şirin; aynı renkteki göz bandını alnına kaldırdı. "O son kısımda biraz uçmuş olabilirim."

"Sadece o kısımda mı? Bu uydurmacanın iş bulmama nasıl bir faydası olacak?"

"Bak bunları yazmamın sebebi seni daha... 'renkli bir yabancı' haline getirmek. İnan bana, okumuş yazmış İngilizler çokkültürlülüğe bayılırlar. Çokkültürlülük ne demek peki? Çokrenklilik demek. Senin, benim gibi tiplerin azıcık eksantrik olmasını beklerler. Eğer yabancılar biraz heyecan –ve güzel yemekler– getirmeyeceklerse kim ister onları İngiltere'de?"

Peri sesini çıkarmadı.

"Söylesene, sence ortalama bir İngiliz senin ülken hakkında ne bilir? Onlara sorsan Türkiye'de herkes ya yunuslarla yüzüp kalamar yiyordur ya da çarşaf giyip İslami sloganlar atıyordur."

Kafası bir imge seliyle dolup taşan Peri gözlerini kırpıştırdı.

"Demek istediğim, ya cici bir imaj var kafalarında –güneş,

deniz, kumsal, Türk konukseverliği– ya da kasvetli bir imaj: köktendinciler, *Geceyarısı Ekspresi*. En eğitimliler bile klişelerden muaf değil." Şirin duvardaki lavaboda yüzünü yıkamak için ayağa kalktı. "İster beğen ister beğenme, benden duydukların acı gerçekler. Kültürel kalıpları alıp, onlarla eğleniyorum, fena mı? Her şeyle eğlendiğim gibi."

Böylece elinde uydurmaca özgeçmişi, yollara düştü Peri. Önce dükkân camlarına yapıştırılmış "Eleman Aranıyor" ilanları var mı diye bakındı. Yoktu. Cesaretini toplayarak bir pastaneye girip yetkili kişiyle konuştu. Kibarca reddedildi. Sonra anne babasıyla gittikleri *pub*'da denedi şansını. Sonuç aynıydı. Uğradığı üçüncü yer en sevdiği kitapçıydı. Sahipleri Peri'nin sorusu karşısında şaşırmış görünmediler. Öğrenciler her zaman gelip yarı-zamanlı iş var mı diye sorarmış meğer.

"Daha önce herhangi bir yerde çalıştın mı?" dedi adam.

Peri tereddüt etti. Onları kandırmaya içi elvermedi. "Korkarım hayır. Ama kitapları sevdiğimi biliyorsunuz."

Kadın gülümsedi. "Şanslı günündesin! Önümüzdeki birkaç hafta için bize yardımcı olabilecek birilerini arıyorduk. Sonrası için söz veremeyiz. Belki ara ara, işler çoğaldığında gene gelir çalışırsın. Ne dersin?"

"Mükemmel!" dedi Peri; kulaklarına inanamıyordu.

Kitapçıdan çıkarken bir kenarda, babasının en sevdiği şair olan Ömer Hayyam'ın *Rubailer*'ini gördü. Bu eski, güzel, resimli baskıyı almadan edemedi. Dışarıda yağmur atıştırmaya başlamıştı. İncecik, ılık damlalar moralini yükseltti. Gülümsedi; CV'sini kitabın arasına koyup saatine baktı. Bir sonraki derse bir saat vardı. İşte o zaman karar verdi gidip Profesör Azur'la tanışmaya ve şu meşhur Tanrı dersinin programını almaya.

Üçüncü bölüm

İskete

Oxford, 2001

Profesör Azur'u nerede bulacağını kestiremeyen Peri, onun izini İlahiyat Bölümü'nde sürebileceğini tahmin etti. Madem Tanrı üzerine bir ders veriyordu, orada olması gerekirdi herhalde. Böylece yola koyuldu.

Ortaçağ'dan kalma bu görkemli bina, Oxford'daki en eski yapılardan biriydi. Birleşik kemerleri, oymalı ahşap kapıları ve payandalarıyla, uzaktan bakıldığında bir mimarlık şaheserinden ziyade hülyalı bir ressamın fırçasından çıkmış zarif bir suluboya tabloyu andırıyordu. Sanki o kadim taşlar yüzyıllarca süren rehavetten sıkılmıştı da, sıra dışı bir şeyler olmasını diliyordu. Bir beklenti asılıydı havada. Adeta.

Peri içeri girdi usulca. On beşinci yüzyıldan kalma tonozlu tavan göz kamaştırıcıydı. Dikey pencerelerin aydınlattığı uzun koridorda, yerde bağdaş kurmuş, okuduğu kitaba dalmış bir öğrenci dışında kimsecikler yoktu. Peri'nin ayak seslerini duyunca başını kaldırıp baktı bu oğlan. Yüz hatları pencereden vuran eğimli ışıkta bir an silinir gibi olduysa da hızla netleşti – kepçe kulaklar, kızılımsı saçlar, çilli yanaklar. Troy'du. "Tanrı Tartışması"nın kapısında Peri'yi durduran, sonra da içeri girip, Azur'a laf sokmaya kalkan görevli öğrenci.

"Hey, merhaba" dedi Peri ihtiyatla.

"Aa, n'aber?" Oğlan, Peri'yi hemen tanımıştı.

"Geçen gün müzedeydin. Orada mı çalışıyorsun?" diye sordu Peri.

"Yok ya, o gün gönüllüydüm. Ben de sefil bir öğrenciyim, senin gibi."

Peri, tartışma salonuna biletsiz sızdığı için paylanmaktan korktu ama oğlan ya o gün bir şey fark etmemişti ya da şimdi konuyu açmak istemedi. Onun yerine, Peri'ye nereli olduğunu, ne okuduğunu sordu. Dostane, hatta cana yakın davranıyordu. Ordan burdan konuşup, biraz sohbet ettiler.

"Profesör Azur'u arıyorum" dedi Peri az sonra, muhabbet durakladığında. "Odası nerede biliyor musun?"

Troy'un yüzü bir an ifadesizleşti. Tekrar konuştuğunda, sesi sönmüş bir balon gibi boştu. "Buralarda bulamazsın. Hem niye arıyorsun ki o herifi?"

Sorgulanmayı beklemeyen Peri kem küm etti. "Şeyy... fikirleri ilgimi çekti de."

"Aman sakın bana, Tanrı dersini almayı düşündüğünü söyleme."

"Niye ki?" diye sordu Peri. "Nesi var?"

"Nesi yok ki?" dedi Troy. "O adam hoca kılığına girmiş bir kurt!"

"Pek sevmiyorsun, ha?"

"Azur beni seminerinden attı. Utanmaz. Dava açtım. Mahkemeye kadar yolu var."

"Vay canına!" dedi Peri. Öğrencilerin hocalarından resmen şikâyetçi olabileceklerini bilmiyordu. "Şey... Dersten atılmana üzüldüm."

Troy kaşlarını çattı. "Herkes o herife hayran ama ben değilim. Bana sorarsan Azur şeytanın ta kendisi. Mefisto! Biliyor musun kim Mefisto?"

"Tabii ki, *Faust*'tan."

Nedense bir Türk kızının Goethe okumuş olmasına hem şaşırmış hem sevinmişti Troy. "Bak, sen iyi birine benziyorsun ama yabancısın; bu herifin ne deli kaçık olduğunu anlamazsın. Beni dinle. Azur'dan uzak dur!"

"Uyarın için sağ ol" dedi Peri. Aralarında limoni bir hava esti. "Ama kendi kararımı kendim veririm."

Omuzlarını silkti Troy. "Tamam, tercih senin. Odası kendi okulunda. Merton Sokağı. Öndeki avlulu bina, soldan üçüncü kapı. Zaten girişte bir isim listesi göreceksin."

Peri tekrar teşekkür etti. Oğlanın, "şeytan" diye nitelendirdiği birinden bahsedişindeki heyecan gözünden kaçmamıştı. Bu Troy sanki hem hayran hem düşmandı Azur'a. Bazı insanlar herkesin beğendiği kişileri otomatik olarak küçümsemeye koşullandırırlar kendilerini. İllaki farklı olmak isterler. Farklı görünmek! Bazı insanlar da takıntılı nefretlerden beslenirler. Bu yüzden işte, gıcık oldukları tipleri içten içe önemser, yüceltir, hatta aslında severler. Sevgiye ve hayranlığa bulaşmış nefret kadar tuhaf duygu yoktur bu âlemde.

* * *

Profesör Azur'un odası arnavutkaldırımlı yılankavi bir sokaktaydı. Peri bal rengi Gotik bir kemerin altından geçti. Binayı kolayca buldu. Dış duvarın her iki yanına tebeşirle kürek yarışlarının sonuçları yazılmıştı. Bir panoda hocaların isimleri okunuyordu: Prof. T. J. Patterson, Prof. G. L. Spencer, Prof. M. Litzinger... ve derken, Profesör A. Z. Azur. Zemini taş kaplı, karanlık, dar koridor boyunca ilerledi. Orada, sağda, üst sövesi yılların ağırlığıyla eğrilmiş bir kapı vardı; hafifçe aralıktı ve üzerine raptiyeyle bir kâğıt tutturulmuştu.

Profesör A. Z. Azur

Görüşme saatleri: Salı 10.00-12.00 / Cuma 14.00-16.00

Teori: Bir sorunuz/sorununuz varsa, benimle görüşme saatlerinde konuşabilirsiniz. Karşı-teori: Sorunuz/sorununuz acil/mühimse, başka günler/saatlerde odama uğramanıza mâni olamam ama sizi göreceğime söz de veremem.

Dikkat! Durumunuza teori mi yoksa karşı-teori mi daha uygun, iyi düşünün!

Günlerden ne salı ne cuma olduğu için, başka bir zaman gelmesi daha doğruydu. Öte yandan, nottaki muğlaklıktan cesaret almıştı. Kapıyı tıklattı. İçeride hüküm süren mutlak sessizlikten, yanıt verecek kimse olmadığını tahmin etmişti. Bir kez daha vurdu emin olmak için. Odanın derinliklerinden, bir âdemoğlundan ya da havvakızından çıkamayacak kadar nazenin bir ses geldi. Peri, vücudu yay gibi gergin, dikkatle kulak verdi. Bir kez daha mutlak sessizliğe gömülmüştü etraf.

Bir merak dalgası sardı içini, hani şu ulaşamadığımız şeylere karşı duyduğumuz keşfetme arzusu. İçeriye şöyle bir bakıp geldiği gibi usulca ayrılmaya karar verdi. Kapıyı hafifçecik itti.

Gördüğü manzara karşısında donakaldı. Enfes bir bahçeye bakan, yüksek giyotin pencereden içeri dökülen safran rengi ışık altında, kitaplardan, elyazmalarından ve gravürlerden oluşan kuleler vardı her tarafta. Duvarlar, yerden tavana kadar tıka basa kitaplıklarla kaplıydı. Tıpkı İstanbul mahallelerindeki çamaşır ipleri gibi karşılıklı raflar arasına gerilmiş, odanın ortasından bir sağa bir sola, çaprazlama geçen iplere mandallarla notlar, haritalar asılmıştı. Kapının tam karşısında, kiraz ağacından, aslan ayaklı, antika bir çalışma masası vardı; onun da her santimetrekaresi kitaplarla kaplıydı. Sayfaların arasından gözüken kırmızı kâğıt parçaları, adeta dil çıkarıyordu. Koltuk, kanepe, sehpa, hatta yerdeki el dokuması halının üstüne cilt cilt kitaplar yığılmıştı. Peri hiç bu kadar çok yazılı eseri böyle sıkışık halde bir arada görmemişti. Eğer dünyada kitaba ve kelama adanmış bir tapınak varsa herhalde burası olmalıydı.

Ama Peri'nin olduğu yerde kalakalmasına neden olan şey ne kitapların çokluğu ne de odanın karışıklığıydı. İçeride hapis kalmış bir kuş vardı! Sarı-yeşil tüyleri ve çatal kuyruğuyla bir iskete. Yarı açık pencereden içeri dalmış olmalıydı zavallı. Daha az evvel kaybettiği özgürlüğü yana yakıla arıyor, telaşla kanat çırpıyordu. Peri birkaç müteredditadım atıp, soluğu-

nu tuttu. Avuçlarını çukurlaştırıp uzatarak, olabilecek en yumuşak şekilde yakalamaya çalıştı bu nazik yaratığı. Ama onun varlığından dehşete düşen kuş delirmiş gibiydi. Panik içinde daireler çizerek bir köşeden diğerine fırlıyor, zaman zaman açık pencereye yaklaşsa da çıkış yolunu bir türlü bulamıyordu.

Peri, Hayyam'ın *Rubailer*'ini bir kitap yığınının üstüne bırakıp, eski, ağır pencereyi biraz daha açmaya çalıştı. Ama yukarıda bir vida sıkışmış olmalıydı, bir türlü kıpırdamıyordu. Bütün gücüyle oynatmaya çalıştı. Gürültüden ödü kopan kuş, Peri'nin yanından hızla uçarak kendini cama fırlattı – uçsuz bucaksız gökyüzü öyle yakın ama aynı zamanda nasıl da uzaktı. Çarpmanın etkisiyle titreyerek, sersemlemiş halde bir rafın üstüne kondu. Peri şefkatle baktı bu narin canlıya; onun bu yabancı ortamda yaşadığı korku ve dehşeti o kadar iyi anlıyordu ki.

Acilen bir şeyler yapmalıydı. Etrafa bakındı. Gözleriyle sağı solu tararken, esrarengiz bir rayiha yakaladı. Bambu bir kâse içindeki greyfurtların tatlımsı ekşimtırak kokusu kitapların kokusuna karışıyordu. Onun da ötesinde bir esans daha vardı. Bronz bir kap içinde yanan, üzerinde bir parmak kül oluşmuş bir tütsü çubuğu.

Nihayet metal bir mektup açacağı buldu. Sivri ucuyla pencereyi tutan kancaları gevşetti. Çerçeveyi kurtarıp, pencereyi yarıya kadar açmayı başardı. Şimdi bütün yapması gereken, kuşu bu tarafa yöneltmek, özgürlüğüne kavuşturmaktı. Kazağını çıkararak havada sallamaya başladı.

"Yeni moda bir dans mı bu?" diye sordu bir ses aniden.

Boş bulunan Peri havaya sıçradı. Arkasına döndüğünde, girişte durmuş, kolunu kapıya dayamış halde Profesör Azur'u gördü. Dudakları eğlendiğini belli eden bir tebessümle kıvrılmış, onu seyrediyordu adam. Yakından bakınca kumral saçlarında, sırma iplikler gibi altın tonlar olduğu fark ediliyordu. Bugün gözlük takmamıştı. Ve mavi-yeşil gözleri o kadar parlaktı ki...

"Özür dilerim" dedi hemen Peri; bunu söylerken adama doğru bir adım atmış, derhal geri çekilmişti. "Böyle izin almadan içeri dalmak istemezdim."

"O zaman niye yaptın?" diye sordu Azur; sahiden merak etmiş gibiydi.

"Şeyy, bir kuş gördüm."

"Ne kuşu?"

Peri sağına soluna baktı telaşla. Kuş falan yoktu etrafta! İskete sırra kadem basmıştı. "Eee, şey... biz konuşurken pencereden çıkıp gitmiş olmalı."

Bir an hiçbir şey söylemedi Azur. Sanki bir zamanlar okuduğu ve şimdi hatırladığı bir kitaba bakar gibi süzdü Peri'yi. "Amberdi bu arada" dedi.

"Efendim?"

"Az evvel baktığın tütsüden bahsediyorum. Perşembeleri amber yakarım. Haftanın her günü farklı bir tütsü. Amber sever misin?"

Bu konuda zerre kadar düşünmüşlüğü olmayan Peri kibarca başını salladı.

"Eski Roma'da kadınlar üstlerinde amber taşırdı. Kimi tarihçiler, güzel kokusu için diyorlar; kimileri de diyor ki cadılardan, ifritlerden korunmak için."

Peri'nin gözleri büyüdü. Troy'un uyarıları geldi aklına. Ne tuhaf adamdı bu Azur.

"Yoksa korkar mısın?" diye sordu profesör, kızın rahatsızlığını hissederek.

"Amberden mi?"

"Cadılardan!"

"Tabii ki hayır" dedi Peri çabucak. Azur onu tütsüyü incelerken gördüyse, kuşu da görecek kadar uzun zamandır burada olmalıydı; içinden bir ses böyle söylüyordu Peri'ye. "Gerçekten çok özür dilerim odanıza müsaade almadan girdiğim için."

Azur saatine baktı. "Üç dakikada iki, demek ki dakika başına ortalaman 0,6."

"Pardon?"

"Ne sıklıkta özür dilediğini hesaplıyorum."

Peri'nin yanakları kızardı. Gerçekten de oldum olası çok özür dilerdi – randevusuna azıcık geç kalsa, yolda yürürken birine gayriihtiyari yaklaşsa, kaldırımda önündeki yayayı sollasa, süpermarkette alışveriş arabası bir başkasınınkine değecek gibi olsa... Hep özür diliyordu; sıkça, kolayca, bolca. Kimse ondan özür dilemese de karşılığında.

"Bak sana bir hipotez" dedi Azur, gözlerinin önüne düşen saçlarını arkaya savurarak. "Gereksiz yere özür dileyen insanlar gereksiz yere teşekkür etmeye de meyyal olur."

Peri yutkundu. "Bence fazla özür dileyen tipler hayatla baş etmeye çalışan kaygılı, endişeli tiplerdir sadece. Kimseye zarar vermezler, kendilerinden başka. Diğer insanlara ayak uydurmak için ellerinden geleni yaparlar, ama aradaki farkın kapanmayacağını da bilirler."

"Nasıl bir farkmış bu?" diye sordu Azur.

"Sanki aslında buraya ait değilmişim gibi" dedi Peri ve anında pişman oldu bunu söylediğine. Ne demeye anlatıyordu bunları bir yabancıya, üstelik bir hocaya?

Azur, Peri'nin yanından geçerek masa başına oturdu, bir kâğıda bir şeyler karaladı, sonra da tutup çamaşır ipine mandalladı. "Demek diğer öğrencilerden farklı olduğunu düşünüyor, onların seni dışlamasından endişeleniyorsun?"

"Öyle bir şey demedim" diye itiraz etti Peri.

Duymazdan geldi Azur. "Söyle bakalım, Oxford'a uygun olmadığını, burada kotaramayıp çuvallayacağını sana düşündürten nedir?"

Bu sefer kulaklarına kadar kızardı Peri. "Öyle bir şey de demedim!" Vücudundaki her kas gerilmiş, kaskatı olmuştu. Bakışlarını Acem halısına indirdi. Çocukluğunda bahçede yı-

kadıkları kilimleri anımsadı. Derken itiraf etti. "Burada insanlar zeki, eğitimli. Ben çok farklı bir ortamdan geliyorum. Ayak uyduramazsam..."

"Ya ne olur?" diye sordu Azur.

Babamı düş kırıklığına uğratırım. Cebindeki son kuruşa, yüreğindeki son takate kadar bana inanan, beni destekleyen tek insanı... Söylemedi tabii bunları. Yuttu lafları. Sustu.

"Sence sen zeki değil misin?" dedi Azur.

"Öyleyim ama çok çalışmam gerek. Diğer öğrenciler kolayca uyum sağladı üniversite hayatına. Oysa benim için, yani benim gibiler için mesele daha karışık" dedi Peri; buraya ne için geldiğini ancak hatırlamıştı. "Aslında ben Tanrı semineriniz hakkında detay almak için gelmiştim. Dr. Raymond doğrudan size sormamı söyledi de."

"Dr. Raymond demek? Uy!"

Profesörün tarzından, Peri'nin akademik danışmanını tutmadığı belliydi. Ama Azur konuyu deşmedi. Onun yerine masanın üzerindeki bir notu buruşturup top yaptı, usta bir hareketle çöp kutusuna attı. Basket! "Gelecek dönem için düşünüyorsun herhalde" dedi. "Ne yazık ki ders dolu; bir de yedek listesi var."

Bunu beklemiyordu Peri. Ulaşamayacağını duyunca daha da can atar olmuştu Azur'un dersini almaya.

"Gerçi..." diye mırıldandı Azur, kızın yüzündeki hüsranı görünce. "Bir öğrenci dersi bırakacak. Yani bir yer açılabilir."

Peri'nin çehresi aydınlandı. Ama bu öğrencinin Troy olduğunu tahmin edince bir huzursuzluk gölgesi düştü hevesinin üstüne.

"Bir oğlan vardı..."

"Evet... asabi bir oğlan" dedi Azur. "Öfkeli, dediğim-dedik, kibir-küpü tiplerle Tanrı konuşulmaz. Tanrı'yı ancak müteredditt, mütekâmil, mütefennin, mütevazı ve mürtefi insanlarla konuşabilirsin."

Bu kadar çok eski kelimeyi bir arada işitince afallayan Peri sustu kaldı. Çalışma masasının arkasından başını kaldırdı Azur. "Şimdi söyle bakalım *sen* bu semineri neden almak istiyorsun?"

"Çünkü benim ailemde inanç, din, Tanrı filan, yani bu konular hep tartışma çıkarırdı. Herkes çok duygusal, tepkisel. Annem ile babam o kadar zıt fikirlere sahip ki..."

"Annenle baban burada değiller ama. Ben *sana* soruyorum."

Peri şaşırdı. Ne demeliydi şimdi? "Şey... benim kafam biraz karışık. Genelde inançlı insanlar meraksız oluyor. Sorgulayan insanlar da inançsız oluyor."

"Kafa karışıklığı nimettir" dedi Azur. "Meraksa kutsaldır. Merak etmeyen insan gelişemez. Gelişemeyen insan yerinde sayar."

Dışarıda bir kuş öttü. "Belki de esaretten kurtardığım isketedir" diye düşündü Peri. Ne kadar tehlike dolu olsa da özgürlük her zaman güzeldi. Dikkati dağıldığı için o esnada profesörün uzanıp, Ömer Hayyam kitabını aldığını fark etmedi.

"Oo! Bakalım ne varmış burada? *Rubailer*'in eski bir baskısı, ha?" dedi Azur. Daha Peri herhangi bir tepki veremeden, kitabı açmıştı bile. Pat diye içinden bir sayfa düştü. Şirin'in Peri için hazırladığı uydurmaca özgeçmiş!

"Ay, o yalnızca..." diye atıldı ama arkasını getiremedi Peri.

Profesör Azur kâğıdı yerden aldı. Başladı okumaya. "Bak sen! Demek ahtapot bakıcılığı yaptın ha?"

Peri donup kaldı.

"Esrarengiz yaratıktır ahtapot, aşırı zekidir" dedi Azur. "Sadece beyninde değil tüm vücudunda nöronlar var. Gerçi sen zaten biliyorsundur bunu."

Kabul etmekten başka seçeneği olmayan Peri başıyla onayladı.

"Uzun zaman herkes zannetti ki bir beyin ne kadar büyükse onu taşıyan varlık da o kadar akıllıdır. Ne kadar cinsiyetçi

bir yaklaşım! Erkeklerde kadınlardan daha fazla beyin dokusu var, malum. Sandılar ki erkekler daha zeki. Halbuki işte şu muhteşem ahtapot ortaya çıkıp bütün o köhne teorileri altüst etti. Altı koluyla – sekiz değil bu arada; bacakları da sayıyorlar yanlışlıkla. Mesele büyük, hantal bir beyne sahip olmak değil. Mesele karmaşık bir nöronlar ağına sahip olmak."

Peri şöyle bir irkildi. Yoksa bu sözlerde kendisine üstü kapalı bir mesaj mı gizliydi? "Karmaşadan korkma" diyen bir mesaj. Her halükârda Azur'u dinlemenin hoşuna gittiğini fark etti.

"Yaşı ilerledikçe zekâsı da arttığı için, eğer ömrü daha uzun olsaydı dünyanın en zeki yaratığı olurdu muhtemelen ahtapot. Halbuki büyük filozof Aristoteles'e göre ahtapotlar salaktır. Peki bu bize Aristoteles'e dair ne anlatıyor?"

Peri tuhaf bir hisse kapıldı. Sanki bu konuşma artık ahtapotlar ve filozoflar hakkında değil, kendisi ve profesör hakkındaydı. Bir yorum yapma gereği duydu. "Demek ki Aristoteles yeterince dikkat etmemiş, ahtapotun derinliğini görememiş."

Azur gülümsedi. "Haklısın... Peri" dedi, özgeçmişte yazan isme göz atarak. "Tıpkı Aristoteles'in ahtapotu gibi, Tanrı da keşfedilmeyi bekleyen bir muamma."

"İyi ama orada 'inanç' devreye giriyor" dedi Peri. "Ahtapota *inanmamız* gerekmiyor, var olduğunu biliyoruz. Oysa Tanrı söz konusu olunca, var mı, yok mu, bunda bile fikir birliği yapamıyoruz daha."

Azur kaşlarını kaldırdı. "Benim dersimin inançla, dinle alakası yok. Biz bilgiyi arıyoruz. Öğrencilerim arasında her dinden insan olduğu gibi dinsizler de var. Kimseye ayrımcılık yapmam! Yeter ki bilgisiz, cahil olmayalım."

"Peki dersinizi kimler alabilir?"

"Önyargılardan arınmış olanlar. Zihni, yüreği kâinatın cümle seslerine ve renklerine açık olanlar. Soruları cevaplara yeğleyenler. Seyyahlar. Göçebe ruhlar. Hep yolda, arayış

halinde olanlar. Bir türlü bir yere varamayan, bir limana demir atamayanlar. Kibirden nasibini almamışlar." Peri'ye söylediklerini hazmetme imkânı tanımak istercesine bir an durdu Azur. "Benim seminerim meraklı zihinlerin buluştuğu bir penah. Hepimiz farklı çevrelerden geliyoruz ama ortak bir noktamız var. Eleştirel düşünebilmek. Genel geçer kalıplara itibar etmemek. Okumayı, düşünmeyi, felsefeyi, araştırmayı sevmek. Senin inançlı olup olmaman beni zerre kadar ilgilendirmiyor. Benim seminerimde yegâne günah tembelliktir."

Peri, ihtiyatla sordu: "Peki ya ders planı?.."

"Ah, ders planı!" diye gürledi Azur. "Akademik ortam doğaçlamadan nefret eder. Öğrenci milletine bir ay, hatta bir sene evvelden ne okuyacaklarını söylemek gerek, yoksa paniklerler! Ne saçma!"

Bunları söylerken bir çekmeceyi açıp içinden bir ders planı çıkardı. Bunu *Rubailer*'in arasına koydu, Peri'ye uzattı. "Buyur al, çok lazımsa" dedi. CV'yi kendine sakladı.

"Teşekkür ederim" diye mırıldandı Peri; ama elindeki dokümanın, tıpkı Şirin'in onun için hazırladığı özgeçmiş gibi gerçeklikten uzak olduğuna dair bir şüphe vardı içinde.

"Ha bir de şunu söyleyeyim gitmeden" dedi Azur. "Sadece kafası karışık ve meraklı değil, kendine hayatı zorlaştıran birine benziyorsun. Bunlar seni mutlu etmeyebilir ama Tanrı felsefesine dalmak isteyenler için aslında iyi özellikler."

Peri bunun derse kabul edildiği anlamına geldiğinden emin olmasa da müteşekkir bir ifadeyle başını salladı, kapıyı yavaşça kapatarak ayrıldı. Avluyu geçerken geri dönüp binaya baktı; isketeyi tuzağa düşüren pencereyi tespit etmeye çalıştı. Nice sonra camlardan birinin ardından belli belirsiz bir gölge geçti. Kayarcasına. Akarcasına. Profesör Azur'un siluetini seçti. Ama kim bilir belki de sadece hayal etmişti.

DERS PLANI

Tanrı'nın zihnine/ zihnimizdeki Tanrı'ya giriş

Perşembe günleri 14.00-16.30

DERSİN TANIMI

Haftalık seminerlerden oluşan bu derste, dünyanın her köşesinde sayısız insan için temel önem arz eden ama ne yazık ki ortak bir dil ve ortak bir anlayış geliştirilemeyen bazı sorular üzerinde duracağız. Amacımız, yeni, tarafsız, bilimsel bir tartışma üslubu yakalamak; bunun için gereken entelektüel kavramlarla zihnimizi donatmak; her türlü bağnazlıktan, katılıktan arınmış, özgür bir tartışma ortamı kurmak. Ders kapsamında öğrencilerin bol bol okumaları, araştırma yapmaları ve en önemlisi, kendi fikirlerine yakın olmayan yazar ve filozofların da görüşlerine kafa yormaları beklenir.

Bu ders herhangi bir dini öne çıkarmaz, hiçbir inancı kayırmaz, kimsenin propagandasını yapmaz. Müslüman, Hıristiyan, Yahudi, Hindu, Zerdüşt, Budist, Taoist, Tibet Budisti, Mormon, Bahai, agnostik, ateist, mistik, hatta kendi kişisel akımınızı başlatmak üzere olabilirsiniz. Bu derste eşit söz hakkınız var. Seminer odasında daire şeklinde otururuz ki herkes merkeze eşit uzaklıkta olsun.

DERSİN HEDEFLERİ

1. Tanrı felsefesiyle ilgili konularda empati, bilgi, idrak ve bilgeliği, yani *sophos*'u öne çıkarmak;

2. Öğrencilerin kendilerine benzemeyen, kendileri gibi düşünmeyen öğrencilerle iletişim kurabilmesini sağlamak;

3. Yalnızca felsefe ya da ilahiyat alanlarında değil; psikoloji, sosyoloji, siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler için de büyük anlamı olan bir konu üstüne eleştirel ve bilimsel düşünmeyi teşvik etmek;

4. Evrensel, kucaklayıcı bir dil yakalamanın yollarını aramak;

5. Basmakalıp tekrarlardan, cehaletten, fanatizmden, tahammülsüzlükten de, "Aman başkalarını gücendirmeyeyim" korkusundan da uzak durmak;

6. Kısacası, okumak, düşünmek, öğrenmek, kendimizi geliştirmek...

DERS MATERYALİ

Her öğrencinin kişisel okuma listesi kararlılığına, çalışkanlığına ve akademik performansına göre belirlenecektir. Fikirlerinizle, inançlarınızla çelişen materyalleri okuyup üzerinde yorum yapmaya hazır olun (örneğin ateist öğrencilere mütedeyyin yazarların kitapları verilebilir; teist öğrencilereyse ateist düşünürlerin eserleri vs.). Sadece sizin gibi düşünen / konuşan insanları okuyorsanız, okumuyorsunuz demektir.

DEĞERLENDİRME

Konuş! Sınıftaki tartışmalara katılın.
Getir! Yazılı ödevleri aksatmayın.
Otur! Final sınavını kaçırmayın.
Gel! Ne olursa olsun derse devam edin.

BU SEMİNERDEN NE BEKLEMELİ

Konumuz Tanrı olduğu için, başı olmadığı gibi, muhtemelen bir sonucu da olmayan ucu açık bir ders bu. Bu deneyimden ne

kadar öğreneceği ve buradan nerelere gideceği tamamen öğrenciye kalmış.

1. Turnalar: Orta yüksekliklerde uçmaktan tatmin olmayan, hocaları da dahil herkesten daha yukarıya çıkmaya çalışanlar. Ek okumalar talep eder, soruları sorgular, zorluklardan yılmaz, dağ geçitlerinin üstünden uçar giderler.

2. Baykuşlar: Turnalar kadar hırslı olmasalar da baykuşlar büyük düşünürlerdir. Yüzlerce sayfayı yalayıp yutmak yerine, ellerindeki materyale odaklanıp iyice derinleşmeyi tercih ederler. Dersten kuşku duyar, okumalardan kuşku duyar, hocadan kuşku duyar, hatta kendilerinden bile kuşku duyarlar. Seminere katkıları derin ve benzersiz olacaktır.

3. Akkarınlı Ebabiller: Belki turnalar kadar azimli ya da baykuşlar kadar derin ve ciddi değillerdir ama ak karınlı ebabiller en uzağa uçarlar. Ders, hatta okul bittikten sonra daha uzun süre bu konuda okumaya, düşünmeye devam ederler.

4. Kızılgerdanlar: Minimumla yetinen, entelektüel zenginlikten ziyade ders sonunda alacakları notla ilgilenen, yüzeysel düşünmenin ötesine geçmeyen ve geçmek istemeyen ürkek, isteksiz kızılgerdanlar muhtemelen bu seminerden en az faydalanacak olanlar. Yine de iyi not alabilirler tabii.

SINIF İÇİ DAVRANIŞ KURALLARI

Bu ders, araştırmayla desteklenip, açık görüşlülükle sunulan bütün fikirlere açıktır. Diğer derslerin aksine, sınıfta bir şeyler yemek sorun teşkil etmez. Hatta, yiyecek (dozunda olsun; abartmayın) ve içecek (alkolsüz olsun; beyinleriniz ayık olmalı) getirmenizi bilhassa teşvik ediyorum, çünkü hem moral verir, hem de insan "ekmeğini, suyunu" paylaştığı birine kolay kolay düşmanlık hissedemez. Yiyeceğinizi sınıf arkadaşlarınızla, özellikle karşıt görüşlü olanlarla paylaşın! Deneyin.

Hiçbir öğrencinin dersimde zorbalık etmesine, nefret dili kul-

lanmasına izin vermem. Başka öğrencilere (ve tabii ki hocaya) karşı kaba, art niyetli hareketler hoş görülmez. Alınganlığa da yer yok. Bu dersi almakla, ifade özgürlüğünü, kişisel hassasiyetlerinizin üstünde tutacağınıza dair bir akit yapmış oluyorsunuz. Eğer katılmadığınız fikirler duymaya tahammülünüz yoksa, özgür bir tartışma yapamayız. Gücendiğinizi hissettiğinizde –ki bu gayet insani bir his– bilge bir şairin öğüdünü anımsayın: "Her zahmete kızar kinlenirsen, cilalanmadan nasıl parlayacak aynan?"[1]

Şayet Tanrı'yla ilgili her şeyi zaten bildiğinizi, hatmettiğinizi düşünüyorsanız, farklı fikirlerle ilgilenmiyorsanız, lütfen bu dersten uzak durun. Zaman –benimki ve sizinki– kıymetlidir. Bu seminer, arayanlar için. "Her sabah yeniden öğrenci olmaya razı olanlar"[2] için. Eğer bütün bunlar size sıkıcı ve lüzumsuz geliyorsa şunu hatırlayın: "İnsanın gerçekleştirebileceği en yüksek eylem, anlamak amacıyla öğrenmektir, çünkü anlamak demek özgürleşmek demektir."[3]

Pazarlama stratejisi

İstanbul, 2016

Kolalı siyah üniformaları, tertemiz beyaz önlükleri ve birbirinin aynı ifadeleriyle iki hizmetçi, içlerinde *truffle*, çikolata topları bulunan kristal tabaklarla çıkageldiler.

"Millet, muhakkak deneyin! Bunlar benim bebeklerim" dedi işadamının karısı.

Gazetelerde yazılıp çizilmişti. İşadamı iflas eden bir çikolata fabrikasını satın almıştı. Evlilik yıldönümü armağanı olarak karısını üretim ve pazarlamanın başına getirmişti. Kadın fabrikanın adını daha fiyakalı olsun diye "atölye"ye çevirmiş, markayı da "*Les Bonbons du Harem*" olarak değiştirmişti. Şimdiyse heyecanla seslendi etrafa: "Bunlardan bir tane tadan, parmaklarını yer valla."

Konuklar, dantelli kâğıt altlıkların üstüne özenle dizilmiş çikolata toplarını merakla incelediler.

"Dünya şehirlerinin isimlerini verdik" dedi ev sahibesi. "Şunun içinde ahududu likörü var, adı Amsterdam. Bu badem ezmeli, Madrid. Berlin, biralı-zencefilli. Londra, yıllanmış viskili. Görüyorsunuz, hiçbir masraftan kaçınmıyoruz."

"Doğru söze ne denir! On sekiz yıllık *single malt* diye tutturdu! Batıracak beni."

Konuklar gülüştüler.

Kocası da olsa, lafına karışılmasından hoşlanmayan ev sahibesi devam etti: "Ben artık işadamının karısı değilim, kendi ayakları üstünde duran bir işkadınıyım. Bana böyle seslenin!"

Konuklar alkışladılar.

Cesaret bulan işkadını devam etti: "Venedik, vişne likörlü. Milano'yu Amaretto'yla yaptık. Zürich, konyak ve çarkıfelek meyvesi. Ve Paris, o la la, şampanya!"

"Pazarlama stratejini de anlatsana hanım" dedi işadamı.

"İki ayrı şekilde kutulama yapıyoruz. Biri alkollü, biri Yeşilaycılar için. Avrupa'ya, Rusya'ya alkollü çikolata ihraç ediyoruz, Ortadoğu'ya alkolsüzleri. Zekice, değil mi?"

"Şu 'helal' çikolataların da adları var mı?" diye sordu meşhur gazeteci.

"Elbette." İşkadını diğer kristal tabağı işaret etti. "Hurmalı olan Medine. Dubai, hindistancevizli. Amman, karamel-fındıklı. Şu pembede gülsuyu var, adı İsfahan."

"Peki İstanbul?" diye sordu mimar.

"A-ha, onu nasıl unuturuz!" dedi işkadını. "İstanbul zıtlıklar üstüne kurulu: Vanilyalı puding ile iri çekilmiş karabiber yan yana!"

Konuklar bir yandan gevezelik edip bir yandan çikolata toplarını mideye indirirken, hizmetçiler sıcak içecek servisine başladılar. Kadınların çoğu çay ya da papatya çayını tercih etti; erkeklerin çoğu ise kahve – espresso, Americano. Masada Türk kahvesi isteyen tek kişi, Amerikalı fon yöneticisi oldu. Her şeyi yöresel usullere uygun yapma hevesiyle atıldı adam: "Birisi kahve falıma bakabilir mi?"

"Hiç dert etme" dedi işkadını İngilizce. "Medyum neredeyse gelir artık!"

"Ay çok sabırsızlanıyorum" dedi gazetecinin kız arkadaşı. "Medyumla biraz baş başa kalmaya ihtiyacım var."

Peri etrafındaki kadınlara göz attı. Otorite korkusu, koca korkusu, boşanma korkusu, sınıf-düşerim korkusu, düzenim bozulur korkusu, terörizm korkusu, kalabalık korkusu olan kadınlardı bunlar; evleri her zaman pırıl pırıl, kafaları gelecekten ne bekledikleri konusunda gayet netti. Hayatlarının er-

ken bir döneminde "babayı ikna etme sanatı"nı hatmedip "kocayı ikna etme sanatı"na geçiş yapmışlardı. Uzun zamandır evli olanlar fikirlerini daha bir cesaretle ve yüksek sesle ifade etseler de çizgiyi aşmamaları gereken noktaları iyi bilirlerdi.

Peri, kendi adına, onların kaygılarını paylaşmıyordu; babasından da korkmamıştı, kocasından da; Tanrı'ya gelince, O'ndan da korkmamaya kararlıydı. Zira korkuyla yaklaşmak istemiyordu! Peri'nin huzursuzluğunun kaynağı bambaşkaydı. Kendisiydi, kendi karanlığıydı.

"Aa, ne ballı medyum ya! Bütün güzel kadınlarla özel seans mı yapacak? Hayatta izin vermeyiz!" dedi işadamı. Hemen arkasından fısıldadığı uygunsuz espriye erkek konuklar kahkahayı basarken, kadınlar duymazdan geldiler.

Peri, Şirin'in herkesin içinde nasıl rahatlıkla küfrettiğini hatırladı. Bu memlekette, iki tür kadın vardı: ağzını bozabilenler (azınlık) ve ağzını asla bozmayanlar (çoğunluk). Davetteki üst sınıfa mensup hanımlar ikinci gruba dahildiler. İngilizce ya da Fransızca konuştukları zamanlar hariç! Başka dillerde uygunsuz sözcükler kolayca dökülürdü dudaklarından. Yabancı dilde küfretmenin sakıncası yoktu nedense. Anadillerinde söylemeyi akıllarının ucundan geçirmeyecekleri açık saçık bir küfrü İngilizce olunca zerre kadar suçluluk duymadan kullanıveriyorlardı.

Öte yandan, küfürlü konuşmak erkeklere serbestti; onlar da gani gani üretirdi, üstelik her zaman öfkeyle ya da hiddetle değil. Sövüp saymanın erkek kültüründe "buluşturucu" bir rolü vardı. Onları birbirine bağlayan bir zamktı.

"Bu arada, henüz isim bulamadığımız bir *truffle* var" dedi işkadını. "Şeri ve limon kabuğu rendeli. Pericim, bu akşam bana fikir verdin. Oxford olsun ismi!" Bunu dedikten sonra ayağa kalkıp tabaklara bakındı işkadını. "Hah, burada işte!" Parmaklarını zarifçe kıvırarak çikolata topunu Peri'ye ikram etti. "Denesene."

Peri, herkesin bakışları altında topu ağzına attı. İlk andaki tatlılığın altında keskin bir narenciye ekşiliği çarptı damağına; insanı hem baştan çıkarıyor hem yanıltıyordu; tıpkı Profesör Azur gibi.

Boş sayfa

İstanbul, 2001

"Sen yokken yeni komşular taşındı. Düzgün, namuslu bir aile" dedi Selma. "Seninle yaşıt bir oğulları var. Nasıl akıllı bir çocuk, görsen; yakışıklı, terbiyeli..."

"Anlaşıldı. Bana gene münasip bir koca buldun" diye homurdandı Peri.

Oxford'daki ilk yılını bitirmiş, yaz tatilini İstanbul'da geçiriyordu. Annesi ikide bir şu ya da bu genç adamdan bahsedip duruyordu. Belli ki Selma'nın nazarında Peri'nin eğitimi, entelektüel bir uyanıştan ya da umut vaat eden bir kariyerin önkoşulundan ziyade, evlilik planlarında kısa bir ertelemeden ibaretti.

"Kızı rahat bırak" dedi Mensur. "Kafasını karıştırma. Dersleri var."

"Aman canım, bu oğlan da gayet iyi eğitimli" diye itiraz etti Selma. "Üniversiteye gidiyor. Şimdi nişanlanır, okulları bitince evlenirler. Kaybedeceği ne var ki?"

"Hiiiç! Yalnızca özgürlüğüm, gençliğim, akıl ve ruh sağlığım" dedi Peri.

"Aynı baban gibi konuşmaya başladın" dedi Selma. "Bunu mu öğretiyorlar üniversitede? Ben senin mutluluğun için diyorum."

Konu kapanmıştı – şimdilik.

* * *

Yaz tatili göz açıp kapayıncaya kadar bitti. Selma münasip bir damat adayı aramaya devam ettiyse de planlarını kendine sakladı. Peri, evinden uzaklarda okuyan tüm gençler gibi, ailesinin tuhaflıklarını bir gözlemci gözüyle seyretti. Hem sevgi ve hasretle, hem de kapanmayan bir mesafeyle.

Böylece yaz mevsimi sonlandı. Oxford'a dönmeden önce biraz alışveriş yapmak isteyen Peri, ılık bir İstanbul günü evden çıktı. İngiltere'de kılık kıyafet daha pahalı olduğundan temel ihtiyaçlarını buradan götürmek daha akıllıcaydı. Taksim yakınlarında otobüsten inip yürüdü. Cihangir'de gençlerin takıldığı bir kahvenin önünde bir kalabalığın toplandığını gördü. Kaldırımda durmuş, açık kapıdan içerideki televizyona bakıyorlardı. Geniş omuzlu bir adam ellerini alnına koymuştu, kaşları çatıktı. Atkuyruklu bir kız şoke olmuş gibi görünüyordu, vücudu kaskatıydı. Meraklanan Peri onlara doğru ilerledi.

Derken televizyon ekranına takıldı gözleri: Bir uçak, masmavi gökyüzünde süzüldükten sonra bir gökdelene çarpıyordu. Ağır çekimde tekrar tekrar gösteriliyordu aynı sahne; her seferinde daha az gerçek görünüyordu oysa. Binadan duman bulutları yükseliyordu. Kâğıtlar uçuşuyordu havada amaçsızca, ipini kopartmış uçurtmalar gibi. Cisimler fırlıyordu binanın pencerelerinden. Bunlarının bazılarının cisim filan değil, ölüme atlayan insanlar olduğunu anladığında nutku tutuldu Peri'nin.

"Amerikalılar..." diye söylendi yan tarafta duran adam. "Başkalarının işlerine burnunu sokarsan olacağı budur."

"Dünyayı yönettiklerini sandılar" dedi gümüş halka küpeli bir kadın. "Şimdi anladılar Hanya'yı Konya'yı. Onlar da hepimiz gibi fani."

Çevresindeki konuşmalardan rahatsız oldu Peri. Komplo teorileri. Ne kadar da meraklıydı herkes teoriler üretmeye, daha henüz paylaşmamışken bir başkasının acısını. Halbuki o ekrana baktığında "Amerikalılar", "Ruslar", "filancalar",

"berikiler" değil, hayatları tarumar olmuş masum insanlar görüyordu. Kafasında uğuldayan sorularla, yürüyüp uzaklaştı oradan. *Şirin'i aramalıyım* diye düşündü kendi kendine. Arkadaşının özgüvenli sesini duyma ihtiyacıyla bir ankesörlü telefon buldu.

"Şirin... benim Peri."

"Selam Farecik. Ne boktan dünya, ne korkunç di mi?"

"İnanamıyorum olanlara" dedi Peri.

"Dünyanın çivisi çıktı" dedi Şirin, neredeyse bağırarak. "Neden, çünkü birtakım bağnaz mahluklar Allah'ın adını kullanarak şiddet ve terör saçıyor. Böyle din mi olur! Bu yüzyıl kafayı yemiş. Dünya daha da beter olacak, göreceksin."

Peri o esnada telefonun altına sakız yapıştırılmış olduğunu fark etti – kim, niye yapardı ki böyle bir şey? Ufacık bir kötülük, ama kötülük yine de.

"Felaket. Nasıl olur böyle bir şey?"

"Eminim herkes bunu tartışıp duracak. Aylarca, hatta yıllarca. Gazeteciler, uzmanlar, akademisyenler. Ama aslında konuşacak bir şey yok. Dinler insanları kutuplara ayırıyor: 'bizden olanlar-bizden olmayanlar', 'cennetlikler-cehennemlikler.' İşte bunun sonucu tahammülsüzlük, onun sonucu nefret ve şiddet."

"Ama bu tespit haksızca değil mi? Karıncayı bile incitmeyecek bir sürü dindar insan var. Bu korkunçluğun sebebi din değil."

"Biliyor musun Farecik, bugün benim kafam da seninki kadar karışık. Derhal Azur'la konuşmam lazım, yoksa delireceğim."

Peri'nin içi hop etti. "Azur'la mı görüşeceksin? Ama daha dönem başlamadı."

"Bana ne? Yarın Oxford'a gidiyorum. Orada olduğunu biliyorum ya. Kapısına dayanırım. Hadi biletini değiştir, sen de erken gel."

Peri bu teklifin üzerinde durmadı. Hop diye bu saatte bilet bulsa bile aradaki fiyat farkını karşılayamazdı ki. Böyleydi zengin taifesi. Herkesin kendi yaşam standartlarına sahip olduklarını sanacak kadar kopuklardı gerçeklerden.

Eve döndüğünde annesiyle babasını kendisi kadar şaşkın vaziyette, televizyon karşısında buldu. Ekranda tekrar tekrar aynı dehşet sahneleri gösteriliyordu.

"Fanatikler dünyayı ele geçiriyor" dedi Mensur. İçmeye erken başlamıştı bu akşam. Düşünceliydi. Durgundu. Kızının Oxford'a gitmesi hususunda ilk kez tereddüt ediyordu. "Belki de seni yurtdışına göndermemeliyiz; artık hiçbir yer güvenli değil."

"Kader..." dedi Selma. "Eğer görünmez mürekkeple alnına yazıldıysa, ister burada ol, ister Çin-i Maçin'de, fark etmez. Miadı dolan gider."

Mensur bulmaca çözmek için kullandığı tükenmezkalemi kaptı. Alnına kambur kumbur rakamlarla "100" yazdı.

"Ne yapıyorsun?" diye sordu Selma.

"Kaderimi değiştiriyorum! Yüz yaşına kadar yaşayacağım."

Selma, kocasının saygısızlığından utanarak başını iki yana salladı. Peri onun cevaben ne söylediğini duyacak kadar kalmadı yanlarında. Annesiyle babasının kavgalarını dinleyecek sabrı yoktu.

Kesif bir yalnızlık hissine kapılarak odasına gitti; güncesini çıkardı. Yazacak makul bir şeyler bulmaya çalıştıysa da bir türlü yapamadı. Bugün olmayacaktı. Kafasında dinle, inançla, Tanrı'yla ilgili o kadar çok soru vardı ki. Nasıl oluyordu da Tanrı, O'nun ismini kullanarak hem de, insanın insanı katletmesine izin veriyordu? Sayfaya bakakaldı, oradaki boşluğun bir benzerini kendi içinde duydu.

Şirin Azur'la görüştüğünde, profesör ona ne diyecekti acaba? Ne konuşacaklardı? Camdan içeri uçuveren iskete gibi gizlice o odaya girip sarf ettikleri her kelimeyi dinlemeyi ne

çok isterdi. Doğrusu onun da soracakları vardı. Hem de çok. Belki de Şirin bu semineri almasında ısrar etmekte haklıydı. Peri'nin acilen Tanrı üzerine okumaya ihtiyacı vardı. Yüce bir varlıkla ilgili yepyeni hakikatler keşfetmek için değil, kendi içindeki belirsizliklerle yüzleşmek, esas kendini keşfetmek için.

Çember

Oxford, 2001

Yeni dönemin ilk haftası. Peri, *Tanrı'nın Zihnine/Zihindeki Tanrı'ya Giriş* dersinin ilk buluşması için hazırlandı. Öğrenci posta kutusunda Profesör Azur'dan gelen bir zarf bulalı yalnızca birkaç gün olmuştu. İçindeki kartta, sağa doğru alçalan eğimle yazılmış bir not vardı, besbelli aceleye gelmişti:

> Sevgili Bayan Nalbantoglu,
>
> Eğer Tanrı semineriyle hâlâ ciddi ciddi ilgileniyorsan, dersler önümüzdeki perşembe saat tam 14.00'te başlıyor! Dilersen yanında amber getirebilirsin. Ama gereksiz özür dilemeler getirme.
>
> Ahtapot sizi bekler.
>
> A. Z. Azur

Notu okuduğundan beri derslerinden ve kitapçıda yarı-zamanlı işinden kafasını kaldıramamıştı. Şimdi, göğsüne sıkıca bastırdığı defteriyle seminer odasına doğru koştururken kaygılıydı.

* * *

Odaya girince dokuz öğrenci saydı: dört oğlan, beş kız. Aralarında Mona'yı bulunca şaşırdı. Mona da Peri'nin varlığına bir o kadar şaşırmış görünüyordu.

Peri öteki öğrencileri şöyle bir süzdü; tedirgin gülümsemelerine, birbirlerine fazla sokulmadan kibar kibar oturuşlarına bakılırsa, gergin ve heyecanlı olan bir tek kendisi değildi. Bazı öğrenciler düşüncelerine dalıp gitmişken, kimileri de alçak sesle laflıyor ya da ders tanımını –kim bilir kaçıncı kez– okuyorlardı; bir oğlan başını bloknotunun üstüne koymuş, uyukluyordu.

Peri cam kenarında bir sandalyeye çöktü. Dışarıdaki, yaprakları yakut ve altın rengi ışıltılar saçan koca meşe ağacına baktı. Tuvalete gidecek vakit olup olmadığını merak etti. Ama geri geldiğinde seminerin başlamış olmasından çekinerek yerinden kıpırdamadı. Sema bulutlanmıştı, henüz erken olduğu halde akşam çökmüş gibiydi.

Tam saat başında kapı açıldı. Profesör Azur elinde bir yığın dosya, bir kutu boya kalemi ve bir kum saatiyle içeri girdi. Üzerinde, dirsekleri deri yamalı, lacivert, fitilli kadife bir ceket vardı. Tertemiz gömleğinin ütüsü kusursuzdu ama kravatı, sanki bağlamaya üşenmiş gibi gevşekti. Saçları karman çormandı. Ya güçlü rüzgâra karşı yürümüştü ya da gayriihtiyari parmaklarıyla saçlarını karıştırmak gibi bir huyu vardı.

Her şeyi bir çırpıda masanın üstüne bıraktı. Kum saatini kürsünün üstüne koydu ve hemen çevirdi; kum taneleri, kutsal bir seyahate çıkan hacı kafilesi misali başladılar üst hazneden alttakine akmaya. Tahtanın önünde dikildi Profesör Azur. Uzun boylu, ince yapılıydı. Bir seslenişle sınıftaki uyuşuk havayı altüst etti.

"Herkese merhaba! *Şalom aleyhem!* Selamünaleyküm! Barış sizinle olsun! *Namaste! Jai jinendra! Sat nam! Sat sri akaal!* Merak edenler için söyleyeyim, selamlarımı herhangi bir öncelik sırasıyla söylemedim."

"*Aloha*" dedi birisi yanıt kabilinden.

Başkaları da sesini yükseltti. Selamlar ve kahkahalar birbirine karıştı.

"Harika!" dedi Azur, ellerini ovuşturarak. "Gördüğüm kadarıyla hepinizde özgüven patlaması var."

Kemik gözlük çerçevesinin ardında ışıltılı gözleri, delice çağlayan bir deredeki çakıl taşlarını andırıyordu. Ses tonu, uzak ülkelerden geri dönmüş de maceralarını dostlarıyla paylaşan bir kâşifinki gibi, dalga dalga yükseliyordu. Bu seminere kaydolma cesaretini gösterdikleri için bütün öğrencileri kutladı. Sonuna kadar gitmeye azmedeceklerini umduğunu da söyledi. Konuşması o kadar rahat ve öyle hızlıydı ki ne zaman şaka yapıp, ne zaman ciddi olduğunu anlamak zordu.

"Belki saymışsınızdır, sınıfta on bir kişisiniz – özellikle on bir, çünkü on, mükemmel bir rakam ve mükemmellik sıkıcı bir şey." Hoşnutsuz bir ifadeyle etrafa bakındı. "Anlaşılan işimiz var. Ne o öyle, ısırılmaktan korkar gibi sağa sola yayılmışsınız. Evet, hanımlar, beyler, zahmet olmazsa, ayağa kalkar mısınız lütfen?"

Şaşıran öğrenciler söyleneni yaptılar eğlenerek.

"Ne kadar itaatkârsınız! Tanrı'nın gözündeki en yüksek erdemmiş, öyle diyorlar. Şimdi sandalyelerinizi bir çember oluşturacak şekilde dizmenizi istiyorum. Tanrı hakkında konuşmak için en uygun geometrik şekil çemberdir zira."

Farklı konuların, farklı oturma şekilleri gerektirdiğini açıkladı Azur. Siyaset konuşmak için dağınık ve şekilsiz; sosyoloji için düzgün bir üçgen; uluslararası ilişkiler içinse dikdörtgen prizma. Ama Tanrı konuşulacaksa şayet, muhakkak çember içre olmalıydı. Herkesin merkeze eşit uzaklıkta olacağı biçimde.

"Bundan sonra her hafta sınıfa girdiğimde sizi halka şeklinde bulmak istiyorum."

Bu iş birkaç dakikalarına mal oldu. Sandalyelerini ve ayaklarını sürterek yeniden yerleştiler. Nihayet oturduklarında, oluşturdukları şekil çemberden ziyade sıkılmış limonu andırıyordu, ama olsun. Her ne kadar tatmin olmasa da çabala-

rı için teşekkür etti Profesör Azur. Derken, kendilerinden, bilhassa "genç insanlar için daha eğlenceli bir sürü şey varken" neden Tanrı'yla ilgilendiklerinden bahsetmelerini istedi.

İlk konuşan Mona oldu. 11 Eylül trajedisinden sonra Batı'daki İslam algısından derin kaygı duyduğunu söyledi. Sözcüklerini tane tane seçerek, genç bir Müslüman kadın olmaktan gurur duyduğunu, dinini kalpten sevdiğini ve sahiplendiğini ama neredeyse her gün bir sürü önyargıyla uğraşmak zorunda kaldığını anlattı. "İslam'a dair hiçbir şey bilmeyen insanlar benim dinim, peygamberim, inancım hakkında kallavi laflar ediyor, negatif konuşuyorlar" dedi. "Başörtüm hakkında da" diye ekledi. Bu dersi almaya karar vermişti, çünkü Yaradan'ın doğası hakkında dürüst, önyargısız araştırmalara-tartışmalara katılmak istiyordu. Tanrı herkesi farklı yaratmıştı. Bunca çeşitliliğin bir sebebi vardı. Sözlerini şöyle bitirdi: "Çeşitliliğe saygım var ama karşımdakinden de saygı beklerim."

Mona'nın yanındaki genç adam, sıra ona geldiğinde sırtını dikleştirdi. Adı Ed idi. Dinsiz bir aileden geldiği için Tanrı konusuna temkinli ve tarafsız yaklaştığını söyledi. Bilimle inancın bir araya gelebileceğine kaniydi ama dinin mantıkdışı yanlarının –ki pek çoktu– ayıklanması gerekliydi. "Babam Yahudi, annem Protestan ama dindar değiller" diye ekledi. "Sanırım, ben de Mona gibi, ama farklı bir açıdan, modern çağda kimlik ve inanç konusuyla ilgileniyorum. Gerçi dürüst olmak gerekirse, Tanrı hiçbir zaman derdim olmadı."

"O zaman neden buradasın?" diye sordu kaslı, çopur yüzlü, sarışın bir oğlan. Bir kurşunkalemi parmaklarının arasında hızla çevirdi. "Buradaki herkesin Tanrı'yla bir meselesi var sanıyordum."

Peri, Ed'in başını kaldırıp Profesör Azur'a baktığını, onun da Ed'e belli belirsiz bir baş işareti yaptığını fark etti. Aralarında sanki bir mesaj gitti geldi; Peri'nin çözemediği bir şifre.

Azur sarışın çocuğa döndü. "Normalde öğrencilerin birbirlerinin fikirleri hakkında yorumda bulunmalarını bekler, hatta bunu teşvik ederim. Ama henüz çok erken. Yumurtadan çıkmaya çalışan civcivler gibiyiz. Başımızı bir uzatalım hele kabuğumuzdan dışarı. Sonra başlarız tartışmaya."

Bir sonraki öğrenci, Olivia, belirgin bir İspanyol aksanıyla konuşan alımlı bir kızdı. İri kahverengi gözleri, koyu, ipek gibi saçları vardı. Katolik bir ailede büyüdüğünü, her hafta ayine gidecek kadar dindar olduğunu söyledi. Oxford Katolik Topluluğu'nda güzel dostluklar kurmuştu. Bununla birlikte bakış açısını genişletmek istiyordu. "Bu dersi almak ilginç olur diye düşündüm. Alıştığım çevrenin dışına çıkmak, başkaları Tanrı'ya nasıl yaklaşıyor anlamak... O yüzden..." Cümlesini tamamlamadı, sonunu başkalarının getirmesini bekler gibi.

"Sıra bende sanırım" diye atıldı sarışın çocuk; kalemi daha da hızlı çeviriyordu. "Adım Kevin. California'dan geliyorum, burslu."

Kevin dedi ki, zaten her konuda haklı olan Ernest Hemingway, kafası çalışan herkesin ateist olacağını söylediğinde haklıydı. Mesela kendisi ateşli bir ateistti. "Bu zırvaların hiçbirine inanmam, bu yüzden buradayım. Sizin Tanrı deyip durduğunuz şey üstüne yapıcı tartışmalara girmek istiyorum. Gerçi eminim herkesin tepesini attırırım."

Birileri öksürdü, ya tesadüfi ya tepkisel.

Ondan sonra konuşan oğlan kendini şöyle tanıttı: "Herkese merhaba. Adım Avi. Oxford Şabat Topluluğu üyesiyim. Ayrıca, Yahudi Kütüphanesi'nde yarı-zamanlı gönüllü olarak çalışıyorum."

Avi dedi ki, insanlığı üçüncü dünya savaşına savurmaya yetecek kadar nefret ve husumet vardı şu an dünyada. Tarihin hayaleti dolanıyordu aramızda. Yahudi soykırımında ve İkiz Kuleler'in yıkılmasında görüldüğü gibi, insanoğlu akla hayale sığmayan kötülükler yapmaya kabildi. Dinler ara-

sında gerçek bir diyalog yeşermeliydi. Tanrı korkusu, *Homo Sapiens*'in şiddet eğilimine karşı en güçlü caydırıcıydı. Modern çağda Tanrı'ya her zamankinden çok ihtiyaç vardı.

Avi bir şeyler daha söylemeye hevesli görünüyordu ama yanındaki enerjik, sabırsız Hintli kız sözünü kesti. Adı Sujatha'ydı. Doğu felsefesiyle Batılı muadili arasındaki farklardan bahsetti: "Bütün semavi dinler aynı bölgeden geliyor. Aynı kökten. Kavga edip duruyorlar ama dışarıdan bakınca aslında o kadar birbirlerine benziyorlar ki."

Sujatha Hint felsefesinden hareketle bir slogan benimsemişti: "Kendini nasıl gördüğün, bir müddet sonra hakikatin olur." Kimseyi kırmak istemiyordu ama semavi dinlerdeki Tanrı fikrini haşin, yargılayıcı, mesafeli, uzak buluyordu. "Ben, 'Her şey Tanrı'dır' diyorum. Halbuki siz, 'Her şey Tanrı'nındır' diyorsunuz. O küçük iyelik eki büyük fark yaratıyor." Sujatha bu felsefi farklılıklar üzerine kıyasıya tartışmayı dört gözle beklediğini ifade ederek sözlerini bitirdi.

Söz alan her öğrenciyle birlikte, Peri sandalyesinde biraz daha aşağı kaydı, paniklemeye başladı. Keşke görünmez olup buradan sıvışabilseydi. Profesör Azur'un öğrencilerini akademik liyakatlerine göre değil, kişisel hikâyelerine göre seçtiğinden kuşkulanıyordu. Belli ki her öğrenci tek tek seçilmişti. Sanki profesör sınıfta hem çeşitlilik hem çatışma olsun istiyordu. Zira bu kadar farklı kökenden gelen insanın uzlaşması zor, hatta neredeyse imkânsızdı. Belki de Azur'un istediği buydu: çelişki! Belki de onlara laboratuvarında koşuşturan fareler gibi muamele ediyordu. Onlar fark etmeden, deney yapıyordu öğrencilerin üstünde. Eğer öyleyse, neyi deniyor olabilirdi ki? Yeni bir Tanrı algısını mı?

Peri'nin canını sıkan başka bir şey daha vardı. Şayet etrafındaki herkes minyatür bir Babil Kulesi oluşturmak için özellikle seçilmişse, peki kendisi niye kabul edilmişti bu seminere? Profesör Azur ne biliyor olabilirdi ki Peri hakkın-

da? Neden onu deneyine dahil etmişti? Dr. Raymond'ın sözleri zihninde yankılandı: *Azur tuhaf adamdır. Derslere yaklaşımı alışılmışın dışındadır. Herkese iyi gelmeyebilir. Öğrencileri ikiye bölen bir ders bu. Bazılarının hoşuna giderken, bazılarını mutsuz edebiliyor.*

"Selam, ben Kimber" dedi kıvırcık saçlı bir kız; ne zaman başını oynatsa bukleleri aşağı yukarı hopluyordu. "Niye bu dersi aldım? İki cevabım var: bir uzun, biri kısa."

"Uzundan başla" dedi Profesör Azur.

Kimber dedi ki, babası Mormon Kilisesi'nde rahipti. Tüm ailesi, arkadaşları, akrabaları Mormon'du. Hayatına anlam veren yegâne etken Tanrı'ydı. O'nu daha iyi anlamak istediği için bu dersle ilgilenmişti. Günümüz gençlerinin yalnızca aşk meşkle, para pul, kariyerle ilgilenmesini son derece yanlış buluyordu. Hayatta bundan fazlasının olması gerektiğine inanıyordu. "Her birimiz bu dünyaya belli bir görev için gönderildik. Ben kendiminkini arıyorum."

"Peki kısa yanıt neydi?" diye sordu Azur.

Kimber kıkırdadı. "Bir arkadaşımla iddiaya girdim. Sizin bu üniversitedeki notu en kıt ve en zor beğenen hoca olduğunuzu söyledi. Benim notlarım her zaman süper. Anaokulundan beri. Bu nedenle bunu bir meydan okuma kabul ettim."

Dingin bir gülümseme geçti profesörün çehresinden. "Hakikat o kadar az bulunur bir cevherdir ki... Söylemesi bir zevktir."

Oturduğu yerde Peri dizeyi hatırladı. Kendi kendine mırıldandı: "Emily Dickinson."

"Devam edelim. Sıradaki!" diye seslendi Azur sınıfa.

Bir sonraki öğrencinin ismi Adam idi. Yuvarlak burun, gamzeli çene ve sanki sürekli bir şeylere hayret ediyormuş izlenimi veren kalkık kaşlar. "Tanrı demek, sevgi demektir" dedi. "'Yaşa, sev, öğren.' Bu evrensel ilkeye inanıyorum." Anı yaşamak gerektiğinden, yoga ve meditasyon tekniklerinden söz etti.

"Sıra bende mi? Adım Elizabeth" dedi yan taraftaki kız öğrenci. "Doğma büyüme buralıyım, evden fazla uzaklaştığım söylenemez. Benim Tanrı'yla bir alıp veremediğim yok ama Tanrı'nın erkek olarak algılanmasını sorguluyorum."

Elizabeth dedi ki, insanlar doğayla ve ana tanrıça kültüyle bağlarını yitirmişti. Tarih boyunca dişilik hep bastırılmıştı. Bunun bedeli savaşlarla, dökülen kanlarla ve artan şiddetle ödenmişti. Kadim dinlere, Şamanizm'e, Tibet Budizmi'ne meraklı olduğunu söyledi. "Doğa anayla yeniden bağ kurmamız gerek." Küresel ısınmadan, çevre kirliliğinden bahsetti. Bundan böyle Tanrı'yı erkek olarak düşünmeyi bırakıp, O'ndan dişil bir enerji olarak söz edilmesi gerektiği konusunda ısrarcıydı.

Böylece konuşmayan sadece iki öğrenci kalmıştı: Peri ile yanındaki oğlan. Peri eliyle berikine işaret etti önce o konuşsun diye ama o oralı olmadı.

"Pekâlâ, adım Peri..."

"Ve o alıntı da Emily Dickinson'dandı, aferin bildin" diye araya girdi Azur.

Peri yanaklarının kızardığının farkındaydı. Profesörün onu kendi kendine mırıldanırken duymuş olabileceği aklından geçmemişti. "İstanbul'dan geliyorum..." Ne söyleyeceğini unutup kekeledi; diğerleri gibi önemli felsefi şeyler söyleyeceğine doğduğu şehirden bahsettiği için kendini aptal gibi hissetti. "Şey... ben... neden burada olduğumdan emin değilim."

"Bırak o zaman" dedi Kevin. "Böylece, on kişi oluruz. Mükemmel sayı!"

Bir kahkaha dalgası yayıldı. Peri bakışlarını yere indirdi. Bütün bu öğrenciler ilk bakışta çok farklı görünseler de işte hepsi sular seller gibi konuşmuştu. Halbuki o bu kadar basit bir işte bile tökezliyor, içine kapanıyordu. Devam etmedi. Sustu.

En son konuşan, Bruno adında bir oğlandı. Marksist olmadığını belirtti. Ama dinin toplumların afyonu olduğu husu-

sunda Marx'a sonuna kadar hak veriyordu. Vaktiyle Enver Hoca'nın dinle ilgili görüşlerini okuyup hayran kalmıştı. Aynı fikirdeydi.

"Delikanlı" dedi Azur, "başkalarından, özellikle kelimelere meftun olan filozoflardan ve şairlerden alıntı yaparken dikkat etmeliyiz. Marx'ın söylediği şuydu: *Din, mazlumun iç çekişi, kalpsiz bir dünyanın kalbi ve ruhsuz koşulların ruhudur. Din halkın afyonudur.*"

"Evet, evet. Aynı şey işte" diye yapıştırdı Bruno hemen; sözünün kesilmiş olmasından hiç hoşlanmamıştı. Sonra pat diye Mona'ya döndü. Yumruk yemeye hazırlanıyormuş gibi çenesini ileri uzattı. Söyleyeceklerinin bazılarının hoşuna gitmeyebileceğini ama her zaman dobra dobra konuştuğunu iddia etti. İslam'la bir derdi olduğunu söyledi. "Aslında bütün tektanrılı dinlerle derdim var ama Hıristiyanlık ve Yahudilik reform gördü, İslam reform görmedi" dedi.

Bruno, İslam'ın kadınlara karşı tutumunun kabul edilebilir olmadığını; şayet kendisi kadın ve Müslüman olarak doğmuş olsaydı bedbaht olacağını belirtti. "Herhalde terk ederdim." Bruno'ya göre değiştirilmediği takdirde İslam günümüz dünyasına uygun değildi, ama hem kutsal kitap hem de hadisler mutlak görüldüğü için bu koşullar altında değişim beklemek imkânsızdı. "Değişim yasaksa o zaman bu dini nasıl düzelteceğiz?"

Mona, Bruno'ya buz gibi bir bakış attı. Derhal çocuğun ağzının payını verdi: "Pardon ama kim sana benim dinimi düzeltmeye kalkma hakkını veriyor? Nereden çıkardın Müslüman kadınların senin gibiler tarafından kurtarılmaya ihtiyaçları olduğunu?"

"Aman aman kavga etmeyin... Tamam harika; müthiş bir başlangıç!" diyerek araya girdi Azur. "Fikirlerinizi belagatle ifade ettiğiniz için hepinize teşekkür ederim. Fakat unutmayın, konumuz din değil. Konumuz Tanrı felsefesi."

Öğrencilerin oluşturduğu halkanın içinde bir çember çizerek yürüdü profesör. Hareketleri kendinden emin, konuşması hararetliydi. "Burada İslamiyet, Hıristiyanlık, Yahudilik ya da Hinduizm üstüne fikir teatisinde bulunmak için toplanmadık. Bu geleneklere zaman zaman değinebiliriz ama asıl meramımız Tanrı felsefesinin nasıl geliştiğini anlamak. Şahsi inançlarınızın araya girmesine izin veremezsiniz. Kızdığınızı, sinirlendiğinizi fark ederseniz, lütfen Bertrand Russell'ın şu sözünü hatırlayın: *İnsan bir konuda ne kadar az bilgili olursa o kadar çok duygusal olur.*"

Semada büyükçe bir bulut, cılız güneşi perdeledi. Odadaki ışık bir anda soluverdi. Azur'un gözleri o loşlukta ışıldadı. "Anlaşıldı mı?"

"Evet" diye yanıtladı öğrenciler hep bir ağızdan.

Ama birkaç saniye sonra alçacıktan bir ses duyuldu: "Eh... hayır."

Peri'ydi bu. Azur durdu. "Ne dedin?"

"Affedersiniz... yalnızca... yani... duyguları dikkate almanın yanlış bir şey olmadığını düşünüyorum." Konuşurken ellerini fazla hareket ettiriyordu, kelimelere güvenmeyen tüm insanlar gibi. "Aslında akıldan ziyade duygularımızla hareket ederiz. Öyle değil mi? Neden doğamızı hor görüyoruz? Duyguları neden küçümsüyoruz?" Profesörün ona kızmasından endişe ederek başını kaldırdı.

Halbuki Azur'un yüzünde sevecen bir ifade vardı. "Aferin, İstanbullu kız, meydan okumaya devam et."

Profesör dedi ki, üniversite dediğin ortam, öğrenmek, düşünmek, gelişmek ve anlamak için kurulmuştu. Eğer Oxford'da geçirecekleri yılların sonunda, hâlâ üniversiteye başladıkları ilk günkü fikirlere sahiplerse, yani durağan ve aynı kalmışlarsa, ne demeye okuyorlardı buralarda? Hem kendi zamanlarını, hem ailelerinin parasını boşuna harcamış olurlardı. Kalkıp eve dönseler daha iyiydi. "Değişmeye hazır

olun. Sadece taşlar, kayalar değişmez bu âlemde – tabii aslında onlar bile değişir."

Azur dedi ki, işte burada, dünyanın en eski üniversitesindeydiler. Oxford yüzyıllar boyunca sadece akademik çalışmaların ve bilimsel araştırmaların değil, aynı zamanda teolojik tartışmaların ve dini anlaşmazlıkların da kalbi olagelmişti. Tanrı felsefesine merak duymak illa da "dindar" olmak demek değildi. Bu konuyla hiç ilgilenmeyen bir sürü dindar olabileceği gibi, ilgilenen nice "liberal", "laik", "agnostik" insan vardı. Kimse kimseyi kategorilere sokmaya çalışmamalıydı.

Azur dedi ki, herkes duymaya alıştığı şeyleri tekrar ediyordu aslında. Ateist öğrenci ateizm perspektifinden, Mormon öğrenci Mormon kültüründen, Hintli öğrenci Hint felsefesinden, Müslüman öğrenci İslami açıdan vs. bakıyordu doğal olarak. Ama bunca farklı ses bir araya geldiğinde acaba ortak bir dil yakalanabilir miydi? Tanrı felsefesi bütün farklılıkları kucaklayan bir şemsiye olabilir miydi?

"Şanslısınız! Tanrı konusunu konuşmak için doğru yerdesiniz!"

Böylece başladı ilk ders. Konuştukça tüm havası değişti profesörün. O ana dek sakin ve oturmuş görünen yüz hatları belirgin şekilde hareketlendi. Ses tonu dikkatli ve ölçülü değildi artık, ateşliydi, tutkuluydu. Nasıl da kendinden emindi. Bu haliyle İstanbul'daki sokak kedilerini hatırlatıyordu Peri'ye – insanlardan uzak duran, boynu bükük, ürkek pisileri değil de, hani şu en yüksek duvarlarda caka satarak gezinen, mahalleyi kendi krallığıymış gibi teftiş eden, başına buyruk kedileri.

"Pekâlâ, şimdi size bir soru. Şayet Bronz Çağı'na sizi ışınlamış olsaydım, o günkü insanlara Tanrı'yı nasıl tanımlardınız?"

"Merhametlidir" dedi Mona. "Rahman ve rahimdir."

"Kendi kendine yeter" diye ekledi Avi. "Kimseye muhtaç değildir."

"Erkek değildir ama erkek gibi tasvir edilir" dedi Elizabeth.

"Ne erkektir, ne kadın" dedi Kevin. "Yahu zaten bunların hepsi safsata."

Profesör Azur eliyle işaret etti. "Hepiniz çaktınız."

"Nedenmiş?" diye itiraz etti Bruno.

"Çünkü Bronz Çağı'ndaki kıllı atalarınızla aynı dili konuşmuyorsunuz. Tanrı'yı nasıl anlatırsınız bugünkü Tanrı mefhumunu hiç duymamış insanlara?" Bir tomar kâğıt ile boya kalemlerini çıkardı. Herkese dağıttı. "Kelimeleri unutun. İmgelerle açıklayın!"

"Ne?" diye tepki gösterdi Bruno. "Resim mi yapalım yani? Çocuk muyuz yahu?"

"Keşke olsaydınız" dedi Azur. "Daha engin bir hayal gücünüz olurdu."

Mona elini kaldırdı. "Hocam, İslam putları yasaklar. Tanrı'nın resmini yapmayız biz. Yaradan'ın algı sınırlarının ötesinde olduğuna inanırız."

"Pekâlâ. Sen de, tam da şu söylediklerini çiz."

Takip eden on dakika boyunca öğrenciler kaynaşıp durdular, iç geçirip homurdandılar ama sonunda birtakım çizimler çıkmaya başladı ortaya. Kimisi evrenin resmini yapmıştı: yıldızlar, galaksiler, meteorlar. Kimisi bir şimşekle delinmiş bir öbek bulut. Onun üstündeydi Tanrı. Kimisi kollarını iki yana açmış İsa Peygamber resmi çizmişti. Kimisi güneşin altında altın gibi parlayan kubbeleriyle bir cami. Ya da fil başlı Hint tanrısı Ganeşa. Dolgun memeli bir tanrıça. Kimisi karanlıkta bir mum olarak resmetmişti. Herkes kendine göre görselleştirmişti Tanrı'yı. Peri'yse, kısa bir tereddütten sonra önce bir nokta çizdi, ardından bunu bir soru işaretine dönüştürdü.

"Süreniz doldu" dedi Profesör Azur. Yeni kâğıtlar dağıttı. "Tanrı'nın ne olduğunu çizdiğinize göre, şimdi de ne olmadığını çizin bakalım."

"Nasıl yani?"

Azur kaşlarını kaldırdı. "Tepki göstermeyi bırak da işine bak Bruno."

Ne çizebilirlerdi ki? Kimisi sarı yılan gözleriyle bir iblis resmetti. Ya da demirden bir korku maskesi. Kanlı bir bıçak. Yangın. Yıkım. Cehennemden bir sahne... Tuhaftır, Tanrı'nın ne olmadığını tahayyül etmek, ne olduğunu tahayyül etmekten daha zordu. Sadece Elizabeth'e kolay gelmişti bu iş. Bir erkek çizdi.

"Gösterdiğiniz işbirliği için teşekkür ederim" dedi Profesör Azur. "Şimdi iki çizimi kaldırıp yan yana tutabilir misiniz? Herkese gösterin."

Söyleneni yaptılar. Yan gözle birbirlerinin ne yaptığını incelediler.

"Şimdi çizimleri kendinize çevirin. Tamam mı? Harika! Tarih boyunca düzinelerce filozof, düşünür ve mistik tarafından ortaya atılmış bir soruyu size soruyorum: Bu iki resim arasındaki ilişki nedir?"

"Ha?" Bu sefer sadece Bruno değildi itiraz eden.

"İlk çizim Tanrı'nın ne olduğu üzerineydi. İkinci çizim ise Tanrı'nın ne olmadığı üzerine. Soruyorum, birinci çizim ikinci çizimi kapsıyor mu, dışlıyor mu? Mesela, şayet Tanrı her şeye kadirse, bu O'nun zayıflığı da kapsadığı anlamına mı gelir? Tanrı mutlak iyi ise, kötülük O'na dahil olmayan dışsal bir güç müdür? İki resim çizdiniz. Bir kompozisyon yazın. Cesur, cüretkâr, dürüst olun. Okumalarla destekleyin."

Kimse tek kelime etmedi. Çizimleri yaparken işi hafife almışlardı. İki resmin ilişkisi hakkında kompozisyon yazmalarının isteneceğini bilseler ağırdan alır, daha çok düşünürlerdi. Ama iş başa düşmüştü. Basit bir sorudan karmaşık bir ödev çıkmıştı.

"Dönüp eski zaman filozoflarına bakın. Lütfen bugünün tartışmalarından uzak durun. Yoksa gene kavga edersiniz. Kendi zihninizden uzak durun."

"Kendi zihnimizden uzak mı duralım?" diye tekrarladı Kevin.

"O halde gelecek hafta için ödeviniz bu. Elinizden geleni yapın, okuyun, araştırın. Bakalım tarih boyunca filozoflar, bilim ve din insanları bu soruyu nasıl cevaplamış. Şaşırtın beni! Ama sizi uyarıyorum, beni etkilemek kolay değildir!" Böyle buyurdu Azur. Dosyalarını, kalemlerini ve son kum tanesi de alttaki hazneye kayan kum saatini topladı. Çıkıp gitti.

Janus

Oxford, 2001

Hafta sonları nice öğrencinin, hak ettikleri eğlence ve dinlenceye kavuşmak için *pub*'lara, kulüplere gittiği saatlerde, Peri kütüphanede kalıp, okumaya devam ediyordu. Arada duyulan öksürükler, fısıltılar ve sayfa sesleri de kalmayınca binaya mutlak bir sessizlik çöküyordu. Peri pencerelerden dışarıya, karanlığa bakıyordu ara sıra. Öteki öğrencilere ayak uyduramadığı için hayıflansa da, kitaplarla çevrili olmayı seviyordu. Başka hiçbir şeyin veremediği bir özgürlük duygusu veriyordu bu ona. Bugünlerde okumalarının çoğu Profesör Azur'la ilintiliydi. Derslere çok iyi hazırlanıyor, saatlerce okuyordu. Sınıfta zekice, bilgece yorumlar yapmak, fikirleriyle hocasını etkilemek istiyordu. Ama çekingenliği, utangaçlığı buna mâni oluyordu.

Masada, yeni satın aldığı Polaroid fotoğraf makinesi duruyordu. Dayanamayıp bunu edinmişti, çünkü koşarken efsunkâr manzaralarla karşılaşıyordu: mercan rengi gündoğumları, eflatun günbatımları, kırağı tutmuş çayırlar. Bu güzellikleri ölümsüzleştirmekti niyeti. Biraz pahalıya mal olmuştu makine ama değerdi. Ayrıca kitaplara da çok para harcıyordu, üstelik bir de yeni bilgisayar almayı planlıyordu. "Aman ne yapayım" diye düşündü. "Daha fazla çalışırım, olur biter."

Ayağa kalkıp bacaklarını esnetti. Etraf bomboştu. Ama kitap rafları arasında dolanırken, bir gölge fark etti. Hızla arkasına döndü. Troy'u buldu karşısında.

"Selam. Seni korkutmak istememiştim."

"Beni mi arıyordun?" diye sordu Peri kuşkuyla.

"Hayır... şey, aslında evet. Meraklanma, benden zarar gelmez." Troy sırıtarak Peri'nin elindeki kitabı işaret etti. "Aristoteles okuyorsun. Sakın Azur'un dersi için deme."

"Öyle" dedi Peri, kendini rahatsız hissederek.

"Sana o adamın şeytan olduğunu söyledim ama beni ciddiye almıyorsun."

"Neden Azur'dan nefret ediyorsun?"

"Çünkü haddini bilmiyor. Sen bunu iyi bir şey sanıyorsun ama değil. Hoca dediğin hoca gibi davranmalı. Ötesine geçmemeli."

"Nasıl davranıyor ki?"

Troy iç geçirdi. "Herif Tanrı felsefesi öğretmiyor. Göreceksin bak, Tanrı'yı oynuyor. Kendini Tanrı zannedip öğrencilerinin hayatlarına karışıyor!"

"Gerçekten mi?" diye sordu ne diyeceğini bilemeyen Peri.

Troy, söylemek istediğinden fazlasını açık etmiş gibi bir adım geri gitti. "Her neyse, gitmem lazım. Arkadaşlar bekliyor; sen de bize katılmak ister misin?"

"Teşekkür ederim ama çalışmam gerek" dedi Peri. Bir yandan da anlamaya çalıştı, dolaylı bir "çıkma teklifi" mi almıştı?

"Peki. Belki başka zaman ha? Hadi iyi bak kendine. Söylediklerimi düşün."

Peri kütüphaneden çıktığında hava kararmıştı. Gökyüzü o kadar yakın görünüyordu ki sanki uzansa tutup çekebilecek, laciverdi bir şal gibi omuzlarına sarabilecekti. Yürürken başını yukarı kaldırdı. Yüzlerce yıllık sırları koruyorlarmış gibi binanın mazgallı siperlerinden aşağı bakan çirkin, ürkütücü yaratık heykellerine baktı. Ürperdi nedense. Bu şehrin kadim sokaklarında kim bilir ne anlaşmazlıklar, ne hikâyeler yaşan-

mıştı. Ceketinin fermuarını çenesine kadar çekti; yakında yeni bir manto alması gerekecekti. Para biriktirmeliydi.

Bir köşeyi dönünce sıra dışı bir görüntüyle karşılaştı. Kaldırımda yanan mumlar. Ellerinde mumlarla sessizce bekleyen insanlar. Yan yana dizilmiş erkek fotoğrafları. Bir gece anmasıydı bu. Yaklaşıp, yere yayılmış fotoğraf ve çiçekleri gözleriyle taradı. Posterlerden birinde *"Srebrenitsa'yı unutma"* yazıyordu.

Peri fotoğraflardaki ölülerin yüzlerine baktı: ufacık oğlan çocukları, babalar, kocalar, dedeler... İçlerinden biri abisi Umut'a ne kadar benziyordu. Tutuklandığı günlerdeki haline. Burnunun direği sızladı. Başını çevirdiğinde, gece anmasını düzenleyen grubun başında Mona'yı gördü. Nefti başörtüsü başını, omuzlarını örtüyordu. O da Peri'yi görmüştü, elinde bir mumla gülümseyerek yaklaştı.

Peri fotoğraflardaki yüzleri işaret etti. "Çok üzücü."

"Üzücüden öte" dedi Mona. "Bir soykırım. Asla unutmamalıyız." Duraksayıp Peri'ye ilgiyle baktı. "Neden bize katılmıyorsun?"

"Şey, tabii" dedi Peri. Abisine benzettiği çocuğun fotoğrafını aldı, elinde tuttu, kaldırımda yerini aldı. Uzaklarda gecenin karanlığı bir nehir gibi kabardı.

"Yalnızca Müslüman öğrenciler mi yer alıyor bu etkinlikte?" diye sordu Peri.

"Müslüman Öğrenci Birliği düzenledi ama her dinden, her milletten öğrenci geldi destek vermek için. Azur'un seminerinden insanlar da var. Bak, Ed şurada."

Oradaydı gerçekten. Mona başka şeylerle meşgul olunca, Peri Ed'in yanına gitti.

"Merhaba Ed."

"Peri, selam."

"Balkanlar'dan gelmediğin ya da Müslüman olmadığın halde bu anmayı desteklemen ilgimi çekti" dedi Peri.

"Evet, buradaki tek Yahudi benim galiba. Ya da yarı-Yahudi" dedi Ed gülümseyerek.

"Bir şey sorabilir miyim sana. Tanrı seminerini neden alıyorsun?"

"Azur yüzünden. Adam hayatımı değiştirdi."

"Sahi mi?" dedi Peri. Ed'le profesörün arasındaki bakışmayı hatırladı.

"Geçen yıl çok yardım etti bana. Kız arkadaşımdan ayrılacaktım."

"Ayrılma mı dedi?"

"Tam öyle değil. Öncelikle onu anlamaya çalışmamı tembihledi" dedi Ed. "Kız arkadaşımla ortaokuldan beri beraberdik. Ama o çok değişti. Yeni arkadaş çevresi edindi. Artık onu tanıyamaz olmuştum." Ed bilime bağlı kalmış, kız giderek dindarlaşmıştı. Aralarında bir uçurum açılmıştı. "Neden bilmem, Azur'a akıl danıştım. Bir hahama filan da gidebilirdim ama Azur doğru kişiymiş gibi geldi."

"Ne dedi sana?"

"Öyle tuhaf şeyler dedi ki. 'Kırk gün boyunca kız arkadaşını dinle; itiraz etmeden, yorum yapmadan. Bir ay, on gününü onu anlamaya ada. Birini seviyorsan, bu o kadar da uzun bir süre değil. Beraber Şabat yapın' dedi. 'O anlatsın, sen dinle.'"

"Yaptın mı?"

"Yaptım. Acayip zordu. Asılsız kof laflar duyduğum zaman –affedersin ama bütün o aşırı dini konuşmalar bana öyle geliyor– zihnim isyan ediyordu. Ama Azur dedi ki, 'Filozoflar yargılamaz, filozoflar anlamaya çalışır.'" Ed güldü. "Hepsi bu değil."

"Başka?"

"Kırk gün sonra, Azur beni çağırıp 'Aferin' dedi. 'Şimdi sıra kız arkadaşında, bu sefer o seni anlamaya çalışacak. Kırk gün boyunca sen ona neden dine inanmadığını anlatacaksın, o dinleyecek.'"

"Yaptı mı bunu?"

"Tabii ki hayır." Ed başını iki yana salladı. "Ayrıldık sonunda. Ama Azur'un ne yapmaya çalıştığını kavradım. Sevdim adamı."

Ed'in coşkusunda, bir müridin ustasına duyduğu o ölçüsüz güveni buldu Peri. Rahatsız oldu. "Ama biz filozof değiliz" dedi. "Öğrenciyiz."

"Mesele de bu zaten. Diğer hocalar bize ya çocuk muamelesi yapıyorlar ya tepeden bakıyorlar – Azur hariç. O bizi kendisiyle eşit görüyor, bu yüzden bizi zorluyor. Hangi mesleği seçersek seçelim hepimizin birer filozof olabileceğine inanıyor."

"Sıradan öğrencilerden çok fazla şey beklemek olmuyor mu bu?"

Ed ona baktı. "Sen sıradan değilsin ki. Hiç kimse değil."

Peri dudaklarını ısırdı. Niye böyle bir laf etmişti kendi de bilmiyordu.

"Ne oldu? Beğenmiyor musun Azur'u?" diye sordu Ed.

"Beğeniyorum, sadece..." Peri yutkundu. "Acaba bizimle deney mi yapıyor diye kuşkulanıyorum. Bu da hoşuma gitmiyor."

"Deney mi? Yok öyle şey" dedi Ed. "Benim hayatımı değiştirdi. İyi yönde."

Yağmur yağmaya başladı; şimdilik hafifçe çiseliyordu ama her an sağanağa dönüşebilirdi. Gece anmasının ertelendiği ilan edildi. Posterleri, mumları, fotoğrafları kaldırdılar. Mona sağa sola koşturuyor, bir sürü sorumluluk üstleniyordu.

Peri, Ed'e elini uzattı. Ama Ed, Peri'yi usulca kendine çekti ve ona içtenlikle sarıldı. "İyi bak kendine. Azur'a güven, harikulade bir insan o. Keşke onun gibiler çoğalsa."

Karanlıkta yapayalnız kalan Peri yurduna doğru yürüdü. Yağmuru dert etmiyordu. Yüzyıllardır hararetli tartışmalara tanıklık eden binalara baktı; ne kavgalar görmüşlerdi... hepsi de Tanrı adına. Niye, niye böyleydi?

Kim haklıydı acaba, Troy mu, Ed mi? Bir gecede profesörü hakkında iki karşıt görüş dinlemişti ve işin tuhafı ona öyle geliyordu ki her iki yorum da haklıydı. Gökteki aya benziyordu Azur. Bir aydınlık yanı vardı; ışıl ışıl, davetkâr, efsunkâr. Bir de ilk bakışta kendini ele vermeyen karanlık yanı.

Mazlumlar

İstanbul, 2016

Les Bonbons du Harem'in sonuncusu henüz bitmişti ki, bir köpek, kuyruğunu o narin gövdesinden beklenmeyen bir enerjiyle sallayarak açık kapıdan içeri daldı. Uzun, sık kürkü sonbahar yaprakları rengindeydi; kafası küçük, bakışları içliydi.

"Ponpon, sevgilim, beni mi özledin?" dedi işkadını.

Köpeği yerden alıp kucağına koydu. Hayvan konukları seyretti gözlerini kırpıştırarak; tilkiye benzeyen yüz hatlarına, her an husumete dönüşebilecek bir ifade yerleşmişti.

"Bu ülkenin değiştiği ne zaman dank etti kafama, biliyor musunuz?" diye sordu işkadını konuklarına. "Geçen ay Ponpon'u veterinere götürdüğümde."

İşkadınının anlattığına göre, normalde veteriner düzenli olarak eve geliyordu. Ama adam birkaç hafta önce bacağını sakatlamıştı ve eskisi gibi çalışmaya devam etse de ev ziyaretlerini yapamaz olmuştu. Kadın da Ponpon'u kolunun altına sıkıştırıp kliniğe gitmişti. Eskiden köpek sahipleri neredeyse birbirinin aynısı olurdu – modern, şehirli, laik, Batılılaşmış. Muhafazakâr Müslümanlar köpekleri mekruh gördüklerinden yaşam alanlarını onlarla paylaşmaya meraklı değillerdi.

"Vallahi hiçbir zaman anlamadım içinde köpek ya da resim bulunan eve niye melek girmezmiş" dedi işkadını.

"Buhari'den bir hadis" dedi bu çevreye yakın zamanda dahil olan kodaman medya patronu. Kar beyaz gömleği yaka-

sızdı; ne sakal ne bıyık bırakmıştı, saçlarının her noktası aynı uzunlukta kesilmişti. Yemekteki herkesten farklı olarak, yeni zuhur eden İslami burjuvazidendi o. "Alafranga burjuvazi" olarak nitelendirdiği kesimle ahbaplık etmeye hevesli olsa da başı kapalı olan karısını hiç getirmezdi bu yemeklere. Arkasına yaslanarak, "Hadiste sözü edilen herhangi bir resim değildir" dedi. "Yalnızca portrelere karşı uyarır, putperestliği önlemek için."

"Eh, o zaman biz yandık" dedi işadamı. Gülerek kollarını iki yana açtı, duvarlardaki tabloları işaret etti. "Hem köpeğimiz var, hem de bir sürü portre ve nü. Belki de bu gece taş yağar başımıza!"

Adamın şaka yaptığını bildikleri halde konuklardan birkaçı huzursuzca tebessüm etti. Gerginliği hisseden Ponpon hırlayarak parlak dişlerini gösterdi.

"Şşşş, anneciğin burada" dedi işkadını minyatür köpeğe. Sonra da kocasına döndü: "Sözümü kesmesen olmaz mı?" Kızmak onu susatmıştı sanki, bardağındaki suyu kafasına dikti. "Neyse işte, veterinere gittiğimde bekleme odasında başörtülü kadınlar görünce şaşırdım, ayaklarının dibinde köpekleriyle! Chihuahua'lar, shih-tzu'lar, kanişler. Benden daha meraklılar köpeklere! Belli ki dindar hatunlar değişiyor."

"Ben öyle demezdim" diye itiraz etti medya patronu. "Bakın, dindar Müslümanlar hiçbir zaman sizin sahip olduğunuz özgürlüklere sahip olmadılar. Alınmayın ama, on yıllardır sizin gibi modern elitlerden zulüm gördük biz."

"Bu çok yanlı, tarihi çarpıtan bir yorum" dedi Adnan.

"Velev ki doğru. Öyle olsa bile o günler geride kaldı. Artık bütün güç sizin elinizde" diye atıldı CEO; aklından geçenleri söylemek istemiyormuş ama kendini tutamamış gibi sesi çatladı.

Medya patronu surat astı. "Katılmıyorum. Bir kez mazlum olan hep mazlumdur. Siz mazlum olmanın ne demek olduğunu bilmezsiniz."

"Ay, hadi ama ya!" diye öne çıktı meşhur gazetecinin kız arkadaşı. Alkol eşiği düşük olan genç kadın çakırkeyif görünüyordu. "Senin karın değil mazlum olan! Sen de değilsin! Ben mazlumum!" Parmağıyla göğsüne vurdu. "Sarı saçlarımla, mini eteğimle, makyajımla, kadınlığımla... asıl benim burada kısılıp kalmış olan."

Meşhur gazetecinin gözleri telaşla büyüdü. Kız arkadaşının medya patronunun tepesini attıracağından ve onu işinden edeceğinden korkarak kadına masanın altından tekme atmaya çalıştı ama ayağı hedefine varamadan boş yere sallandı havada.

"Eh, hepimiz mazlumuz aslında" dedi ev sahibesi, gerilimi azaltmaya çalışarak.

"Çok basit aslında" dedi plastik cerrah. "İnsanlar daha çok para kazandıkça yeni yaşam tarzları edinmek istiyorlar. Benim bir sürü başı kapalı hastam var. İş kırışıklıklara, gıdılara gelince bütün kadınlar aynı."

İşadamı hemen başını salladı. "İşte bu da benim teorimi ispatlıyor: Sorunlarımızın tek çözümü kapitalizm! O cihatçı fanatiklerin tek panzehiri serbest piyasadır. Eğer kapitalizm kendi yolunda ilerleyebilse, en bağnazları bile sisteme dahil eder."

Bunu söylerken, kapağının içinde Fidel Castro'nun resmi olan, kök cevizden yapılmış şık bir puro kutusu açtı, göz kırparak meşhur gazeteciye uzattı. "Bak bunlar az bulunur, Beyrut Duty Free'sinden. Alın birer ikişer."

Erkek konuklar, tedirginlikle ev sahibesine bakarak kutudan birer puro aldılar.

"Bakmayın siz karıma" dedi işadamı. "Bu evde özgürlük var. *Laissez-faire*!"

Herkes güldü. Gürültüden rahatsız olan Ponpon öfkeyle havladı.

Fırsattan istifade Peri bir sigara yaktı. Girişte gördüğü

hizmetçinin parmaklarının ucuna basarak etrafta dolaşıp, sağa sola kül tablaları yerleştirdiğini fark etti. Ne düşünüyordu acaba kadın onlar hakkında? Aynı evde, ev sahipleri ile konukları başka bir gerçeklik yaşıyordu, hizmetçiler ve elemanlar bambaşka. Ne tuhaftı. Aynı çatı altında bile hikâye katman katmandı.

"Neden sessizsin böyle Pericim?" diye sordu işkadını.

Peri daha yanıt veremeden kocasının öne eğildiğini gördü, bir sır vermek istercesine. Kahvesini sütsüz, sert içerdi Adnan, ağzına bir parça şeker atarak. Şimdi, şeker dilinde erirken "Bazen Peri'nin romanlardaki insanları gerçek hayattakilerden çok sevdiğini düşünüyorum" dedi.

"Ay ne şanslısın; kıskanıyorum seni" dedi iç mimar. "Ben kitap okumaya hiç zaman bulamıyorum."

"Yatak odasına ipler gerdi, sevdiği şiirleri iplere mandallıyor, sabah kalkınca ilk iş bunları okuyor" dedi Adnan.

Peri gülümsedi. Profesör Azur'dan öğrendiği ritüellerden biriydi bu da.

"Ah, ben de şiire bayılırım" dedi reklamcı kadın. "Her şeyi bırakıp güneye çekilmek geliyor bazen içimden. Bir balıkçı köyüne mesela. İstanbul ruhumuzu çürüttü!"

"Miami'ye gel; okyanus kıyısında bir ev aldık" dedi işadamı.

Karısı kaşlarını kaldırdı. "Şu adamın vurdumduymazlığına bakın! Sanat anlayışı sıfır. Biz edebiyat diyoruz, o Miami'de emlak diyor. Off ne yapacağım bununla!"

"Yine ne yaptım yahu?" diyerek protesto etti işadamı.

Kimse eleştirmedi adamı. Yüzüne karşı eleştirilemeyecek kadar zengindi. Tam o sırada kapı zili çaldı, bir, iki, üç kere – sıkıntı, özür ve sabırsızlık karışımı.

"Ah, nihayet." İşkadını ayağa fırladı. "Medyum geldi!"

"Yaşasın!" diye ortak bir çığlık yükseldi.

Ponpon hiddetle havlayarak kapıya doğru koştu.

Ardından kopan hengâme esnasında, yakınlardan gelen

bir bipleme çalındı Peri'nin kulağına. Kocasının telefonuna uzanarak ekrana baktı. Annesinden mesaj gelmişti. Peri'nin tembihlediği gibi üstü kapalı değil, açık açık yazmıştı: "Numarayı buldum, TV dizimi kaçırdım."

Altında Peri'nin talep ettiği bilgi vardı: "0044 1865..."

Şirin'in numarası! Soluğu kesildi Peri'nin. Nicedir kilitli bir kasanın şifresi gibiydi rakamlar. Açtığı zaman içinde ne bulacağını tahmin bile edemiyordu.

Rüya tabircisi

Oxford, 2001

Bir sonraki derste Profesör Azur sınıfa eli kolu kitap dolu geldi. Peşi sıra bir adam girdi içeri. Bir odacıydı bu ve içinde demir soba, siyah kâğıt tomarları, CD çalar ve uçaklarda dağıtılanlara benzer küçük yastıklar bulunan bir el arabasını itiyordu.

"Bir tiyatro oyunu adeta her ders" diye düşündü Peri kendi kendine. "O sahnede oyuncu, biz de seyirciler iz."

Azur dalgın görünüyordu, gözleri bugün daha koyu bir tona bürünmüştü – ormanlardan delidolu taşarak akan bir dere gibi.

"Zahmet oldu Jim, müteşekkirim" dedi Azur odacıya.

"Ne zahmeti efendim."

"Ders sonunda gelmeyi unutmazsın değil mi?"

Adam başını, "elbette" anlamında salladı ve çıktı.

Azur, etrafında halka oluşturan meraklı genç yüzlere baktı. "Herkes nasıl bakalım?"

Yanıtlar coşkulu bir koroya dönüştü.

"Süper! Eğer dün gece şu veya bu sebepten uykunuzu alamadınızsa ve bu açığı kapatmak istiyorsanız –ki bunun mümkün olmadığı bilimsel olarak ispatlanmıştır– işte size fırsat. Şu yastıkları dağıtabilir misiniz lütfen?"

Her öğrenci bir yastık aldı. Bu arada profesör de sobayla uğraşıyordu.

"Okulu ateşe mi vereceğiz hocam?" deyiverdi Kevin.

"Nasıl da bildin? Hayır, hiçbir şeyi yakmayacağız. Henüz değil. Sahte soba bu."

İçindeki kömürler kıpkırmızı kor halinde yanıyor gibi görünürken buna inanmak zor olsa da, profesör haklıydı. Bu bir elektrik sobasıydı.

"Pekâlâ hanımlar, beyler. Yastıklarınız elinizde. Şimdi varsayalım, sıcak bir sobanız var, dışarısı da buz gibi. Uyumaktan başka ne gelir elinizden?"

Öğrenciler birbirlerine baktılar.

"Koyun başlarınızı!" diye emretti Azur.

Söyleneni yaptılar. Gözleri kuşkuyla kocaman açılmış halde, sopa yutmuş gibi dimdik oturan Peri hariç herkes.

"Bravo Peri! Sakın bana güvenme. Kim bilir, belki de yastıkların içini kızgın kedilerle doldurmuşumdur."

Peri kızardı, bu kez o da itaat etti.

Azur siyah kâğıtları çıkardı. Bir de bant rulosu. Camları kaplamaya başladı. Dışarının ışığından mahrum kalan oda yarı karanlığa gömüldü. Ardından CD çaları çalıştırdı. Müzik değil, yanan bir şöminenin sesleri yayıldı odaya.

"Ne yapıyoruz hocam ya?" diye sordu Kevin yine.

"Descartes'ın sıkça ziyaret ettiği bir yere gidiyoruz. Rüya âlemine."

Birisi alaycı alaycı güldü ama grubun geri kalanı heyecanlanmış görünüyordu.

"Anlatacağım şeyi yaşadığında Descartes yaklaşık sizin yaşlarınızdaydı. Sizin de birer büyük filozof olma hayaliniz var mı?"

"Tabii ya" dedi Bruno pişkin pişkin.

Azur gözlerini devirdi. "Descartes'ın meşhur üç rüyasını ziyaret edeceğiz. İlkinde, genç filozof bir tepeye tırmanmaktadır zar zor. Düşmekten korkar. Başaramamaktan. Hedeflerine ulaşmak için çok çalışması gerektiğini bilir ama yüce bir gücün –Tanrı'nın?– yardımını arar."

Başı yastığında, gözleri yarı kapalı dinliyordu Peri.

"Ta uzakta bir kilise görür – Tanrı'nın evi. Filozofun ayağını yerden kesiveren ani bir rüzgâr onu kaptığı gibi oraya fırlatır."

"Söyledim size, Tanrı'dan ümidinizi kesin, ateist olun diye" dedi Kevin.

Azur devam etti: "Descartes kalkıp üstünü başını silkeler. Avluda yabancı bir adam ona bir kavun uzatır – yabancı bir diyardan gelmiş bilinmeyen bir meyve. Gizem."

"Hoppala!" diye mırıldandı Peri'nin yanında oturan Ed. Yanında getirdiği teneke kutuyu açmış, içindeki ev yapımı kurabiyeleri sağa sola ikram ediyordu.

Azur devam etti: "Descartes ter içinde uyanır. Rüyayı bir mesaj olarak yorumlar; ama Tanrı'dan mı, şeytandan mı? Aklımıza zanlar, evhamlar, korkular nereden üşüşür; dışarıdan mı, içeriden mi? Sahi nedir Tanrı; dış bir kuvvet mi, zihnimizin bir ürünü mü? İşte, tekrar uykuya daldığında, onu ikinci rüyaya sürükleyen bu sorulardır."

Azur CD'deki ikinci kayda geçti. Şimşek ve yıldırım sesleri doldurdu odayı. "Bir fırtına yaklaşmakta. 'Hayatta kötü şeyler neden olur?' diye sorar Descartes. 'Tanrı bunca fesada nasıl izin verebilir?' diye düşünür; kafası karışır. Yapayalnızdır. Karanlık, asap bozucu bir rüyadır bu."

"Peki ya üçüncüsü?" diye sordu Elizabeth.

"Aha, en önemlisi. Descartes bir sözlük görür. Çok sevinir, çünkü kelimelere âşıktır. Bir kitap ilişir gözüne. *Corpus Poetarum*. Rastgele bir sayfasını açar, Decimus Magnus Ausonius'un bir şiirini bulur."

"Kim?" dedi Bruno şaşkınlıkla.

"Romalı şair, gramerci, retorikçi." Azur parmağıyla Peri'yi işaret etti. "Senin şehrini –o zamanki ismiyle Konstantinopolis'i– ziyaret ettiğini biliyor muydun? İmparator Birinci Constantinus'un oğluna ders verdi."

Ausonius adını daha önce hiç duymamış olan Peri başını iki yana salladı.

"Şiirin ilk dizesi şöyledir: *Acaba hangi yoldan gitmeliyim hayatta?*" Azur duraksadı. "Sonra bir adam ortaya çıkar ve Descartes'a şiir hakkında sorular sorar. Ama filozof yanıt veremez. Adam ona gülerek ortadan kaybolur. Descartes mahcup olur. İnsan ne kadar çok okuyup öğrenirse öğrensin bildikleri nasıl da azdır, sınırlıdır. Kendinden şüphe eder; tıpkı bütün akıllı insanlar gibi. Peki, şimdi bu rüyayı kim yorumlamak ister?"

"Valla şu kavunu hiç beğenmedim, muzır geliyor kulağa!" dedi Bruno. "Belki de Descartes gizli eşcinseldi, rüyadaki herif her kimse ona âşıktı."

"Belki." Azur iç geçirdi. "Ama belki de sözlük, bilgiyi ve bilgeliği temsil ediyordu. Şiir ise felsefeyi ve aşkı! Descartes, Tanrı'nın kendisine bunların hepsini akıl yoluyla birleştirerek 'harikulade bir bilim' yaratmasını öğütlediğine karar verdi. Bu kanaat, bütün felsefesine ışık tuttu. Benim size sorum şu: Siz de Tanrı'yı araştırmak için kendi kişisel harikulade biliminizi yaratabilir misiniz? Herkesinki ayrı olmalı. Kimseleri taklit etmemelisiniz."

"Nasıl yapacağız bunu?" diye sordu Mona.

"Hezarfen olun" diye yanıtladı Azur. "Farklı disiplinleri sentezleyin. Merak ediyorsanız Tanrı'yı, ne olur yalnızca dine odaklanmayın artık. Dinsel kavgalar ve çekişmeler insanlığı böler, zihinlerinizi mühürler. Matematiğe, fiziğe, müziğe, resme, şiire, dansa başvurun. Sanat özünde bir arayıştır. Tanrı ilmi de arayıştır. Demek ki, Tanrı'ya inansanız da, inanmasanız da konuya yaratıcılıkla yaklaşabilirsiniz."

Peri içinde bir heyecan dalgasının yükseldiğini hissetti. Kendine has bir harikulade bilim yaratabilir miydi? Ne kadar şahane olurdu!

Azur dedi ki, "Rüyalarına bakınca düşünüyorum da acaba

filozof başkaları tarafından yargılanmaktan korkuyor muydu? Bizim için o koskoca René Descartes! Oysa o belki de kendisini küçük, fani, hatta bazen süfli buluyordu. Aranızda kendini yeterince özel hissetmeyenler varsa, unutmayın, Descartes bile böyle hissetmişti zaman zaman."

Peri gözlerini indirdi. Azur'un ne yaptığını anlıyordu; bu yüzden ona hem hayranlık hem tepki duyuyordu. Evet, belli ki profesör, Peri'nin özgüvenini geliştirmesine yardım etmeye çalışıyordu. Odasında yaptıkları konuşmayı unutmamıştı.

Sözlerini bitirip CD'sindeki son parçayı çaldı Azur. "Beethoven. *Missa Solemnis*" dedi. "Bırakın kendinizi müziğe. Hadi uykuya dalın yine!"

Başları yastıklarında, müziğin tadını çıkardılar. Kimse konuşmadı. Bitene kadar kimse kıpırdamadı.

"Seminer bitmiştir" diye duyurdu profesör.

Aynı anda kapıya hafifçe vuruldu. Azur o yöne doğru seslendi: "Jim, gel içeri. Her zamanki gibi dakiksin."

Adam içeri girerek doğruca sobaya yöneldi.

"Pekâlâ millet" dedi Azur. "Bugünkü tartışmamızın ışığında, Descartes ve Tanrı üstüne bir inceleme yazın. Geçen dersteki kompozisyonlardan hepiniz çaktınız bu arada, haberiniz olsun. Bu sefer daha iyisini yapın. Yazmaya başlamadan önce bol bol araştırın. Bilgi olmadan akıl yürütülmez, yürütülürse zırvalık olur. Anlaşıldı mı?"

"Evet hocam" diye yanıtladı öğrenciler koro halinde.

* * *

Dışarı çıktığında başı zonkluyordu Peri'nin. Semboller, şiirler, kontrolümüz dışındaki şeyler, zihnimizdeki karmaşa, iyi ile kötünün ikiliği, kaosa bir anlam verme gereksinimi, rüyalara yerleştirilmiş şifreler ve hayatın rüya gibi oluşu, genç bir filozofun yalnızlığı, kadim bir şiirin bugün hâlâ anlamlı ilk dizesi: *Hangi yoldan gitmeliyim hayatta?*

Azur'u dinlerken içinde bir şeyler hop etmişti; neredeyse fark edilemeyecek kadar küçük ama derin bir çatlak açılmıştı ruhunun duvarında. Ketum kişiliğinin altında nasıl da açtı, hasretti, başını döndürecek biriyle tanışmaya. Azur hiç susmasaydı keşke, günlerce anlatsaydı, ama Peri'ye, sadece ona.

Azur, Tanrı'dan ve hayattan, inançtan ve bilimden bahsederken, kelimeleri, minik pirinç taneleri gibi saçılıyordu etrafa. Öylesine bereketli. Onun yanındayken Peri kendini eksiksiz hissediyordu. Başka bir yol daha vardı sanki. Bir ötediyar. Nalbantoğullarının çatısı altında büyürken içine hapsolduğu kısırdöngüden çıkacak bir geçit arıyordu. Azur'un yanındayken karmaşadan korkmuyordu. Akışkandı hayat. Çoğuldu insan. Hiçbir yönünü bastırması, gizlemesi gerekmiyordu. Azur'un evreni, kaskatı ikiliklerin dışındaydı. Rumi'nin dediği gibi, "iyi ile kötünün ötesinde" bir yer daha vardı. Peri anladı ki, annesiyle babasının yıllar yılı ettikleri kavgalarla üzülen, yıpranan ruhu, Azur'un yanında özgürdü, mutluydu. Bunu kimselere itiraf edemese de içten içe biliyor, hissediyordu hocasına tutulmakta olduğunu.

Pelerin

Oxford, 2001

"Yeni anlatılar –her zaman çoğul– bulun" dedi Azur, sınıfın ortasında volta atarak.

Profesör dedi ki, yakın zamana kadar en parlak düşünürler bile 21. yüzyılda dinin yeryüzünden silinip gideceğinden emindiler. Halbuki inanç meselesi, tıpkı sahnelere dönen bir diva gibi güçlü bir dönüş yapmıştı. O zamandan beri bu tartışma hiç dinmemişti. Üstelik mevcut asır, muhtemelen bir öncekine göre demografik açıdan daha "dindar" olacaktı. Zira tüm dünyada dindar kesim laiklere oranla daha fazla çocuk yapma eğilimindeydi. Ancak tüm bu dini, ekonomik, politik ve kültürel çelişkilerin ortasında ha bire ihmal edilen bir mevzu vardı: Tanrı. Halbuki eski zamanlarda filozoflar ve onların öğrencileri, dinden ziyade Tanrı fikriyle uğraşmışlardı. Şimdilerde işler tersine dönmüştü. Atlantik'in her iki yanında popüler hale gelen "teist-ateist tartışmaları" bile Tanrı'nın olabilirliğinden ziyade, güncel politika ve din tartışmaları üzerineydi. Hep aynı şeyleri konuştuğumuzdan hayal gücümüz daraltmıştı.

Peri diğer öğrencilerin, her kelimeyi yakalamaya çalışarak not tuttuğunu görüyordu. Oysa o sadece dinlemek istiyordu.

"K.İ.'den mustarip çok fazla kişi var" dedi Azur. "Ne olduğunu bilen var mı?"

Kevin cesaretle atıldı. "Kaba İnsanlar?"

"Kadın İstismarı?" diyerek lafa karıştı Elizabeth.

Azur, bu yanıtları bekliyormuş gibi gülümsedi. "Kesinlik İlleti" dedi.

Güneş nasıl İkarus'un kanatlarını eritirse, Kesinlik İlleti de bilimsel merakı yok ederdi. Zira kesinlik keskinliği, keskinlik kibri, kibir körlüğü, körlük karanlığı ve karanlık da daha fazla kesinliği getirirdi. Bu derste hiçbir şeyden emin olmayacaklardı, hatta ders planından bile, zira o da her şey gibi her an değişebilirdi. Bilgi okyanusuna ağlar atan balıkçılardı onlar. Nihayetinde bir kılıçbalığı yakalamak da vardı, eli boş dönmek de.

Azur dedi ki, bu seminerde herkes yolcuydu, yol arkadaşıydı; henüz bir hedefe varmadıkları gibi, belki de hiç varamayacaklardı. Yalnızca çabalıyor, arıyorlardı. Bu dünyada bariz olan tek şey vardı: Gayretkeşlik tembellikten iyiydi, coşku uyuşukluktan yeğdi. Sorular yanıtlardan daha önemli, merak etmek emin olmaktan üstündü.

Kesinlik İlleti'nden tamamıyla kurtulmak imkânsız da olsa, onu sırttan çıkarılabilen bir pelerin gibi tahayyül etmek mümkündü. "Bundan sonra" dedi Azur, "herkesin sınıfa girmeden önce kibir pelerinini çıkarmasını istiyorum." Buna kendisi de dahildi. "Eski bir paltoymuş farz edin, çıkarıp askıya asın. Kapının dışına bir tane koydum bile. Dilerseniz çıkıp bakabilirsiniz."

Hocanın ciddi olduğunu anlamak öğrencilerin bir iki dakikasını aldı. İlk ayağa kalkan Sujatha oldu. Sınıfı boydan boya geçip kapıyı açtı, koridora çıktı. Gerçekten orada bir askı olduğunu görünce yüzü aydınlandı. Sanki omuzlarında bir ağırlık varmış gibi yaparak, hayali pelerini çekip çıkardı, kancalardan birine astı, muzaffer bir edayla geri döndü. Diğer öğrenciler de birer birer tekrarladılar bu hareketi. Sıra kendisine geldiğinde palto kancasının altındaki yazıyı okudu Peri: EGO ASKISI.

Son olarak Profesör Azur dışarıya çıktı. Ellerini havada sal-

layışına bakılırsa onun pelerini daha ağırdı. O da hareketi tekrarlayıp sınıfa döndü. "Harika! Artık kendimizi egolarımızdan kurtardığımıza göre –en azından sembolik olarak– derse başlayabiliriz."

"Bunu neden yaptık şimdi?" diye sordu Bruno homurdanarak.

"Ritüeller önemlidir, küçümsemeyin" dedi Azur. "Bizim de kendi ortak ritüellerimiz olacak bu seminerde."

Bir tahta kalemi alıp tahtaya şunu yazdı: KELİME OLARAK TANRI.

Bugün tanımladığımız anlamıyla medeniyet altı bin yaşındaydı. Ama insanlar çok daha uzun zamandır varlardı; 290 milyon yıllık kafatasları bulunmuştu. Kendimiz hakkındaki mevcut bildiklerimiz, ileride keşfedeceklerimizin yanında gayet ehemmiyetsizdi. Arkeolojik kanıtlar, insanların binlerce yıl boyunca Tanrı'yı ya da tanrıları farklı formlarda –bir ağaç, bir hayvan, bir doğa olayı ya da bir kişi olarak– düşündüklerini ortaya koyuyordu. Derken, tarih akışının bir safhasında, hayal gücü sıçraması yaşanmıştı. Elle tutulabilen, gözle görülebilen Tanrı fikrinden, "kelam olarak Tanrı"ya geçiş yapılmıştı. O andan sonra artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı.

Etrafına bakınan Azur, yalnızca Peri'nin not almadığını fark etti. "Buraya kadar tamam mı, İstanbullu kız?"

Profesörün delici bakışları altında kızarmamaya çalışarak sandalyesinde dik oturdu Peri. "Evet, hocam."

Sanki bir şeyler daha söylemesini beklercesine Azur'un açık, güven dolu bakışları birkaç saniye daha oyalandı Peri'nin yüzünde. "Eğer size Tanrı'nın şu kapının ardında olduğunu, onu göremeyeceğinizi ama sesini duyabileceğinizi söylersem, O'nun size ne demesini isterdiniz?"

"Beni sevdiğini duymak isterdim" dedi Adam.

"Evet, beni sevdiğini, benim de O'nu sevdiğimi bildiğini" dedi Kimber.

"Sevgi..." Başkaları da benzer hisler dile getirdi.

"Bana hak verdiğini. O'nun hakkındaki bütün bu konuşmaların deli saçması olduğunu bildiğini duysam fena olmazdı" dedi Kevin.

"İyi de Tanrı'nın sana bunu söyleyebilmesi için evvela var olması gerekir" dedi Avi. "Kendi kendinle çelişiyorsun."

Kevin'in suratı asıldı. "Ben yalnızca sizin şapşal oyununuza katıldım."

Şimdi sıra Mona'daydı. "Ben Allah'tan, cennetin gerçek olduğunu ve iyi insanların orada olacağını, sevgi ve barışın yeşereceğini işitmek isterdim."

Azur Peri'ye döndü; hem de öyle hızlı döndü ki Peri bakışlarını kaçıramadı.

"Peki ya sen Peri? Tanrı'nın sana, bizzat sana ne demesini isterdin?"

"Benden özür dilemesini isterdim" dedi Peri. Kendi cevabına kendisi de şaşırmıştı.

"Özür dilemesini mi?" dedi Azur. "Ne için?"

"Bütün adaletsizlikler, haksızlıklar için..." diye yanıtladı Peri.

Dışarıda, meşe ağacının yapraklarından biri rüzgârda son kez süzülüp yere düştü. İçeride herkes öyle dikkat kesilmişti ki sessizlik elle tutulacak gibiydi.

Azur dedi ki, "Gördüğünüz gibi, bugünkü tartışmamızda iki farklı Tanrı algısı belirdi. Tabii ateist olduğu halde oyunumuza katılan Kevin'e teşekkür ediyoruz. Neydi bu iki yaklaşım: Birincisi Tanrı'yı sevgiyle ilişkilendiriyor. Tanrı'yı ararken sevgi arıyor. Sonra bir de Peri'nin tarzı var. Adalet arıyor. Adalet bulamayınca kızıyor."

Azur'un ses tonu sertleşti. "Lakin adalet, karmaşık bir kelimedir. Kime göre adalet, neye göre? Dünya tarihinin en katı bağnazları, fanatikleri, kendi kafalarındaki 'adalet' uğruna en ağır adaletsizlikleri işlemişlerdir."

Peri yutkundu. Azur'a kalbini açmıştı, o ise şimdi tüm spotları Peri'ye çevirmiş, onu neredeyse potansiyel yobazlıkla suçluyordu. Babasının kızıydı o, her şey olurdu da yobaz olamazdı!

Azur bu sessiz protestoların hiçbirini duyamazdı. Parmağıyla Peri'yi işaret etti. "O çok yücelttiğin 'adalet' konusunda dikkatli olsan iyi edersin. Senin gibi düşünenler dünyanın çivisini çıkardı, baksana."

Seminer birazdan sonlandı. Peri son birkaç dakikayı duymadı. Aklı başka yerdeydi, başı zonkluyordu. Ne kadar incindiğini belli etmekten korktuğu için ne hareket edebiliyor, ne kimselere bakabiliyordu. Azur dahil herkes çıktıktan sonra, sınıfta Mona'yla baş başa buldu kendini.

"Hey üzülme" dedi Mona, elini Peri'nin omzuna koyarak. "Biliyorum, sana kaba davrandı. Boş ver profesörü, takma, gerçekten."

Peri gözlerinin dolduğunu hissederek başını önüne eğdi. "Şirin hep onun ne kadar müthiş olduğunu anlatır. Ama o kadar..."

"Tepeden bakıyor bazen" dedi Mona.

Beraber dışarı çıktılar. "Dersi bırak istersen" dedi Mona. "Canını sıkıyorsa."

"Evet" dedi Peri burnunu çekerek. "Galiba öyle yapacağım."

* * *

Ertesi sabah Peri bir not daha buldu şahsi posta kutusunda.

Peri'ye,

Emily Dickinson ve Ömer Hayyam okuyan, her şeyi ciddiye alan kıza... başkalarından ziyade kendiyle uğraşan, kendi kendinin en acımasız eleştirmeni olan kıza... herkesten gereksiz yere özür dileyip dururken, içten içe Tanrı'dan özür bekleyen kıza...

Muhtemelen benim korkunç biri olduğumu düşünüyorsun, hatta belki de seminerimi bırakmayı planlıyorsun. Eğer şimdi vazgeçersen hakkımdaki şüphelerinde haklı olup olmadığını öğrenemeyeceksin. Sırf hakikati arama arzusu bile yetmez mi seni daha sebatkâr kılmaya?

Şakalarımı, zorlamalarımı mazur gör, yola devam et Peri; kendini tanımak, kendini parçalamayı göze almak demektir.

Önce "ben"i parçalara ayırırız. Sonra aynı parçalarla yeni, yepyeni bir benlik inşa ederiz. Vazgeçme!

Peri notu cebine koyup spor ayakkabılarını giydi, koşuya çıktı. Derin soluklar alarak eşofman üstünün fermuarını çenesine kadar çekti. Nemli toprağın ve sonbaharın rayihalarını taşıyan sabah havasını yararak ilerlerken şöyle ağız dolusu bir küfür savurdu Azur'a; o keskin sözcüklerin her biri tuz tanesi gibi kaydı dilinde. Daha önce hayatında kimseye küfretmemişti – hoşuna gitti.

Ne kadar hafif hissediyordu insan kendini "hiç yapmam" sandığı bir şeyi yapmayı göze aldığında. Esen rüzgârda profesöre küfürler savura savura koştu, koştu, koştu.

Telesekreter

İstanbul, 2016

Konuklar medyumun içeri girmesini beklerken heyecanlı bir sessizlik düştü masaya. Ev sahibesinin çınlayan sesiyle adamı karşılayışını duyabiliyorlardı açık kapıdan.

"Ah nerelerdesin? Gözümüz yollarda kaldı."

"Trafik! Tam bir kâbus" deyiverdi, genizden bir erkek sesi.

"Bilmez miyiz" dedi işkadını. "Gel şekerim, içeride seni görmek için yanıp tutuşan insanlar var."

Birkaç saniye sonra, üzerinde koyu renk pantolon, beyaz gömlek ve başka bir çağa aitmiş gibi duran, altın rengi ve su yeşili şal desenli brokardan bir yelekle belirdi medyum. Yer yer hafifçe uzamış sakalı partiye gelirken yolda serpilmiş gibi görünüyordu. Küçük ve birbirine yakın gözleri, ince ve sivri bir burunla vurgulanan köşeli yüzü ve sanki sonradan hatırlanıp eklenmiş gibi duran çenesiyle av arayan sinsi bir tilkiyi andırıyordu.

"Ne çok konuk varmış!" dedi adam içeri girer girmez. "Eğer hepiniz geleceğinizi okutmak istiyorsanız, valla burada kamp kurmam gerekecek."

"Ay ne güzel, bizim eve yerleşirsin olur biter" dedi işkadını.

"Yalnızca hanımlar ilgileniyor" dedi işadamı oturduğu köşeden. Ona kalsa hiçbir şey başkalarının fallarını dinlemek kadar sıkıcı olamazdı. Zaten o insanın kendi geleceğini kendisinin şekillendireceğine inanırdı. Karısı saçmalıklarıyla meşgulken, o da banka CEO'suyla baş başa konuşmak isti-

yordu aslında. Canını sıkan bir mesele vardı. "Hanımlar siz neden şöyle kanepelere geçmiyorsunuz? Orada daha rahat edersiniz" önerisinde bulundu.

İşkadını, medyum ile kadınları deri kanepelere doğru yönlendirdi. Hizmetçiye işaret etti. "Yeni konuğumuza bir..."

"Sıcak su yeterli" dedi medyum.

"Bir içki almaz mısın? Vallahi darılırım."

"Vazifemi bitirince" dedi medyum kendinden emin bir edayla.

Bu arada erkekler odanın öbür köşesine, bir sanat enstalasyonunun –dudakları rujlu ve başı fesli, dev bir prehistorik balık heykelinin– altına toplaşmışlardı. Nihayet sosyetik hanımlardan kurtuldukları için artık gönül rahatlığıyla küfredebilir, purolarının dumanını kaygısızca üfleyebilirlerdi. İşadamı aynı hizmetçiye işaret etti. "Evladım, bize konyak-badem getir."

Herkesle birlikte masadan kalkan Peri salonun ortasında oyalandı. Bu tip durumlarda hep olduğu gibi kendini arada kalmış hissediyordu. İstanbul'daki sosyal toplantılarda sıkça yaşanan bu cinsiyet ayrışmasını sevmiyordu. Muhafazakâr ortamlarda bu ayrışma o dereceye varırdı ki, evin farklı bölümlerine alınan erkeklerle kadınlar bütün akşamı birbirleriyle tek kelime konuşmadan geçirebilirlerdi. Çiftler mekâna vardıklarında birbirlerinden ayrılır, gecenin sonunda kapıdan çıkarken yeniden bir araya gelirlerdi. Liberal çevreler de tam olarak muaf değildi bu anlamsız uygulamadan. Yemekten sonra, kadınlar birbirlerinin tesellisine ve teminatına ihtiyaç duyarcasına bir köşede toplanırlardı. Çeşitli konularda çene çalarlardı: vitaminler, glütensiz tarifler; çocuklar ve yaz okulları; pilates, yoga, fitness; kamuya malum skandallar... Ünlülerden sanki ahbaplarıymış gibi, ahbaplarındansa sanki ünlüymüşler gibi söz ederlerdi.

Peri'ye gelince, o, her ne kadar konuları daha iç karartıcı

olsa da erkek muhabbetini kadınlarınkine tercih ederdi ekseriya. Eskiden hiç düşünmeden gidip erkeklere katılır, o sırada hangi konuda laklak ediyorlarsa, dahil oluverirdi: ekonomi, siyaset, futbol... Erkekler onu da yarı kendilerinden sayar, varlığından rahatsız olmazlardı. Tabii o varken asla konuşmadıkları bir husus vardı: seks. Bu arada Peri'nin bu davranışı diğer kadınların dikkatini çeker, sinirine dokunurdu. Hatta bazı kadınların, onun kocalarının yanında oturmasından rahatsızlık duyduğunu şaşırarak fark etmişti Peri. Zamanla bu küçük isyanını terk etmişti – terk ettiği nice isyan gibi.

Oysa şu anda ne erkekler ne kadınlar arasında olmak istiyordu; tek istediği yalnız kalmaktı. Terasa çıktı. Denizden yükselen serin meltemle ürperdi. Yosun kokusu geldi burnuna. Boğaz'ın karşısında, Anadolu yakasında, gökyüzü mavinin en koyu tonuna bürünmüştü. İncecik tülbent parçalarını çağrıştıran hafif bir sis yükseliyordu sulardan. Uzaklarda bir tekne sefere çıkmaya hazırlanıyordu. Balıkçıları düşündü Peri; avlarını ürkütmemek için seslerini kısmış, gözlerini rızıklarını çıkardıkları denize dikmiş, sert bakışlı, ketum balıkçıları. Bir yanı o teknede, o sükûnetin içinde olmayı istedi.

Tam o sırada, Peri'nin istekleriyle dalga geçer gibi, Avrupa yakasında bir yerlerde polis sirenleri delip geçti havayı. O orada durmuş manzarayı seyrederken, şehr-i şehrin bir yerlerinde birileri dövülmüş, birileri tartaklanmış, birileri tecavüze uğramıştı... hepsi bir an içinde. Ve evet –tam bu anda– birileri de âşık oluyordu.

Sol avucunda kocasının telefonu vardı. Şirin'le konuşmayalı yıllar olmuştu. Numarası değişmiş olabilirdi. Numara doğru bile olsa Şirin'in onunla konuşmak isteyeceğinin garantisi yoktu. Ama denemeli, ne olursa olsun vazgeçmemeliydi. Mademki açmıştı bu akşam geçmişin kutusunu, içinden çıkanlarla yüzleşmeliydi.

Telefonu kurcalarken kişiler listesini taradı. Başparmağı, tanıdık bir ismin üstünde durakladı: Mensur. Yanında "Baba" yazıyordu. Ne tuhaftı halbuki düşününce. Mensur nasıl Adnan'ın babası olabilirdi ki sırf Adnan Peri'yle evlendi diye? Evlilik ritüelleri – eşinin ebeveyni otomatik olarak senin de annen baban oluyordu; sanki bir başkasının senebesene biriktirdiği sevgiler, hüsranlar, gücenmeler, sürtüşmeler... hepsi bir günde ve bir imzayla başkasına aktarılabilirmiş gibi. Ne kadar yapay, zorlamaydı evlilik dinamikleri.

Demek kocası, ani ölümünden sonra Mensur'un adını silmemişti telefonundan. Belki de yaşlanmanın ilk emaresiydi bu – vefat etmiş dost ve akrabaları adres defterinden silmeyerek sanal varoluşlarını devam ettirmelerine izin vermek. Belki silmeye kıyamadığımızdan, belki de gün gelip bizim de isim ve numaralarımızın silinecekler arasına ekleneceğini bildiğimizden.

Çarçabuk annesinden aldığı numarayı tuşladı Peri. Bekledi, tüm uluslararası görüşmelerden önce yaşanan o kısacık boşluk.

"Peri, geliyor musun?" diye bir ses yükseldi.

Telefonu kulağına bastırarak arkasına döndü. Adnan, elinde bir su bardağıyla kapının çerçevesine yaslanarak başını uzatmıştı. Babasının aksine kocasının içkici olmadığını ve asla da olmayacağını bilmek Peri'yi memnun etse de doğrusu bazen Adnan'ın dağıtmasını, kontrolü kaybetmesini istiyordu.

"Herkes nerede olduğunu merak ediyor" dedi Adnan.

Tam o sırada, ülkeler ve denizler ötesinde, İngiltere'de, muhtemelen bundan çok farklı bir evde telefon çalmaya başladı.

"Hemen geliyorum" dedi Peri.

Yüzü hafifçe gölgelenen Adnan başını salladı. "Peki canım. Gecikme."

Peri kocasının dönüp, şamata ve neşesi artmışa benzeyen konuklara doğru yürümesini seyretti. Saydı: Bir, iki, üç... Bir tık. Şirin'in sesini duymaya hazırlanırken kalbi duracakmış gibi oldu. Onun sesiydi gerçekten, ama soğuk ve mekanik bir versiyonu. Telesekreter.

"Merhaba, Şirin'in telefonunu aradınız. Maalesef şu anda evde değilim. Eğer bana güzel şeyler söyleyecekseniz, lütfen sinyal sesinden sonra adınızı ve numaranızı bırakın. Yok, eğer tatsız şeyler söyleyecekseniz, sinyal sesinden önce konuşun ki hiç duymayayım. Ha ha! Bir daha da aramayın!"

Anında kapattı Peri. Telesekreterlerden ve o sahte cana yakınlıklarından nefret ederdi. Ama hemen yeniden tuşladı numarayı. Bu kez mesaj bıraktı. "Selam Şirin... Benim, Peri." Sesindeki güçsüzlükten hoşlanmadı. "Benimle konuşmak istemiyor olabilirsin, seni suçlayamam. Yıllar geçti..." Yutkundu, ağzı tebeşir kadar kuruydu. "Azur'la konuşmam gerek. Beni affedip affetmediğini ondan duymalıyım."

Bir bip sesi duyuldu. Telefon kapandı.

Peri, ağzından dökülen sözcükleri hazmetmeye çalışarak, öylece durdu kıpırdamadan. Nedense hafiflemiş hissediyordu kendini. Kaygılardan, keşke'lerden, bastırılmış arzulardan müteşekkil bir orkestra değildi zihni artık. Yapacağını yapmıştı. Şirin'i aramıştı. Sonucu ne olursa olsun, göğüs germeye hazırdı. Geceyi hissetti; dışında ya da etrafında değil, içinde, bağrında. Göğsünde büyüyor, ciğerlerinde yanıyor, damarlarında dolaşıyordu gece. İnsanın uzun zamandır taşıdığı bir korkuyla yüzleşmesi kadar harikulade bir hafiflik hissi yoktu.

Limuzin

Oxford, 2001

Şirin tekerlekli bir bavulu çekerek Peri'nin odasına daldı. Noel tatili için ailesini görmeye Londra'ya dönüyordu. Herkes evine gidiyordu; öğrenciler, hocalar, okul çalışanları. Dönem için ayırdığı bütçeyi epeyce aştığı için bilet alamamıştı Peri. Mecburen tatili Oxford'da geçirecekti.

"Benimle gelmek istemediğine emin misin?" diye sordu Şirin, belki de onuncu kere.

"Tabii ki. Gayet iyiyim burada, meraklanma" dedi Peri.

Aslında tam da "burada" olmayacaktı. Oxford'da öğrencilerin tatillerde odalarını boşaltmaları gerekiyordu, çünkü binalar konferans katılımcılarına tahsis ediliyordu. Peri gibi okulda kalmak durumunda olanlar için geçici alternatif yerler ayarlanıyordu okul tarafından.

Şirin, Peri'ye doğru bir adım atarak gözlerinin içine baktı. "Bak Farecik, ben ciddiyim. Eğer fikrini değiştirirsen ara. Annem seninle tanışmak istiyor. Arkadaşlarım bize kalmaya geldiklerinde çok mutlu olur; rahat rahat beni şikâyet edip, çocukluğumu filan anlatacak ya. Felaket bir aileyiz, birbirimizi çiğ çiğ yeriz ama aile dışındakilere nazik davranırız, emin ol. Seni iyi ağırlarız."

"Teşekkür ederim. Çok yalnız hissedersem ararım, söz" dedi Peri.

"Pekâlâ. Unutma, döndüğümde yurttan taşınıyoruz. Kendi evimizi tutma zamanımız geldi artık."

Peri, Şirin'in bu fikri unutmasını bekliyordu, ama belli ki unutmamıştı. İran asıllı kız tutturmuştu taşınalım diye. Sayısız Oxford öğrencisi aynı yollardan geçiyordu aslında: Başlangıçta, yaşamın nispeten daha kolay olduğu yurt hayatının samimi kucağına sığınıyor; zamanla bu hayatı boğucu bularak kafa dengi arkadaşlarıyla ev tutmak üzere yurttan ayrılıyorlardı. Zaten yurtlarda herkese yetecek kadar oda olmadığından bir müddet sonra öğrencilerin ayrılması normal kabul ediliyordu.

Şu ana dek Şirin ne zaman bu konuyu açsa Peri kibar ama kesin bir tavırla reddetmişti. Ama Şirin keçi gibi inatçıydı. Emlakçıları geziyor, bulduğu evlerin, dairelerin fotoğraflarını Peri'yle paylaşıyordu. "Maddi açıdan dert edecek bir şey yok" diyordu. Kirayı kendisi karşılayacaktı. Yalnızlıktan nefret ettiği ve asla tek başına eve çıkamayacağı için Peri ona iyilik etmiş olacaktı teklifini kabul ederse. Yani kendini borçlu hissetmesi için bir sebep yoktu.

"Bir düşüneyim" dedi Peri ikircikli.

"Düşünecek bir şey yok. Yurt hayatı acemilere göre. Eve çıkmayı göze alamayan ürkekler burada kalır bir tek, bir de inek tipler."

"Ya da parası olmayanlar."

"Para mı?" dedi Şirin, nahoş bir kelime duymuşçasına suratını ekşiterek. "Takma sen kafana. O konuyu bana bırak."

Zamanla ortaya çıkmıştı ki Şirin'in ailesi hayli varlıklıydı. Evet, İran'dan kaçmışlardı ama mal mülkten yana sıkıntıları olmamıştı. Peri'den tek beklenen, giysileriyle kitaplarını birkaç kutuya doldurup bu yeni maceraya atılmasıydı.

"Pekâlâ tatlım, gitmem gerek" dedi Şirin. Peri'yi bir parfüm bulutuna sararak iki yanağından öptü. "Mutlu yıllar! 2002 için sabırsızlanıyorum! Hayatımızın en güzel yılı olacak gibi bir his var içimde."

Peri masanın üstündeki su şişesini alarak arkadaşını ana

girişe kadar geçirdi. Kapı görevlisi hazır olda bekliyordu. Adamcağız bütün öğrencileri ismen tanıyordu. "İyi tatiller Şirin, seneye görüşürüz" dedi neşeyle ve ekledi: "Sana da Peri."

Peri'yi selamlarken adamın sesi daha da şefkatli çıkmıştı. Muhtemelen üzülüyordu onun için. Eve gitmeyen tek öğrenciydi ne de olsa.

Dışarıda sürücüsüyle bekleyen kuzguni siyah bir limuzin vardı. Şirin, ayaklarında yüksek topuklu ayakkabıları, arkasında pembe bavuluyla, çakıl taşlarının üstünde hafifçe sendeleyerek yürüdü. Onu izlerken Peri karışık hisler içindeydi. Şirin'le aynı evi paylaşırsa arkadaşının güçlü karakteri karşısında hissettiği rahatsızlık daha da artabilirdi. Bu bir riskti. Ayrıca Şirin'e –ya da herhangi başka birine– borçlu kalmak istemiyordu. Öte yandan er ya da geç yurttan ayrılması gerekecekti. Hem, kendi evleri olması muhteşem olmaz mıydı?

Araba uzaklaşırken Peri arkasından su döktü; *Su gibi git, su gibi gel arkadaşım.*

Kar tanesi

Oxford, 2001

Yılbaşı bütün coşkusuyla geldi Oxford'a. İstanbul'da görece daha sakin ve sönük yeni yıl kutlamalarına alışkın olan Peri, hayret ve ilgiyle gözlemledi teferruatlı hazırlıkları – pırıltılı ışık taklarıyla süslenen sokaklar, dükkân vitrinlerini dolduran hediyelik eşyalar, karanlıkta ateşböcekleri gibi parlayan fenerleriyle Noel ilahileri söyleyen korolar. Bunca tantanaya rağmen, öğrenciler olmayınca Oxford durgunlaşmıştı sanki. Yılbaşı zamanı burada yalnız olmak zordu. Peri gibi normalde yalnızlığı dert edinmeyen biri için bile. Her gün tek başına, sadece üç masası olan ufacık salaş bir Çin lokantasında karnını doyurdu. Yemekler genelde güzeldi ama arada bir bozuk bir tat yakalıyordu. Belki de aşçı manik depresifti; ruh halindeki savrulmalar yemeklere de yansıyordu.

Kitapçıdaki yarı-zamanlı işine geri dönmüştü. Dükkân sahipleri müşteri çekmek için vitrini yeniden düzenlemesini istediler.

"Çılgın bir Noel ağacına ne dersiniz? Yasak kitaplarla süslenmiş" dedi Peri. Tıpkı meyveleri yasaklanan Bilgi Ağacı gibi, onların ağacı da dünyanın bilumum köşelerinde sansüre uğrayan eserleri taşıyacaktı dallarında.

"Harika!" dedi dükkân sahipleri. Toptan ona devrettiler bu görevi.

Böylece Peri vitrinin orta yerine gümüşi bir ağaç kurdu. Dallarına kitaplar astı: *Alis Harikalar Diyarında, 1984, Mad-*

de 22, Cesur Yeni Dünya, Lady Chatterley'in Âşığı, Lolita, Çıplak Şölen, Hayvanlar Çiftliği... Kafka, Bertolt Brecht, Stefan Zweig, Jack London, Ömer Hayyam, Nâzım Hikmet, Fatima Mernissi... Her yere fosforlu kartlar serpiştirdi: "Yasaklandı", "Sansürlendi", "Yargılandı", "Yakıldı." Yalnızca Türkiye'de yasaklanmış kitaplar listesi bile o kadar uzundu ki, bir ormanı kaplardı herhalde.

Seneler evvelki bir yılbaşına gitti aklı: On-on bir yaşında olmalıydı. Babası Mensur tutup koca bir Noel ağacı getirmişti eve. Dükkân ve süpermarketlerde süslemeler göze çarpsa da, mahalledeki ailelerin hiçbirinde böyle bir ağaç yoktu.

Ağaç, kapıdan kurulacağı köşeye taşınana kadar, tıpkı yuvasına dönüş yolunu bulmak için yola ekmek kırıntıları döken masal kahramanı gibi, plastik iğnelerini saçtı yerlere. Mensur'la Peri büyük bir gayret ve ciddiyetle süslediler ağacı – yaldızlı şeritler, simli toplarla. Asacak ıvır zıvırları kalmayınca kendi süslerini yaptılar: boyanmış cevizler ve kozalaklar, şişe kapakları, mantardan hayvanlar. Ucuz ve uyumsuz duruyordu ağaç ama sevmişlerdi gene de.

Akşama doğru alışverişten dönen Selma salonun orta yerinde bunu görünce surat astı. "Ne gerek vardı böyle bir şeye?"

"Aa, yeni yıl geliyor ya" dedi Mensur, olur ya belki karısının haberi yoktur diye.

"Hıristiyan geleneği bu" dedi Selma. "Müslümanlar böyle şeyler yapmaz."

"Hoppala. İki tane süs astık diye dinden mi çıkarız? Bir damla keyfe hakkımız yok mu?" Mensur gözlerini devirdi. "Bir ağaç süsledim diye Tanrı bizi terk mi edecek?"

"Kendini O'na sevdirmek için hiçbir gayret göstermiyorsun ki bey, Allah neden sevsin seni? Nereni beğensin?"

Peri başını yere eğdi. Kendini suçlu hissetti. Babası, bu çamı onu sevindirmek için almıştı. Havadaki gerginlikten ken-

dini sorumlu hissetti. İşleri düzeltmenin bir yolunu bulmak zorundaydı. Aklına bir fikir geldi! O gece uyumayıp herkesin yatmasını bekledi çocuk; planını eyleme geçirmek için gölge gibi sessizce süzüldü.

Ertesi sabah Nalbantoğulları salona girdiklerinde karşılarında esrarengiz şekilde süslenmiş bir ağaç buldular. Selma'nın tespihleri, porselen atları, ince ince kesilip kurdele yapılmış ipek eşarpları sarkıyordu dallardan. Ağacın tepesinde minik bir cami tablosu vardı, yanında da dikkatlice dengelenmiş dualar, hadis kitabı.

"Bak, gördün mü, Hıristiyan değil artık" dedi Peri ışıl ışıl bir gülümsemeyle. "Müslüman yaptım ağacımızı. Sevdin mi annecim?"

Selma donakaldı. Ne diyeceğini bilemedi. Belki de bir şey söyleyecekti. Ama arkalarında dikilen ve hayretle kızının yaptığı abideyi inceleyen Mensur aniden kıkırdamaya başladı. Kocasının kendisiyle alay ettiğini zanneden Selma alındı, hızla ve hışımla odadan çıktı. Anne babasını mutlu etmeye çalışan Pericik ortada kalakaldı.

Aradan seneler geçmişti. Ama hâlâ bilmiyordu Peri, o gün çocuk kafasıyla kurduğu "İslami Noel Ağacı" hakkında annesinin ne düşündüğünü.

* * *

Yılbaşından bir gün önce, Peri yine kitapçıda çalışıyordu. Kemiklerini ısıtmak için orada bulunan yaşlı bir kadından başka müşteri yoktu. Dükkân sahipleri bir arkadaşlarını ziyarete gitmişlerdi; diğer çalışanlar da izinliydi.

Peri rafların tozunu alıp kahve yaptı, yerleri süpürdü, minderleri düzeltti, stokları kontrol etti. Giderek daha da çok sevdiği bu mekânda huzurluydu. İşleri bitince Azur'un kitaplarından birini alıp, bir koltuğa kıvrıldı. Profesörün bütün eser-

lerini bulmuştu burada – dikkat çekici başlıkları ve geometrik desenli şömizleriyle tam dokuz kitap. Rakamlara bakılırsa satışları çok iyiydi. Şu anda okuduğu, Azur'un erken dönem eserlerinden biriydi: *Zihni Karışık Olanlara Rehber.*

Peri'nin karşısındaki koltukta oturan yaşlı kadın gözlerini kapadı, başı yana kaykıldı. Çok geçmeden uyuyakaldı. Peri bir battaniye bulup nazikçe üstünü örttü. Anadolu çamlarından damlayan reçine gibi zamk halinde uzayıp yavaşladı zaman. Etrafı okumak istediği bunca kitapla sarılı ve elinde Azur'un yazıları varken, kendini yıllardır hissetmediği kadar mutlu hissetti Peri. Evet, profesöre hâlâ kızgındı ama kitaplarına küsemezdi. Ve dersi bırakmamıştı. Bırakamamıştı.

Kitaptan ancak bir bölüm okuyup bitirmişti ki, dükkân kapısı pirinç çanın şıngırtılarıyla açıldı. Beraberinde buz gibi, sert bir rüzgârla bir adam içeri girdi: Profesör Azur'un ta kendisi! Uzun paltosu abanoz rengi, atkısı ise Budist keşişleri kıskandıracak kadar koyu bir safran rengiydi. Şıklığını, asi buklelerini zor zapt eden bir fötr şapka tamamlıyordu.

"Girebilir miyiz?" diye seslendi içeriye doğru.

Peri yerinden ok gibi fırladı. Telaştan ayağı takıldı, az kalsın düşüyordu. Kapıya yaklaşınca Azur'un neden çoğul konuştuğunu anladı. Profesörün yanında sivri burunlu, siyah-beyaz, uzun tüylü Collie cinsi bir köpek vardı.

Azur şaşkınlıkla baktı. "Merhaba Peri. Bu ne sürpriz. Ne arıyorsun burada?"

"Kitapçıda çalışıyorum yarı-zamanlı olarak."

"Şahane! Peki, Spinoza'yı ne yapayım?"

"Pardon?"

"Köpeğimi" dedi Azur. "Dışarısı fazla soğuk da."

"Zararı yok, içeri getirebilirsiniz. Spinoza... kapıya yakın bir yerde sizi beklese?"

Ama Profesör Azur, arkasında köpeğiyle çoktan içeri gir-

mişti bile. Her ikisi de başlarını kaldırmış dik yürüyorlardı, iki Mısır hiyeroglifi gibi.

"Epeydir gelmemiştim buraya" dedi Azur etrafı süzerek. "Değişmiş. Eskisinden daha büyük görünüyor – ve daha aydınlık."

"Yeniden düzenledik, eski mobilyaları attık" dedi Peri. Spinoza'nın etrafı koklayışını, sonra da en yumuşak minderi bulup bir güzel yerleşmesini seyretti.

Profesör Azur sesini kendine has şekilde yükseltip alçaltarak başka konuya geçmişti bile. "Vitrindeki Yasak Ağaca bayıldım bu arada. Müthiş fikir."

Peri gülümsedi. Azur'a bunun kendi tasarımı ve çalışması olduğunu anlatmak isterdi. Onun yerine aklına gelen ilk şeyi söyleyiverdi: "Aradığınız belli bir kitap var mıydı?"

"Yok şu anda" dedi Azur. "Yayıncım gelip, okurlar için yedek kitap imzalamamı söyledi. Ben de söz verdim yaparım diye." Gözleri Peri'nin az önce oturduğu koltuğa kaydı. "Sen mi okuyorsun?"

Peri ayaklarını yere sürttü huzursuzca. "Evet, daha yeni başladım."

Azur bir yorum bekledi, ama Peri susuverdi; iletişim kurabilecekleri dili henüz keşfetmemiş gibiydiler. Sonunda Peri masayı işaret ederek "Otursanıza" dedi. "Ben de kitaplarınızı getireyim imzalamanız için."

Ne kadar da çok kopya vardı. Yedi eser stoktaydı, diğer ikisi de sipariş edilmişti. Her bir kitaptan on-on beş kopya olunca küçük bir kule inşa edecek kadar kitap çıkmıştı. Profesör Azur bir sandalye çekti, paltosunu attı, bir dolmakalem çıkardı ve sebatla imzalamaya başladı. Peri hocasına bir kahve getirdi; sonra da onu çaktırmadan izleyebileceği bir köşeye çekildi.

Yığının yarısına geldiği zaman Azur durup soran gözlerini Peri'ye dikti. "Yeni yılı neden ailenle kutlamıyorsun?"

"Gidemedim" dedi Peri, sanki İstanbul hemen oracıkta,

kapının dışında bekliyormuş gibi elini savurarak. "Çok da dert değil, Noel o kadar önemli bir şey değil bizim için."

Uzun, içe işleyen bir bakış attı Azur. "Tatili ailenle geçiremediğine üzülmüyorsun yani, öyle mi?"

"Onu demek istemedim. Sadece yılın bu dönemi Hıristiyan öğrenciler için daha önemli diyorum." Duraksadı. Yanlış bir şey mi söylemişti acaba? Sözcüklerini hep dikkatle seçerdi, buzda yürür gibi temkinli ilerler, bastığı yüzeyi çatlatmış mı diye durup durup kontrol ederdi.

Bu arada Azur dosdoğru baktı ona; ta içini görebiliyormuş gibi tuhaf bir ışıltı vardı gözlerinde. "Annenle baban dindarlar mı?"

"Annemle küçük abim öyle" dedi Peri. "Ama babamla büyük abim pek değiller."

"Ah, nasıl bölünmüş" dedi Azur ilgiyle. "Dur tahmin edeyim. Sen babana yakınsın."

Yutkundu Peri. "Şey... evet, doğru."

Azur başını sallayarak kitaplarına geri döndü.

"Pek, ya siz?" diye sordu Peri, çekingen bir sesle. "Ailenizle mi kutluyorsunuz?"

Azur duymamış gibi kitaplarını imzalamaya devam etti. Bir an, Collie'nin solukları, yaşlı müşterinin horultuları, sarkaçlı saatin tik takları ve dolmakalemin kâğıdın üzerindeki hışırtısından başka ses duyulmadı dükkânda. Azur'un çenesinin kasıldığını, gözlerinin dalgınlaştığını gözlemledi Peri. Tüm bedeni, hatta varlığı daima hareket halindeydi sanki. Profesörün yanındayken ne geçmiş, ne gelecek vardı; yalnızca şimdiki zaman; o da daha şimdiden uçup gidiyordu zaten.

Kahvesinden bir yudum aldı Azur. "Benim ailem Spinoza artık."

Artık. Bu kelimeyi söyleyiş şeklinden, Peri, dokunmaması gereken bir sırra değdiğini hissetti. "Özür dilerim."

Dolmakalem durdu. "Gel seninle bir anlaşma yapalım" de-

di Azur. "Benden şu ana dek o kadar çok af diledin ki, bundan sonra, korkunç bir şey bile yapsan özür duymak istemiyorum. Söz mü?"

Yüreğinin göğüs kafesinde hızlandığını hissetti Peri. Öyle akitler vardır ki bu âlemde hiç yapmamak daha yeğdir. Öyle de olsa tereddüt etmedi. "Söz."

"Güzel!" Azur kitap yığınının hepsini imzalamış halde ayağa kalktı. "Kahve için teşekkürler."

"Üstlerine etiket yapıştırırım" dedi Peri. "İmzalı kitap etiketi."

"Harika" dedi Azur gülümseyerek. Köpeğine döndü. "Haydi Spinoza!"

Uzun saçlı profesörle uzun tüylü Collie, yıllar süren dostluğun mükemmelleştirdiği bir uyumla hareket ederek kapıya yöneldiler. Azur kapı koluna uzanırken duraksayıp döndü, Peri'ye baktı. "Bak ne diyeceğim, birkaç eski arkadaş, bir iki meslektaş ve asistanla bir araya gelip yemek yiyeceğiz; asistanlardan biri akranın sayılır. Sevebilirsin. Yılbaşı gecesi yalnız olmamalısın. İngiltere tuhaf yerdir. Kendini aynı anda hem özgür hem yalnız hissettirir insana. Bize katılmak ister misin?"

Peri daha ne diyeceğini düşünemeden Azur not defterini çıkarıp bir sayfa koparmış, adresi ve yemeğin saatini yazmıştı bile.

"Al. Bir düşün, baskı altında hissetme kendini. Canın istersе gel. Hiçbir şey getirme. Ne çiçek, ne şarap, ne Türk lokumu; sadece kendini getir."

Kapıyı açıp dışarı çıktı. Kar yağmaya başlamıştı. Taneler rüzgârda amaçsızca dönüp duruyordu; gökten düşmek yerine döne döne yerden yükseliyorlarmış gibi bir halleri vardı. Bir kar küresinin içindeki şehri andırıyordu Oxford.

"Harikulade" diye mırıldandı Azur.

"Çok güzel" diye onayladı Peri kapıdan, sessizce. Sonra hiç

beklenmedik bir şey yaptı. Saat geç, hava soğuk, Azur gitmek üzere, kendisi de üstünde kazağıyla kollarını göğsünde kavuşturmuş tir tir titremekte olduğu halde, birden Azur'un kitabı hakkında konuşmaya başladı. Soluğu ağzından çıkarken yoğunlaşıp buhar oluyordu, kendini tutamıyordu:

"Profesör, anlamadığım bir şey var. Hayatımızın, sürebileceğimiz sayısız olası hayatlardan sadece biri olduğunu söylüyorsunuz. Diyorsunuz ki derinden derine hepimiz bunu biliyoruz. Yani mutlu evliliklerde ve başarılı kariyerlerde bile her zaman bir kuşku var. Şüphe var. Başka bir yol... başka yollar –çoğul– seçmiş olsaydık hayatımızın nasıl olacağını merak ediyoruz. Kafamızdaki Tanrı fikrinin de, bir sürü olası Tanrı algısından sadece biri olduğunu söylüyorsunuz. Yani 'İster teist, ister ateist olalım, Tanrı konusunda dogmatik davranmanın âlemi yok' diyorsunuz."

"Doğru" dedi Azur, bakışlarını Peri'nin yüzünde gezdirerek. Kızın bir anda kendini bu kadar iyi ifade edivermesine şaşırmıştı.

"Ama bu dünyada, benim annem gibi dine sığınan, orada dayanma gücü bulan bir sürü insan var. Bilhassa kadınlar. Onlar Tanrı'ya ulaşmak için salt tek yol olduğuna ve bu yolu da kendilerinin bildiğine inanıyorlar. Şimdi bu insanlara, 'Başka fikirlere de açık olun, kendi doğrularınızdan bu kadar emin olmayın' demenin anlamı var mı? Sahip oldukları yegâne korumayı ellerinden mi alalım? Tutunacağı bir inancı olmasa delirirdi annem."

"Araştırmadan, okumadan ezbere inanmak; çoğulculuğun değerini anlamayıp kendi görüşünü Tanrı'ya uzanan yegâne ya da en üstün yol sanmak yanılsamadır. Mutlaklık ise zaaftır" dedi Azur. "Mutlak ateizm ya da mutlak dindarlık. Benim için, bunların ikisi de aynı derecede sorunlu. Benim görevim, inançsızlara bir doz inanç, inananlara ise bir doz şüphecilik aşılamak. Hudutları bulandırmak. Kategorileri sorgulamak."

"Ama neden?"

Azur'un gözleri onu delip geçti. "Çünkü tektipçilik iyi bir şey değil de ondan. Tektipçiliğin olduğu yerden ne felsefe çıkar, ne sanat." Bir kar tanesi gelip şapkasına kondu, bir diğeri de saçına. "Bak, dindarlar eleştirel düşünce ve sorgulamanın değerini anlamıyor, bilim dünyasındaki pek çok akademisyen de inancın insanlar için önemini kavrayamıyor. Bense yepyeni bir dil peşindeyim. Bütün duyularımın uyanık olmasını severim; hani şu müthiş ahtapot gibi. Felsefeyi, şiiri, sanatı, bilimi... harmanlayalım. İkilemleri kaldıralım. Çağımızda kafayı kimlikler ve kurallar ve ayrımlarla o kadar bozduk ki Tanrı felsefesinden uzaklaştık. Ya her şeyi yanlış anlıyorsak?"

Ve söyleyecek başka bir şey kalmamıştı. Azur elini kaldırdı veda etmek için, Peri de başını salladı. Adam ve köpek, önlerinde uzanan karanlığa doğru yürüdüler. Peri midesinde bir zayıflık, soluğunda bir düzensizlik hissetti; esrarengiz bir şeyin kıyısında durmuştu. Hem heyecanlanıyor hem ürküyordu. Köşeyi dönene kadar baktı arkalarından. Sıradan bir an değildi bu. İnsan aşka teslim olduğu anı her zaman bilirdi.

Medyum

İstanbul, 2016

Havadaki pahalı parfüm kokularına karışan kahve, konyak ve puro aromaları odaya döner dönmez çarptı Peri'yi. Aklı hâlâ Şirin'in telesekreterine bıraktığı mesajdayken, birkaç metre ötesindeki medyumu fark etti birden. Adam, yüzünde halinden hoşnut bir gülümsemeyle, grotesk bir Oryantalist fantezideki sultan gibi, etrafı ona yaranmaya çalışan kadınlarla sarılı halde bir koltuğa oturmuştu. Kahve falına bakılmasını sabırla bekleyen Amerikan fon yöneticisi de oradaydı.

Peri, sosyal davranış kurallarını hiçe sayarak erkeklerin oluşturduğu çembere yöneldi. Purolardan çıkan gri-mavi bir bulut tabakasının altındaki grubun ortasına, kocasının karşısına yerleşti.

Adnan elini Peri'nin omzuna koyup hafifçe sıktı. "Sıkıldın mı?" anlamına gelen bir şifreydi bu aralarında. Peri de onun elini iki kez sıktı. "İyiyim" demekti bu da.

"Yazın bunu bir kenara, Ortadoğu haritası yeniden çizilecek" diyordu milliyetçi mimar o esnada. "Büyük projeleri var Batılı güçlerin."

"Ah, Müslümanların refaha ermesini istemezler zaten" diyerek lafa katıldı muhafazakâr medya patronu.

"Evet, ama Türkiye artık aynı Türkiye değil" dedi mimar. "Uysal kuzu değiliz. Avrupa'nın hasta adamı hiç değiliz. Bizden o kadar korkuyorlar ki ortalığı karıştırmak için yapmayacakları şey yok."

Belli ki medya patronu da aynı fikirdeydi. "Nasıl fesat çıkaracaklarını biliyorlar; görünmez bir el düğmeye basıyor, her şey yeniden alevleniyor, kan ve şiddet. Hepimizin uyanık olması gerek."

Erkek konuklar dikkatle dinliyorlardı – kimisi başıyla onaylayarak, kimisi sessizce. Bu tarz konuşmaları ciddiye almayan, komplo teorilerinden hazzetmeyen Peri ayağa kalktı. Odanın karşı tarafına geçerek kadınların grubuna yaklaştı.

Onu gören reklamcı kadın eğilip medyumun kulağına bir şeyler fısıldadı hemen. Adam kaşlarını çatarak söylenenleri dinledi. Sonra başını kaldırıp Peri'ye baktı.

"Konuğunuz bize neden katılmıyor?" diye sordu medyum, kucağında Ponpon'la yakınında oturan işkadınına. İltifat duymaya ve ilgi görmeye alışmış tüm insanlar gibi her kim onunla ilgilenmezse ona takılmıştı zihni. Yani Peri'ye.

İşkadını hemen ayağa fırladı. Bir eli Ponpon'un karnının altında, diğeriyle Peri'yi tutarak onu nazikçe ama kararlılıkla şeref konuğuna doğru çekti.

"Peri'yle tanışmış mıydınız?" dedi işkadını, medyuma. "O da sizin gibi geç kaldı bu akşam. Gelirken yolda bir kaza geçirmiş."

"Geçmiş olsun. Ucuz atlatmışsınız anlaşılan" dedi adam, Peri'nin bandajlı eline bakarak.

"Önemli bir şey değil..." dedi Peri.

"Bence bir hediyeyi hak etmişsiniz bunca badireden sonra. Bir bakayım geleceğinizde ne var..." Ayağa kalkarken göz kırparak ekledi: "Bedavaya."

Adamın iki yanında oturmuş, sıralarının gelmesini bekleyen iki konuk –gazetecinin kız arkadaşıyla reklamcı kadın– pek hoşlanmadılar bu işten.

"Sizi meşgul etmeyeyim. Bekleyenleriniz var" dedi Peri.

"Aman estağfurullah, ben herkes için geldim buraya." Bir şey söylemeyi planlamış ama sonra kendine saklamaya ka-

rar vermiş gibi bir gülümseme yayıldı adamın yüzüne.

"Gene de fala baktırmak filan istemiyorum" dedi Peri inatla.

Güldü adam, ama gözlerine sert bir ışıltı yerleşti. "Bu işi yirmi beş yıldır yapıyorum. Geleceğini bilmek istemeyen bir kadınla tanışmadım henüz."

"Peki ya geçmişi?" dedi reklamcı kadın, fırsattan istifade.

"Pek inanmam böyle şeylere" dedi Peri ani bir cesaretle. "Sevmem de."

"Anlıyorum" dedi adam ve elini uzattı. "Gene de memnun oldum tanıştığımıza."

Boş bulunan Peri neredeyse refleks olarak uzattı elini. Tokalaşmak yerine onu bileğinden yakaladı medyum, tuttu birkaç saniye. Aralarında bir şey geçti sanki – bir iğnelenme hissi, onlarca iğne aynı anda batmış gibi.

"Şarlatanlara inanmayın" dedi adam. "Ama hakiki medyumlara güvenin."

"Ay, medyumumuz en iyisidir, diğerlerine benzemez" diye doğruladı işkadını.

"Belki başka bir zaman" dedi Peri, elini geri çekerek.

Daha bir adım uzaklaşmıştı ki medyumun sesi yetişti arkasından. "Birini özlüyorsun."

Peri omzunun üstünden adama baktı. "Ne dediniz?"

Adam daha yakına geldi. "Sevdiğin birini. Kaybettiğin birini."

Peri hızla toparladı kendini. "Herhalde aynı şey, dünyadaki kadınların ve erkeklerin yarısı için geçerlidir."

Sesinde sahte bir neşeyle kahkaha attı medyum. "Bu farklı ama."

Farkında olmadan kollarını göğsünün üstünde kavuşturdu Peri; bu adamla daha fazla temas kurmamaya kararlıydı.

"Bu kişinin isminin ilk harfini görebiliyorum" dedi medyum, bir sır verecekmiş gibi sesini alçaltarak ama yine de bütün kadınların duyabileceği şekilde. "A harfi."

"Erkek isimlerinin çoğu A'yla başlar" dedi Peri. "Bütün dünyada."

"Hımm. Ne yapacağım biliyor musunuz? Sizi herkesin önünde utandırmamak için bir peçeteye yazacağım."

"Kızım koş!" diye seslendi işkadını cıvıldar gibi. "Bize bir kalem getir, acele et!"

Reklamcı kadın hınzırca atıldı: "Madem eski hikâye, biz de duysaydık."

"Eski olduğunu kim söyledi?" dedi medyum, gözlerini Peri'den ayırmadan. "Canlı bu, taze, nefes alıyor. Geçmişi bugünde yaşıyor."

İçinde fırtınalar kopsa da, sakin durmayı başardı Peri. Tek istediği, medyumun onu rahat bırakmasıydı. Sadece o da değil, bütün bu kadınlar ve bütün bu erkekler ve bitmeyen kaosuyla bu devasa şehir... hepsinden uzak durmak istiyordu şu an.

Hizmetçi, elinde istenen cisimle, o kadar hızlıca belirdi ki, gören de bu anı beklediğini sanırdı. Medyum gösterişli bir tavırla, peçeteyi kıvırarak diğerlerinin göremeyeceği şekilde içine bir şeyler karaladı.

"Hediyem olsun" dedi Peri'ye verirken.

"Peki, sağ olun."

Gene teşekkür etmişti gereksiz yere. Azur'un teorisini haklı çıkarmak istercesine. Kadınlardan ayrıldı, terasa çıktı. Denize baktı. Balıkçı teknesi çoktan gitmişti. Motorunu bağırtarak bir araba geçti yoldan, açık camlarından bangır bangır müzik saçarak. Kim gecenin bu kör saatinde, böyle yüksek perdeden müzik çalardı? Nasıl bir erkek (hep erkek olurdu zira bunu yapan sürücüler)? Bir insanın geceye ve uyuyan şehre meydan okumak istercesine, yabancı dilde bir şarkıyı kişisel marşıymış gibi sonuna kadar açarak, boş yollarda hız yapmasına sebep olan neydi acaba?

Medyumun verdiği katlanmış peçeteyi açtı. Oraya, buruş-

turulmuş yüzeye üç dişi figür çizilmişti – üç bilge maymun misali. *Şirin, Mona, Peri...* Birinci ve ikincinin altında şunlar yazılıydı: "Kötü bir şey gördü." "Kötü bir şey duydu." Üçüncünün altında ise şu cümle vardı: "Kötü bir şey yaptı!"

Peri dikkatle baktı hayvana. Bir eli bandajlıydı. Evet, hiç şüphe yoktu. Üçüncü maymun, kötülük eden maymun oydu.

Dördüncü bölüm

Tohum

Oxford, 2001

Yılın son günü, Peri heyecandan yerinde duramadı. Sabah koşuya çıktı ama bir türlü tempo tutturamayınca bırakmak zorunda kaldı. Bir şeyler okumak için masasına oturduğunda, kelimeler kâğıdın üstünde karıncalar misali gezinmeye başladılar. Konsantre olamadı. Midesi kazınıyordu. Fakat gergin olduğu zamanlar gereğinden fazla yemeye meyyal olduğundan, oburluk etmekten korktu. O yüzden sadece elma ve portakal atıştırarak günü geçiştirmeye çalıştı. Sakinleşmek için radyo dinledi. Dünya haberlerini, bölgesel haberleri, politik tartışmaları, hatta Aztek İmparatorluğu hakkında bir BBC belgeselini bile hatmetti. Hiçbiri kafasını dağıtmaya yetmedi. Akşamki yemeği düşünüp duruyordu. Ne olacaktı acaba, nasıl geçecekti?

Nihayet hazırlanma vakti gelip çattı.

Normalde makyaj yapmayan ve yapmayı da bilmeyen kadınlara has bir panik yaşadı ayna karşısında. Maskara, siyah göz kalemi, dudak parlatıcısı sürdü; o kadarla bıraktı. Yüzünü inceledi; biçimli hatları, dolgun dudakları ve iri gözleriyle güzel kızdı ama o gene gidip beğenmediği yanlarına odaklandı. Annesinden miras aldığı burnu mesela. Eğer kozmetik ürünlerle burnunu ince göstermenin bir yolu varsa bile, bu konuda en ufak bir fikri yoktu. Şirin burada olsaydı ondan tavsiye alabilirdi. Ama Şirin burada olsaydı, Peri muhtemelen Azur'un yemeğine gidiyor olmazdı. *Yılbaşı gecesi yal-*

nız kalmamalısın demişti profesör. İnşallah acıdığı için davet etmemişti.

Ne giyeceği konusu büyük dertti! Çok fazla seçeneği olduğundan değil. Bir türlü karar veremediğinden. Elindeki az sayıda parçayla onlarca kombinasyon yapıp hepsini teker teker denedi. Siyah kot etekle bol bluz, bluzla kot pantolon, kot pantolonla yeşil ceket... Öğrenci gibi görünmek istemiyordu ama öğrenci gibi görünmek istemiyormuş gibi görünmek daha fenaydı, onu hiç istemiyordu. Yatağının üstünde tepeleme bir giysi yığını oluşturduktan sonra, nihayet kadife bir etek ile kaşmiri andıran (ama kaşmir olmayan), gök mavisi bir kazakta karar kıldı. Kıyafetini koyu mavi nazar boncuklarından bir kolyeyle tamamladı.

Azur hiçbir şey getirmemesini tembihlemiş olsa da, Peri annesinden misafirliğe asla eli boş gidilmeyeceğini öğrenmişti. Bir pastaneden sekiz küçük turta aldı. Kendi kendine hayıflandı, büyükçe bir pasta alsa daha ucuza gelirdi halbuki.

Durağa yürüyüp bekledi. Çok geçmeden otobüs geldi. Ama Peri kıpırdamadı bile. Orada öylece durup otobüsün kapılarının açılıp kapanmasını seyretti. Sonra da gerisingeri odasına döndü. Üzerindeki etekle kazağı değiştirdi. Onun yerine uzun, siyah bir elbise ve kalın botlar seçti. Böylesi daha iyiydi.

* * *

Azur, şehrin hemen dışında, Woodstock Yolu'ndan yukarıya doğru otobüsle yaklaşık yirmi dakikalık mesafedeki Godstow köyünde oturuyordu. Baharda, kırların gümrah yeşilliğiyle sarılmış olurdu buralar. Port Çayırı'nın ötesinde Oxford'ın hülyalı kuleleri enfes bir manzara teşkil ediyor olmalıydı, ama şimdi karanlık bastırmıştı. Peri otobüsten indiği esnada kar yeniden yağmaya başladı; iri taneler saçlarına, manto-

suna konuyordu. Görünürde başka ev olmamasına şaşırmadı. Profesörün yabani bir yanı olduğunu tahmin etmişti.

Simetrik cepheli, görkemli bir taş evdi. Tıpkı sahibi gibi evin de yaşını kestirmek zordu. Geçmişi çalkantılı, hikâyeleri bol bir yere benziyordu. Her iki yanında yapraksız meşe ağaçları olan kıvrımlı yaya yolu boyunca, kaymamaya çalışarak, dikkatlice yürüdü Peri. Rüzgâr içine işliyordu. Titredi ama bunda soğuk kadar heyecanın da payı vardı. Kaygıyla dönüp otobüs durağına göz attı. Acaba eve nasıl dönecekti gece vakti? Ama herhalde partide Oxford'da oturan birileri olurdu, misafirlerden biri onu arabayla bırakma nezaketini gösterirdi. Annesi bir görse bu hallerini, nasıl da ayıplardı! Derin bir soluk aldı. Gene aynı şeyi yapmıştı: Zihni, endişeler ve evhamlar yumağıydı. Akşam daha başlamamıştı bile ama işte o şimdiden, sonunu düşünüp kaygılanıyordu.

Evin giriş kat pencerelerinden taşan ışık sıcacık bal rengiydi. Peri, pasta kutusunu göğsüne bastırarak kapıda durup, içeriden gelen gürültüye kulak verdi: neşeli bir muhabbet, kahkahalar, fonda dalgalanan müzik.

Birdenbire bir hışırtı duydu. Dönüp yola göz attıysa da ne bir araba vardı ortada, ne de bir bisikletli bu berbat havada. Bu arada, beyninin farklı bir bölümü onu sesin daha yakından geldiği hususunda uyardı. Etrafa bakındı. Bakışları sağ taraftaki yüksek çalılığa takıldı. Bir karaltı! Donup kaldı, kalp atışları hızlandı. Emindi artık. Orada biri saklanıyordu.

Panikle seslendi: "Kim var orada?"

Çalıların arkasından bir siluet çıktı. Bir adım attı.

"Troy! Sen misin?"

Oğlan solgun ve mahcup görünüyordu.

"Tanrım, korkuttun beni" dedi Peri. "Beni takip mi ediyorsun yoksa?"

"Seni değil şapşal!" dedi Troy; başıyla evi işaret etti. "Ben o

Azur iblisinin peşindeyim." Duraksadı. "Senin ne işin var burada?"

"Davet edildim" dedi Peri. "Demek hocayı gizlice gözetliyorsun! Çok ayıp!"

"Söyledim sana, mahkemeye vereceğim herifi. Delile ihtiyacım var."

Bu arada bir kahkaha tufanı yükseldi içeriden. Troy hemen çalıların arkasına kaçtı. "Ne olur kimseye söyleme burada olduğumu" diye yalvardı.

Peri kaşlarını çattı. "Bana bak, bunu yapmaya hakkın yok. İçeri girip on dakika beklerim. Sonra geri gelip kontrol edeceğim. Eğer o zamana dek gitmemiş olursan, yemin ediyorum Azur'a söylerim. Belki polis çağırır."

"Tamam, off!" dedi Troy, ellerini havaya kaldırarak. "Ateş etme. Gidiyorum."

Peri böylece oğlanı bıraktı. Nilfam, zümrüt ve menekşe renklerde camlarla süslenmiş vitray panelli ön kapıya döndü. Çerçevenin tam ortasında bir desen vardı: Azur'un ofisinde –ve Şirin'in odasında– gördüğü şeklin aynısıydı. Neyin sembolüydü bu?

Çabucak zili çaldı. Kuş sesine benzer bir tını çınladı. Öyle tatlı bir kanarya yahut füsunkâr bir bülbül çağrısı değil de, kapıdaki bahtsız misafiri uyaran bir baykuş ötüşü gibiydi. İçeriden gelen patırtı bir an için kesildi, sonra aynı hızla devam etti. Vitraylı camın arkasında bir gölge belirdi. Yaklaşan ayak sesleri. Peri dudak parlatıcısını tazelemeyi düşündü ama geç kalmıştı.

Kapı açıldı.

Bir kadın, girişi kapatacak şekilde dikildi. Uzun boylu, kıvrak vücutlu, alımlı bir sarışındı. Yüzünde, muzaffer bir gülümsemeyle Peri'yi tepeden tırnağa süzdü. Seksi olduğunun farkındaydı; bedenini saran gece mavisi askısız elbise, kum saati gibi hatlarını ortaya çıkarıyordu. "Akademisyen

olmadığı kesin" diye düşündü Peri. Mavi kazağını değiştirdiğine sevindi. Nedense bu kadınla ortak hiçbir şeyi olsun istemiyordu. Kıyafetinin rengi bile olsa.

Kitapçıya uğradığında, Azur, köpeği Spinoza'dan başka ailesi olmadığını söylemişti. Fakat bu bir sevgilisi olmadığı anlamına gelmiyordu. Yoksa karısı mıydı bu sarışın? Gerçi alyans takmıyordu Azur, ama her evli insan parmağında yüzük taşımıyordu bu çağda. Profesörün hayatında birinin olabileceği daha önce neden gelmemişti ki aklına? Peri'nin yüzü belli belirsiz asıldı.

"Hoş geldin! Ne kadar da genç ve güzelsin" dedi kadın. Peri'nin elindeki kutuyu aldı. "Sen şu Türk kızı olmalısın."

Tam o sırada, minyatür bir havan topu gibi taşıdığı açılmamış bir şarap şişesiyle beliriverdi Azur. Üzerinde tarçını, dik yakalı kazak ile yün-kaşmir karışımı bir ceket vardı. Fransız entelektüeli Louis Althusser'i andırıyordu – filozofun tam da karısını boğmadan önceki halini.

"Peri, geldin demek!" dedi profesör sevinçle; alnı parlıyordu ışıkta. "Soğukta durmasana. Gel içeri, gel!"

Peşleri sıra misafir odasına yöneldi Peri. Koridor duvarları boydan boya çerçevelenmiş fotoğraflarla kaplıydı. Dünyanın farklı yerlerinden insan portreleri. Her ırktan, her milletten. Renkler öylesine canlı, suretler o kadar fevkaladeydi ki gözlerini alamadı onlardan Peri. Sanki onun henüz keşfetmediği bir sırra vâkıfmışçasına esrarengiz bir edayla bakıyordu fotoğraflardaki suretler.

"Ne kadar etkileyici. Kim çekti?" diye mırıldandı Peri.

Azur dönüp göz kırptı muzipçe. "Ben."

"Ya? Sahi mi? Ne çok seyahat etmişsiniz."

"Eh biraz" dedi Azur inandırıcılıktan yoksun bir tevazuyla. "Türkiye'ye de gittim, biliyor musun?"

"İstanbul'a mı?"

Azur başını iki yana salladı. Hayır, hemen her turistin il-

laki gittiği ya da bir gün gitmek istediği İstanbul'u ziyaret etmemişti. Başka yerleri dolaşmıştı o. Dev tanrı heykelleriyle Nemrut Dağı'nda sabahlamış, sarp bir yamaç üstündeki Sümela Manastırı'na hayran kalmış, Nuh'un gemisinin karaya oturduğu Ağrı Dağı'nda araştırma yapmış, civar köylülerle sohbet etmişti... Peri, henüz hiçbirini görmediği tüm bu yerler hakkında hocasının ona soru sormasından endişelenerek yutkundu. Ankara'nın doğusuna hiç geçmemiş nice Türk genci gibi o da Türkiye'yi kendisinden daha fazla gezmiş bir yabancıyla karşılaşınca, ne diyeceğini şaşırıp bocalıyordu.

Oturma odasına girdiler. Karşılıklı iki duvar yerden tavana kitaplıklarla kaplıydı. Bunların arasında bir grup şık insan, ellerinde kadehleriyle ayakta durmuş, harıl harıl muhabbet ediyorlardı.

Azur, konuklar arasından genç bir adama seslendi. "Darren, gelsene bi dakka. En çalışkan öğrencilerimden biriyle tanışmanı istiyorum." Oğlanın onlara doğru seğirttiğini görür görmez ortadan kayboldu profesör. Gençleri baş başa bıraktı.

Fizik Bölümü'nde yüksek lisans öğrencisiydi Darren. Nazik ve terbiyeli tavırlarla sohbete koyuldu. Peri'nin "egzotik" aksanına iltifat etti. Bunu söylerken onu övdüğünü zannediyordu besbelli. Halbuki aksanı hakkında yorum duymak istemez insan, yabancı bir dili konuşmaya çabalarken.

Oğlan, Peri'ye ailesi ve geldiği çevreyle ilgili sorular sorsa da, doğrusu kendinden bahsetmeye daha hevesliydi. Zekiydi, azimliydi ve sevgiye fena halde susamıştı. Peş peşe espriler patlatarak Peri'yi güldürmeye çalıştı. Bir yerlerde kadınların kendilerini güldürebilen erkeklerden hoşlandıklarını okumuş olmalıydı. Mizah anlayışı güdük olsa da tatlı çocuktu. "Kız arkadaşını incitmeyecek, hırpalamayacak, rakip gibi görmeyecek, ezmeyecek türden bir adam" diye düşündü Peri.

Gene de aralarında anlık bir kıvılcımdan öte bir çekim olamayacağını, Darren'a asla gönül vermeyeceğini biliyordu.

Neden böyle olmak zorundaydı? Bu kibar, cana yakın, yaşı yaşına uygun ve muhtemelen ona gayet iyi gelecek oğlanı neden çekici bulmuyordu? Onun yerine tutup hocası için –asla elde edemeyeceği, üstelik kendisinden yaşça büyük, baştan sona yanlış ve sakıncalı biri için– gizlice yanıp tutuşuyordu. Yoksa mutlu olmak istemiyor muydu? Bunca kitaba, konferansa konu olan "mutluluk" niçin onun hayatında öncelikli bir gaye değildi? Elbette bedbaht olmak istemiyordu. Ama kendisini mutlu edecek erkekleri tercih etmiyordu nedense. Yoksa ne demeye Azur gibi imkânsız birine abayı yaksın ki?

Bir soluk aldı. Göz ucuyla etrafa baktı. Kendinden beklemediği, içinde taşıdığını dahi bilmediği bir cüretkârlık, baş döndürücü bir parfüm gibi sarmaya başladı her yanını. Bir içsel değişim geçirdiğinin farkındaydı. Dışarıdan belli oluyor muydu acaba dönüşmekte olduğu? Gözlerine yansıyor muydu? Sosyal hayatın bütün o davranış ve düşünce kalıplarının ötesinde incecik bir eşik vardı. O eşiği aşarsa ne olurdu? Ya "namuslu, mütevazı, terbiyeli Türk kızları" kategorisinden kaçmak, kurtulmak istiyorsa? Hayatında ilk defa bir çılgınlık yapmayı diliyorsa? Özgürleşmek. "İyi kızlar" ile "kötü kızlar"ı ayıran o saçma sapan, yapay hudut çizgisine yaklaşmak, yaklaşmak... ve bir adımda hop diye karşı tarafa geçmek! Sahi kim karar veriyordu neyin "ahlaklı" neyin "ahlaksız" olduğuna? Annesinin bir gün olsun oğullarından herhangi birine ahlak ve namus söylevleri çektiğini hatırlamıyordu. Ama kendisi, sırf kız evlat olduğu için, bu nutukları ve ikazları defalarca dinlemişti. Keşke maruz kaldığı bütün öğretilerden silkinebilseydi. Bir geceliğine de olsa hafifleyebilseydi. Toprağın bitip boşluğun başladığı yeri ayaklarının altında hissetmek ve birden kendini bırakıvermek, ağırlıksız ve gamsız ve "ahlaksız" olabilmek, nasıl bir şeydi acaba?

"Yemek vakti..." diye seslendi Azur az sonra odanın öteki ucundan. Yüzünde baştan çıkarıcı bir gülümseme, elindeyse

birilerine saplayacakmış gibi tuttuğu bir servis çatalı vardı.

Bir an hocasıyla göz göze geldi Peri. Ne tuhaf, bu sefer bakışlarını kaçırmadı. Ne çılgın biriydi, ne de cevval. Ne radikaldi, ne de devrimci. Ama işte seyrüseferinin bir noktasında, yüreğine bir sıra dışılık tohumu düşmüş ve o fark etmeden çimlenmişti, şimdi filizlenmeyi bekliyordu. Her daim hanım hanımcık, dengeli, temkinli ve ölçülü davranan Nazperi Nalbantoğlu aslında sınırları, sınırlarını aşmak istiyordu.

Suçluluk

Oxford, 2001-2002

Peri, bir Ortaçağ oyununda dekor niyetine kullanılabilecek kadar devasa şölen masasına doğru yürüdü herkesle beraber. Aynı sofrayı, etrafında lordlar, leydiler ve şövalyelerle; üzerinde çevrilmiş kuzular, tavus kuşu dolmaları ve parlak jölelerle canlandırabiliyordu gözünde. Yalnız şu anda ne gümüş takımlar vardı, ne de altın kupalar; yalnızca sade tabak çanak.

Masanın arkasında, ön yüzeyi İtalyan çinileriyle kaplı bir şömine vardı. Üzerinde ise siyah-beyaz bir fotoğraf asılıydı. Dans eden alevlerin albenisine kapılan Peri gürül gürül yanan ateşe yaklaştı. O zaman gördü ki çini karoların her birinde farklı bir karakter vardı – çoğu erkek olmakla birlikte birkaçı kadındı. Figürlerin giysileri başka çağlara aitti, ifadeleriyse alabildiğine ciddi. Peygamberlerin, nebilerin ve azizlerin tasvirleriydi bunlar. Kimilerinin adları yazılmıştı: Hazreti Süleyman, Aziz Francesco, Hazreti İbrahim, Buda, Azize Teresa, Ramananda... Figürlerin bazıları su taşıyor, bazıları parşömene yazıyor, öğrencileriyle konuşuyor ya da çölde tek başlarına yürüyorlardı. Herhangi bir sıraya göre dizilmiş gibi görünmüyorlardı. Onları öyle yan yana bulmak garipti. Adeta muhabbet halindelerdi. Bu kutsal şahsiyetleri ayrı ayrı tahayyül etmek kolay, ama birlikte görmek çarpıcıydı. Peri'nin gözleri Hazreti Muhammed'i aradı, onun da dahil edilip edilmediğini merak etmişti. Oradaydı, atına binmiş, cennete doğru yükseliyordu; yüzü görünmüyordu, eski İran minyatürlerinde olduğu gi-

bi başı kutsiyet gösteren alevlerle çevriliydi. Kanatlı melekler eşliğinde Meryem Ana ile çocuk İsa da oradaydılar; Meryem'in teni kar beyazıydı. Hazreti Musa da vardı çini karolarda; yerde yılana dönüşmüş değneği gösteriyordu parmağıyla.

Azur neden bu tasvirleri koymuştu acaba şöminesinin çevresine? Şayet estetik bir tercih değilse, kendi dünya görüşünün bir dışavurumu muydu? Ve eğer öyleyse, tam olarak neye inanıyordu bu adam? Peri şu ana dek kitaplarını okumuş, konuşmalarını dinlemişti ama hocası hâlâ bir muammaydı. Zihnini kemiren sorulara yanıt bulamayınca, şöminenin üstündeki fotoğrafa odaklandı.

Bu, evin yıllar evvel çekilmiş bir fotoğrafıydı. Otobüs durağından buraya yürürken gördüğü meşe ağacı da, kıvrımlı yaya yolu da aynen duruyordu. Çiçekli bir bahçe ile neredeyse çatıya değiyormuş gibi görünen ak pak bulutlar altında mekân daha ufak görünüyordu; belki de yıllar içinde ekler yapılmıştı. Baharın bereketini ve doğanın letafetini gösterse de fotoğraf, içinde bir yerlerde hüzün ve durgunluk gizliydi. Azur'un kimselere açmadığı bir geçmişi olabileceğini hissetti. Merak etti. Birine âşık olmak demek, tüm arızaları, sırları, noksanlarıyla onu keşfetmeyi delice arzulamak demekti.

Artık bütün konuklar, ellerinde kadehleriyle, masanın çevresine toplanmış, ev sahibinin herkese nereye oturacağını söylemesini bekliyorlardı.

"Azur söylesene, nasıl yerleşelim?" diye sordu, köşeli çeneli, çiroz bir adam. Peri onun kuantum fiziğinde meşhur bir isim olduğunu öğrenecekti daha sonra.

"Aman sanki ev sahibi kendisi biliyormuş gibi! Senelerdir tanırım Azur'u, herkes kafasına estiği gibi takılır bu evde" dedi göbeği kayda değer büyüklükte bir adam. Teoloji ve din felsefesi profesörüydü. Azur'un eski ahbabı; onu en iyi tanıyanlardan biriydi. Söylediği şeyi ispatlamak için bir sandalye çekip oturdu.

Onu örnek alan diğerleri birer birer yerleştiler. Peri masada bir yer bulduğu an, Darren gelip yanına oturdu. Güzel sarışın diğer tarafa kondu, Azur'a yakın.

Teoloji profesörü arkasına yaslanarak arka planda hâlâ çalmakta olan müziğe kulak verdi. Sonra kadehini kaldırdı: "Âlicenap ev sahibimizin şerefine" dedi. "Bu buz gibi gecede sıkıntıdan patlayacak olan yalnızları ve bedbahtları bir araya getirdiği için kendisine teşekkür ediyoruz."

Duvarlara gölgeler düşüren şamdanın üzerinden bakarak gülümsedi Azur.

Bu arada Peri birlikte yemek yiyeceği kişilere göz attı: çeşitli disiplinlerden hocalar, asistanlar, öğrenciler. İlk geldiğinde, bütün bu insanların ortak bir özelliği olduğunu varsaymıştı: zekâ. "Azur'un yakın çevresinden olduklarına göre seçme ve nadir ve sıra dışı olmalılar" diye düşünmüştü. Ama galiba yanılmıştı. Ortak noktaları hepsinin de yılbaşını yalnız kutlamak üzere oluşuydu. Azur müdahale edip, ıssız bir kumsaldaki deniz kabuklarını toplar gibi toplamıştı onları.

"Ev sahibimize kadeh kaldırmak istememin bir sebebi daha var" diye devam etti yaşlı profesör. "Baksanıza Bach çalıyor ha bire. Şayet herkes günde on dakika Bach dinlese, inananların sayısı artar bu gezegende."

Azur kaşlarını kaldırdı. "Hiç belli olmaz. Senin de gayet iyi bildiğin gibi, Bach karmaşık müzisyendir. Teolojik mayın tarlası! İnsana inanç aşılayabileceği gibi, kuşku da aşılar. Kimisi Bach dinleyerek Tanrı'yı bulur, kimisi de bakmışsın toptan terk etmiş din diyarını."

Gülümsedi misafirler.

"Lütfen başlayın" dedi Azur ellerini iki yana açarak.

Bir anda tüm konukların ilgisi sofraya yöneldi. Masanın ortasında üç büyük servis tabağı duruyordu. İlkinde haşlanmış fasulyelerden oluşan bir yığın vardı, ikincisinde siyah pirinç pilavı, üçüncüsünde fırında nar gibi kızarmış koca bir

hindi. Bir sürahi de yakut kırmızısı şarap. Hepsi buydu. Ne sos vardı, ne baharat. Gayet yalındı. Peri, annesini düşünerek kendi kendine gülümsedi. Selma insanları böyle mütevazı bir sofraya davet edeceğine ölürdü daha iyi. Kızına başarılı bir yemek davetinin sırrının "konuk başına iki çeşit" olduğunu söylerdi. "Dört konuk için sekiz farklı yemek olmalı; beş konuk için on." Bu gece sofrada on iki kişiye, üç çeşit yemek düşüyordu. Annesi görse dehşete kapılırdı.

Konuklar servis tabaklarını elden ele geçirdiler. Sıra kendisine geldiğinde, Peri bütün gün bir şey yememiş olduğunu hatırlayarak cömert porsiyonlar aldı.

İsimsiz sarışın Azur'a doğru eğildi. "Hepsini kendin mi pişirdin?"

Peri keyiflendi. Kadın böyle bir şey sorduğuna göre demek ki karısı değildi.

"Evet, bakalım beğenecek misin" dedi Azur. Ardından herkese hitap etti: "Afiyet olsun."

Mumların titrek ışığında, bir yaz ormanının yeşiline bürünmüştü gözleri; kirpiklerinin uçlarında gümüşi ışıltılar dans ediyordu. Peri'nin şimdiye kadar değil incelemek, bakmaya cesaret edemediği dudakları, içtiği şarapla neredeyse aynı tondaydı. Profesörü öpmek nasıl bir şey olurdu acaba? Dudaklarını dudağında hissetmek...

Azur, Peri'nin bakışlarını fark etmiş gibi aniden başını çevirerek kıza baktı. Suçüstü yakalanmışçasına kızardı Peri. Hemen Darren'a dönüverdi. Yemek boyunca hocasına fazla bakmamaya çalıştı. Ama ne mümkündü.

* * *

Sofraya gelen en son lezzet erik tatlısıydı. Azur hâlâ sıcak olan tatlının üstüne brandi gezdirerek bir kibritle ateşe verdi. Tüm yüzeyden mavi alevler yükseldi; hərla kıvrılarak coş-

tular. Birkaç saniye süren bir görsel şölendi. Azur usta hareketlerle tatlıyı dilimleyip, krema sosuyla cömert birer parça servis etti herkese. Bu gösteriyi takdirle izleyen konuklar ilk lokmalarını yer yemez ev sahibini iltifatlara boğdular.

"Yemek kitabı yazsana sen yahu, bırak felsefeyi" diye öneride bulundu fizik profesörü. "Nefis olmuş bu. Nasıl yaptın?"

"Eh, insan mecburen öğreniyor" diye mırıldandı Azur.

Bu kelimeler Azur'un özel hayatı hakkında bir ipucu oldu Peri'ye. Demek bekârdı. Birilerinin konuyu deşeceğini umduysa da kimse buna kalkışmadı. Onun yerine, Afganistan'ın işgali üstüne sohbete daldılar. Bazı konukların Başbakan Tony Blair'den duydukları memnuniyetsizliği dile getirmesiyle masadaki enerji değişti. Ama kimse gerilmedi, sinirlenmedi, sesini yükseltmedi. İngilizler tartışırken de sakindi. Peri'nin Türkiye'de siyaset konuşulurken görmeye alışkın olduğu gerginlikle ilgisi yoktu buradaki enerjinin. Halbuki anavatanında tanık olduğu politik tartışmalar şu üç H'nin ablukası altında yapılırdı: hiddet, husumet, hücum. Oysa burada, farklı fikirleri savunurken dingin kalabiliyor, birbirlerini kıyasıya eleştirip gene de beraber kadeh tokuşturabiliyorlardı. Zihni bu kültürel karşılaştırmalara dalıp gidince masadaki konuşmanın ucunu kaçırdı. Birden herkesin kendisine baktığını görünce nedenini hemen kavrayamadı bu yüzden.

Yaşlı profesör yardımına yetişti. "İlginç bir ülkeniz olduğunu söylüyorduk tam."

Şirin'in "ilginç" sözcüğü konusundaki uyarısını hatırlayan Peri dönüp hocasına baktı. Ama Azur, gözlerini ona dikmiş, merakla ne söyleyeceğini bekliyordu.

"Ne dersiniz? Türkiye AB'ye kabul edilecek mi?" diye sordu, kısacık, beyaz saçları tutam tutam dikleştirilmiş bir kadın. Yaşlı profesörün karısıydı bu.

"Öyle umuyorum" dedi Peri.

"Ama Türkiye kültürel olarak Avrupa'yla uyumsuz" diye araya girdi sarışın.

"*Uyumsuz* derken tam olarak neyi kastettiğinizi bilmiyorum" dedi Peri; bir çatlak açılmıştı ruhunda. Bir yandan, ülkesinde zoruna giden o kadar çok şey vardı ki, bunları açıkça eleştirmek geliyordu içinden. Diğer yandan, memleketini bu insanlara sevdirmek istiyordu. Savunmacı bir hava gelmişti üstüne. Bir sorumluluk hissi. Daha önce hiç kolektif bir varlığı temsil ediyormuş gibi hissetmemişti kendini.

"Peki, dini bir engel olarak görmüyor musun?" diye sordu profesör. "Türkiye'nin İran gibi olacağından endişe etmiyor musun?"

"O tehlike her zaman mevcut, yobazlık korkunç bir şey" dedi Peri. "Öte yandan, İran bir hafıza ve gelenek ülkesi. Biz Türklerse unutmakta ustayız. Hafızasız."

"Sence hangisi daha iyi?" diye sordu Darren. "Hatırlamak mı, unutmak mı?"

"İkisinin de aşırısı zararlı tabii" diye yanıtladı Peri. "Ama kendi adıma konuşmam gerekirse, geçmiş bir yüktür. Külfettir. Şayet hiçbir şeyi değiştiremeyeceksek hatırlamanın ne faydası var?"

"Yalnızca gençlerin unutmak gibi bir lüksü var" dedi yaşlı profesör. "Yaşlandıkça anlar insan hafızanın kıymetini."

Peri başını önüne eğdi. Toy bir öğrenci gibi konuşmak istememişti. Akıllı ve bilgece laflar sarf etmekti niyeti. Neyse ki Azur'un başını sallayarak ona katıldığını fark etti. "Eğer seçim yapmam gerekseydi, ben de hafızadan vazgeçmeyi tercih edebilirdim. Zaten bir an evvel Alzheimer olmak için sabırsızlanıyorum."

Güzel sarışın, Azur'un elini tuttu. "O nasıl söz öyle? Ağzından yel alsın!"

Peri kıskançlıkla gözlerini kaçırdı. Bu insanları tanımıyordu; geçmişleri de, aralarındaki bağlar da ona yabancıydı.

Söylenmeden bırakılan şeyleri, etrafından dikkatlice dolanılan konuları sezebiliyor ama kavrayamıyordu.

Gece yarısından kısa süre önce, çay ve kahve servisinin yapıldığı esnada Peri tuvalete gitti. Ellerini yıkarken aynada gördüğü yüz, özgüvenli ve girişken davranmayı bir türlü beceremeyen bir genç kadının yüzüydü. Neşeli olmayı bilmediği için hep kendisini suçlamıştı. Böyle durduk yere mutsuzluk üretebildiğine göre, mutlaka bir şeyi yanlış yapıyor olmalıydı. Ama Mutluluk Sınavı'nı geçememek kendi kabahati değildi belki de. Hüzünlü olmak insanın kasten işlediği bir cürüm değildi. Belki de doğuştan böyleydi o. İllaki mutlu olmaya çabalamak daha uzun boylu olmaya çabalamak kadar beyhudeydi.

Dönüş yolunda, koridordaki onlarca portrenin arasında, olduğu yerde kalakalmasına neden olan bir fotoğraf gördü.

Resimdeki kadın –yüksek elmacıkkemikleri, birbirinden hafifçe ayrık gözler, dolgun dudaklar– beline gevşekçe bağlanmış vişneçürüğü bir eşarp dışında çıplaktı. Saçları özensiz bir topuzla toplanmıştı; omuzları, cilalı fildişinden biblolar gibi beyaz ve parlaktı. Memeleri iri ve yuvarlak, meme uçları koyu renk daireler ortasında belirgin ve dikti; göbek deliği hafifçe çıkıktı; bir eliyle bacaklarını örten kumaşı tutuyordu, sanki her an bırakmaya hazır gibi. Yüzündeki mütebessim ifade, fotoğraf çektirmekten keyif aldığını belli ediyordu. Aynı zamanda fotoğrafçıyı iyi tanıdığını ele veriyordu.

Sersemleyen Peri, kendini yasak bir bölgeye adım atmış gibi hissetti. Donakaldı. Evin derinlerinde bir yerde bir saat tik taklayıp duruyordu. Aniden irkildi. Sisin içindeki bebek buradaydı; ürkütücü bir yakınlıkta. Bebek ona bir şey söylemeye çalışıyordu – resimdeki kadınla ilgili bir esrar. Keder. Ne kadar da çok keder vardı bu portrenin etrafında. Acaba Peri kendisi mi getirmişti bu enerjiyi, yoksa burada ondan bağımsız bir hüzün kümesi mi vardı, emin olamadı.

"Git buradan!" diye fısıldadı Peri, sisin içindeki bebeğe. Hiç uğraşamayacaktı onunla. Şimdi değil. Hele burada hiç değil.

Sisin içindeki bebek dudaklarını büktü.

"Ne anlatmaya çalışıyorsun bana?" dedi Peri. "Buraya gelemezsin." Biraz daha paylayacaktı ki arkadan bir ses işitti.

"Kiminle konuşuyorsun?"

Peri geriye dönünce Azur'u karşısında buldu; zerdfam harelerle parıldayan gözleri hiçbir şeyi açık etmiyordu.

"Ben... şu fotoğrafa takıldım" dedi Peri duvarı göstererek. Yan gözle şöyle bir bakıp, sisin içindeki bebeğin havada buhar gibi dağılarak kaybolmaya başladığını görerek rahatladı.

"Karım" dedi Azur.

Peri irkildi. "Karınız mı?"

"Dört yıl önce baharda vefat etti."

"Ah, çok özür dilerim."

"Yine mi af diliyorsun?" diye sordu Azur, bakışlarını fotoğraftaki kadından ayırıp karşısında durana çevirerek. "Bir gün bu huyundan vazgeçeceksin di mi..."

"Hı hı. Hatları Ortadoğu'dan sanki" diye çabucak ekledi Peri konuyu savuşturabilmek için.

"Evet, babası Cezayirliydi. Berberi, Aziz Augustinus gibi."

"Nasıl yani? Ama o Hıristiyan."

Azur ona baktı, ne kadar genç ve acemi olduğunu düşünüyor olmalıydı. "Tarihin ucu bucağı yok. Vaktiyle Berberiler Yahudi, Hıristiyan, hatta pegandı. Ve de Müslüman. Geçmiş, bugün bize tuhaf görünen ama zamanında insanlara gayet doğal gelmiş deneyimlerle dolu."

Kelimeler, onunla hiçbir alakası olmadığı halde, Peri'nin içinde keşfedilmemiş bir alan açtı. Ona kalsa, sadece geçmiş değil, şimdiki zaman da akla mantığa uymayan deneyimlerle doluydu.

"Solgun görünüyorsun" dedi Azur. Sesi yumuşacıktı.

İşte o zaman Peri ilk defa içini döktü hocasına. Orada durmuş, az ötedeki konukların seslerini dinlerken, çocukluğundan beri, bir türlü akıl erdiremediği halde, "gerçeküstü şeyler" yaşadığını anlattı. Bunu anne babasıyla paylaştığında, babası "saçma sapan batıl inanç" diyerek başından savmış, annesiyse içine cin girdiğinden korkup bir hocaya götürmüştü onu. İkisi de derdine derman olamamıştı. O zamandan beri, kimselerle paylaşmamıştı bunu.

Hayret içinde dinledi Azur. "Bu *gerçeküstü* deneyim hakkında yorum yapamam. Ama sana bir şeyi net olarak söyleyebilirim: Farklı olmaktan korkma."

Misafir odasından bir anda yükselen neşeli seslerle kesildi sözleri.

"Gece yarısı oldu!" dedi Azur gülümseyerek. "Burada kalmasın, sonra muhakkak uzun uzun konuşalım bunu!"

Peri'ye yaklaşarak onu her iki yanağından öptü. "Yeni yılın kutlu olsun!"

Sonra da dönüp diğerlerini öpmeye gitti.

"Mutlu yıllar hocam!" diye mırıldandı Peri arkasından; sıcaklığı hâlâ tenindeydi.

* * *

Gece yarısından kısa süre sonra tüm konuklar ayrıldılar. Peri ancak soğuğa adım atınca hatırladı Troy'u. Yüksek çalılara doğru gergin bir bakış attı. Geceden başka hiçbir şey yoktu etrafta.

Peri'yle Darren'ın dışında herkesin arabası var gibi görünüyordu. Güzel sarışın onları eve bırakmayı teklif etti.

Oxford'a dönüş yolculuğu kısa sürdü ve akşamın şamatasından sonra tuhaf bir sessizlik içinde geçti. BBC Radyo'da, Gustave Flaubert'in aşk mektupları hakkında bir program vardı. Arabaya yağan şehvet ve arzu yüklü sözcükler, dinle-

yenlerin yüreğine bir yalnızlık hissi çökmesine neden oldu; henüz başlamamış bir aşka özlem duyarcasına. Sürücünün yanında oturan Peri, Darren'ın bakışlarını üzerinde hissediyordu. Alnını yarı donmuş cama yaslayarak, önünde uzanan ve arabanın farlarıyla parça parça aydınlanıp, ardından yine gece tarafından yutulan yola dikti gözlerini. Azur'u düşündü. Konukların tabaklarını tepeleme doldurduklarını görünce nasıl gülümsediğini, kahve kupasını iki eliyle kavrayarak yanağına dayayışını, gecenin sonunda herkesi uğurlarken kadınların mantolarını tutuşunu, sınıftakinden ne kadar farklı –daha az korkutucu ve şaşırtıcı derecede sevecen– olduğunu düşündü.

Oxford'da, Peri'yle Darren arabadan birlikte indiler. Akşamüstünün keskin soğuğu yerini kuru, keskin bir ayaza bırakmıştı. Peri'nin geçici olarak kaldığı yere kadar durmaksızın konuşarak yürüdüler. Bir sokak lambasının altında durdular. Öpüştüler. Karanlıkta bir daha. Her seferinde öncekinden cesurca. Şaraptan çok akşamın sarhoşluğu içindeydi Peri. "Belki de" diye düşündü kendi kendine, "Şirin gibi serseri mayınların değil, esas benim gibi uslu, terbiyeli kızların esrik hallerinden korkmak gerek. Esas biziz beklenmedik sürprizlerle dolu olan!"

"Yukarı gelebilir miyim?" diye sordu Darren usulca.

Peri oğlanın sorusundaki heyecanı, beklentiyi işitti. Ama saygılıydı kadınlara karşı, belki de annesinden öğrenmişti karşı cinse nasıl davranması gerektiğini. "Hayır, gelemezsin" dese ısrar etmeyecekti. Düş kırıklığına uğrasa da kabalaşmadan kendi yoluna gidecekti. Ertesi gün karşılaşırlarsa Peri'ye kibar davranacaktı, Peri de ona. Oğlanın bu baskı kurmayan, özgür bırakan, olgun tavrı hoşuna gitti.

"Evet, gel" dedi, ani bir dürtüyle hareket ederek.

Sabahleyin kahredici bir suçluluk hissiyle yataktan kalkacağının farkındaydı. Âşık olmadığı ve asla olmayacağı biriyle

yatmanın pişmanlığı, babasının güvenini boşa çıkarma kaygısının ve annesinin en beter korkusunu gerçekleştirmiş olmanın ağırlığına karışacaktı.

Ama onu rahatsız eden bir şey daha vardı: Darren'ın dokunuşlarına, öpüşlerine karşılık verirken, başka birinin hayalini kuruyordu. Sevişirken, birlikte olduğu insanı değil; Azur'u arzuluyor, onu düşlüyordu.

Hani derlerdi ya, insan yılın ilk saatlerinde kendini nasıl hissediyorsa senenin geri kalanında da aynı ruh halini korur. Bu laf doğru olmasa isabet olurdu. Zira yeni yılın bu ilk gününe yüreğini ablukaya alan karmakarışık hislerle başlayacaktı Peri.

Yalan

Oxford, 2002

Sonunda Şirin'in davetini kabul etmeye karar veren –ve biraz Darren'dan uzaklaşmak isteyen– Peri, tatil bitmeden trene atlayıp Londra'ya gitti. Öğrencilerin ve çocuklu ailelerin vagonlara doluşmasını seyretti. Onun kompartımanında –yanlışlıkla birinci sınıf bilet almıştı– üç şık giyimli, orta yaşlı adam ile kumral saçlarına mükemmelen biçim verilmiş bir kadın vardı. Sanki *sen bu vagona ait değilsin* dercesine soğuk bir edayla süzdüler Peri'yi.

Koltuk numarasını bulup oturdu. Meister Eckhart'ın *Mistik Yazıları*'na gömüldü. Yanına aldığı güncesine şöyle yazdı: *Ben Tanrı'yı hangi gözle görürsem Tanrı da beni o gözle görür, öyle diyor Eckhart. Şayet ben Tanrı'ya katı bir şekilde yaklaşırsam, O da bana katılıkla yaklaşır. Ben Tanrı'yı sevgiyle görürsem, O da beni sevgiyle görür. Benim gözümle Tanrı'nın gözü Bir.*

Kısa süre sonra, bir görevli plastik tepsiler içindeki kahvaltılarla çeşitli içecekleri dağıtmak için kullandığı servis arabasını tangır tungur iterek kompartımana girdi. Peri'ye yaklaşınca iki seçeneği olduğunu söyledi. Mönü bir: Jambonlu peynirli kruvasan. Mönü iki: Domuz sosisli çırpılmış yumurta.

Peri kaşlarını kaldırdı. "Başka bir şey yok mu?"

"Vejetaryen misiniz?" diye sordu görevli.

"Hayır, mesele domuz eti" dedi Peri.

Adamın koyu, çöküк gözleri kısacık bir an kızın yüzünde

gezindi. Peri'nin bakışları adamın yaka kartına kaydı: "Abdullah" yazıyordu.

"Bir bakayım, başka bir şey bulabilir miyim" dedi ve kayboldu adam.

Bir dakika sonra görevli elinde bir tavuklu sandviçle belirdi. Gülümseyerek Peri'ye uzattı. Adamcağızın ona kendi yiyeceğini vermiş olabileceği, ancak o gittikten sonra Peri'nin aklına geldi. Muhtemelen öğle yemeğiydi. Dünyanın bilumum yerlerinde dolaşırken, aynı dini ya da milli kökenden geldiklerini keşfeden yabancılar arasında dayanışma ilmekleri atılıverir, bir yakınlık oluşurdu anında. En küçük detaylarda –bir gülüş, bir baş hareketi ya da bir sandviçte– ifade bulan bir muhabbet. Ne var ki Peri kendini sahtekâr gibi hissetti. Adam onu iyi bir Müslüman sanmıştı muhtemelen, ama öyle miydi ki?

Kültürel olarak Müslüman'dı, hiç şüphesiz. Doğup içinde yetiştiği kültür buydu. Fakat bildiği dua sayısı bir elin parmaklarını geçmezdi. Ne Mona gibi dini vecibeleri yerine getirme gereği duyuyordu, ne Şirin gibi dinden ırak olduğunu açıkça cümle âleme beyan edebiliyordu. Belki de bir yafta, bir damga, bir aidiyet istemiyordu. İnanç, karmaşık konuydu; sorular sormaya devam etmeliydi. Kafa karışıklığı süregiden bir seyahatti. Ezeli ve ebedi. Şu hayatta durduğu bir yer varsa, o da şaşkınların yanıydı. Bunu görevli Abdullah'a söyleyecek olsa sandvicini geri ister miydi acaba?

* * *

Peri küçükken, her Kurban Bayramı kavga patırtı kopardı evde. Mensur kurban kesmeye hepten karşıydı. Buna harcanan paranın ihtiyaç sahiplerine verilse daha iyi olacağına inanıyordu. "Böylece hem açların karnı doyar, hem de hayvanlar ölmez" diyordu. Ve aynı lafları, döne döne her sene tekrar ediyordu.

Selma zerrece katılmıyordu ona. "Allah'ın bunu kullarından talep etmesinin ardında güçlü bir sebep var, tabii anlayana" diyordu. "Bir zahmet Kuran'ı okusan, sen de anlardın bey."

"Okudum" diye cevap verdi Mensur bir keresinde. "Bu konuda bir şeyler okudum yani. Gene de aklıma yatmadı."

"Neymiş aklına yatmayan?" dedi Selma kızarak.

"Şimdi bu husus tüm semavi dinlerde var. Ama yüce Allah, Hazreti İbrahim'e oğlunu kurban etmesini söylemiyor ki tam olarak. Adam yanlış anlamış."

"Adam diyemezsin!"

"Ya pardon, lafın gelişi. Dinle ama hanım, Hazreti İbrahim, Allah'ın ona oğlunu öldürmesini emrettiğini işitmiyor. Rüyasında görüyor, değil mi? Peki ya rüyayı yanlış yorumladıysa? Rüya bu! Bence merhametli Allah, İbrahim'in vaziyeti ne kadar yanlış anladığını görüp, oğlunu kurtarmak için kuzu gönderiyor."

Selma iç geçirdi. "Seninle ne demeye tartışıyorum. Huysuz bir oğlan çocuğu gibisin. Allah'a şükür evlatlarımı büyüttüm. Ama sen hiç büyümüyorsun."

Selma kendi kurbanını satın almak için yıl boyu para biriktirirdi. Hayvan bahçede tutulur, kınalanır, kesilmeye gönderilene kadar beslenirdi. Sonra da eti konu komşuya, fakir fukaraya paylaştırılırdı.

Yine öyle bir sene –Peri on üç yaşında filandı herhalde– komşular paralarını birleştirip bir boğa almaya karar verdiler. Ardında zifiri gölgesiyle, kudretli ve heybetli bir hayvan bekliyorlardı. Gelen boğa kocamandı kocaman olmasına ama gergin, hatta asabi görünüyordu.

Garaja konunca hayvanın sıkıntısı katmerlendi iki gün boyunca. Geceleri debelenmelerini duyuyorlardı; kaçmaya çalışıyordu. Belki de başına gelecekleri sezmişti. Üçüncü gün, güneşe çıkardıkları an, ellerinden kurtuldu. Tam hız koşarken önüne çıkan ilk adama saldırarak yerlerde sürükledi.

Olaydan habersiz, yoldan geçmekte olan adamcağız kendisini zar zor kurtarıp bir çöp kutusunun arkasına saklandı. Toplanan seyircilerden kahkahalar yükseldi. Birileri kurtulan adamın sırtını sıvazladı. Çocuklar bütün bu şamatanın ne olduğuna bakmak için koşup geldiler. Duvara tırmanan Peri, hayvanın sağa sola savrulan boynuzlarını ve tek başına kalabalığı tarumar edişini görebiliyordu.

Kurbanlık kuzuların aksine yılmaz bir savaşçıydı boğa. Onu dört yandan sıkıştıran yirmi adama karşı müthiş bir mücadele verdi. Mensur kan ter içinde, hayvanı, onu kovalayan güruhtan korumaya çalıştıysa da nafile. Kimseye söz geçiremedi. Derken boğa tam gaz otoyola fırladı ve bir anda metal canavarlardan oluşan bir orduyla sarılmış halde buldu kendisini. Hayvana mukayyet olmaları en az üç saatlerini aldı; sakinleştirici tüfekle vurmaları gerekti. Sonradan bazı komşular çıkıp, sakinleştirici ilaçlardan dolayı etinin helal olmadığını söyleyecek oldu. Ama artık o noktada kimsede onların fikrine kulak asacak hal kalmamıştı.

"Bu nasıl barbarlıktır yahu" diye homurdandı Mensur eve döndüklerinde. "Dinimiz 'Kimseye zarar vermeyin' der, hayvanlar dahil. Zavallı yaratık korku içinde öldü. İşkence ettiler hayvana. Yemem etini. Murdar oldu."

Selma bir an hiçbir şey demedi. "Yeme, bey. Belki ben de yemem."

Kavga çıkmasını bekleyen Peri, annesiyle babasının bir kez olsun aynı fikirde olduklarını görerek şaşırdı. Onların payı olan et fakir fukaraya dağıtıldı.

O akşam sofrada, Peri babasının rakı bardağını sıkça tazelediğini gözlemledi. "Ne gündü ama, ha?" dedi Mensur dalgın dalgın; aklı başka yerde gibiydi. "Siz ikiniz yeni doğduğunuzda böyle yorulmuştum en son. Uykusuz gecelerde."

O esnada sürahiye uzanmış bulunan Peri neredeyse suyu üzerine dökecekti. "Ne demek 'siz ikiniz'?"

Mensur gayriihtiyari elini alnına götürdü. Ağzından mühim bir sır kaçırdığını fark eden birinin telaşı vardı yüzünde. Konuşmaya devam edip etmemekte kararsız kaldı. "Ya, eminim hatırlıyorsundur bir şeyler."

"Nasıl şeyler?"

"Bir oğlancağız vardı, senin ikizin. Yaşamadı."

Peri'nin bilincinin derinlerinde bir gölge kıpırdadı. "Neden?"

"Ah, balım, kurcalama işte. Hazin ki ne hazin. Çok zaman geçti üstünden" dedi Mensur, ama sonra merakına yenilerek sordu: "Gerçekten hatırlamıyor musun?"

"Neden bahsettiğini bilmiyorum ki baba."

"Gerçekten mi? Ne tuhaf... Ben hep bazı şeyleri hatırladığını sandım."

Babasının dilinin altındaki esrarı keşfetmek yıllarını alacaktı Peri'nin. Keşfettiğinde ise kahrolacaktı.

* * *

Tren nihayet Paddington istasyonuna vardı. Şirin, üzerinde dizlerine kadar inen gümüş rengi kürk mantoyla, bilet otomatlarının yanında bekliyordu. Steplerden gelmiş vahşi bir yaratık gibi duruyordu şehrin orta yerinde.

"Bu giydiğin şey için kaç hayvan öldürüldü acaba?" diye sordu Peri.

"Merak etme, gerçek kürk değil" dedi Şirin onu yanaklarından öperken.

Peri arkadaşının yüzüne dikkatle baktı. "Yalan söylüyorsun değil mi?"

"Hah!" dedi Şirin. "İlk kez yakaladın. Tebrikler; senin adına sevindim Farecik. Gözün açılıyor."

Peri, Şirin'in kendisine takıldığını biliyordu. Ne kadar gülse de, arkadaşının sözlerinde bir gerçeklik payı sezinleyerek

huzursuz oldu: Demek Şirin ona daha önce yalan söylemişti, muhtemelen birden fazla, ama ne hakkındaydı bu yalanlar ve neden söylenmişti, henüz bilmiyordu.

O akşam Şirin'in annesiyle tanıştı. Arkadaşının anlattıklarından yola çıkarak korkunç, boğucu, tahakkümperver bir anne figürü beklemişti. Her şeye karışan ve kızan bir tip. Halbuki karşısında olgun, dingin ve sohbetperest bir kadın buldu. Kızıla boyadığı saçları açıktı, bakımlıydı. Sofrada şarap, balkonda sigara içen; zeki, zarif, esprili ve kızının aksine son derece inançlı bir kadın. Mollalara ve Humeyni rejimine ve ahlak zabıtalarına rağmen, İran'dan ailecek kaçmak zorunda kalmalarına rağmen, sürgünlerde çektiği tüm zorluklara rağmen dininden de, memleketinden de soğumamıştı. Tam tersine itikadı pekişmişti. Kendine has kudretli bir maneviyatı vardı. Bundan dolayı kimselere hesap vermeye de niyeti yoktu.

Ne garip şeydi, aynı evin çatısı altında bile nesilden nesile, kişiden kişiye nasıl da değişiyordu inanç meselesi. Aynı hadiseleri yaşayan aile fertleri bu tecrübelerden bambaşka sonuçlar çıkarıyor, aynı hatıraları aslında herkes farklı hatırlıyordu.

Dansöz

Oxford, 2002

Peri camı açıp tenini okşayan serin havanın tadını çıkardı. Nihayet tatil bitip, yurt odasına döndüğü için mutluydu. Elinde bir kitapla yatağın üstüne oturup dizlerini kendine çekti. Azur bugünkü seminerde tüm öğrencilerden "Kant felsefesinde Tanrı fikri" üzerine bir makale okuyup yorumlamalarını istemişti. Sadece teologlar değil, felsefenin haşarı çocukları Nietzsche ve Darwin de, Kant'tan çok etkilenmişti. Çok yönlüydü Alman filozof. Peri, Kant'ın tıpkı İstanbul gibi olduğuna karar verdi: hercai, katmanlı, karışık.

Tevekkeli değil, Azur seviyordu Kant'ı. O da karmaşıktı. İçinde bir koro taşıyordu adeta. Paneldeki kendinden emin tartışmacı; günlük hayatta sürekli ilgi görmeyi seven benmerkezci akademisyen; sınıfta göz korkutan ceberut hoca; ofiste talepkâr Engizisyon hâkimi; evinin mahremiyetinde ise kibar, müşfik ev sahibi... daha kaç değişik hali vardı? Peri'nin aklı, yılbaşı yemeğine ve sonrasında olanlara gitti. O günden beri kaçıyordu Darren'dan; halbuki oğlan defalarca aramış, her seferinde daha endişeli, hatta buruk mesajlar bırakmıştı. Haksızlık ediyordu ona Peri. Ama başka türlü davranmak ne içinden geliyordu, ne elinden. Dersleri ve kitapçıdaki yarı-zamanlı işi olmasa odasına kapanır, inzivaya çekilirdi hepten; tabii zırt pırt kapısını çalmak için bahaneler uyduran Şirin ve düzenli olarak görüştüğü Mona olmasa.

Azur'a karşı hissettiği çekim yüzünden seminerler ıstırap

vermeye başlamıştı. Adamın her hareketini, her sözünü okumaya çalışıyor, muhtemelen yanlış yorumluyordu. Nesnel bir nazarla bakamaz olmuştu hocasına. Her yerde ilahi işaretler gören bir kâhin gibi, en sıradan ve süfli şeylerin içinde bile gizli mesajlar arıyordu. Azur'u etkilemek istiyordu, hem de nasıl. O yüzden deli gibi okuyor, çalışıyordu. Ne var ki sınıfta midesi düğüm düğüm, suspus oturuyordu çoğu zaman. Aralarda diğer uca savruluyordu. Üstüne birden cesaret ya da gözü dönmüşlük geliyor, itiraz edip tartışıyor, meydan okuyup sorguluyor, sonra yeniden sessizliğe gömülüyordu. Bir sarkaçtı artık ruhu. Savruluyordu.

Halbuki böyle şeylerin asla kendi başına gelmeyeceğini zannederdi. Kendinden yaşlı adamlara tutulan o saftirik kızlardan değildi o. Böylelerinin, hayatlarındaki eksik baba figürünün peşinde koştuklarını sanmıştı. Demek başkalarını yargılamakla hata yapmıştı. Onu Azur'a çeken şeyin ne olduğunu kimselere –kendisine bile– açıklayabileceğini sanmıyordu. Hocasına olan hislerini başkalarıyla paylaşmaya niyeti yoktu zaten. Çocukluğundan beri tuttuğu Tanrı güncesi gibi, sisin içindeki bebek gibi, Azur da dikkatle korunan bir sır haline gelmişti. Kimse bilmese de, uyumadan önce eline onun kitaplarından birini almayı, fonda çalan müzik eşliğinde, karanlıkta, parmağını profesörün adının harflerinde dolaştırmayı âdet edinmişti. Gün içinde Azur'un binasının yakınlarında takılıyor, belki oralardadır diye köşelerden kaçamak bakışlar atıyordu. Sabah kahvesini onun sıkça gittiği kafeden almak için yolunu değiştiriyordu, ama bir iki sefer onun geldiğini görünce, tuvalete kaçıp saklanmıştı. Tüm bu gülünç şeyleri yapıp dururken, bir diğer yanı, olan biteni hoşnutsuzlukla seyrediyor, bunun bir delilik mevsimi olduğunu ve yakında biteceğini umuyordu.

Artık ne kendi düşüncelerine, ne de Kant'ınkilere tahammül edebilen Peri, spor ayakkabılarını giyerek gene koşu-

ya çıktı. Soğuğa rağmen bir ferahlık, esenlik vardı havada; iyimserlik taneleri çiy kristalleri gibi asılıydı boşlukta. İstanbul'dan bu şehre ilk taşındığında ona tuhaf gelen sessizliğe şaşırmıyordu artık.

Longwall Sokağı'nın köşesinde bir telefon kulübesi gördü. Arada iki saat fark olduğuna göre babası şimdi evde, sofrada olmalıydı. Ya yalnız, ya ahbaplarıyla.

Mensur hemen açtı telefonu. "Alo?"

"Babacım... affedersin, kötü bir zamanda mı aradım? Müsait misin?"

"Peri, canım" dedi Mensur. Sesi titredi. "Ne demek müsait misin? Ne zaman istersen ara evladım. Keşke daha sık arasan."

Babasının üslubundaki şefkat soluğunu kesti Peri'nin.

"İyi misin evladım?"

"İyiyim" dedi Peri. "Annem nasıl?"

"Odasında. Seslenmemi ister misin?"

"Yok, başka zaman konuşurum." Yumuşak bir sesle ekledi: "Seni çok özledim."

"Ah, beni ağlatacaksın şimdi."

"Bu sene yılbaşında evde olamadım diye berbat hissediyorum kendimi."

"Aman, yılbaşı kimin umurunda?" dedi Mensur. "Annen gene hindi pişirip pilavın dibini tutturdu. Patlamış mısır, kestane, mandalina yedik. Tombala oynadık; annen kazandı. Televizyonda dansöz seyrettik; ben seyrettim yani. İşte o kadar. Zaten dansözleri de azalttılar! Giderek dindarlaşıyor bu toplum. Usul usul kayıyor demokrasi altımızdan. Bir dansöz keyfimiz vardı, onu da çok görüyorlar yahu. Pabucumun ahlak bekçileri. Ulan göz benim, günahsa günah benim, ne demeye denetliyorsunuz televizyonlarımızı?"

Sözünü etmediği şeyler de vardı elbette ama Peri yine de işitti onları: Mensur'un yılbaşı şerefine karısıyla kadeh tokuşturmaktaki ısrarını, dansöze el çırpmalarını, Selma'nın

bunların hiçbirinden hoşlanmayıp surat asışını, kavgaya tutuşmalarını... Hepsini anladı.

Sanki Peri'nin aklından geçenleri duymuş gibi, "Bir iki duble içtim tabii" dedi Mensur. "Ne derler bilirsin, nasıl başlarsa öyle devam edermiş yeni sene!"

Peri'nin kalbi sıkıştı.

"Gelemedin diye üzülme" diye devam etti Mensur. "Daha kutlayacak çok yıllarımız olacak. Okul her şeyden mühim."

Okul... Üniversite ya da fakülte değil, okul. Kendileri pek eğitimli olmasalar da eğitime sonuna kadar inanan ve her şeylerini çocuklarının geleceğine yatıran sayısız ana baba için neredeyse kutsal niteliği olan o sihirli sözcük.

"Abim nasıl?" diye sordu Peri. Hangi abisi olduğunu belirtmeye gerek duymadı. Hakan olduğu belliydi, çünkü Umut'tan nadiren söz ediyorlardı ve ettiklerinde de her zaman farklı bir ses tonuyla.

"İyi, iyi. Bebek bekliyorlar."

"Ne? Sahi mi?"

"Evet" dedi Mensur, sesini gururla yükselterek. "Oğlan."

Hastanedeki o berbat gecenin üstünden bir yıldan fazla geçmişti ama anısı hâlâ tazeydi. Dezenfektan kokusu, duvarlardaki kasvetli boya, gelinin avuç içlerindeki tırnak izleri... Ve şimdi Feride bu izdivacın meyvesini doğuracaktı. Annesinin sözleri zihninde yankılandı: *Çoğu evlilikler çatlak temeller üstüne inşa edildi.*

"Babacım, ben böyle bir şeyi asla yapamam..."

"Neyi?"

"Bana kötü davranan biriyle evlenemem. Ya da evli kalamam."

Mensur usulca ofladı – yarı iç çekiş, yarı hak veriş. "Annen de, ben de seni çok seviyoruz" dedi; bir an duraksadı, ikisinin adını aynı solukta söylemeye alışık değildi. "Sen ne istersen, destekleriz. Yeter ki mutlu ol."

Peri'nin gözleri yaşardı. Nedense şefkat karşısında kırılganlaşırdı. Eli ayağına dolanırdı.

"Ne oldu canım? Ağlıyor musun?"

Soruyu duymazdan geldi Peri. "Ama baba... ya bir gün seni utandırırsam? Reddeder misin beni?"

"O nasıl söz öyle? Ne olursa olsun, kendi kanım canım evladımı nasıl reddederim?" dedi Mensur. Şakaya vurdu işi, çünkü mizah merhemdi. "Damat diye eve çember sakallı bir yobaz getirmediğin sürece tabii. Bak ona dayanamam! Ha bir de, şu dövmeli, kıl yumağı müzisyenlerden biriyle evlenmezsin herhalde di mi? Ne diyorlardı onlara? Satanist mi? Metalci mi? Benim için sakıncası yok, ama zavallı annenin yüreğine iner. Yani takunyalı sofu kadızade ya da metalci satanist olmadıktan sonra koca seçeneğin çok."

Peri güldü. Babasının ona ıslık çalmayı, sakızdan balon şişirmeyi, ayçekirdeği kabuklarını dişleriyle çıtlatmayı öğrettiği zamanları hatırladı.

"Cidden, kimmiş bu şanslı oğlan?" diye sordu Mensur.

O son kelime, "oğlan" aklını başına getirdi Peri'nin. Babasının açısından, Peri sadece bir oğlanı, yani kendi yaşında birini sevebilirdi. Bir bilse hocasına gönlünü kaptırdığını!

"Aman, bir öğrenci işte, ciddi bir şey değil. Ciddi şeyler için gencim daha."

"Elbette." Rahatlamıştı Mensur. "Gelir geçer bunlar. Sen derslerine odaklan."

"Merak etme, çok çalışıyorum."

"Aferin sana. Ha, bir de bundan annene söz etme. Kadıncağızı kaygılandırmanın âlemi yok."

"Tabii ki etmem."

Telefonu kapattıktan sonra bir saat koştu Peri. Ayakları buzlu kaldırım taşlarında kaysa da yılmadı. Kendini o kadar zorladı ki yurda döndüğünde baldırları zonkluyor, boğazı her yutkunuşta acıyordu – berbat bir gribe yakalandığının işa-

retleri. Hemen yatıp uyudu; rüyasında hâlâ koşuyordu, elindeyse Şirin'in yazıp masasına bıraktığı ve yatmadan hemen önce okuduğu notu tutuyordu.

"Farecik, tam bize göre bir ev buldum! Hazırlan, taşınıyoruz!"

Liste

İstanbul, 2016

"Olanları duydunuz mu? Felaket!"

Reklamcı kadındı konuşan. Tuvalete gitmek için odadan çıkmış ama apar topar dönmüştü hemen.

"*Yine* ne olmuş?" dedi birisi.

Dünyada iki çeşit şehir vardır: Birincisi, yarının ve takip eden günlerin aşağı yukarı birbirinin aynısı olacağını taahhüt edenler; bir de, bunun tam tersini yapan, her an şaşırtan, zorlayan, sarsan, hiçbir süreklilik vaat etmeyen şehirler. Bugünün İstanbulu bariz biçimde ikinci türdendir. Ha bire telefonlarına, televizyona, internete göz atmak zorunda bırakır sakinlerini. Gene ne oldu diye. Derin derin düşünmeye, tefekküre fırsat yoktur, zaman tazı gibi koşarken. Bir son dakika haberinden bir başka son dakika haberine sıçrarken.

"Twitter'da gördüm" dedi reklamcı kadın. "Patlama olmuş."

"İstanbul'da mı?" diye sordu birisi. "Ne zaman?"

Üç temel soru, her zaman bu sırayla sorulurdu: Ne? Nerede? Ne zaman? Ne: Korkunç bir patlama olduğu bildirilmişti. Nerede: Tarihi yarımadada, en kalabalık mahallelerden birinde. Ne zaman: Dört dakika önce. Patlama o kadar şiddetliydi ki olay mahallindeki tüm binaların ön yüzlerindeki cam çerçeve kırılmış, yoldan geçen yayalar yaralanmış, araba alarmları çalmaya başlamış, bir an için gökyüzü paslı bir kahverengiye dönmüştü.

İşkadını önde, konukların çoğu arkada, haberleri seyret-

mek için yukarıya çıktılar koşarak. Peri peşlerinden seğirtti yavaş, düşünceli adımlarla. Aydınlık ve konforlu "televizyon odası"nda buldu onları.

Ekranda heyecanlı, acemi bir muhabir –saçları, pelerin niyetine kullanılabilecek kadar uzun ve gür bir kadıncağız– mikrofonu iki eliyle kavramış hızlı hızlı konuşuyordu. "Kaç ölü, kaç yaralı olduğunu henüz bilemiyoruz ama durum iyi görünmüyor. Tek bildiğimiz güçlü bir bomba olduğu. Valilikten yapılan açıklamaya göre..."

Bomba. Bu kelime nereden çıktığı bilinmeyen zehirli bir duman gibi odanın ortasında asılı kaldı. O ana dek konuklar patlamanın ya doğalgaz kaçağından ya da arızalı bir jeneratörden kaynaklanmış olmasını dilemişlerdi içlerinden. Öyle olsa olayın vahameti değişmeyecekti tabii. Ama bomba bambaşkaydı. Bomba trajik bir kaza ya da doğal bir felaket değil; kasıtlı şer, bilinçli kötülük demekti. Her nevi kaza bela ürkütücüydü, tamam. Ama insanın insanı gözünü kırpmadan öldürebilmesi, işte o, karanlığın en dibiydi.

Öyle de olsa bombalarla –ya da bomba ihtimaliyle– yaşamayı öğrenmişlerdi. Olanca kuralsızlıklarına ve korkunçluklarına rağmen, teröristlerin uyduğuna inanılan birtakım davranış kalıpları vardı. Geceleri saldırmazlardı mesela. Neredeyse her seferinde, en tez zamanda en fazla sayıda insanı hedef alabilecekleri ve ertesi günkü gazete manşetlerine yetişebilecekleri gündüz saatlerini tercih ederlerdi. İstanbul geceleri, her ne kadar başka açılardan tehlikeli ya da tekinsiz olabilse de, bomba ihtimalleri açısından güvenliydi. Ya da öyle sanmışlardı şimdiye kadar.

Bu yüzden sordu işkadını: "Bomba mı? Bu saatte mi?"

"Muhtemelen teröristler trafiğe takıldı" diye espri yaptı kocası. "İstanbul'da hiçbir şey zamanında işlemiyor artık, Azrail bile."

Güldüler – kısa, keyifsiz kıkırtılar. Facialar yaşanırken

yapılan şakalar insana kendisini kirli, hatta suçlu hissettiriyordu; ama aynı zamanda korkuyu dağıtıp, belirsizliğin o dayanılmaz ağırlığını azaltıyordu. Peri, babasını düşündü. Mensur'un hep dediği gibi, böyle yaralı, arızalı memlekette, mizah, merhemdi.

Bu arada, televizyonda, mahalleliden oluşan bir kalabalık toplanmıştı muhabirin arkasında. Ekranda görünmenin heyecanı ve kendileriyle röportaj yapılacağı umuduyla kadının ağzından çıkan her kelimeyi can kulağıyla dinliyorlardı.

Derken mahalleyi yukarıdan gösteren helikopter kamerasının görüntülerine dönüldü. Birbirinin üstüne yapılmış evler o kadar dip dibeydiler ki, tek bir beton bloku andırıyorlardı. Daha dikkatle bakınca farklılıklar görülebiliyordu ama. Özellikle bir bina, yıllar süren bir iç savaştan çıkmış gibi duruyordu. Patlamış pencereler, yanmış duvarlar, kırılmış camlar. Tarumar.

"Evdeydik çoluk çocuk... ailecek televizyon seyrediyorduk; güm diye bir ses duyduk, yer gök sallandı" dedi bir görgü tanığı – kısa boylu, tıknaz, pijamalı-fanilalı bir adam. Sesinde zar zor kontrol edebildiği bir enerji vardı; daha dakikalar önce seyrettiği kanala şimdi kendisi çıkmış olmaktan, milyonlarca insan tarafından izleniyor olmaktan hem şaşkın hem hoşnuttu.

"Neler hissediyorsunuz? Duygularınızı alabilir miyiz?" dedi muhabir.

Duygularını hayatı boyunca –hele herkesin önünde– konuşmamış adam gözlerini kırpıştırdı. Gene de kameranın aşkına tam anlatmaya başlamıştı ki ekranın alt kısmından geçen kırmızı bantta ölü sayısı ilan edildi.

Bu arada yalıda, konuklar, grubun geri kalanına haberleri yetiştirmek için birer birer salona döndüler. "Beş ölü, on beş yaralı."

"O sayı maalesef artabilir. Bazı yaralıların durumu ağır-

mış" dedi, ofisi arayan ve gazeteden bilgi alan meşhur gazeteci.

Masada meze tabaklarını nasıl elden ele verdilerse, şimdi de kan ve dehşet dolu bilgi parçalarını takas ediyorlardı. Aynı veriler tekrar tekrar konuşuluyordu. Trajedi de tüketilebilirdi her şey gibi – hem bireysel olarak hem topluca.

Meşhur gazetecinin kız arkadaşı şöyle ciğer dolusu bir nefes aldı. "Vay be. Evlerinde bomba yapıyorlarmış demek" dedi. "Düşünsenize. Parçaları bir araya getiriyorlar, bir tür şeytani Lego gibi. Derken bum! Ellerinde patlıyor. İyi haber: Teröristler olay yerinde ölmüş. Kötü haber: Üst kattaki komşu da hayatını kaybetmiş. Emekli öğretmenmiş adamcağız."

"Muhtemelen coğrafya öğretmeni filandır, zavallım" dedi işadamı. "Kadere bak... Senelerce sınav kâğıdı oku, iki kuruşu bir araya getirmeye uğraş, yıpranmış takım elbiseler giy, düzgün bir vatandaş olmaya çalış. Nihayet emekliye ayrıl. Velilerin, öğrencilerin kaprislerinden yorgun argın. Sonra kalksın, bir öbek terörist alt kata taşınsın... bomba yapımına başlasın... Allah topunun belasını versin... Bum! Öğretmenin sonu. Öğrencilerine dağları, vadileri öğretmek yerine buraların nasıl da zorlu, kanlı bir coğrafya olduğunu anlatsa daha iyi edermiş!"

Diğer konuklar başlarıyla onayladılar. "Zorlu, Kanlı bir Coğrafyada Ölmenin En Popüler On Yolu" listesi çıkarmaya başladılar: 1) Trafik kazaları 2) Kapağı açık bırakılan rögar deliğinden içeri düşmek 3) Balkonda otururken, aklınca takımının zaferini kutlayan holigan kurşununa kurban gitmek 4) Kaldırımda yürürken, frenleri patlayan bir otobüsün altında kalmak 5) Terör saldırıları 6) Azgın holiganlara, teröristlere ve rögar deliklerine kurban gitme korkusunun neden olduğu stres kaynaklı hastalıklar...

Birileri yeniden konuşana kadar anlık bir sessizlik çöktü. "Bombacıların kim olduğunu biliyor muyuz?" diye sordu rek-

lamcı kadın. "Marksistler miymiş? Kürtçüler mi? İslamcılar mı?"

Siniri bozulan mimar kıkırdadı. "Amma da çok seçeneğimiz var. Memlekete bak!"

Peri kocasının hafifçe boğazını temizlediğini fark etti. "Sorun sadece terörün korkunçluğu değil" dedi Adnan. "Sorun, bu tür haberlere alışmamız. Yarın bu zamanlar kaç kişi hatırlayacak öğretmeni? Bir haftaya unutulup gidecek."

Peri başını önüne eğdi; kocasının sözlerindeki keder yüreğine işlemiş, sönmekte olan bir ateşin közlerinde kalan har gibi yakmıştı içini.

Çakralar

İstanbul, 2016

"Emekli öğretmen de unutulacak" dedi Adnan bir kez daha. "Hiçbir şey şoke etmiyor bizi artık. Hissizleştik. Uyurgezer gibiyiz milletçe."

"Haksızlık etmiyor musun şekerim? Başka ne yapabiliriz ki?" diye sordu işkadını. "Aksi takdirde delirirdik! Topluca kafayı yerdik!"

Bu sözler üstüne, medyum, başını savurarak araya girdi. "Ulusların da insanlar gibi burçları var. Bu ülke ne zaman doğdu? 29 Ekim'de. Tipik bir Akrep yani; Mars ve Plüton'un etkisi altında. Mars kim? Savaş tanrısı. Plüton kim? Yeraltı tanrısı. Gezegenler her şeyi anlatıyor. İşimiz zor."

"Astrolojik lagaluga" diye müdahale etti muhafazakâr medya patronu. "Hepimiz bir Allah'a inanırken 'tanrılar' diyerek ne demek istiyorsunuz? Anlayamadım."

Medyum sırtını dikleştirdi. "Efendim, ben çok dini bütün bir insanım bir kere! Demek istediğim, ulus olarak çakralarımız kapalı. Çakralarımızı açmadığımız takdirde illaki gerginlik, şiddet olacak."

"Bütün Ortadoğu'nun çakraları kapalı o zaman" dedi meşhur gazeteci.

"Hiç şaşırmam" diye araya girdi işadamı. "Ortadoğu'da heriflerin bildiği tek 'enerji' petrol; manevi enerjiden eser yok."

"Peki, sizin profesyonel görüşünüze göre hangi çakralarımız tıkalı?" diye sordu işkadını, kocasının sözlerini duymazdan gelerek.

"İkinci ve dördüncü iyi çalışmıyor" oldu medyumun yanıtı. "Altıncı tökezliyor ama asıl en fenası beşinci."

Dışarıdan bir martı sesi duyuldu. Peri dudaklarını sıktı. Doğrusu, onun da çığlık atası vardı.

"Pardon, nedir yani beşinci?" diye sordu reklamcı kadın, merak kumkuması.

"Beşinci, boğaz çakrasıdır" dedi medyum, sesini bir sır verir gibi alçaltarak. "Bastırılmış düşünceler, ifade edilmeyen arzular burada toplanır. Ağzın arkasında başlar; yemek borusuyla mideye, oradan da tüm bedene baskı yapar."

Birkaç konuk ellerini boyunlarına götürdü gayriihtiyari.

"Boğaz demişken, benim de boğazım kurudu, çakramı açmam lazım" dedi işadamı. "Kızım, bize viski getir."

Medyum lafa devam etti: "Ulusların çakralarını açmak için bir teknik var..."

"Yoksa adı demokrasi mi?" diye sordu Peri araya girerek.

"Ben politika konuşmuyorum hanımefendi!" dedi medyum sinirlenerek.

Akşam boyunca genelde sessiz sedasız oturmuş plastik cerrah saatine baktı. "Aman Tanrım, geç olmuş. Sabah erken uçağım var." Seneler evvel Stockholm'e yerleşmiş olsa da, buradaki iş bağlantıları nedeniyle –ve dedikodulara bakılırsa, metresi için– sıkça gelip gidiyordu İstanbul'a.

"Oh, sen ne güzel basıp gideceksin yarın, buradaki keşmekeşle uğraşmak bize kalacak" dedi reklamcı kadın iğneli bir ses tonuyla.

Böyleydi işte. Daha başka hayatlar kurmak için yabancı ülkelere gidenler hem küçümsenir, hem kıskanılır, hem sevilmez, hem yadırganırdı. Mesele New York, Londra ya da Roma gibi şehirlere göç etmek değildi. Başka bir yerde yaşama *fikri*'nin kendisiydi geride kalanların ilgisini çeken. Sık sık farklı bir diyarın, altında yürünecek yepyeni bir semanın özlemini duyarlardı. Toplumun pek çok kesiminden farklı ola-

rak, yemektekilerin maddi durumları müsaitti "çekip gitmeye" – en azından teoride. Kahvaltı ya da *brunch* yaparken, spor salonlarında ter döker ya da arabalarını sürerken, yurtdışına taşınmaktan bahsederlerdi. Hemen her zaman Batı'ydı bununla kastedilen. Yükselen deniz karşısında kumdan kaleler gibi yavaş yavaş dağılan detaylı, kapsamlı planlar yaparlardı. Burada, alıştıkları kültürün bağrında, bildikleri sokaklarda, aynı geçmişi ve mizah anlayışını paylaştıkları insanlar arasında iyiydiler, rahattılar aslında. Akrabalar, arkadaşlar, anılar, iş ve hayat bağlantıları demirliyordu onları bu limana; rutinin verdiği güvenlik ve konfor hissi de cazipti. Defalarca plan yapar, hayal kurar; defalarca bırakırlardı planların ve hayallerin ucunu. Ta ki bir gün, bir zamanlar düşündükleri "Gidelim buralardan" fikrini hayata geçirmiş biriyle karşılaşıncaya kadar. Gıcık olurlardı o kişiye. Kalanlar, hep kızardı gidenlere.

"İsveç de cennet sayılmaz" dedi plastik cerrah, ortamı yumuşatmak için.

Kimseleri ikna edemeyen yavan bir gerekçe. Yarın Avrupa'ya dönecek, onları sorunlarıyla baş başa bırakacaktı. Onlar burada bölgesel istikrarsızlık, politik çalkantılar, bombalar ve kutuplaşmış bir toplumun yüksek tansiyonuyla uğraşırken, o herhalde bir kafede oturmuş, kahvesini yudumluyor olacaktı.

Peri anlayışla gülümsedi anında dışlanan plastik cerraha. "Kalmak da kolay değil, gitmek de."

Zira Peri biliyordu ki geride kalanlar, bütün zorluklara karşın, kalıcı ve sağlam dostlukların ve ahbaplıkların, geniş sosyal ağların, ailevi dayanışmanın keyfini de sürerlerdi. Halbuki temelli göç edenler ya da göçmen ruhlar, aslında çok daha yalnızdı; parçaları eksik yapbozlar gibi, hep yarım...

"Ya tabii tabii! Alpler'de yaşamak pek zor olsa gerek" dedi alayla, gazetecinin attığı dirseklere rağmen hâlâ içmeye devam eden kız arkadaşı.

"Alpler İsveç'te değil, İsviçre'de" diyerek düzeltmek istedi birileri, ama meşhur-gazetecinin-kız-arkadaşı duymadı bile. Karnını daracık mini eteğinin içine çekip sıkıştırarak ayağa fırladı, tırnağı yenmiş işaretparmağını tasarımcıya doğrulttu. "Siz hepiniz firarisiniz! Korkaklar! Siz gidip rahat yaşıyorsunuz Avrupalarda... Amerika'da... Avusturalya'da... Şeyle uğraşmak da bize kalıyor; fanatizmle ve köktencilikle ve seksizmle ve otoriterlikle ve diktatörlükle ve köhnelikle ve ataerkillikle ve alaturkalıkla..." Peş peşe sıraladığı kavramlar kesmemiş, yenilerini arıyormuş gibi etrafına bakındı. "Burada tehlikede olan *benim* özgürlüklerim... Benim gibiler kuşatıldık, etrafımız sarıldı, nefes bile alamıyoruz."

"Tehlike demişken..." Ev sahibesi, medyuma döndü. "Hayatım, sana evi muhakkak göstermem lazım. Başımıza gelmedik kaza bela kalmadı, anlattım ya telefonda. Borular patladı, su bastı, yıldırım düştü tepemize. Ya gemiyi duydun mu? Gelip doğruca yalının içine giriverdi, aksiyon filmi gibi!" Kocasına şöyle bir göz attı, unuttuğu bir şey var mıydı diye.

"Ağaç" dedi işadamı, yardımsever bir tavırla.

"Ah evet, çatımızın üstüne ağaç devrildi, daha neler! Nazar mı var dersin?"

"Öyle görünüyor" dedi medyum. "Hizmetçilerin odalarını kontrol ettirdiniz mi? İçlerinden biri büyü yapmış olabilir."

"Hiiii! Gerçekten mi? Cesaret edebilirler mi? En ufak şüpheli bir şey bulalım, anında kapı dışarı ederim hepsini." Ev sahibesi elini kalbine götürdü, düzgün çarptığından emin olmak istercesine. "Nereden başlamak istersin?"

"Bodrumdan. Evvela karanlık kuytu köşelere bakmak gerek her zaman."

Medyumla ev sahibesi yanından yürürken bir titreşim algıladı Peri. Ne olduğunu anlaması için bir saniye daha geçmesi gerekti: Kocasının telefonuydu. Benzi attı; az önce tuşladığı numaraydı bu. Şirin onu geri arıyordu.

Ötekinin yüzü

Oxford, 2002

Bahçe kapısının dışında bir taksi bekliyordu. İki arkadaş arabaya atladılar. Sessizlik hüküm sürdü, ta ki Peri sükûneti bir hapşırıkla delene kadar.

"Seninle aynı eve taşındığıma hâlâ inanamıyorum!" diye homurdandı Peri.

Şirin yurt yönetimini akademik yıl ortasında taşınmaları konusunda ikna etmeyi başarmıştı. O önüne geçilmez azmiyle evi bulması da uzun sürmemişti. Çiçekten çiçeğe vızlayan bir balarısı çalışkanlığıyla, kirayı ve depozitoyu ödeyip mütevazı eşyalarını taşıyacak arabayı ayarlamıştı. Her şeyi o kadar eksiksiz organize etmişti ki, taşınma günü geldiğinde Peri'ye yalnızca mantosunu alıp kapıdan çıkmak kalmıştı.

"Sakin ol, göreceksin nasıl eğleneceğiz" dedi Şirin heyecanla. "Üçümüz!"

Peri soluğunu tuttu. "Ne demek üçümüz? Başka kim geliyor?"

Yanıt vermeden önce yüz ifadesini kontrol etmesi gerekiyormuş gibi, çantasının içinden bir pudra kutusu çıkardı Şirin ve aynada kendisine baktı. "Mona da katılıyor bize."

"Ne? Ve bunu bana şimdi mi söylüyorsun?"

"Mademki ev paylaşıyoruz, üç kişi olmak iki kişi olmaktan iyidir." Sırıtışına bakılırsa Şirin bile inanmıyordu kendi söylediğine.

Peri surat astı. "Bana sorman gerekirdi."

"Özür dilerim, unuttum. Kafam çok meşguldü." Şirin'in sesi yumuşadı. "Ne oldu, niye bozuldun ki? Mona'yı sevdiğini sanıyordum."

"Evet, ben seviyorum, ama sen sevmiyorsun. İkiniz hayatta geçinemezsiniz!"

"Aynen!" dedi Şirin. "Zaten tam da bu yüzden bu serüvene atılmam lazım."

"Ne demek istiyorsun?"

Şirin bir açıklama yapmadı. Taksiciye verdikleri adrese varmışlardı. Büyükçe cumbalı pencereleri, yüksekçe tavanları, ufacık bahçesiyle Victoria döneminden kalma bir ev.

Mona, yanında çantalar ve kutularla, ön kapının basamaklarında bekliyordu. Onlara el sallayarak aşağı indi; gerginliği yüzünden okunuyordu. İşte o zaman Peri anladı ki Mona –tıpkı kendisi gibi– Şirin'in oyununa gelmişti.

"Merhaba Mona" diye seslendi Şirin, taksinin parasını ödeyip inince.

Üçü kaldırımda durup tedirgin bir şekilde selamladılar birbirlerini. Uzun, kızıl-kahve mantosu ve bej başörtüsüyle Mona; bol makyajlı yüzü, baldırlarını ancak örten kısacık elbisesi ve yüksek topuklu çizmeleriyle Şirin; kot pantolonu ve sade, mavi yağmurluğuyla Peri. Aralarındaki "tarz farkı" o kadar belirgindi ki.

"Bundan üç kopya daha yaptırırız" dedi Şirin, elindeki anahtarları şıngırdatarak. "İkisi bende durur, nasıl olsa birini kaybedeceğim ya. Bana yedek gerek."

Bunu söyleyerek kapıyı açtı, paldır küldür içeri daldı. Ardından Mona girdi, önce sağ ayağını atarak ve kıpır kıpır dudaklarıyla dualar okuyarak. "*Bismillahirrahmanirrahim.*"

En son da Peri. Gribi kötüleştiği için öksürüp hapşırarak geçti eşikten. Evin fotoğraflarını daha önce görmesine ve içerisi yarı mobilyalı olmasına karşın, ortalık boş göründü gözüne. Başka insanlarla aynı çatı altında yaşamak, her gün on-

larla haşır neşir olmak, velhasıl bu mecburi yakınlık gözünü korkutuyordu. Kaygılarını savmaya çalıştı ama beyhude. Kader, bahisleri sürekli artıran çılgın bir kumarbazdı. Peri'ye öyle geliyordu ki bu deneyimin sonunda ya sıkı dost olup, hayat boyu ayrılmayacaklardı ya da bu macera kavga, dövüş ve hüsranla sonuçlanacaktı.

* * *

Şayet binalar insanlara benzeseydi, bu ev ha bire söylenen bir yeniyetme olurdu herhalde. Zira şikâyetleri hiç bitmiyordu. Merdivenler gıcırdıyor, yer döşemeleri çatırdıyor, kapı menteşeleri sızlanıyor, buzdolabı hırıldıyor, mutfak dolapları adeta ciyaklıyor ve kahve makinesi sunduğu her damlaya içerlermiş gibi homurdanıyordu. Yine de onlara has bir mekânlarının olması müthişti. Havalar düzelince mangal partisi vermeyi planladıkları küçük bir bahçeleri bile vardı.

Yukarı kattaki üç yatak odasından ikisi aşağı yukarı aynı boyda, biri daha ufak ve loştu. Peri bu sonuncu odayı almakta ısrar etti. Kiraya katkısının cüziliği düşünülürse böylesi adildi. Söz verdiği üzere, kira Şirin'in cebinden çıkacaktı. Mona faturaları karşılayacaktı – ki bu da yurt odası için ödediği miktarı geçmeyecekti muhtemelen. Peri'ye gelince, o sadece alışveriş masraflarına katkıda bulunacaktı. Bu koşullar altında büyük bir odayı asla kabul edemezdi.

"Saçma!" diyerek itiraz etti Mona sevecen bir gülümsemeyle. "Kura çekmeliyiz. Kısa çöpü çeken üçüncü odayı alır."

"İşi kadere mi bırakacaksın?" diye sordu Şirin, hayretler içinde başını sallayarak.

"Senin önerin ne?" diye sordu Mona.

"Daha iyi bir fikrim var" dedi Şirin. "Sıraya bindirelim. Her ay toplanıp başka bir odaya taşınalım, göçebe kavimler gibi. Hunlar filan. Böylece herkes eşit olur."

"İkinize de teşekkür ederim, çok naziksiniz. Ama hayatta olmaz" diye atıldı Peri. "Ya küçük oda benim olur ya da çıkıp giderim."

Şirin'le Mona bakıştılar. Peri'nin hiç böyle konuştuğunu duymamışlardı.

"Pekâlâ!" dedi Şirin. "Ama ne olur artık parayı dert etmekten vazgeç. Hayat kısa. Kim bilir benim sana ne borcum olacak sonunda? Belki de bana paha biçilmez bir ders verirsin, ha?"

Düşünmeden sarf ettiğimiz sözler, hani öylesine, lafın gelişi, bazen beklenmedik kehanetlere dönüşür hayatın döngüsünde...

* * *

Sonraki bir saat boyunca odalarına çekilip yerleşmekle uğraştılar. Boyutlarına karşın, arka bahçeye bakan penceresiyle ufacık odası cezbetmişti Peri'yi. Ağır, ahşap, sayvanlı bir karyolası vardı. Başka bir çağın yadigârına benzeyen bu yatağa uzanıp perdeleri çekince kendini bir faytona binmiş, seyahate çıkmış gibi hissetti. Pencere kenarında küçük, hoş bir çıkma mevcuttu. Oraya bir koltuk koyarak "okuma köşesi" ilan etti.

Yemek vakti gelince, Mona'nın kapısını tıklattı. İkisi, ilk akşam yemeklerini hazırlama hevesiyle mutfağa indiler. Şirin'i çoktan masanın başına geçmiş; bir şişe şarap, elma suyu, biraz peynir-zeytin hazırlarken bulunca şaşırdılar.

"Kutlama yapmalıyız!" dedi Şirin. "Oxford'da üç genç Müslüman kadın! Bir günahkâr, bir inanan, bir de şaşkın."

Mona'yla Peri hangi lakabın kime takıldığını düşünürken anlık bir sessizlik oldu. Peri şarap kadehini alarak havaya kaldırdı. "O zaman hadi, kız kardeşliğimize!"

"Ortak varoluşsal krizimize" dedi Şirin.

"Kendi adına konuş" dedi Mona, elma suyundan bir yudum alıp. "Ben varoluşsal bir kriz içinde değilim."

"Hah! Sen istediğin kadar inkâr et" dedi Şirin. "Şu anda aslında birçok Müslüman kimlik krizi yaşıyor. Özellikle kadınlar. En çok da bizim gibi hatunlar!"

"O da ne demek?"

"Şu demek: Birden fazla kültüre maruz kalmış olanlar, hem Doğu'yu hem Batı'yı tanıyan ama bu ikisi arasında köprü kuramayanlar! Arada sıkışmış kalmışlar. Jean-Paul Sartre çatlasın mezarında! Esas varoluşsal kriz bizde yahu!"

"Bu laflar pek hoşuma gitmiyor" dedi Mona. "Günümüz Müslüman kadınlarının başkalarından o kadar farklı olduğunu nereden çıkarıyorsun? Duyan da ayrı bir gezegenden filan geldik sanır!"

Şirin hızlı bir yudum aldı şarabından. "Aloo, uyan artık, kardeş! Etrafta din adına, yani dinimiz adına, belki benim artık sayılmaz ama kesinlikle senin dinin adına, korkunç şeyler yapan fanatikler var. Bu seni hiç etkilemiyor mu? Üzmüyor mu?"

"Yuh! O fanatik tiplerin benimle ne ilgisi var?" dedi Mona çenesini kaldırarak. "Karşına çıkan her Hıristiyan'dan Engizisyon için özür dilemesini mi bekliyorsun?"

"Ortaçağ'da yaşıyor olsaydık, pekâlâ bekleyebilirdim."

"Ha, yani geçmişte sorunları vardı ama bugün tüm Hıristiyanlar ve Yahudiler birer melek, öyle mi?" dedi Mona. "Gazze'ye gittin mi, orada sınır kapılarından geçtin mi sen hiç? Hiç sanmıyorum!"

"Eh, şey... kavga etmeyi kesebilir misiniz lütfen?" dedi Peri. Ateşinin yükseldiğini hissediyordu.

Şirin ısrar etti. "Tabii ki Hıristiyanlarla Yahudiler arasında da tutucu, bağnaz insanlar var. Hangi milletten ya da kökenden olursa olsun her türlü kafatasçılığı eleştirmek, lanetlemek gerek. Ama şu anda bizim geldiğimiz bölgede daha faz-

la fanatizm ve seksizm olduğu gerçeğini inkâr edemezsin. Tacize uğramadan, laf atılmadan ortalıkta dolaşabilir misin sen mesela Kahire'de? Şam'da? Karanlık çöktükten sonra sokakları unut gitsin! Kutsal topraklarda bile tacize uğrayan kadınlar var şahsen tanıdığım. Güpegündüz! Suudi polisin gözleri önünde! Niye yardım etmiyor o polisler kadınlara? Böyle konularda sessiz kalıyoruz, çünkü utanıyoruz. Niçin Müslüman coğrafyada kadınlar bu kadar çok eziliyor, geri plana atılıyor? Sorgulamamız gereken o kadar çok şey var ki."

"*Ben de* sorguluyorum" dedi Mona. "Tarihi sorguluyorum. Siyaseti sorguluyorum. Yoksulluğu. Kapitalizmi. Adaletsizliği. Gelir uçurumunu. Beyin göçünü. Savaş sanayiini. Sömürgeciliğin ardında bıraktığı korkunç mirası unutma. Batı'nın yüzyıllar süren yağma ve sömürüsünden sonra bu hale geldi zavallı Ortadoğu. Hudutları bile onlar çizdi gelişigüzel. Bu yüzden, Batı zenginken biz fakiriz! İslam âlemini rahat bırakalım da asıl meseleleri konuşalım biraz, ha?"

"Tipik işte" dedi Şirin, ellerini havaya kaldırarak. "*Kendi* sorunlarımız için başkalarını suçlamak. Varsa yoksa, işimiz, dış güçleri eleştirmek. Niye, çünkü bu kendimizi eleştirmekten daha kolay geliyor!"

"Şey... yemek yesek mi?" diyerek bir kez daha şansını denedi Peri, ama yanıt beklemiyordu doğrusu. Geçmişten gayet iyi bildiği bir gerilimin ortasında kalmıştı gene. Yeniden anne babasıyla yaşamaya başlamıştı sanki. İleri geri uçuşan öfkeler, suçlamalar, yanlış anlamalar. Yine de buradaki kavgaya tanıklık etmek daha kolaydı. Ailesindeki tartışmalar kadar etkilemiyordu onu. Ne de olsa Şirin'le Mona'ydı birbirinin boğazına sarılan; öz annesiyle öz babası değil. İllaki aralarını bulma ihtiyacı hissetmiyordu. Duygusal sorumluluklar olmayınca zihni özgürce analiz edebiliyordu konuşulanları. İçten içe kıskanıyordu aslında onları. Bariz ve başat fikir ayrılıklarına karşın benzer derecede tutkuluydular. Mona'nın sağ-

lam bir inancı vardı; Şirin'inse sağlam bir isyanı. Ya onun, Peri'nin, neyi vardı tutunacak?

"Bütün söylediğim" diye devam etti Şirin, "günümüzde genç bir Müslüman'ın önündeki felsefi/siyasi/dini sorular, bir Budist keşişin ya da Mormon rahibinin önündeki sorulardan daha derin ve karmaşık. Bari bu kadarını kabul edelim."

"Hiçbir şeyi kabul etmiyorum" dedi Mona. "Sen kendi dinine karşı önyargılı olduğun sürece, aramızda düzgün bir tartışma gelişemez."

"Buyurun işte" dedi Şirin, sesini yükselterek. "Ağzımı açıp fikir beyan ettiğim an alınıyorsun. Birisi bana genç Müslümanların neden bu kadar kolay alındıklarını anlatabilir mi lütfen? Aşırı hassasiyet!"

"Sürekli saldırı ve şüphe altında olduğumuz, haksızlığa uğradığımız için olmasın sakın?" dedi Mona. "Hiç yanlış bir şey yapmamışken, inancıma göre yaşamak isterken, her gün kendimi savunmak zorunda kalıyorum. Potansiyel bir intihar bombacısı olmadığımı *ispatlamam* gerekiyor. Dünyanın bir köşesinde ne idüğü belirsiz birileri korkunç bir şey yapıyor; bu sefer bütün Müslümanlar zan altında kalıyor. Olacak iş mi? Devamlı gözlem altında hissediyorum kendimi; bunun insanı ne kadar yalnız kıldığını biliyor musun?"

Bu soruya yanıt vermek istercesine, bütün gün şehrin üstünde toplaşan yağmur bulutları birden boşanarak camları dövmeye başladı. Peri yakınlardaki Thames Nehri'ni düşündü. Şimdi nasıl kabarıp taşıyor olmalıydı.

"Sen mi yalnızsın? Hadi canım!" dedi Şirin. "Milyonlarca yandaşın var senin. Hükümetler. Liderler. Devlet aygıtları. Camiler. Medya organları. Popüler kültür. Kalabalıklar. Muktedirler. Ayrıca Tanrı'nın da senden yana olduğunu düşünüyorsun. Daha ne kadar yoldaş istiyorsun? Ortadoğu'da asıl kimler yalnız, hem de yapayalnız biliyor musun? Yezidiler. Eşcinseller. Çevreciler. Ateistler. Vicdani retçiler. Traves-

tiler. Esas toplumdan dışlananlar onlar. Bu kategorilerden birine girmiyorsan, yalnızlıktan şikâyet etmeye kalkma."

"Bir şey bildiğin yok, cahil cahil konuşuyorsun" dedi Mona. "Kaç kez zorbalığa, haksızlığa uğradım, sokaklarda çirkin lakaplarla çağrıldım, bir seferinde otobüsten aşağı indirildim. Kötü davranmadıklarında aptal muamelesi yaptılar. Sanki genç bir kadın başörtüsü takıyorsa, ya 'eziliyordur' ya da 'kendi başına düşünemeyecek durumdadır.' Sırf başörtülü olduğum için nasıl önyargılarla boğuştuğumu hayal bile edemezsin! Olup olacağı bir parça kumaş yahu!"

"O zaman neden takıyorsun?" dedi Şirin hemen.

"Ya sana ne? Benim tercihim, benim kimliğim" dedi Mona. "Senin yaptıkların beni rahatsız etmiyor, sen niye benden rahatsız oluyorsun? Sorarım sana, bu durumda acaba sen mi daha 'açık fikirlisin' yoksa ben mi, bir düşün!"

"Kanmam bu laflara" dedi Şirin altta kalmadan. "Önce bir adet küçük kumaşla başlar her şey; sonra on olur, sonra yüz, derken milyonlar. Bir bakmışsın başörtüsü cumhuriyeti olmuş! Annem babam, kardeşlerim İran'ı bu yüzden terk etmek zorunda kaldık; senin başörtün gönderdi bizi sürgüne!"

Sarf edilen her kelimeyle birlikte Peri'nin çehresi biraz daha soldu. Keşke kavga etmeselerdi böyle. Bir köşesi çizilmiş tahta masaya dikti gözlerini. Eşyaların da insanlar gibi yara izleri vardı.

"Sen ne düşünüyorsun Peri?" diye sordu Şirin aniden.

"Evet, sen söyle hangimiz haklıyız?" dedi Mona.

Peri huzursuzca kıpırdandı. Bazı açılardan Şirin'in haklı olduğunu söyledi, bazı açılardan Mona'nın. Mesela Avrupa'nın bazı yerlerinde başörtülü genç bir kadın gerçekten zorluk çekebilir, önyargılara maruz kalabilirdi. Öte yandan kapalı, içedönük ve çoğunluğun muhafazakâr Müslüman olduğu bir toplumda, azınlık mensubu yahut farklı düşünüyor olmak son derece çetrefildi. İkisinde de sorun benzerdi

aslında: farklılıklara tahammülsüzlük. "Ben galiba bir yerde her kim azsa, azınlıksa, dardaysa, yani her kim 'öteki' konumundaysa, ona meylediyorum hemen. Gönlüm o yana akıyor. Sabit bir tarafım yok o yüzden. Başörtülüler eziliyorsa onları, mini etekliler eziliyorsa onları desteklemek istiyorum..." Böyle demek istedi ama diyemedi. Ne kendini ifade edebildi, ne arkadaşlarını ikna edebildi.

"Bir noktayı netleştirmek istiyorum" dedi Mona, tekrar Şirin'e dönerek. "Ateistlerle hiçbir alıp veremediğim yok benim. Eşcinsellerle de. Travestilerle de. Hayat onların hayatı. Benim derdim İslamofobisi olanlarla. Eğer savaş çığırtkanı bir neocon gibi konuşacaksan, ben bu evden taşınayım, daha iyi."

"Neocon mu? Hah! Ben mi?" Şirin kadehini öyle sertçe vurdu ki masaya, içkisi döküldü. "Gitmek mi istiyorsun? Pekâlâ! Ama kolaycılığa kaçmak olur bunun adı. İkimiz de diğerinin ne söylediğini dinlemeye, anlamaya çalışmalıyız."

"Katılıyorum" dedi Mona.

"Harika, anlaştık işte" dedi Şirin. "Beraber kafa kafaya verip Müslüman Kadınlar Manifestosu kaleme alacağız. MKM, hoş bir logo olur. Canımızı sıkan ne varsa hepsini koyarız içine. Fanatizm. Seksizm. Dar kafalılık. Homofobi."

"İslamofobi" dedi Mona.

"Artık yemek hazırlamaya başlayalım mı? Midem kazınıyor" dedi Peri.

Güldüler ağız dolusu. Bir an, neredeyse fırtına geçmiş gibiydi. Dışarıda da yağmur hafiflemişti; akşamın laciverdi kapladı üzerlerini; ay, sedefli bir muska gibi asılıydı göğün bağrında. Thames Nehri, Port Çayırı'nın karşı tarafında, derin anaforlarla akıyor, karanlığın içinde gümüşi yollar açıyordu.

"Ne var biliyor musun?" dedi Mona içini çekerek; anlaması uzun zaman almış bir şeyi ifşa edecek gibiydi. "Yeryüzündeki en mükemmel dinin içinde doğmuşsun, rehberin peygamberlerin en âlâsı, ama bunlara şükredip daha iyi bir insan ol-

maya çabalayacağına ha bire şikâyet ediyorsun. Devamlı bir reddiye içindesin."

Şirin lafa daldı. "Tabii ki yanlış, köhne bulduğum her şeyi reddederim. Başka türlü nasıl ilerler Müslüman toplumlar? Hem peygamber demişken, sana sormak istediğim..."

"Sakın o konuya girme" dedi Mona. "Beni didikleyebilirsin. Sakıncası yok. Ama peygamberim hakkında doğru dürüst hiçbir şey bilmeyen insanların kalkıp onu eleştirmesine izin veremem. İslam dünyasında birçok şeyi sorgula, kabulüm, ama onu ve o dönemin güzel insanlarını bu tartışmaların dışında bırak."

Şirin bıkkınlıkla ofladı. "Daha ne diyeceğimi bilmeden susturdun beni! Ya anlamıyor musun? Biz konuşmazsak, başkaları bu sefer hakkımızda ileri geri konuşuyor. Müslüman toplumların kendi içinden ilerici, yenilikçi yorumlar çıksa daha iyi değil mi? Ama birisi farklı bir ses etti mi anında susturuluyor işte. Neden bazı konular tabu? Niçin eleştirel düşünceden sakınıyoruz? Hele üniversite topraklarında! Özgür düşünce istemiyor musun?"

"Esas sen anlamıyorsun! Senin 'eleştirel düşünce' zannettiğin şey, önyargılarla beslenen bir hezeyan!" dedi Mona; ilk kez sesi titriyordu. "Çünkü aşağı yukarı ne diyeceğini biliyorum ve temiz bir gözle bakmadığını da biliyorum. Yedinci yüzyılı tutup da yirmi birinci yüzyılın gözlüğünden bakarak yargılayamazsın"

"Eğer yedinci yüzyıl yirmi birinci yüzyıla hükmetmeye çalışıyorsa yargılarım."

"Keşke kendinle gurur duyabilseydin" dedi Mona. "Geldiğin kültürle, ait olduğu dinle iftihar edebilseydin keşke!"

"Ahh" dedi Şirin, sanki canı yanmış gibi. "İnsanlar ne demeye dini ya da etnik kökenleriyle gurur duyarlar ki! Ne fark eder, Amerikalı, Arap ya da Rus... Hıristiyan, Yahudi ya da Müslüman? Seçiminde zerre kadar payım olmayan bir şey ne-

den gurur kaynağım olsun ki? Budist bir aileye doğmuş olsaydım Budist, Rus Ortodoks bir annenin kızı olsaydım Rus Ortodoks olacaktım işte. Ben mi yaptım bu tercihi? Boyum 1,75 diye gurur duyuyorum demek gibi bir şey bu. Ya da kemerli burnum var diye kendimi tebrik etmek gibi. Genetik piyango!"

"Ateist olmaktan bayağı hoşnutsun ama" dedi Mona.

"Eskiden militan ateisttim... Profesör Azur sağ olsun beni değiştirdi, yumuşattı, artık öyle değilim" dedi Şirin teatral bir havayla. "Ama ateizm üzerinde çok çalıştığım bir şeydi, onu da söyleyeyim. Aklımı, yüreğimi, cesaretimi yatırdım ben buna. Kendimi cahil kitlelerden ayırdım! Durup dururken kucağımda bulmadım yani. Yolculuğumla gurur duyuyorum."

Mona durmadı. "Kültürünü hor görüyorsun işte. Keza beni de. Senin gözünde 'geri kafalı' ya da 'beyni yıkanmış' biriyim. Mazlumum. Halbuki senin aksine, Kuran'ı okuyup çalıştım. Öğrenip araştırdım. Aylarca, senelerce emek verdim. Kutsal kitabımı son derece belagatli, bilge, barışçıl buldum. Dünyanın en şiirsel üslubunu onda keşfettim. Rahman ve rahim benim Rabbim. Senin umurunda mı? Seninle aynı eve taşınmaya neden razı oldum, hiç bilmiyorum!"

"Daha ilk günden pişman oldun yani?" dedi Şirin.

"Aynen öyle!" Ardından Mona ayaklarını vura vura merdivenlerden yukarı çıktı. Yer döşemeleri isyan etti kırgınlığının ağırlığı altında.

Sinirlenen Şirin aniden boş kadehini kaldırdığı gibi duvara savurdu. Tuzla buz oldu cam.

Peri hemen ayağa fırladı temizlemek için.

"Sakın kıpırdama" dedi Şirin. "Ben yaptım bu naneyi. Ben temizlerim."

"Peki..." dedi Peri. Halbuki Şirin'in yalnızca büyük parçaları toplayacağını, geride kalan küçük kıymıkların döşemelerin arasına gireceğini, bir gün hiç beklemedikleri bir anda ayaklarını keseceğini biliyordu. "Ben odama gidiyorum."

Şirin içini çekti. "İyi geceler Farecik."

Peri ağır adımlarla yürüdü ama fazla uzaklaşmadı, gözleri arkadaşındaydı.

Yalnız kaldığını zanneden Şirin'in dudakları sessizce kıpırdadı. "Kolay olmayacak demişti, uyarmıştı beni" diye homurdandı kendi kendine.

"Kim uyarmıştı seni?" diye atıldı Peri hemen.

Şirin başını kaldırdı, gözkapaklarını kırpıştırdı. "Hiç" dedi. Ses tonunda daha önce olmayan bir sivrilik vardı. "Ya, sonra konuşalım, tamam mı? Şimdi bir banyoya ihtiyacım var. Çok uzun bir gün oldu."

Odasına gitmekten vazgeçen ve mutfakta yalnız kalan Peri bir kadeh daha şarap koydu kendisine. Bir sırra mı denk gelmişti yoksa kazara? Şirin'in ağzından kaçırdığı cümle aklının kancalarına takılmıştı. Şirin'in beraber eve çıkma hevesinin arkasında bir manipülatör olduğundan şüpheleniyordu: Azur!

Hatırladı. Profesörün eski kitaplarından birinde, aralarında sert anlaşmazlıklar olan ve karşılıklı birbirlerini suçlayan insanların kapalı bir alanda baş başa bırakılması ve birbirlerinin gözünün içine bakmalarının sağlanması üzerine tuhaf bir fikre rastlamıştı. Mesela, ırkçı beyaz bir mahkûm, diyelim hırsızlıktan içeri giren, zor şartlarda büyümüş Siyahi bir mahkûmla aynı hücreye konmalıydı. Yeşim madenleri patronu, bir çevreciyle aynı mekânı paylaşmalıydı. Ya da şan olsun diye hayvanları avlayan biri, soyu tükenmekte olan hayvanları korumaya kendini adamış bir eylemciyle aynı odada kalmalıydı. Peri düşündü ki bir oyunun içindeydi; uzaktaki bir beynin kontrolü altında, farkında olmaksızın kendisine biçilen rolü oynuyordu.

Yılgınlık içinde yukarıya çıktı usulca. Mona'nın odasının kapısı kapalıydı. Koridorun sonundaki banyodan akan suyun sesi geliyordu. Şirin tanıdık bir ezgi mırıldanıyordu küvette.

Peri parmaklarının ucuna basarak Şirin'in odasına girdi.

Her taraf açılmayı bekleyen karton kutularla kaplıydı. Besbelli daha pek yerleşememişti Şirin. Tembellik etmişti. Kutulardan birinin üstünde koca harflerle KİTAPLAR yazıyordu. Kimi ciltler rafa yerleştirilmişti. Anlaşılan, Şirin işten sıkılıp yarıda bırakmıştı.

Peri kutunun içini kurcalamaya başladı. Aradığını bulması uzun sürmedi. Profesör Azur'un yayın listesindeki bütün kitaplar buradaydı; her birini tek tek bulup çıkardı. Birini alıp ilk sayfasını açtı. Tam tahmin ettiği gibi, imzalıydı.

Tatlı Şirin'e,
Ebedi sürgün, serseri mayın, inatçı ve isyancı,
Soru sormaktan da, yanıtların peşinden koşmaktan da korkmayan Acem diyarından gelme cesur ve cevval kıza...

A. Z. Azur

Peri, içinde kıskançlık sızısıyla kapattı kitabı. Arkadaşının profesörü düzenli olarak ziyaret ettiğini ve ikisinin gayet yakın olduğunu bilmiyor değildi, ama Şirin'in, sevdiği adamın gözündeki değerini görmek ağırına gitmişti. Diğer kitapları da kontrol etti. Onlar da imzalıydı. En son baktığı eserde daha uzun bir ithaf vardı.

Adının anlamının aksine,
yırtıcı aslanın ve yakıcı güneşin memleketi Pers diyarının narları gibi
ekşi-tatlı ve keskin olan biricik Şirin'e...
Küçümseme, dışlama kimseyi; hiç olmazsa anlamaya gayret et;
Zira yalnızca Öteki'nin aynasında,
Görebilir insan Tanrı'yı.
Sev, canım,
Gör, tanı, anla ve sev üvey kız kardeşini...

A. Z. Azur

Ne üvey kız kardeşi? Peri, Şirin'in öyle bir kardeşi olmadığını biliyordu. Yoksa acaba bu, "öteki kadın" anlamına gelen bir metafor muydu?

Derin bir soluk aldı. Kendini tuzağa düşmüş gibi hissetti birden. Şirin, dini ve dindarları açıktan açığa küçümserdi. Her türlü tutuculuğa verip veriştirmekle birlikte, şüphesiz en fazla eleştirdiği şey, ailesini İran'da barındırmayan din algısıydı. Bu onda büyük bir iz bırakmıştı. Özellikle de başlarını kendi tercihleriyle kapatan genç Müslüman kadınlara alerjisi vardı. "Mollalar ve ahlak polisi bizi dışarıdan susturuyor. Erkekleri baştan çıkarmamak için örtünmeleri gerektiğine inanan kadınlar ise bizi içeriden susturuyor" demişti bir keresinde. Düşündükçe, Profesör Azur'un, Şirin'i, "öteki"siyle, "üvey kız kardeşiyle" –yani Mona ile– temas kurmaya zorladığına, onu bir tür "empati laboratuvarına" yerleştirdiğine kanaat getirdi Peri.

Bu keşif yeterince sarsıcıydı. Ne var ki Peri'yi rahatsız eden bir konu daha vardı. Kendini ilk kez Şirin'in gözünden görerek yutkundu. Kararsızlığı, tereddütleri, ürkekliği, pasifliği, evhamları... Bunların hepsi Şirin gibi birinin burun kıvıracağı, tepeden bakacağı özelliklerdi. Evet, Şirin sadece Mona'yı değil, Peri'yi de beğenmiyordu. *Oxford'da üç genç Müslüman kadın: Günahkâr, İnanan ve Şaşkın.* Bu tuhaf sosyal deney için Şirin'le aynı mekânda bırakılan tek kişi Mona değildi. Şimdi anlamıştı Peri, kendisi de seçilmişti – diğer üvey kız kardeş oydu.

Kitabı yerine koyup kutuyu kapattı ve odadan çıktı. Yurt odasının huzurlu sessizliğini bırakıp, tüm konuşmalarının Profesör Azur'a rapor edileceği bu eve geldiği için nasıl da pişmandı. Kavanoz içinde hapsolmuş sinek gibi hissetti kendini. İlk bakışta sıcak ve güvenli olsa da, yeni evi, her hareketinin izlendiği camdan duvarlarla çevriliydi.

Duvarları camdan ev

Oxford, 2002

Üç kızdan her birinin evin farklı bir köşesini benimsediği kısa sürede ortaya çıktı. Şirin'in favori yeri banyoydu – bilhassa ayaklı antika küvet. Mumlar, banyo tozları, kremler, yağlarla bir sefa tapınağına dönüştürdü orayı. Akşam ritüeli olarak küveti ağzına kadar sıcak suyla doldurup içine baş döndürücü kokular katıyordu. Sonra da dergi okuyarak, müzik dinleyerek, tırnaklarını törpüleyerek, hayal kurarak bir saat kadar kalıyordu içinde.

Mona'nın tercih ettiği yer mutfaktı. Erkenden kalkar, sabah namazını kaçırmazdı. Abdestini alır, büyükannesinin hediyesi olan ipek seccadesini serer; hem kendisi hem başkaları için dua ederdi – buna, ilahi bir nişaneye ihtiyacı olduğuna inandığı Şirin de dahildi. O nişanenin ne olacağının takdirini Allah'a bırakmıştı; en iyisini O bilirdi. Sonrasında aşağıya, mutfağa iner, herkese kahvaltı –krepler, omletler, hamur işleri– hazırlardı. Mahir ve hamarattı.

Peri'ye gelince, onun özel yeri, odasındaki sayvanlı karyolaydı. Şirin'in verdiği, Mısır pamuğundan dokunmuş, tavşan kürkü kadar yumuşak çarşaf takımını da serince harika olmuştu. Burada ders çalışıyordu. Geceleri yatağına uzandığında, rüzgârın dışarıdaki kızılağacın dallarını hışırdatışına ya da uzaktaki nehrin akışına kulak veriyordu. Karşı duvarda gölgeler sessiz bir ritimle salınırdı. Ülkelerin –gerçek ya da hayali– haritalarını andıran şekiller görürdü orada; uğ-

runa kaç binlerce insanın öldürüldüğü, kan üstüne kan dökülen topraklar. Hayal gücünün hızından ve yoğunluğundan yorgun düşer ve ertesi gün uyandığında her şeyin aynı kalacağı umuduyla uyuyakalırdı.

Sabahları, uykusuna düşkün Şirin horuldarken, erken kalkan Mona namazını kılarken, Peri de koşuya çıkardı. Bedenini hızlanmaya zorlarken bir yandan Azur'u düşünürdü. Bu üç uyuşmaz kızı bir araya getirirken tam olarak ne ummuştu acaba? Bundan ne elde edecekti? Bu muammayı çözmeye uğraştıkça, daha çok içerliyor, kırgınlık safra gibi yükseliyordu boğazında.

Evdeki husumetin çoğu mutfak masası etrafında dönüyordu, fırında pişen kurabiye kokuları arasında. Bir keresinde Şirin, daha fazla çekemeyeceğini haykırarak çıkıp gitti ama sonra akşam yemeğine geri geldi. Bir başka kez Mona yaptı aynısını. Tartışmalar ekseriya Tanrı, din, inanç, politika hakkındaydı. Bazen de oğlanlar ve seks üzerine. Mona evlenene kadar bakire kalmanın doğruluğuna inanıyor, aynı tavrı müstakbel kocasından da bekliyordu. Şirin ise bu fikirle toptan dalga geçiyordu. Tekeşliliğe de inanmıyordu. Taraflar özgür, yetişkin ve eşit olduğu müddetçe isteyen istediğiyle yatardı. Önemli olan dürüstlüktü. Peri'ye gelince, o ne bekâret dayatmasından hoşlandığı, ne de cinsellik konusunda rahat olabildiği için, arada bir yerdeydi. Her zamanki gibi.

* * *

Bir perşembe öğleden sonra eve dönen Peri, Mona ile Şirin'i hiç konuşmadan televizyonda bir kaos sahnesini izlerken buldu. Kamera, bağıran siren sesleri eşliğinde, savrularak sağa sola dönüyordu, yerlerde paramparça olmuş camlar ve kan vardı. Teröristler Tunus'taki bir sinagoğa saldırmışlardı. Patlayıcı dolu bir kamyon binanın tam önünde patlatılmış, on dokuz kişi ölmüştü.

Mona dudaklarını ısırarak, "Allahım, ne olur kendine Müslüman diyen birileri olmasın bu korkunç şeyi yapanlar" dedi. Yüzü bembeyazdı.

"Boş yere nefesini harcama" diye homurdandı Şirin.

Mona buz gibi bir bakış attı. Yeniden konuşmaya başladığında sesindeki yumuşaklık kaybolmuştu. "Beni tiye mi alıyorsun sen?"

"Seni değil, ettiğin duayı mantıksız buluyorum" diye karşılık verdi Şirin. "Olay olmuş bitmiş, üzerinden saatler geçmiş, geri çevirebilir misin?"

"Uğraşma benimle" dedi Mona.

Şirin omuzlarını silkti. "Gene birileri Tanrı'nın ismini kullanarak cana kıydı. Topluca ayaklanmamız gerek! Müslüman coğrafyada doğan kadınlar, bağnazlığa karşı bir reform hareketi başlatmalıyız! Ne reformu, devrim olmalı! Din insanlığa büyük zarar veriyor."

"Nasıl böyle genellersin? Bana da huzur veriyor!"

"Tanrı algısını kendi çıkarları için kullanan insan kadar tehlikelisi yok bu dünyada" dedi Şirin.

"Birkaç teröristin yaptığı vahşiliği bütün dindarlara mal edemezsin ki. Benim için din demek barış ve selamet demek!"

"Benim içinse savaş ve husumet!"

Mona'yla Şirin'in o geceki kavgası her zamankinden de hararetliydi. Giderek seslerini artırarak bağırdılar birbirlerine.

Peri ise yemek yemeden odasına çekildi, kendini yatağa attı ve aşağıda devam eden bağırış çağırışı duymamak için kulaklarını kapattı.

"Yarın sabah" diye düşündü, "kendileri de utanacak birbirlerine söyledikleri laflardan." En azından öyle umuyordu.

Ne var ki, büyük ihtimalle hatırlamayacaklardı bile. Şirin de unutacaktı, Mona da. Bir tek Peri hatırlayacaktı. Her bir kelimeyi ve her bir ithamı ve her bir jesti hafızasına kaydeden o olacaktı yalnızca. Çocukluğundan beri arşivciydi, ko-

leksiyoncuydu; hüzünlü anıların, kapanmayan yaraların belgecisiydi. Biriktirdikleri, yüreğinde ağırlık yapsa da.

Çocukken bir keresinde evlerinin önünde, yol kenarında araba çarpmış bir kirpi ölüsü bulmuştu. Annesi, hastalık filan bulaşmasın diye, ayağıyla itelemişti hayvanın cansız bedenini. Oysa Peri cenaze töreni düzenlemek istemişti talihsiz kirpiye, o da "cennete" gitsin diye. Kaşlarını kaldırmıştı Selma. Cennet sınırlı, ayrıcalıklı bir diyardı, ancak seçilmişlerin alınacağı. Hayvanların oraya gidemeyeceğini anlatmıştı.

"Başka kimler gidemez peki anne?" diye sormuştu Peri.

"Günahkârlar, dinimize mensup olmayanlar... Allah'ın verdiği cana kıyarak intihar edenler."

O akşam Peri dayanamayıp gizlice dışarı süzülmüştü; elleriyle çukur kazıp kirpiyi gömmüş, dili döndüğünce dua etmişti. Çıplak parmaklarıyla dokununca hayvanın ölüsüne, ürpermişti; sanki ondan bir şey geçmişti bedenine, benliğine. Gene de devam etmişti cenaze törenine. Böyleydi işte oldum olası, cennete gidemeyenler de arka kapıdan cennete alınsın isteyen duygusal bir kız...

Piyon

Oxford, 2002

Peri, omzunda kitap dolu çanta, elinde öğle yemeğinden kalma bir salkım üzüm, bisikletini sürerek Radcliffe Meydanı'ndan geçti. Bir saat önce Mona ile Bruno'yu bir kafede görmüştü; karşılıklı nefretin gerginliği vardı çehrelerinde. Azur, dönemin son ödevi için bu ikisinin takım oluşturmasını istemiş, kütüphanede bir gece beraber sabahlamalarını şart koşmuştu. İkisinin de hoşuna gitmemişti bu öneri.

Dini bütün, İslamperver Mona ile açık açık İslamofobik olan Bruno'yu eşleştirmişti Profesör Azur! Kafayı yemiş olmalıydı. Bu iki öğrenci arasında empati köprüsü kuracağını sandıysa, beyhude. Olmamıştı. Artık Peri gayet iyi biliyordu ki Azur'un seminerlerinde hiçbir şey tesadüfi değildi. Her şey ince ince planlanmıştı. Her öğrenci, Azur'un zihninde oynadığı satranç tahtasında piyondu. Buna kendisinin de dahil olduğunun farkındaydı Peri. Yanaklarına ateş basıyordu düşündükçe.

Radcliffe binasının önünde, arkadaş grubuyla banka oturmuş, harıl harıl konuşan Troy'u gördü. Peri'yi fark edince ona doğru yürüdü oğlan.

"Selam Peri. Hâlâ Azur için okumaya devam mı?"

"Ya sen... onu gizlice gözetlemeye devam mı?"

Dudağının bükülüşünden anlaşılıyordu yanıtın ne olduğu. "O adamın saygın bir öğrenim kurumunda ders verememesi gerek. Lisansı iptal edilmeli! Öğrencilerini zerre kadar düşün-

mediğini biliyorsun, değil mi? Her şey kendi egosuyla ilgili."

"Öğrenciler seviyor onu."

"Evet, tabii. Özellikle kız öğrenciler... Şirin mesela. Arkadaşın."

Peri ayakkabısının topuğunu sürttü toprağa. "Ne olmuş ona?"

"Hadi ama ya, sanki bilmiyormuşsun gibi." Peri'nin yüzüne baktı. "İlla açıkça telaffuz etmem mi gerekiyor?"

"Neyi telaffuz etmekten bahsediyorsun?"

"Anladın mı?" Troy'un gözleri ışıldadı. "Azur'un onunla ilişkisi var."

Peri'nin yüreği hop etti. Sesi kısıktı. "Ama Şirin eski öğrencisi onun..."

"Eski meski, ben anlamam. Bana sorarsan, kesin dersini alırken de yatıyordu onunla. Ödevlerini yatakta beraber okuyorlardı herhalde. Aldığı yüksek notların sırrı buydu muhtemelen."

Peri bakışlarını kaçırdı. Oğlanın sesinde bir kıskançlık hissetmişti, ama şu anda kendi duygularıyla o kadar haşır neşirdi ki, onunkilere dikkat edecek hali yoktu. Sanki bir el boğazını sıkıyordu.

"Bazen Azur'un okuldaki odasına gidiyor, kapıyı kapatıyorlar. Gününe göre on ila yirmi dakika sürüyor işleri. Dışarıda beklediğim için biliyorum."

"Yeter artık, böyle konuşma" dedi Peri. Şakakları zonkluyordu.

"Kusura bakma seni şoke ettim!" dedi Troy alaycı. "Ama bilmende fayda var, herif bir avcı. Genç zihinler, genç bedenler peşinde."

"Gitmem lazım" dedi Peri; sesi bir fısıltı gibi çıkıyordu artık.

* * *

Aynı akşam, Peri, Şirin'i mutfakta yalnız yakaladı. Fonda müzik, bir yandan dans edip, bir yanda ton balığı salatası için domates dilimliyordu. Ruh hali gibi inip çıkan kilosuna dikkat etmeye çalışıyordu Şirin. Yalnızdılar. Mona, şehir dışından ziyarete gelen akrabalarıyla yemeğe çıkmıştı ve geç gelecekti.

"Sana bir şey sormam gerek" dedi Peri.

"Olur tabii, sor."

"Azur'un planı mıydı üçümüzün aynı evi paylaşması? Arkadaşlığımız yalan mıydı aslında, onun zorlaması mıydı, ta başından beri?"

Şirin tek kaşını kaldırdı. "Nereden çıkardın bunu?"

"Lütfen yalan söyleme... daha fazla" dedi Peri. "Bu bir deney onun için, değil mi? Azur'un sosyal laboratuvarı. Farklı fikirlerden öğrencileri bir araya getir, biraz kapışsınlar, sonra bakalım empati çıkacak mı! Kobay mıyız biz?"

"Vay canına, ne biçim komplo teorisi bu." Şirin domatesleri marul kâsesine atıp birkaç da zeytin ekledi. "Profesörle ne derdin var senin?"

"Öğrencilerinin hayatlarına burnunu sokmasından hoşlanmıyorum."

"Hah!" dedi Şirin. "Başka nasıl öğretebilir ki? Tarih boyunca âlimler öğrencilerini nasıl eğittiler sanıyorsun? Ustalar ve çırakları. Yıllar süren sıkı çalışma, disiplin. Bunların hepsini unuttuk. Artık üniversiteler kâr etmeye o kadar odaklanmış ki, harç parasını ödeyebilen öğrencilere kraliyet ailesindenmiş gibi davranılıyor."

"Azur bizim ustamız değil, biz de onun çırakları değiliz."

"Ama ben öyleyim" dedi Şirin, salatasını karıştırırken. "Ben kendimi onun çırağı olarak görüyorum. Sonra kalfası olmak isterim."

Peri'nin sesi kesildi, ne yanıt vereceğini bilemedi.

"Mona'yla aramızdaki tek ortak yan, Azur'a olan saygımız.

Sana ne oldu? Hocayı sevdiğini sanıyordum."

Peri duyguları gözlerinden okunmasın diye bakışlarını kaçırdı. İçi dışı bu kadar bir olduğu için nefret ediyordu kendisinden. "Bizden çok fazla şey bekliyor gibi geliyor, taleplerini karşılamak ne mümkün?"

"Ha, onu düş kırıklığına uğratmaktan korkuyorsun demek" dedi Şirin, bilmiş bir gülümsemeyle. Salata kâsesini alarak odasına yöneldi. "Uğratma o zaman!"

"Dur bir dakika" dedi Peri.

Kalbi çarpıyordu. Onu rahatsız eden soruyu sorarsa olabileceklerden korkuyordu ama sormak zorundaydı. "Onunla... ilişkin mi var?"

Merdivenlerin yarısına gelmiş olan Şirin zınk diye durdu. Bir elini tırabzana koyarak aşağıya, arkadaşına baktı, gözleri birer ateş topuydu.

"Eğer bunu paranoyaklıktan soruyorsan senin sorunun, benim değil. Yok, kıskandığın için soruyorsan, o da senin sorunun."

"Ne paranoyağım, ne de kıskanç" dedi Peri; öfkesini kontrol edemiyordu.

"Sahi mi?" Bir kahkaha attı Şirin. "İran'da *mamani* bana bir atasözü öğretmişti. *Kendisini fareye çeviren kişi, er ya da geç kedilere yem olur.*"

"Ne demek istiyorsun?"

"Benim işime karışma diyorum Farecik, yoksa seni çiğ çiğ yerim, bilesin!"

Şirin bunu dedikten sonra, Peri'yi mutfakta, kendisini küçücük ve önemsiz hisseder halde bırakarak, ayaklarını yere vura vura odasına çıktı.

Uğursuz bir sessizlik çöktü tüm eve. Azur'dan nasıl nefret ediyordu Peri. Kibrinden. Pervasızlığından. En çok da Şirin'le flört etmesinden. Üstelik ona karşı hep kayıtsız kaldığı halde. Ruhunun içinde nefret çarkı dönüyordu. Kendisi

de payını alıyordu bundan. Ne Şirin gibi cesur ve özgüvenliydi, ne Mona gibi inançlı ve dayanıklı. Bıkmıştı kendisinden. Peri olmanın ne kadar yorucu bir şey olduğunu kimse bilmiyordu ve kimse anlayamazdı da.

O gece sisin içindeki bebeği gördü. Yüzünün yarısını kaplayan morumsu renk tüm vücuduna yayılmıştı. Bebek ona bir şeyler anlattı fısır fısır. Ve bu sefer Peri ne dediğini anladı. Hüzün ve umutsuzluk o kadar derindi ki, göğsü sıkıştı. Evet, belki de vakti gelmişti. Geç bile kalmıştı. Debelenmeyi bırakmalıydı. Ayak uyduramıyordu işte. Başkalarına. Hayata. Tanrı'ya ayak uyduramıyordu. Bıkmıştı.

Keşke uyuyup bir başkası olarak uyanabilseydi. Ya da hiç uyanmasaydı. Yol kenarında yatan kirpiyi hatırladı. Ne o cennete gidebilmişti muhtemelen, ne de Peri gidecekti – eğer aklından geçen şeyi yapmaya cüret ederse bu akşam.

Geçit

İstanbul, 2016

Şirin'i geri aramak için terasa çıkan Peri köşede birbirlerine sokulmuş iki kişi fark etti; yarı gölgedeydiler ama tanımamak imkânsızdı – işadamıyla banka CEO'su. Kamburlarını çıkarmış, başlarını eğmiş, gözlerini yere dikmiş halde, bayağı ciddi bir mesele hakkında konuşuyor gibi görünüyorlardı.

"Peki ne yapacaksın?" diye sordu CEO.

"Daha karar vermedim" dedi işadamı puro dumanını üfleyerek. "Ama Allah şahidim, ödeteceğim bunu o orospu çocuklarına. Görürler kiminle dans ettiklerini."

"Aman, yazılı bir şey tutmadığından emin ol" dedi CEO. "Delil bırakma."

Adamlar kapının yanında duran Peri'yi fark etmemişlerdi. Usulca uzaklaştı Peri, duyduklarından serseme dönmüştü. Çalışma odasında gördüğü fotoğrafları düşündü; diktatörlerle, mafya liderleriyle çekilmiş fotoğraflar... Ev sahibinin iş ilişkileri şaibeliydi ve muhtemelen yemekteki konukların birçoğu –kocası dahil– biliyorlardı bunu. Bilmeseler de seziyorlardı. Ama bu durum onunla ahbaplık kurmaya mâni olmuyordu. İnsan hangi noktada suça ortak olurdu acaba? Aktif şekilde içinde rol aldığında mı, yoksa pasifçe bilmezden geldiğinde mi?

Mutfakla oturma odasının arasında bir duvarı aynayla kaplı bir geçit vardı. Orada durdu Peri, o daracık alanda; sanki birinin elinden kapmasından endişe ediyormuş gibi sımsıkı tutuyordu telefonu. Ne zaman bir hizmetçi çarpma

kapıdan girip çıkacak olsa mutfağın içine bir bakış atıyordu – aşçı sarmısak doğruyordu; bıçağa kesme tahtası üzerinde İspanyol dansı yaptırarak. Yorgun ve sinirli bir hali vardı adamın. Hazırladığı onca leziz yemekten sonra, şimdi de işkembe çorbası yapması istenmişti.

Peri, aşçının yardımcısına fısır fısır bir şeyler mırıldandığını, yardımcının da kahkahalarla güldüğünü gördü. Masada konuşulan her şeyi dinleyip konuklarla alay ediyorlardı muhtemelen. Kapı kapandı, mutfağın renkli dünyasından ayrı düştü. Geçitte tek başına kalınca tanıdık bir tedirginlik çöktü üzerine. İnsanın uzun zamandır ertelediği bir işe kalkışması, buz gibi bir denize atlamaya benziyordu. Bir saniyelik tereddüt bütün cesaretini kırabilirdi. Hızla tuşladı Şirin'in numarasını. Çalar çalmaz açıldı telefon.

"Merhaba Şirin. Ben Peri."

Sertçe bir soluk alış. "Biliyorum."

Sesi hiç değişmemişti – aynı canlı, enerji ve özgüven dolu ton.

"Çok zaman oldu konuşmayalı" dedi Peri.

"Ya evet. Mesajını duyunca kulaklarıma inanamadım" dedi Şirin. "Ne tuhaf, aslında bu anın provasını yapmıştım. Eğer bir daha ararsan ne söyleyeceğimi planlamıştım ama şimdi..."

"Ne diyecektin?" diye sordu Peri, telefonu bir kulağından diğerine geçirerek.

"İnan bilmek istemezsin, boş ver" dedi Şirin. "Daha önce neden aramadın?"

"İlk başlarda denedim ya, karşılıksız bıraktın telefonlarımı. Sonra ben de bıraktım ucunu. Bana hâlâ kızgınsındır diye endişelendim."

"Kızgındım tabii" dedi Şirin. "Hâlâ anlayamıyorum neden yaptın. Özür bile dilemedin adamdan."

"Bir anlaşma yapmıştık" dedi Peri. Heceler ağzında dağı-

lıyordu, lime lime. Zorlanıyordu konuşmakta. "'Ne olursa olsun benden asla özür dileme' demişti."

"Hadi oradan."

Yutkundu Peri. "Çok gençtim."

"Kıskanıyordun bizi!"

Peri başını salladı. "Doğru... kıskanıyordum."

Mutfak kapısı açıldı; bir hizmetçi, dumanı tüten kâselerle dolu büyükçe bir tepsi taşıyarak çıktı. Keskin bir sarmısak-sirke kokusu kapladı ortalığı.

"Neredesin şu anda?" diye sordu Şirin.

"Deniz kenarında, lüks bir malikânede, fiyakalı bir partide. Akvaryumlar, tasarımcı elinden çıkmış çantalar, purolar... Görsen nefret ederdin..."

Bir kahkaha attı Şirin.

"O kadar acayip bir gün geçirdim ki" dedi Peri. Bir kere konuşmaya başlayınca sözcükler kendiliğinden akmaya başlamıştı. "Çantamı kaptırdım. Hırsızı öldürecektim az daha." Adamın, kendisine tecavüze yeltendiğinden bahsetmedi. Benzer bir şey Şirin'in başına gelmiş olsa çekinmeden anlatırdı. "Tecavüzcülerin utanması gerekir" derdi. "Ne demeye biz utanalım?" Ne kadar farklıydılar birbirlerinden Şirin ile Peri; aradan geçen zamana rağmen hâlâ farklıydılar. "Cüzdanımda sakladığım fotoğrafımızı buldu."

"Ne? Yanında fotoğrafımızı mı taşıyorsun?" diye sordu Şirin. "Hangisini?"

"Kütüphanenin önünde, kışın hani, hatırladın mı?" Şirin'in bir şey demesini beklemedi. "Sen, Mona ve ben... Profesör Azur. Amma üşümüştük fotoğraf çektireceğiz diye." Bir an sustu. "Oxford'ı geride bıraktığımdan emindim, ama kendimi kandırmışım bunca sene. İnsan gençliğinde yarım kalan bir hikâye yaşıyorsa, unutamıyor kolay kolay."

"Nasıl da çalışkandın halbuki. Aramızdaki en iyi öğrenci sendin. Akademiyi bırakmana inanamadım."

"Çok değiştim" dedi Peri. "Başka şeyler öncelik kazandı hayatımda: annelik, evlilik... hayır kurumlarında mütevelli heyetindeyim. Annem, 'Kocalar dışişleri bakanı, ev dışında çalışır; hanımlar içişleri bakanı, ev içinde çalışır' derdi. Nefret ederdim böyle geri kafalı laflar etmesinden. Ama şimdi bakıyordum da galiba ben de içişleri bakanı oldum. İşin tuhafı, şikâyetçi sayılmam. Alıştım, hoşuma gidiyor – çoğunlukla. Bazen de çığlık atasım geliyor, o başka."

Şirin, "Bana bak, içtin mi sen biraz?" diye sordu.

"Evet. Haddinden fazla içmiş olabilirim."

Hışırdayan yaprakları andıran, alçacık bir kıkırtı geldi ahizeden. Derken Şirin bir yorum yaptı ama Peri duyamadı. Zira tam o esnada, cin ve nazar araştırmalarını tamamlamış, salona geri dönen medyum ile ev sahibesi kol kola önünden geçti. Adam, dudağında "Kiminle konuştuğunu biliyorum" der gibi bir seğirmeyle, dönüp Peri'ye baktı. Göz kırptı.

"İkizlerin nasıl?" diye sordu Şirin.

"İkizlerim olduğunu nereden biliyorsun?"

"Duydum." Kaynağının kim olduğunu tahmin etmek zor değildi. Şirin de, Peri de Mona'yla düzenli aralıklarla konuşuyor, haberleşiyorlardı. Amerika'ya dönmüştü Mona. Washington'da bir araştırma enstitüsünde çalışıyordu. Mutlu bir evliliği ve dört çocuğu vardı.

"Büyüyorlar. Kızım bana soğuk savaş açtı. Şimdilik o kazanıyor."

Halden anlarcasına iç çekti Şirin. Ne kadar da iyi davranıyordu; Peri'nin beklediğinden çok daha iyi. Bir tuhaflık vardı.

"Senin hayatın nasıl?" diye sordu Peri. O da bir şeyler duymuştu. Şirin'in, insan hakları avukatı olan ve epeydir birlikte olduğu erkek arkadaşıyla defalarca ayrılıp, defalarca barıştığını biliyordu.

"İyi... aslına bakarsan hamileyim. Doğum mayısta."

Demek buydu. Hormonlar. Şirin, anne olmak üzereydi. O

yüzden daha yumuşak, daha şefkatli, daha duygusaldı şu an. Yeni bir yaşamı karşılamaya hazırlanırken eski kinleri gütmek zordu.

"Gerçekten mi? Tebrikler, harika bir haber" dedi Peri. "Senin adına çok sevindim. Kız mı oğlan mı?"

"Oğlan."

"Aklında bir isim var mı?" diye sormasıyla yanıtın ne olacağını kestirmesi bir oldu. Yutkundu.

"Herhalde tahmin edebiliyorsun... Azur'dan güzel isim mi var?" dedi Şirin. Kısacık bir sessizlik. "Senden o kadar nefret ettim ki, galiba tükendim."

"Biliyorum" dedi Peri. "Üzgünüm. Ya o?.. O da mı nefret ediyor benden?"

Üstünden neredeyse on dört yıl geçmişti. Bunca zaman profesörün sesini duymamıştı. Bazen varlığından bile şüphe ediyordu. Belki de her şey bir hayalden ibaretti.

"Ara, kendin sor. Evdedir şimdi Azur. Kalemin var mı?"

Bunu beklemeyen Peri şaşkın etrafına bakındı. "Bir saniye."

Telefon kulağında, mutfağın kapısını iterek açtı, bandajlı eliyle yazı yazma hareketi yaptı havada. Aşçı, göğüs cebinden bir dolmakalem çıkarıp uzattı, bir de buzdolabının üstündeki not defterinden kopardığı sayfayı.

Tekrar yerine döndü Peri. "Evet, dinliyorum."

Şirin, iki kez tekrarladı numarayı. "Ara muhakkak!"

Tam o sırada alt kattaki kapının zili çınladı yalıda. Bir hizmetçi kapıya bakmak için fırladı mutfaktan. Avucunun içinde yiyecek bir şey saklıyordu. Kadıncağız muhtemelen acıkmıştı, arada atıştırıyordu. Peri merak etti; çalışanlar, hazırlayıp sundukları lezzetlerden hiç tadabilmişler miydi? Yoksa bunca saat aç susuz mu çalışmışlardı?

Güm diye bir ses duyuldu – hızla açılan kapının arkadaki duvara çarpma sesi! Art arda gürültüler duyuldu: susturul-

maya çalışılan bir kadın çığlığı; aceleci, sert ve hoyrat ayak sesleri.

"Özledim seni" dedi Peri telefona.

"Ben de seni özledim..."

Peri'nin yüreği sızladı. Son tahlilde buydu işte Azur'un başarmak istediği. Aralarındaki tüm farklılıklara rağmen ruhdaş olmaları! Şirin, Mona ve Peri. Dinsiz, inançlı ve müteredditi. Ortadoğu kültürlerinden çıkan ve birbirlerini anlayamayan küskün kız kardeşler. Havvanın üç kızı.

Tam o anda oturma odasının karşı tarafında bir itiş kakış yaşandı. Yüzleri maskeli iki adam, ellerinde silahlarla içeri daldı. Bir tanesi avazı çıktığı kadar bağırdı: "Herkes ayağa kalksın!"

"Ne oluyor yahu?" diye sordu işkadını.

"Kes sesini! Ne diyorsam onu yap, hemen!"

"Benimle böyle konuşamazsın!" Hâlâ terasta olan kocasını arayarak etrafa bakınırken boğuk bir ses çıktı kadından.

"Bir tane daha abuk laf söylersen gebertirim seni kadın!" dedi adam.

Bulunduğu koridorda donakaldı Peri. Hayatında ikinci kez bu kadar yakından silah görüyordu. Abisi Umut'unkinin aksine, bunlar büyük, koyu yeşildi.

"Peri, iyi misin?" diye sordu Şirin. "Orada mısın?"

Yanıt veremedi. Tek kelime edemedi. Duvarın arkasına saklandı. Yavaşça, Boğaz'dan yükselen sis kadar sessizce, telefonu kapattı.

Bir bardak şeri

Oxford, 2002

Rektörün resmi dairesi on beşinci yüzyıldan kalma ön binanın tamamını kaplıyordu. Azur, oymalı, kuzguni kapıya yürüyüp, zile bastı. Birkaç saniye sonra bir uşak belirdi. Kıdemli, yaşlıca, kadidi çıkmış bir adam. Azur'u giriş holüne buyur etti. "Bu taraftan lütfen profesör..."

Meşe merdivenden yukarıya çıkarıp, ahşap panelli koridordan geçti Azur.

* * *

Bu arada çalışma odasında, onu bekliyordu rektör. Ne zaman istemediği bir görüşme yapmaya mecbur kalsa –şimdi olduğu gibi– sinirlerini yatıştırmak için belgelerini düzenlerdi. Önemli dosyalar fildişi rafa, orta derece mühim olanlar kahverengi rafa, geri kalanlar da turuncu rafa. Zor bir konuşma vardı önünde, zihnini toparlamalıydı. Bu yüzden kendini masasını toplamaya vermişti. Not kâğıtları, tel zımba, gümüş saplı sedef mektup açacağı... Her biri tek tek sivriltilmiş kurşunkalemleri keçi derisi, silindir kutuya yerleştirdi.

Kapının sertçe çalınmasıyla sıçradı. "Buyurun."

Azur, üzerinde çividi kadife bir ceketle girdi içeri. İçine biraz daha açık tonda, dik yakalı bir kazak giymişti. Saçları, her zamanki gibi, darmadağındı.

"Günaydın Leo. Epey oldu görüşmeyeli."

"Azur, ne güzel seni görmek" dedi rektör; sesi, kibar ve se-

vecen ama bir o kadar gergindi. "Epey oldu gerçekten. Ben de tam çay içmek üzereydim, bana katılmak ister misin? Ya da saat kaç? Bir bardak şeri belki de, ha?"

Azur, hocaların öğle öncesi şeri içme alışkanlığını benimseyenlerden değildi ama rektörü kırmadı. Doğrusu, onun da bir içkiye ihtiyacı vardı. "Neden olmasın?"

Yaşlı uşak tekrar belirdi; çehresi ketumluktan sertleşmiş, sırtı yılların hizmetiyle bükülmüştü. Tıpkı duvarlardaki portreler ve cam önündeki oymalı sandalyeler gibi, o da bu okulun demirbaşlarındandı.

İki adam bir süre konuşmadılar. Onun yerine, görevlinin bir kolunu sırtına yapıştırarak, titreyen eliyle bardaklara şeri koyuşunu seyrettiler. Gümüş sürahi, kristal bardaklar, tuzlu bademler... her şey hazırdı.

"Geçenlerde *The Times*'a verdiğin röportajı okudum, süperdi" dedi rektör, nihayet yalnız kaldıklarında.

"Sağ ol Leo. Beğenmene sevindim."

"Sana ne büyük hayranlık duyduğumu bilirsin" dedi rektör. "Kadromuzda olman bizim için bir şans. Anissa'yı da çok severdim."

"Teşekkür ederim Leo, ama beni buraya müteveffa eşimden söz etmek için çağırmadığını düşünüyorum" dedi Azur. "Canının sıkkın olduğunu anlayacak kadar uzun zamandır tanıyorum seni. Nedir mesele, söyle."

Rektör yapışkanlı not kâğıdı bloklarını çıkardı. Az evvel renklerine göre düzenlemişti bunları – sarılar, yeşiller, pembeler. Başını kaldırıp Azur'a bakmadan mırıldandı: "Hakkında şikâyet aldık."

Azur rektörü inceledi – şakaklardan kırlaşmaya başlayan saçlarını, kırışmış alnını, ağzının seğirişini. "Nasıl şikâyet? Benimle açık konuşabilirsin, biliyorsun."

"Tabii, elbette. Biz eski dostuz. Ne zaman birileri sana saldırsa, ki Tanrı biliyor ya kaç kere oldu... kâh görüşlerin, kâh

öğretme tarzın yüzünden... Yani sevilen bir hocasın, yanlış anlama, ama herkes tarafından sevilmediğin ortada; sen de biliyorsundur elbette bunu... Hep destekledim seni, bunca zaman."

"Biliyorum" dedi Azur sakince.

Rektör, not kâğıdı bloklarından minik bir kule yaptı. "Senin birikimine, dürüstlüğüne inandığım için hep yanında oldum. Bilime, özgür düşünceye bağlılığına saygı duydum." Bir iç çekiş. "Bu kadar çok insanın ayağına basmasan olmaz mıydı? Niye iyi geçinmiyorsun herkesle?"

"Herkesle iyi geçinmek için hava gibi olmak lazım; renksiz, vücutsuz. Benim fikirlerim, değerlerim var. İnandığım şeyler, sevmediğim şeyler var."

"Elbette ama..." Rektör dile getirmese de ikisi de biliyordu. Azur zaman zaman öğrencileri zihnen sarsıyor, en ufak tembelliklerini gördüğü an onları azarlıyor, utandırıyordu. Onlar da gözyaşları içinde geliyordu şikâyete. "Öğrencileri biraz fazla zorlamıyor musun?"

"Zorlamak gerek" dedi Azur. "Burası kreş değil. İlkokul değil. Üniversite. Büyüme vakti. Sonsuza dek pohpohlanıp ihtimam göremezler. Öğrencilerimizin yeni fikirler duymaya, çok okumaya, dünyayı anlamaya ihtiyacı var. Fikren zorlamadan bunlar nasıl olacak?"

"Evet, ama bu tam olarak görev tanımına dahil değil."

"Bence öyle."

"Senin işin onlara felsefe öğretmek."

"Aynen!"

"Kitapların içindeki felsefeyi."

"Hayatın içindeki felsefeyi."

Bir iç çekiş daha geldi rektörden. "Sadece bu değil mesele..." Rektör yapışkanlı kâğıt kulesini devirdi. "Başka bir şey daha var... önemli bir mevzu."

"Nedir o?"

"Bir kız öğrenci."

Kelimeler, dağılmayı reddederek havada asılı kaldı.

"Çok yakın olduğunuzu söylüyorlar" dedi rektör.

"Bu kimseyi ilgilendirmez, değil mi? Kimseyi istismar etmediğim sürece."

Rektör başını iki yana salladı. "Bu biraz tartışmalı bir sav."

"Şirin'le ilgili değil mi bu? Bir kere benim öğrencim değil, haberin olsun. Artık değil yani."

"Hımm... Hayır, bana gelen şikâyet dilekçesindeki isim bu değil."

Azur, kaşlarını çatıp soran gözlerle baktı. "Kimden bahsediyorsun peki?"

"Bir Türk öğrenci. Senin sınıfında." Rektör yorgun gözlerini kaldırdı. "Dün gece intihara teşebbüs etmiş."

Azur'un benzi attı. "Peri mi? Tanrım! İyi mi?"

"Evet, iyi... gençlik işte" dedi rektör. "Aşırı miktarda Parasetamol almış. Neyse ki karaciğeri dayanıklıymış."

"İnanamıyorum, nasıl olur?" Azur oturduğu yere iyice çöktü, yüzünden tüm kan çekilmiş gibiydi.

"Söylenen o ki... senin yüzündenmiş. İlişkiniz varmış. Kızı terk etmişsin."

"Ne?" Azur yumruk yemiş gibi sersemledi. "O mu söyledi bunları?"

"Yok, pek sayılmaz. Kızın konuşacak hali yok şu anda" dedi rektör. "Şu sana dava açan oğlan, Troy söylüyor... Basına konuşmakla tehdit etti bizi. Canı sıkkın görünüyor, sana kafayı takmış. Yazılı ifadesi var elimde."

"Görebilir miyim?"

"Korkarım hayır. Etik kuruluna gitmesi gerekiyor. Kurulun önüne çıkacaksın."

"Seni temin ederim ki Peri'yle aramda hiçbir şey yok. Aklımdan bile geçmedi böyle şey. Tek yapman gereken kıza dosdoğru sormak; gerçeği söyleyecektir."

"Bak Azur, sen çok iyi bir hocasın ama her şeyden önce bu okulun bir üyesisin. Üniversitemizin adının kirlenmesine izin veremeyiz. Yıllar içinde çok düşman edindiğini sen de biliyorsun." Rektör şerisinden bir yudum aldı. "Medyayı tahayyül edebilirsin... Aç kurtlar gibi saldıracaklar bu hikâyeye."

"Lafı nereye getiriyorsun?"

"Eee... biraz ara vermeyi düşünebilirsin belki diyorum. Bir süre ders vermesen... Şu mesele tavsayıncaya kadar. Kurul dosyayı incelesin, araştırmasını bitirsin, hüküm versin. Kız ifade verince düzelecek her şey. O zamana dek bu... *skandalın* içyüzünü araştırmak zorundayız."

Azur rektörün yüzüne baktı, sorgulayan gözlerle. Sonra ayağa kalktı. "Leo, beni uzun zamandır tanırsın; asla etik dışı hareket etmedim. Evet, Şirin'le yakınlaştım ama o dersimi alırken değil asla. Benim öğrencim değil yani, aramızda hiçbir çıkar ilişkisi olmadı. Bunun dışında kimseyle ilişkim olmadı. Peri'ye elimi sürmedim."

Rektör de ayağa kalktı. "Dinle bak..."

Azur araya girdi. "Troy'un ifadesi kasıtlı, art niyetli. Ne demişti Anaïs Nin? *Hadiseleri olduğu gibi görmeyiz. Kendimiz gibi görürüz.*"

"Tanrı aşkına, Anaïs Nin bu koşullar altında alıntı yapacağın son insan olmalı."

"Peri'nin gerçeği söylemesini bekleyeceğim" dedi Azur. Üzgün, durgundu. "Zavallı kız, ne yapmış öyle kendisine?"

Sonra da çıkıp gitti. Ağır ama kararlı adımlarla yürüyerek binadan ayrıldı. Sabahtan beri durmadan yağan yağmurun altında şehrin içlerine doğru ilerledi. Ayak izlerini yıkadı sular, damla damla...

Yüreğinde Tanrı'dan geriye kalan boşluk

Oxford, 2002

John Radcliffe Hastanesi'nin psikiyatri servisinde bir odada gözlerini açtı. Buraya nasıl getirildiğini bilmiyor, hiçbir şey hatırlamıyordu. Uzun müddet nerede olduğunu anlayamadı. Renkler alabildiğine keskin, adeta saldırgandı; çarşafların beyazı fazla parlak, yatak örtüsünün mavisi fazla cırtlak, adeta fosforluydu. Pencerenin dışındaki gökyüzünün grisi, annesinin nazara karşı erittiği kurşun parçalarını hatırlatıyordu. Benek benek renkler dönüyordu önünde: cevizi, mercani, erguvani, gövezi, kâfuri. Beyninin içinde mırıltılar duyuyordu. Huzursuz olup, gözlerini yeniden kapatmayı denedi, belki sesler gider diye. Ama yan taraftaki hasta –altmış yaşlarında bir kadın– konuşmaya pek hevesliydi.

"Aman nihayet! Sonunda uyandın evladım! Sonsuza dek uyuyacaksın sandım."

İçinden geldiği gibi, manik bir enerjiyle konuşarak, kırk yıldır evli olduğunu anlattı kadın; bu süre içinde o kadar çok intihar teşebbüsünde bulunup, hastaneye yatmıştı ki, bütün çalışanları, ailesi gibi tanıyordu artık. Sesi şişen bir balon gibi odayı dolduruyor, Peri'nin kulaklarının içindeki basıncı artırıyordu.

"Yazık pek de gençsin. Bana bak, ilk mi bu, yoksa benim gibi tekrarcı mısın?" diye sordu kadın.

Cevap vermedi Peri. Ağzında berbat bir kimyasal tat vardı. Boğazını temizlemeye, sesini bulmaya çalıştı. Başını iki

yana salladı; konuşamıyordu. Önceki günün hatıraları canlandı; çarşafların içine gömülerek yüzünü pencereye döndü. Ne korkunç bir şey yapmıştı! Canına kıymaya kalkmıştı. Hayat boyu bir türlü üstünden atamadığı o değersizlik hissine yenik düşmüştü. Zamanla seçim olmaktan çıkıp mecburiyete, hatta lanete dönüşen yalnızlık... Göğsünün içindeki boşluk hissi o kadar derindi ki, yalnızca Tanrı'nın yokluğuyla kıyaslanabilirdi. Evet, belki de buydu mesele. Tanrı'nın yokluğunu içinde taşıyordu. Tevekkeli değil, ağır geliyordu.

Babasını düşününce bir damla gözyaşı yuvarlandı yanağından aşağı. *Sen benim akıllı kızımsın.* Nalbantoğullarının medarı iftiharı, para pul denkleştirilerek Oxford'lara gönderilen örnek evlat, başarı yerine başarısızlık, gurur yerine utanç kaynağı olmuştu. İnsanın kendinden nefret etmesi kadar beter bir his yoktur. Ağlamaya başladı Peri. Onun için endişelenen diğer hasta düğmeye basarak hemşireyi çağırdı. Birkaç dakika sonra, kokusu tadından da tuhaf, ebruli bir sıvı içirdiler ona. Başını yastığına gömdü, gözkapakları ağırlaştı.

O yarı hezeyan halinde gözünün önüne gelen tek yüz sisin içindeki bebeğinkiydi. Şimdi, tam ona ihtiyacı varken neredeydi acaba? Gerçekten var mıydı? Yani bağımsız, kendine ait bir iradeye sahip miydi? Yoksa hayal ürünü müydü? Peri'nin suçlulukla dolup taşan zihninin oynadığı bir oyun muydu yalnızca?

Ana babasının büyürken ondan özenle sakladıkları, sadece bir kez Mensur'un yanlışlıkla ağzından kaçırdığı gerçeği öğrenmesi yıllarını almıştı. *"Siz ikiniz yeni doğduğunuzda böyle yorulmuştum en son. Uykusuz gecelerde."* Evet, Selma'nın geç yaşta sürpriz bir şekilde hamile kaldığı doğruydu ama bir değil, iki bebek dünyaya getirmişti. Peri ve Poyraz. Gözbebeklerinde altuni hareler taşıyan bir kız, ruhunda sert rüzgârlar esen bir oğlan.

Dört yaşındalarken, dingin bir öğleden sonra, Selma iki ço-

cuğu kısa bir süre için kanepenin üstünde bırakarak mutfağa gitmişti. Erik reçeli yapıyordu. Pazardan bolca aldıkları meyvelerin bir kısmı sehpanın üstünde, kâse içindeydi; geri kalanı mutfak tezgâhında, kaynatılıp şekerlenip kavanozlanmayı bekliyordu. Eflatun bir enerji hâkimdi ortalığa.

Çok geçmeden sıkılan Peri kanepeden halıya indi. Kâsedeki eriklere uzanıp bir tane aldı, merakla inceledikten sonra ısırdı. Ekşi buldu tadını. Fikrini değiştirerek erkek kardeşine uzattı, o da kabul etti bu armağanı. Sadece birkaç saniye sürdü her şey, daha fazla değil. Poyraz çiğnemeden yutmaya çalıştı koca bir parçayı. Nefes borusu tıkandı. Peri kardeşine yardım etmeye çalışmak istediyse de panikten donakaldı. Ayaklarından yukarıya buz kesti adeta. Kıpırdayamadı.

Selma nihayet mutfaktan döndüğünde çok geçti artık, minik oğlu boğulmuştu; yüzü, onu öldüren meyveyle aynı rengi almıştı.

Kardeşinin saniye saniye ölümüne tanıklık eden Peri şoka girmiş, zangır zangır titriyordu. Haftalarca, aylarca konuşmayacaktı.

"Kardeşi boğulurken Peri neden bana seslenmedi? Niye beni çağırmadı?" diye bağırmıştı Selma, cenazeden sonra herkes evde toplandığında, etrafını saran konu komşuya. "Allahın belası kız! İkizinin ölümünü seyretti de kılını kıpırdatmadı!"

"Deme öyle, bacım" demişti komşular. "Acından böyle konuşuyorsun."

Anne kızın arasındaki mesafe hiç kapanmayacaktı. *Dört yaşında bir çocuk için ne kadar zor olabilir ki yardım istemek? Bana seslenmiş olsaydı, bir çığlık atsaydı, koşardım mutfaktan, kurtarırdım Poyraz'ı.* Peri yüreğinin ta derinlerinde biliyordu ki annesi onu ilelebet ikizinin başına gelenlerden sorumlu tutacaktı. Zaten o da kendini suçluyordu. Utanç, pişmanlık, keder, değersizlik hissi hiçbir zaman yaka-

sını bırakmayacaktı. Kaç kez ölmeyi düşünmüştü. Kendine sonlar biçmişti.

Poyraz'ın vefatından sonra Mensur tam anlamıyla içmeye başlamış, Selma tarikat şeyhlerine gidecek kadar dindarlaşmıştı. Aynı trajedi ikisini zıt yönlere savurmuştu. Karıkocanın yıldızı bir daha asla barışmayacaktı. Bu yüzden, işte bu yüzden Peri, anne babasının dağılan evliliğinden de kendini sorumlu tutuyordu içten içe. Her şeyi o bozmuştu.

Hissizlik. Peri'nin tek dileği buydu. Hatırlamamayı başarabilseydi keşke. Oysa ne kadar uğraşırsa uğraşsın, geçmiş katre katre sızıyordu çatlaklardan. O öğleden sonranın hatırası, ikiz kardeşinin hayaleti, sisler içinde ona eşlik ediyordu nereye gidersen gitsin.

* * *

Ertesi sabah, bir terapist Peri'yi yatağında ziyaret etti. Bakışları şefkatli, genç bir uzmandı. Her cümleden sonra "Ne dersin? Aklına yattı mı?" diye sormak gibi bir huyu vardı. Terapist ona yalnız olmadığını söyledi. Beraber çalışacaklardı. Yeni bir Peri yaratacaktı kendinden. Kendi ruhunun mimarı olacaktı. Tedavi görünce intihar eğilimi belki tamamen ortadan kalkmayacaktı ama bu eğilimle nasıl baş edeceğini öğrenmiş olacaktı. Fırtınadan bahseder gibi bahsediyordu intihar teşebbüsünden. Önüne geçemezdin ama elinde şemsiyen varsa, ıslanmamayı başarabilirdin pekâlâ.

"Bir şey daha var" dedi terapist. "Kendini hazır hissettiğinde –zorlama yok– Azur isminde bir hoca hakkında sana birkaç soru soracaklar. Öğrencilere zorbalık ettiğine, seni üzdüğüne dair ithamlar var. Üniversite konuyu araştırıyor, hem senin hem herkesin iyiliği için. Hazır olduğunda, hiç acelesi yok, ifade vermen gerek. İsmin dosyada geçiyor. Ne dersin, aklına yattı mı?"

İntihar teşebbüsünü Profesör Azur'un tetiklediğini düşünüyorlardı demek! Peri bunu duyunca şaşırdıysa da hiçbir şey demedi terapiste. Arkasına yaslandı. Kafası karman çormandı. Belki de haklılardı. Belki de Azur yüzündendi her şey.

Bütün ömür boyu damla damla biriktirdiğimiz hüzünlere, kederlere sonradan tek bir kişinin sebep olduğunu sanmak ne büyük yanılsamadır. Ama insan beyni, kendini aldatmakta ustadır.

Su ladini

Oxford, 2002

Kurulun karşısına çıkması gereken sabah Peri, Magdalen Köprüsü'nün yanındaki Botanik Bahçesi'nde tek başına oturdu. Buraya ne zaman gelse, çocukluğundan kalma bir yerde dolaşır gibi rahat ve huzurlu hissederdi kendini. Oturduğu bankın tepesinde yirmi metrelik bir su ladini –nasıl da seviyordu bu ismi!– yükseliyordu. Daha önce yalnızca fosillerinden bilinen bu ağaç, Çin'de, ücra bir vadide bulunmuştu. Bu botanik keşfin büyülü hikâyesi hoşuna gidiyordu Peri'nin.

Güneşe sırtını verip bacaklarını kendine çekti, çenesini dizlerine dayadı; nadir bitkilerle ağaçların arasında sükûnet buluyordu. Elindeki kâğıt bardağı yanağına dayadı; bir sevgilinin dokunuşu kadar avutucuydu kahvenin sıcaklığı.

Şirin'in sesi kulaklarında çınladı. *"Neden hep kendini mutsuz ediyorsun Farecik? Eğlenmeyi, mutlu olmayı ne zaman öğreneceksin?"*

Halbuki Azur onu mutlu olmaya hiç zorlamamıştı. Hatta "Tanrı felsefesi" çalışmanın en iyi yolunun dindarlıktan filan değil, yalnızlıktan geçtiğini söylerdi. Bütün mistiklerin münzevi yolculuklara çıkması tesadüf değildi. Başkalarının yanındayken daha az hoşgörülü, çok daha tepkisel olurdu insan. Yalnızken daha önyargısız ve daha açık kâinatın tüm seslerine.

Evet, gidip Azur'un lehine ifade verecekti. Bunu borçluydu ona. Mutsuzluğunda hocasının katkısı vardı elbette, ama in-

tihar teşebbüsünden sorumlu tutulamazdı. Ayrıca ona müteşekkirdi. Bilincinin derinliklerinde atıl vaziyette yatan, bilmediği bambaşka bir boyutu açmıştı Azur. Öğrencilerinden kültürel, kişisel önyargılarını evvela fark, sonra terk etmelerini bekliyordu. Olağanüstü bir hoca, erdemli bir akademisyendi. Peri'yi sarsmayı, motive etmeyi, zorlamayı başarmıştı. Onun hatırına bu derse başka hiçbir derse çalışmadığı kadar çalışmıştı Peri. Seminerlerinin kapısı, geldikleri çevreden ya da görüşlerinden bağımsız olarak herkese açıktı, tüm öğrenciler eşit muamele görürdü. Azur'un kutsal saydığı bir şey varsa o da bilgiydi, hiç şüphesiz. Bunun dışında kutsalı yoktu.

Saçlarının güneşte zerefşan tonlara bürünüşüne, bir kitaptan ya da hipotezden bahsederken gözlerinin ışıldayışına hayrandı. Öğretme aşkına meftundu. Bir sürü hoca senelerce hep aynı ders planını kullanarak ve kendilerini tekrar ederek ders verip dururken, Azur'un her günü doğaçlamaydı. Rutin diye bir şey yoktu onda, yalnızca deneyler ve riskler vardı. Chesterton'dan şu alıntıyı yapışını hatırlıyordu: "*Hayat, olduğundan daha matematiksel ve düzenli görünebilir, halbuki kusurları gizlidir; yabani yanı pusuda bekler.*"

Öte yandan, Azur'a ne kadar hayran ve meftun olsa da, onun üstünlük taslamasından bir o kadar nefret ediyordu. Öğrencilerinin üzerlerinde bir tür psikolojik güç uyguluyordu profesör, hem de duygularını incitme, hatta onları rencide etme pahasına.

Ama Peri'nin canını en fazla yakan, Azur ile Şirin'i yan yana tahayyül etmekti. Onu, elini Şirin'in saçlarında, boynunda dolaştırırken görebiliyordu. İkisini beraber düşünüyordu; konuşurken, gülüşürken, öpüşürken. Gece başını yastığa koyduğunda zihninde durmadan dönen sahneler bunlardı. Peri'ye o kadar mesafeli ve ulaşılmaz davranan Azur, Şirin'le nasıl da yakınlaşmıştı.

Sadece bir ara, sisin içindeki bebekle yaşadığı deneyimleri öğrendiğinde, Peri'ye biraz daha fazla ihtimam göstermişti Azur. Onun için bilimsel deneylerinden biriydi; bir başka merak kaynağıydı. Tıpkı yeni oyuncağından sıkılan şımarık bir çocuk gibi aynı hızla yitirmişti ilgisini. Peri onun sorgulayıcı zekâsının ardına sakladığı hırsından, akademik araştırmaların içine kattığı kendini beğenmişlikten hazzetmiyordu. Acaba hangisiydi daha çok bozulduğu: Gizlice Şirin'le görüşüyor olması mı, yoksa onu da aynı şekilde sevmeyi reddetmesi mi? Azur hayatına hızla dalıp ardında bir harabe bırakarak çıkmıştı. Belki de en iyisi, gidip onun aleyhine ifade vermekti. Gerçi Şirin, Azur'u savunması için yalvarmıştı. Ondan –"Farecik'ten"– sevgili profesörünü kurtarmasını istemişti. Bunun sebebi Şirin'in ona güvenmesi, onu yakın bir dost ve sırdaş olarak görmesi miydi, yoksa Peri'yi kolayca etkisi altına alacağını düşünmesi mi? *Sessiz atın çiftesi pek olur*, diye düşündü Peri. *Beni hep ezdi. Şimdi benim sıram belki.*

Nesnel düşün, diye uyardı kendini. *Duygularını ayrı tut; kıskançlıkla hareket etme; en azından bu kadarını borçlusun Azur'a. Duygular doğal ama aşırı duygusallık zararlı. Sana bunu o öğretti.* Şirin'le ilişkisine gelince, kendi rızalarıyla davranan iki yetişkindiler, aralarında öğrenci-hoca ilişkisi yoktu, kimse kimseyi istismar etmiyordu. Üstelik Azur'u devirmek isteyen şu Troy, tuhaf ve tekinsiz bir tipti. Ancak zamanla anlamıştı oğlanın aslında Şirin'e abayı fena halde yaktığını, kızın kendisine değil, Azur'a tutku duyduğunu anlayınca da profesörden iyice nefret ettiğini.

Botanik Bahçesi'ndeki o bankta otururken, beynini oyan sorular birbirini kovalıyordu. Bir o yana, bir bu yana meyletiyordu. Terapist, kendini iyi hissedene kadar önemli kararlar almayı ertelemesini söylemişti. Ama bu koşullar altında bunu nasıl yapabilirdi? Kendini kaybolmuş hissediyordu. Onu karaya bağlayan halat inceldiği yerden kopuvermiş-

ti; ne yöne gideceğini bilemeden, çalkantılı bir denizde sal gibi sürükleniyordu. Birazdan kurul üyelerinin karşısına çıkacaktı. Ne diyecekti onlara? Ya onlar, karşılığında ne tür sorular soracaklardı? Duyguları topaç gibi hızla dönüyordu. Meramını kelimelere dökebileceğinden emin değildi, hele yabancıların önünde.

Saatine baktı. Kalbi öyle şiddetli çarpıyordu ki her an göğsünden dışarı fırlayabilirdi. Ayağa kalkıp Profesör Azur'un birazdan yargılanacağı binaya doğru yürümeye başladı.

* * *

Bu arada Azur, okuldaki odasında, masasında oturmuş, camdan dışarı bakıyordu. Kafasını kurul toplantısından çıkacak sonuca takmamaya çalışıyordu. Ama onu seven insanların incinebileceği endişesi vicdanına yüktü. Şirin'i, ilişkileri hakkında sorularla terleteceklerini biliyordu. Azur'u korumak için gerçeği saklamaya çalışacaktı o da. *Nafile*, diye düşündü, zira çoktan karar vermişti her şeyi olduğu gibi anlatmaya. Saklayacak bir şey yoktu. Yanlış bir şey yapmamıştı.

Tabii Troy'a da celp gidecekti. Birbiri ardı sıra yalanlar sıralayacaktı. Yalanlar ve hezeyanlar. Hiç ısınamamıştı o oğlana. Sinsi şey. İyi ki atmıştı dersten. Sayıları hiç de az olmayan muhaliflerinin, bu skandalı ellerini ovuşturarak, hevesle beklediklerini biliyordu. Kimileri üniversiteden atılmasını istiyordu açık açık. Başkalarının başına gelen felaketlerden haz alan bir insan türü vardı dünyada. Başkasının açlığıyla karnını doyuracağını sanmak kadar saçma bir şey olabilir miydi?

Ve Peri... Güzel, ürkek, kırılgan Peri. O ne diyecekti acaba? Gerçi ondan yana kaygısı yoktu Azur'un. Peri'yle ilgili suçlamalar tamamen asılsızdı ne de olsa; üstelik Peri'nin nesnel ve dürüst olacağından emindi. Azur için değilse bile

gerçeğe sadık kalmak için ifade verecekti, ki ikisi de aynı kapıya çıkıyordu.

Azur, davasını olumlu-olumsuz etkileyecek unsurları avuçlarına yerleştirerek, hayali bir tartı tuttu ellerinde. Aleyhinde: kimilerinin onur kırıcı bulabileceği ödevler vererek öğrencilerin üstüne gitmesi, birbirinden nefret eden öğrencileri eşleştirmesi, bazı öğrencilerin gözyaşlarına boğulmasına ve ruhsal çöküntüler yaşamasına sebep olması ve elbette, Şirin'le olan ilişkisi. Lehinde: uzun yıllardır verdiği dersler, yaptığı araştırmalar ve çalışmalar, entelektüel ve akademik hayata olan katkıları ve Şirin'in –ki dosyasındaki tek "ahlaki" konu buydu– ilişkilerinin başladığı sırada öğrencisi olmaması. Troy ve yandaşlarının bütün çabalarına karşın, aleyhindeki dosya zayıf göründü gözüne.

Yumruk yemek istemeyen birinin dövüş kazanamayacağını iddia ederdi hep. Şimdi yumruk yeme zamanıydı. Yine de geçmişe bakınca ne kadar kibirli davrandığını görebiliyordu. Tanrı konusunu, bütün bilinmezliği ve esrarıyla, ortak, evrensel bir dile dönüştürmek istemişti. Tüm insanları kucaklayan bir üslup mümkün müydü? Tanrı'yı bulutlar üstünden bakıp azarlayan ürkütücü bir varlık ya da kabile totemi gibi değil, birleştirici bir enerji, ortak bir arayış olarak sunmuştu. Cevap bulmak değil, sorular sormaktı aslolan. Varmak değil; gidebilmek, yollarda olabilmek! Tüm etiketlerden ve dogmalardan arındığında, ateistler dahil, herkesin değer verebileceği tartışmaların yapıldığı tarafsız bir alan açmak istemişti. Bir inanç ve itikat sisteminden ziyade, bugünün çivisi çıkmış dünyasında kimsenin kayıtsız kalamayacağı bir araştırma nesnesi olarak birleştirici bir rolü olabilir miydi Tanrı felsefesinin? Zihinsel bir deneydi bu: Şayet Hafız'ın dediği gibi âlemdeki her ruh Tanrı'yı tamamlıyorsa, yani Tanrı felsefesi aynılıklardan değil, farklılıklardan besleniyorsa; en uyumsuz insanları aynı odaya koyup birbirlerinin gözünün içine bak-

malarını sağladığımızda acaba neler olurdu? Zaman zaman fazla talepkâr olduğunu, yönlendirici davrandığını kabul ediyordu. Doğru, sınıfını bir laboratuvar gibi kullanmıştı. Ama iyi bir amaç uğruna. Empati uğruna.

Öğrenciler... cesur ve cevval, bir o kadar utangaç ve önyargılı; yaş bakımından avantajlı, yaftalamakta aceleci ve sapına kadar benmerkezci. Hocaların da bir hikâyesi, bir sıkıntısı, sınıftaki hallerinden farklı bir hayatları ve hatta sırları olduğu hiç gelmezdi akıllarına. Azur bir Babil Kulesi yaratmak istemişti onlarla. Hindu, Hıristiyan, Yahudi, Müslüman, İslamofobik, ateist, ana tanrıçacı, mistik, şaşkın... bambaşka telden, her demden öğrenciyi bir araya toplamıştı. Zorlayabildiği kadar zihinlerini zorlamıştı. Şimdi anlıyordu ki, deneyleri başarısızdı. Kaybetmişti.

Hatalarından biri Peri'yle bir ara yakınlaşmak olmuştu. Bu kadar sessiz ve çekingen bir kızın, "doğaüstü" diye adlandırdığı bir yanı olması ilgisini çekmişti. Seminerindeki hiçbir öğrenci aslında Peri kadar uğraşmamıştı Tanrı'yla; Azur'a cazip gelmişti bu da. Kızın ona karşı birtakım hisler beslediğini gördüğü halde –görmemek ne mümkündü!– onunla ekstra zaman geçirmişti, evet. "Sisin içindeki bebek" diye adlandırdığı fevkaladeliği anlamak için. Çok gençti Peri. Çok nahifti. Daha dikkatli olmalıydı Azur, kızın ona âşık olmasına izin vermemeliydi, ama en son ne zaman dikkatli davranmıştı ki?

Dindar bir evde büyümemişti Azur. Babası, mutluluğu başarısıyla ters orantılı, varlıklı bir İngiliz işadamıydı; annesiyse hayatın ona bir türlü nasip etmediği şöhreti özleyen, yetenekli ama kırgın bir Şilili piyanistti. Ailesinin işi Havana, Küba'da olduğu için orada doğmuştu Azur. Babası, Ernest Hemingway'le köpekbalığı avlarına çıkmıştı vaktiyle, ama o dostluktan geriye birkaç fotoğraftan öte bir şey kalmamıştı. Azur, ailesinin beklentilerini hiçe sayarak felsefeye yönelmişti. Ebeveynini mutlu etmek için ekonomiye yönelmeye razı ol-

muştu. Harvard'da önce ekonomi, ardından felsefe okumuştu.

Boston'daki üniversite hayatının son yılında, Ortadoğu Çalışmaları'nda ünlü bir hocadan ders alınca tüm hayatı değişmişti. Profesör Nesim, genç Azur'u daha önce kimsenin yapmadığı kadar zorlamıştı. Cezayirli Berberi bir aileden gelen hoca, Azur'u farklı kültürlerle, değişik açılarla ve çetrefil sorularla tanıştırmıştı. Aynı zamanda onu mistik düşünürlerin eserleriyle –İbn Arabi, İshak Luria, Meister Eckhart, Ferîdüddin Attâr, Rabia, Avilalı Teresa– buluşturmuştu.

Bir öğleden sonra Azur, Profesör Nesim'i Brookline'daki evinde ziyaret etti. Nesim'in küçük kızı Anissa'yla orada ve o gün tanıştı. İri, ela gözler, koyu, kıvırcık saçlar; etrafındaki herkese dokunup hayat veren bir neşe. Durmaksızın konuştular – kitaplardan, müzikten, politikadan. Anissa kendi evine çıkmak istiyordu. "Ama nerede yaşarsam yaşayayım, suya yakın olmalıyım" diyordu.

Aile, Azur'a akşam yemeğine kalması için ısrar etti. Yemekler muhteşemdi, daha evvel tattığı her şeyden farklıydı; ama onu asıl büyüleyen, masadaki kahkahalar, Arapça şarkılar ve havadaki sevgi katreleri oldu. Anissa'nın gözleri yüzünde dolaşıyordu mum ışığında. "Keşke benim ailem de böyle olsaydı" diye düşündü. Ardından, "Keşke bu insanlar benim ailem olsa" dedi içinden. Kendi evindeki o ölçülü nezaketten ve mesafeli kültürden ne kadar farklıydı. Azur bugün bile emin değildi önce Anissa'ya mı, yoksa ailesine mi âşık olduğundan.

Yedi hafta sonra evlendiler.

Ne kadar uyumsuz bir çift olduklarını keşfetmeleri fazla sürmedi. Anissa ekseriya hayal dünyasında yaşıyordu. Aşırı derece kıskançtı, duygusal çöküntülere yatkındı; en sıradan nedenler yüzünden depresyona giriyordu. Azur, genç karısının ergenlik yıllarından beri ilaç kullandığını o zaman öğrendi.

Anissa'nın, Profesör Nesim'in ilk evliliğinden bir üvey ab-

lası vardı. İsmi Nur. Anlayışlı, düşünceli, nazik Nur, aile ne zaman bir araya gelse, masada Azur'un yanına oturur, onunla babasının arasındaki konuşmalara kulak verir, derin sorular sorardı. Yavaş yavaş, onu farklı bir ışıkta görmeye başladı Azur. Gülümsemesindeki letafet, bakışlarındaki ışıltı, parmaklarındaki zarafet, zekâsının keskinliği. Nur Azur'a, Azur da Nur'a saygı duyuyordu. Bir kadın ile bir erkek arasındaki karşılıklı saygının, cinsel bir cazibe yaratabileceğini o zamana dek bilmezdi Azur. Aynı yıl, yaz sonunda, eşiği aştılar. Beraber olmaya başladılar. Aile çok geçmeden öğrendi durumu. Profesör Nesim –o kibar, yaşlı adam– Azur'u çağırıp bağırdı, taşkın nehirler gibi kabardı boyun damarları. İblise benzetti Azur'u. Hanelerine sızıp huzurlarını tarumar etmişti.

Azur ile Anissa ilişkilerini onarmayı başardılar. Barıştılar. Boston'dan uzağa taşınmak en iyisiydi, onlar da öyle yaptılar. Azur Oxford'dan iş teklifi alınca İngiltere'ye geldiler. Anissa buraya kolayca uyum sağlarken, Azur da hızla yükselmeye başladı. Oxford mesleki açıdan yaramıştı ona. Anissa'yla tanışanların hiçbirinin göremediği şey, ruhunu kemiren karanlığın derinliğiydi. Mutluyken havalara uçardı adeta. Kederliyken un ufak olurdu. Neşede olsun, gamda olsun, hep uçlardaydı. İfrat ve tefrit arasında mekik dokurdu ruhu. Manik depresifti.

Ortadan kaybolduğunda dört aylık hamileydi. Sabah nehir kenarında yürüyüşe çıktı, geri dönmedi. Polis dalgıçları nehri tekrar tekrar aradıkları halde cesedi ancak yirmi altı gün sonra bulabildiler. *Oxford Mail* gazetesinde, Anissa'nın fotoğrafının yer aldığı bir yazı çıktı olayla ilgili. Ölümünün kayıtlara *açıklanamayan sebeplerle* diye geçtiğini söyledi polis sözcüsü, ama cinayet şüphesi yoktu. Azur rapordaki ifadeye takıldı kaldı: "Açıklanamayan sebeplerle." Evet, açıklanamayan şeyler vardı hayatta. Neden bazı insanları yakalardı depresyon canavarı mesela? Bazılarına ise dokunmazdı.

Profesör Nesim, Anissa'nın ezeli ruhsal çalkantılarını gayet iyi bildiği halde, bu felaketten dolayı Azur'u sorumlu tuttu. Damadı iyi gelmemişti kızına. Aile onu hiç affetmedi. Azur da yüreğinin derinlerinde zaten bağışlamadı kendini. Belki de bu onu özür dilemelere karşı hassaslaştırdı. Hayatta ifade edilemeyen daha büyük ve mühim özürler varken insanların önemsiz şeyler için af dilemesinden nefret ediyordu. Akademik dünyanın kuralları ile akademi dışındaki hayatın kuralsızlığı arasında kendine bir yer açtı yırtarcasına. Açıklanamayan şeylerle uğraşacaktı o. Mademki en açıklanamayan şey Tanrı'ydı, o da bu konuda bir seminer geliştirecek, kitaplar yazacak, konuşmalar yapacak, bilinmeyeni keşfe çıkacaktı.

* * *

Sabah rüzgârı hafifleyerek melteme döndüğünde Peri, bir rüyadaymış gibi yöneldi ifade vereceği yere. Bacakları ağır ve kaskatıydı. Güneş bir bulutun arkasına saklandı, bir ebabil uçtu yükseklerden ve birden mevsim değişmiş gibi geldi; Botanik Bahçesi'nden ve su ladininin gölgesinden ayrılalı beri dünya değişmişti sanki.

Binaya yaklaşınca gördü ki Troy girişte volta atıyordu. Şirin ise merdivenlerde oturmuş, kollarını göğsünde kavuşturmuştu; gözleri ağlamaktan şişmişti. Her ikisi de pürdikkat Peri'nin gelişini bekliyordu, onu kendi yanına çekebilmek için. O binanın içinde bir yerlerde, anlaşılmaz yüz ifadeleri ve terletici soruları olan birtakım insanlar vardı.

Azur neredeydi acaba, aklından neler geçiyordu? Onun şu anda yanında olmasını nasıl isterdi Peri; keşke ikisi beraber kaçabilselerdi buralardan. Keşke gece olsaydı şimdi ve Azur ona şiirden, felsefeden, Tanrı paradoksundan bahsetseydi; yıldızsız bir feza altında yalnızca ikisi kalsalardı, başını Azur'un omzuna yaslasaydı. Konuşsalardı bilgiden ve bili-

nemeyenlerden uzun uzun. Azur ona doğru eğilip yüzüne dokunsaydı, dudaklarını öpseydi, adını söyleseydi büyülü bir kelam gibi. Keşke Azur'un içindeki Şirin aşkını öldürebilseydi. Hayatında hiçbir şeyi böyle yana yakıla arzulamamıştı.

Soğuk olmasa da Peri mantosuna sıkıca sarındı. Şayet gidip zanlının lehine ifade verirse (ki bu en doğrusuydu, zira suçlamaların aksine profesör onunla hiçbir zaman beraber olmamıştı), belki de onu ne kadar sevdiğini anlardı Azur... Belki beklenmedik bir sevgi doğardı bu skandaldan. Ama içten içe biliyordu ki böyle bir şey olmayacaktı. Olumlu ifade verirse Azur'un adı temizlenecek, o da gidip bunu Şirin'le kutlayacaktı – her zaman her istediğini elde eden Şirin'le.

Bunları düşündü Peri. Vicdanını değil, kıskançlığını dinledi. Binaya baktı. Sonra yavaşça arkasını dönüp uzaklaştı. İfade filan vermeyecekti. Ne şimdi, ne sonra. Oyuncu değil, seyirciydi o. Bu *onların* sorunuydu. Onların oyunuydu.

Hayatı boyunca edilgen olmuştu. İkiz kardeşi boğulurken bir kenarda şoka girip, kıpırtısız durmuştu. Annesi ile babası kavga ederken hep arada kalmıştı. Şirin ile Mona kapışırken ikisini de anlamaya çalışmıştı. Doğu ile Batı arasında sıkışmıştı. Hep ama hep arafta... Ruhu çırpınıyordu kaçmak için kalıplardan. Bilemiyordu ki ne yöne.

Halbuki o ifade vermeyince, gerçeği ifşa etmeyince, Azur aleyhine suçlamalar ve şüpheler güçlenecekti. Profesörün zaten kabarık olan dosyasına "bir kız öğrencinin intihara teşebbüs etmesine sebebiyet vermek" de eklenecekti.

Bazen edilgen kalmak, hiçbir şey yapmamak, hata işlemekten bile daha vahimdi. Ezeli pasifliğinin, sevdiği adamın mahvına neden olacağını düşünemedi. Bunu çok sonra anlayacaktı. İş işten geçtikten sonra...

Dolap

İstanbul, 2016

Yüzü maskeli üçüncü bir adam daha katıldı malikâneyi basan iki kişiye. Konuşma şeklinden anlaşılıyordu ki liderleriydi. Diğerleri eve dalıp ona yol açarken, o dışarıda, bahçede beklemiş olmalıydı.

"Herkes dediğimi yaparsa kimsenin canı yanmaz" diyordu adam şu anda. Sesi ne öfkeliydi ne heyecanlı; soğuktu sadece, mesafeliydi. "Seçim sizin."

Peri hâlâ mutfak ile salon arasındaki ufak geçitteydi. Bir ara mutfağa kaçmayı düşündüyse de vazgeçti. Salondan fark edilebilirdi. Gayriihtiyari bir adım geri gitti. Elleri arkadaki aynanın yüzeyini hissetti. Hafifçe oynadı yüzey. Ayna zannettiği şeyin bir gömme dolabın kapağı olduğunu anladı.

Dikkatle açtı dolabı. İçeride paltolar, kutular, ayakkabılar, şemsiyeler vardı. Hiç düşünmeden girdi, usulca kapıyı kapattı. Karanlıkta büzüşüp top oldu. Tıpkı çocukken yaptığı gibi, hayatında bir kez daha gardıroba saklandı.

Bir dakika ya geçti ya geçmedi, birileri, "Çıkın mutfaktan! Hepiniz. Şimdi, çabuk!" diye bağırarak koridorda koşturdu.

Çalışanları topluyorlardı. Aşçı, yardımcısı, hizmetçiler ve bu akşam için tutulmuş garsonlar, hepsi derdest edildi. Aceleci ayak sesleri. Ağır botların yere vuruşu. Bastırılmış fısıltılar. Korkular.

Dolabın içinde, Peri telefonun sessiz düğmesine bastı, annesine mesaj yazdı. *Polisi ara, çok acil. Soygun var. Nerede olduğumu biliyorsun.*

"Kahretsin!" diye düşündü gönderir göndermez. Selma ertesi sabaha kadar görmeyebilirdi mesajı. Muhtemelen yatmış uyumuştu bu saatte. Neyse ki Deniz kardeşleriyle güvendeydi şimdi. Ama Adnan içerideydi. Kocası, en iyi arkadaşı. Yüreği sızladı.

Küt diye bir ses duydu. Bir kadın çığlık attı. Histerik bir kahkahayı andıran bir feryat yükseldi. Meşhur gazetecinin kız arkadaşı olmalıydı. "Geldiklerini göremedin mi? Bir de kendine medyum diyorsun! Kıçımın medyumu!"

"Kapa çeneni kadın!" diye bir ses duyuldu.

Titriyordu Peri. Kimdi bu adamlar? Terörist mi? Mafya mı? Hırsız mı? İşadamının terastaki sözlerini hatırladı. Gösterişli evinin yaldızlı şıklığında kim bilir ne karanlık sırlar saklıyordu.

Dünya tehlikelerle doluydu. Çelişkiler ve çatışmalar her köşe ardında kol geziyordu. Geçmişte yaptıklarımıza nispet bir tür ilahi ceza mıydı yaşadıklarımız, yoksa keyfi bir yazgının kaypaklığı mıydı? Eğer keyfilik esassa bu âlemde, daha iyi bir insan olmaya gayret etmenin anlamı var mıydı? Peri iyi biri olmaya çalışmıştı – yıllar önce sevdiği ve kalbinin el değmemiş bir kuytusunda hâlâ sevmeye devam ettiği erkek dışında herkese iyi davranmıştı.

Azur kafa karışıklığının değerli olduğunu öğretmişti ona. Ama ya karışık olan kafalarımız değil, dünya ise, kâinat ise? Ya ortada bir düzen nizam yok da, sadece ve sadece kaos varsa?

Telaş içinde polisi aradı. Bir memur açtı ve anında soru yağmuruna tuttu Peri'yi, sanki tanık değil de suçluymuş gibi davranıyordu ona. Peri olabildiğince alçak sesle sözünü kesti adamın: "Silahlı adamlar var diyorum..."

"Duyamıyorum hanımefendi. Daha yüksek sesle konuşun" diye azarladı memur.

Peri adresi vermeye çalıştı.

"Siz şimdi neden o evdesiniz?" dedi memur.

"Misafirim" diye fısıldadı. "Silahları var adamların. Polis gönderin!"

"Evin neresindesiniz?" diye sordu memur ama yanıtını beklemedi. Adını, ne iş yaptığını, nerede yaşadığını bilmek istiyordu. Gereksiz, fuzuli sorular. Bunca zamandır düzgün bir vatandaş olmuştu Peri ama devletin veri tabanında dijital bir varlıktı o, hikâyesi olmayan bir sayıdan ibaretti. Herkes gibi.

Nihayet polis memuru, "Peki" dedi. "Bir ekip yolluyoruz."

Ardından şarjı kontrol etti Peri. On-on beş dakika kadar idare ederdi. Ondan sonra ne olacağını kestiremiyordu. Diğerleriyle birlikte rehin mi alınacaktı, yoksa polis gelip onları kurtaracak mıydı? Belki de şarj bitene kadar çatışma çıkacak ve her şey –*Türk Burjuvazisinin Son Akşam Yemeği*– bitmiş olacaktı. Gözleri doldu. Hayat insana adaletsiz geliyordu, ama en büyük adaletsizlik aslında ölümdü.

Eli yeniden zonklamaya başladı. Dışarıda kocası ve arkadaşları rehin tutulurken, içeride paltolar, ayakkabılar arasında karanlıkta sıkışmışken, Şirin'in verdiği numarayı telefon ekranından vuran ışığa tuttu.

Azur'u aradı.

Yüzkarası

Oxford, 2016

Profesör Azur her akşam gün batarken yürüyüşe çıkıyordu. Kadim patikaları izleyerek, ormanlık alanlardan geçerek, yokuşlu çiftlik arazilerini aşarak, kilometrelerce yürüyordu. Açık havada bir berraklık geliyordu zihnine; afaki fikirlerden arınıp derinlemesine düşünebiliyordu. Beşer tuhaf mahluktu. Utanca ve yüzkarasına bile uyum sağlayabilen. Hiç ummadığı şeyler geçmişti başından. Başkaları tarafından ayıplanmış, yargılanmış, dışlanmıştı. Alaylara, dedikodulara konu olmuştu. Şayet gençliğine dönebilseydi, o zamanlar birisi çıkıp da ona çok sevdiği akademide barınamaz hale geleceğini söyleseydi, inanmazdı herhalde. İnansa, öyle bozulurdu ki morali. Böyle bir felaketle başa çıkamayacağını sanırdı. Aslına bakılırsa, genç Azur böyle bir şerefsizliği yaşamaktansa ölmeyi tercih edeceğini söylerdi muhtemelen. Ama buradaydı işte, skandalın üstünden on yıldan fazla zaman geçmişti. Yüreğinin derinlerinde ne kadar yaralı olduğunu inkâr etmese de, hâlâ hayattaydı. Başkalarının ne düşündüğünü umursamamayı öğrenmişti. Zor yoldan.

On dört yıl önce hocalık görevini bırakmaya mecbur kalmıştı. O zamandan beri, bir vakitler yuvası bildiği okuluyla bağlarını gevşek de olsa devam ettirmişti – bir türlü kesilip atılamayan duygusal bir göbek bağı gibi. Gelip yeniden ders vermesini talep eden çıkmamıştı. O da fakültesini ve bölümünü zorda bırakmamak için geri dönmeye uğraşmamıştı

doğrusu. İstese Amerika'ya ya da Avustralya'ya gidip sil baştan başlayabilirdi. Ama kalmayı seçmişti. İdari sorumluluklar ve ders yükü olmayınca okumaya, araştırmaya ve yazmaya daha çok zaman ayırabilmişti. Buna bir de ruhunu saran ateş eklenince, o motivasyonla kitap üstüne kitap yazmıştı. Yıllar içinde yayınlanan her eser ona daha çok şan şöhret sağlamıştı. Dünyanın her yerinden okurları, takipçileri vardı. Öyle ki şayet akademik hayatta kalmış olsa bugün bulunduğu yere asla gelemezdi. Plutarkhos haklıydı belki de. Kader, kılavuzluğuna razı olanları ellerinden tutup yönlendiriyordu; kendisi gibi, ona direnenleri ise zorla sürüklüyordu.

Cumbalı pencereleri ormana bakan o evde oturuyordu hâlâ. Bahçede yemeklik otlar, sebzeler, meyveler yetiştiriyor, yalnızca bir avuç insanla ahbaplık ediyordu. Yemek pişirmeyi seviyordu. Hayatı sessiz ve düzenliydi; öyle de kalmasını arzu ediyordu. Sevgilileri oluyordu aralarda, yatağını paylaştığı kadınların üniversiteyle bağlantılı olup olmaması önemli değildi artık. Kuşlar kadar özgürdü. Tuhaf ama, toplum tarafından haksız yere dışlanmanın, damgalanmanın insanı özgürleştiren bir tarafı vardı; saygınlığını, itibarını yitirince hafifliyordu insan, tüm rollerden arınıp kendi içine dönüyordu istese de istemese de.

Arada sırada onunla söyleşi yapmak isteyen bir gazeteciden ya da görüşleriyle ilgili tez yazan bir öğrenciden bir telefon ya da e-posta geliyordu. Bazısını kabul ediyor, bazısını reddediyordu. Başlarda, mahremiyetine sızmaya hamle eden herkesi inatla geri çevirmişti. Aradan geçen zamana rağmen, ona soracakları ilk sorunun o eski skandalla ilgili olacağını biliyordu. Söyleşi sırasında sormasalar bile, yazılarında bundan söz ediyorlardı. Reddedebildiği sürece reddetti. Ama bu ulaşılmazlık, onu daha "gizemli" kıldı okurlarının gözünde. Senelerdir onu takip eden, ürettiği her satırı okuyan ve paylaşan sadık bir okur kitlesi vardı. Bir gazetecinin dediği gibi,

"zamane düşünürleri arasında hem nefretten hem sevgiden payını en çok alan" oydu.

Spinoza öldükten sonra başka köpek edinmek istemedi. Bu karar uzun sürmedi. Tasmasına tirşe bir kurdele takılmış, iki aylık bir Rumen çoban köpeği yavrusu beliriverdi bir gün kapısında – Şirin'den doğum günü armağanı. Her yanı duman rengi beneklerle kaplı, sık tüylü, pofuduk, beyaz bir postu vardı. Ormanlarda, çayırlarda koşmak için yaratılmış bu hayvan, sakin ve akıllıydı. Görür görmez kanı kaynadı bu köpeğe. Ona, her konuda –Tanrı, dünya, insanlık– karamsarlığıyla nam salmış Rumen felsefecinin adını verdi. Hem ruh haline uyuyordu bu isim. O gün bugündür yürüyüşlerinde Azur'a, Cioran eşlik ediyordu.

* * *

Bu sabah, kocaman karnı ve alev alev yanaklarıyla Şirin çalmıştı kapısını. Hamilelikte kimi kadınlar adeta bir hale taşırdı; Şirin de onlardandı. Günahkâr bir azize tablosu olsa, Şirin olurdu herhalde ortasında.

"Geleceksin değil mi? Lütfen hayır deme. Yıkarım valla ortalığı" dedi, kavuniçi oje sürülmüş manikürlü tırnaklarını masaya vurarak.

İyi bir akademisyen olmuştu Şirin; skandaldan sonra Amerika'ya, Princeton Üniversitesi'ne gitmiş, sonra da dönüp eski okulunda ders vermeye başlamıştı. Azur'la aralarındaki yaş farkına, alakasız hayat tarzlarına ve bir zamanlar sevgili olmalarına rağmen dost kalmışlardı.

Bugün üniversiteye son derece tartışmalı bir konuşmacı geliyordu Hollanda'dan. Oxford Union, neredeyse iki yüzyıldır, birbirinden farklı fikirlere sahip konuşmacıları davet ederdi. Ama kimse bu gelen adam kadar yaygara koparmamıştı şimdiye dek.

"Bak, bu Hollandalı vaiz korkunç bir tip. Irkçı. Kadın düş-

manı. Eşcinsel düşmanı. Göçmen düşmanı. İslam düşmanı; zavallı Mona görse kalp krizi geçirirdi. Faşist herif! Ve dini kullanıyor. Utanmadan diyor ki, 'Tanrı kelamını getirdim size.'"

Azur gülümsedi. "Bu heriflerden çok var, alışsan iyi edersin."

"Alışmayacağım" dedi Şirin. "Lütfen gel."

"Benden ne bekliyorsun canım? Benim orada olmam kime ne ifade edecek, hele o herife? Onların gözünde yüzkarasıyım. Ayrıca Tanrı konusunda tartışmayı bıraktım. Yapmıyorum artık."

"Zerre kadar inanmıyorum buna. Gel işte, lütfen."

Şirin gittikten sonra kendine bir çay yapıp mutfak masasına oturdu. Dışarıdaki çınar ağacının yapraklarından süzülen gün ışığı huzmesi yüzüne alacalı desenler düşürdü, biçimli hatlarını ortaya çıkardı. Yerel bir gazete katlanmış duruyordu yanında. İslam, mülteciler, Avrupa Birliği, eşcinsel evliliği, dünyanın ahvali gibi konularda tartışmalı görüşleriyle bilinen Hollandalı düşünürle ilgili bir yazı vardı gazetede. Tanrı'yla doğrudan temas içinde olduğunu iddia ediyordu adam; ayrıcalıklı bir kulüp üyeliği gibi.

Azur çay fincanını kaldırınca, gazetede, tam konuşmacının başının etrafında dairevi bir iz kaldı. "Şimdi gerçekten kutsal görünüyor" diye düşünüp gülümsedi Azur. Ani bir kararla kalkıp, ceketiyle araba anahtarlarını aldı.

* * *

Yirmi dakika sonra, camgöbeği berrak asuman altında silueti görülen binaya yaklaşırken, dışarıda toplanmış bir grup öğrencinin, ellerinde pankartlarla konuşmacıyı protesto ettiklerini gördü. Öğrenciler, Hollandalı vaizin üniversite topraklarına sokulmamasını talep ediyorlardı.

Bir oğlan yolunu kesti. Birinci sınıf öğrencisine benziyordu. Azur'u tanımadı.

"Bu canavarı durdurmak için imza kampanyası başlattık, imzalar mısınız?" İngilizcesi aksanlı ama ahenkliydi.

"Biraz geç değil mi?" dedi Azur. "Adam on dakika sonra konuşmaya başlayacak."

"Fark etmez. Yeterli sayıda imza toplayabilirsek, böylelerini bir daha davet edemezler. Bu arada içeri dalıp konuşmasına engel olmayı planlıyoruz zaten." Bir tükenmezkalemle bloknot uzattı.

"Seni hayal kırıklığına uğrattığım için üzgünüm" dedi Azur. "İmzalamayacağım."

Küçümseyici bir ifade gezindi genç adamın yüzünde. "Hadi ya, ben de sizi adam sandım. Demek bir faşiste hak veriyorsunuz?"

"Hak verdiğimi söylemedim. Tam tersine."

Ama dinlemedi bile öğrenci. Dönüp hızlı adımlarla uzaklaşmaya başladı. Azur kararsız kaldı bir an.

"Bekle!" Arkasından gitti aceleyle.

Öğrenci durdu, şaşırmıştı.

"Sen Müslüman'sın, değil mi?"

İhtiyatlı bir baş sallama, "evet" anlamında.

"Mevlânâ okumuşsundur herhalde. Şu dizeyi hatırlar mısın: *Her zahmete, meşakkate kızar, kinlenirsen, nasıl cilalanır, parlar ruhunun aynası*? Bire bir böyle değildi ama bu minvalde bir sözdü."

"Ne?"

"Demek istediğim, bırak konuşsun bu berbat herif. Fikirlere fikirlerle direnilir. Kitaplara daha iyi, daha sağlam kitaplarla cevap verilir. Mizaha karşılık mizahtır. Ne kadar aptal olurlarsa olsunlar insanları veto edemez, susturamayız. Öyle yaparsak esas biz faşistleşiriz, anlıyor musun? Konuşmacıları yasaklamak çözüm değil. Bilhassa üniversite ortamında. Özgür düşünceyi, çoğulculuğu bastıramayız..."

"Tavsiyelerini kendine sakla" dedi oğlan. "Kimsenin benim

dinime, kutsalıma hakaret etmeye hakkı yok. Konuşturmam böylelerini. Sustururum anında."

"Ama düşünsene, bu adam nefret diliyle konuşuyor. Sen o dilden cevap verirsen onu güçlendirirsin. Nefretin üstüne çıkan yeni bir üslup bulabilirsen şayet, özgürleşirsin. Hakarete hakaretle değil, idrak ve bilgelikle yanıt vermeliyiz."

"Bu da mı senin Mevlânâ'dan?"

"Hayır, onun can dostu Şems'ten..."

"Umurumda değil, beni rahat bırak" dedi genç adam ve arkadaşlarına gidip onlara bir şeyler fısıldadı. Hepsi dönüp Azur'a baktı dik dik.

Niye tutamıyordu dilini? O dil ki hayatı boyunca yeterince bela açmıştı başına. Parmaklarını saçlarının arasından geçirip Oxford Union binasına girdi. Girişte, konuşmanın başlığının yazılı olduğu bir poster vardı: "Avrupa Avrupalılara aittir!"

Bazı meslektaşları arkalardan el salladı ona, bazıları da görmezden geldi. Utanç, bir görünmezlik peleriniydi. Toplum içine çıkınca sırtına takıyordu. İnsanların başkalarını ne kolay yargılayıp dışladıklarını görmek canını yakmıyordu artık, en azından eskisi kadar. Böyle zamanlarda Peri gelirdi aklına; İstanbul'da ne yaptığını, kendine nasıl bir hayat kurduğunu merak ediyordu. Azur senelerce sürecek bir yüzkarasına mahkûm olduysa, Peri de senelerce sürecek bir vicdan azabına mahkûm olmuştu mutlaka. İnsan ruhu için hangisinin daha beter olduğunu kim bilebilirdi?

Geldiğini gören Şirin, ayağa kalkıp bir elini karnına koyarak el salladı. Heyecanı öyle dokunaklıydı ki hüzünlendi Azur. Onu itham eden korkaklar, yalancılar değildi Azur'un dirayetini kıran. Her şeye rağmen onu terk etmeyen, sevmeye devam eden insanlardı. Adını temize çıkarmasını beklemişti onlar hep. Azur ise bunu yapmayı reddetmişti. Eski dosyaları açmak Peri'yi zora sokardı.

"Teşekkür ederim" dedi Şirin. "Geleceğini biliyordum."

"Erken çıkacağım. Bu herife fazla tahammül edemem."

Ona hak verdi Şirin.

Konuşmacı az sonra sahneye çıktı; pekmezköpüğü, kaşmir bir takım vardı üzerinde, kravatsızdı. Otuz dakika boyunca, Batı uygarlığını bekleyen tehlikelerden bahsetti. Sesi hesaplanmış bir ritimle tırmanıp alçalıyor, ara sıra boğuk bir fısıltıya dönüyor, korku yaratacağını bildiği sözcüklere gelince yeniden yükseliyordu. Irkçı olmadığını iddia etti. Hele yabancı düşmanı hiç değildi. En sevdiği pastaneyi bir Arap çift işletiyordu, doktoru Pakistan kökenliydi. Ama Avrupa'nın kapıları sıkı sıkıya kapatılmalıydı. Tek çözüm buydu. Avrupa kıtası evleriydi onların. Göçmenlerse yabancıydı. İnsan yabancıları pat diye evine davet etmezdi. *Dışarıda kalsınlar. Ait oldukları yerde.* Belagatliydi adam, zekiydi; tüm demagoglar gibi ne zaman espri patlatacağını biliyordu.

Avrupa'nın sorunu, Tanrı'yı terk etmiş olmasıydı. Dinsizleşmişti koca kıta. Tarihi bir hataydı bu. Kurtarıcı Tanrı'yı geri getirmenin –akademik dünyaya ve kamusal alana geri getirmenin– zamanıydı artık. Din kamusal alana hâkim olmalıydı. Özgürlükler Tanrısızlıkla karıştırılmamalıydı. Barbarlar kapıya dayanmışken, Avrupa saçma sapan konuları –eşcinsel evliliği gibi mesela– tartışarak zaman kaybediyordu. İnsanlar eşcinsel olmayı seçebilirlerdi, ama bunun sonuçlarına da katlanacaklardı. Evet, seçimdi bu, doğuştan olamazdı! Evlenmeyi –Tanrı'nın bir kadınla bir erkek arasında diye açık açık tanımladığı mukaveleye imza atmayı– talep edemezlerdi. Şu anki karmaşa –terörizm, mülteci krizi, finansal kriz– Tanrı'nın insanlığa verdiği derslerdi. Dinden imandan çıkınca, işte böyle belalara, musibetlere yakalanırdı toplumlar.

"Tanrı burada, arkadaşlar. Onu üniversitelerden sürmeye çalıştılar. Laiklik adı altında dini bastırdılar. Ama O, bütün ihtişamıyla burada. Ben yalnızca naçizane sözcüsüyüm. Benim ağzımdan ne duyuyorsanız bilin ki Tanrı kelamı!"

Dinleyenler arasında oturan Azur dayanamayıp yüksek sesle güldü. Cüretkâr sesi salondaki sessizliği delip geçti. Tüm gözler ona çevrildi. Konuşmacınınkiler dahil.

"Vay, vay! Kimi görüyorum karşımda? Yanılmıyorsam Profesör Azur teşrif etmiş, varlığıyla şereflendirmiş" dedi konuşmacı alaycı. "Artık profesör değil gerçi."

Seyirciler –meslektaşlar ve öğrenciler– daha iyi görebilmek için boyunlarını uzatırken dalga dalga fısıltılar yayıldı salona. Azur usulca ayağa kalktı. Yanında oturan Şirin'in yüzü bir hayaletinki gibi bembeyaz olmuştu.

"Haklısınız. Artık ders vermiyorum."

Dudaklarını bükerek, "Evet, duymuştum" dedi konuşmacı. "Hollanda'da bizlere kadar ulaştı haberler." Halden anlarmış gibi sahte bir gülümseme yayıldı yüzüne. "Ama biliyorum ki, yüce Tanrı seni nedamet ışığıyla aydınlatabilir. Günahlarının affolması için dua edeceğim ben de."

"Almayayım senin duanı" dedi Azur. "Hem karanlıkta olduğumu kim söylemiş?"

"Eh, belli oluyor..."

Azur dimdik durdu. "Velev ki günahkârım, velev ki kötü olan ne varsa bende mevcut. Ama eğer Tanrı varsa ve dediğin gibi yol gösteriyorsa, o zaman hepimiz umutlanabiliriz. Çünkü belki gün gelir, senin gibi örümcek kafalı yobaz bir herifi bile değiştirebilir. Belki gün gelir, sen de sıyrılırsın önyargılarından, kim bilir."

"Aman ne şahane" dedi konuşmacı. "Bir gün tartışalım herkesin önünde. Keyifli olur. Ama şu anda izninle, buraya beni dinlemeye geldi insanlar, seni değil."

Ve böyle dedikten sonra, Azur'u orada öylece dikilir halde bırakarak konuşmasına devam etti sahnedeki adam.

* * *

Gece eve döndüğünde ürperdi Azur. Duvarlardaki fotoğraflar, şöminenin etrafındaki çiniler. Rahmetli karısının portresine bir öpücük yolladı. Önceki günden kalan lazanyasını buzdolabından çıkardı, ısıttı. Yarısını köpeğine verdi. Tam o sırada telefon çalmaya başladı. Bilmediği bir numaraydı, uluslararası sanki. Kimseyle konuşacak havada olmadığı için açmamaya karar verdi. Birden kesildi ses, ölümcül bir sessizlik çöktü. Ayaklarının dibindeki Cioran hafifçe sızlandı. Sonra telefon yeniden çalmaya başladı. Bu kez içinden bir ses cevap vermesini, önemli olabileceğini fısıldadı.

Ahizeyi kaldırdı. Hattın diğer ucunda, İstanbul'da, Peri vardı.

Üç tutku

İstanbul, 2016

Tüm konuklar ve çalışanlar yukarıya, çalışma odasına götürülmüşlerdi. Gömme dolabın içinde Peri ayak seslerini duymuştu. Ama şimdi katıksız bir sessizlik hâkimdi malikâneye. Çalmasını beklerken sımsıkı tuttu telefonu. Derken aniden Azur'un sesini duyunca soluğu kesildi.

"Alo?"

O tanıdık tını yüreğine dokundu. Dili, pare pare oldu adeta. Ortak geçmişleri, sıvıya dönüştü; sızdı yaralarına. Konuşamadı bir an.

"Alo? Kiminle görüşüyorum?"

Kelimeler öyle delice bir hızla terk etmişlerdi ki Peri'yi, neredeyse kapatacaktı telefonu. Ama kendinden kaçmaktan yorulmuştu artık; korkularıyla, arzularıyla yüzleşme vaktiydi. "Azur... benim, Peri."

"Pe-ri" diye tekrarladı Azur ve sanki ismini zikretmek ağır gelmiş gibi duraksadı.

Peri'nin kalbi çarpıyordu. Aklı yerinde duramıyordu. Ama yeniden konuştuğunda sesi sakindi. "Daha önce aramalıydım. Korkağın tekiyim."

Azur sessiz kaldı. Bir gün bu anın geleceğini biliyordu ama plan yapmamıştı.

"Ne güzel sürpriz sesini duymak" dedi sonunda. Sanki bir şey daha diyecekti ama fikrini değiştirdi. "İyi misin?"

"Pek değil" dedi Peri ama daha fazla açmadı. Evde silah-

lı adamlar olduğunu söylemedi. Pili bitmek üzere olduğu için bu konuşmanın aniden kesilebileceğini de. Geri plandan bir köpek havlaması işitti aniden. "Spinoza mı?"

"Spinoza öldü, canım. Daha iyi bir dünyaya göç etmiştir diye umuyorum."

Peri ağlamaya başladı sessizce. "Sana bir özür borçluyum Azur. Kurulun önünde konuşmam gerekirdi. Benim intihar teşebbüsümde senin kabahatin yoktu."

"Kendini suçlama" dedi Azur yumuşak bir edayla. "Mantıklı karar verecek durumda değildin. Ayrıca çok gençtin."

"Yeterince büyüktüm."

"Ben de daha dikkatli hareket etmeliydim."

Bunu duymayı beklemiyordu Peri. Demek korktuğu gibi ondan nefret etmemişti Azur bunca zaman. Onun yerine kendini suçlamıştı.

Son kitabını okudum, demek istedi Peri. *O zamandan beri yayınladığın her eseri okudum... Değiştin. Üslubun bile farklı. Üçüncü Yol'a inanmıyorsun artık, neden? Duruldun, sakinleştin sanki. Eskisi gibi ateşli değil sözlerin. Ama bilemiyorum bu iyiye alamet mi, yoksa tutkunu mu yitirdin? Umarım öyle değildir.*

Bunların hiçbirini söyleyemedi. Üst katta koşturan ayak sesleri duyuldu birdenbire. Bir patırtı uzaktan uzağa. Kısa bir kargaşa. Ağır bir şey yere düştü. Belki bir eşya, belki bir beden. Birisi çığlık attı. Bir silah sesi delip geçti havayı.

Peri titremeye başladı, soluğu hırıltılı çıktı.

"Neydi o?" diye sordu Azur.

"O... hiçbir şey." Kekeledi. Çocukluğunda bazen yaptığı gibi.

"Neredesin sen?"

Silahlı heriflerin bastığı lüks bir yalının içindeki bir gömme dolapta. Hayır, böyle bir şeyi ona söyleyemezdi.

Peri'nin aklından geçenlerden de, içinde bulunduğu badireden de habersizdi Azur. "Seninle tanıştığımda" dedi, "bu

kız bunun farkında değil ama içinde Bertrand Russell'ın bahsettiği üç temel tutkuyu taşıyor diye düşündüm: Aşk özlemi, bilgi arayışı ve başkalarının hüzünlerini sırtında taşıma eğilimi."

Peri'nin yüzü bulutlandı.

"Her üçü de mevcuttu sende" dedi Azur. "Aşka duyduğun hasret engindi. Öğrenmeye ve bilime olan saygın da. Başkalarına duyduğun merhamet derindi, bazen kendini hiçe sayma pahasına. Kaygılandım senin için. Ama aynı zamanda kızdım belki de sana. Sende bir zamanlar tanıdığım bir kadını gördüm."

"Karın mı?" diye sordu Peri ihtiyatla.

"Hayır, canım. Nur isminde bir kadındı. Benim için çok özeldi. Seni de tıpkı onu incittiğim gibi incitebileceğimden endişe ettim. Gerçek şu ki, ben, beni sevme talihsizliğine düşen herkesi üzdüm, hırpaladım."

"Şirin hariç."

"Doğru, o yenilmezdi. Öyle görünüyordu. Gençti ama güçlüydü, inatçıydı. Onun yanında endişelenecek bir şey yoktu. Sanki asla kötü bir şey olmazdı ona."

"Suçluluk duygusu barındırmayan bir aşk istedin."

"Belki" dedi Azur. "Gördün mü bak, sen Tanrı'dan özür bekliyordun, bense Tanrı'dan özür dilemenin yollarını arıyordum gizlice."

Telefonun pili siyahtan kırmızıya döndü. "Rica etsem bir şey yapar mısın?" dedi Peri.

"Söyle bakalım."

"Şimdi bir ders daha yapalım. Son bir kez."

Azur güldü. "Ne demek istiyorsun? Ne hakkında?"

"Aşk, arayış ve affetmek hakkında" diye fısıldadı. "Bir de bilgi! Ama bu kez hoca ben olacağım, sen de öğrenci."

"Not tutmam şart mı?" dedi muzipçe Azur. "Dinliyorum can kulağıyla."

"Pekâlâ" dedi Peri. "Bugünkü dersimiz İbn Arabi ve İbn Rüşd üzerine. Bu iki âlim ilk kez karşılaştıklarında İbn Rüşd saygın bir filozof, İbn Arabi ise genç bir öğrenciydi. Her ikisi de kitaplara, ilme ve aşka düşkün olduklarından birbirlerini hemen anladılar, kavradılar. Ama çok farklıydılar."

"Nasıl farklı?"

"İnsan kendisine (mikrokozmos) ve kâinata (makrokozmos) dair bilgisini nasıl artırır? İbn Rüşd'ün buna yanıtı tefekkür yoluylaydı. Oysa İbn Arabi gizemci anlayışlara açıktı. İkisi karşılaştıklarında İbn Rüşd, İbn Arabi'ye sordu: *'Hakikati akılla, mantıkla mı ortaya çıkarırız sence?'*"

"Peki, İbn Arabi ne dedi?"

" *'Hem evet, hem hayır'* dedi. *'Evet ile hayır arasında, ruhlar maddelerinden uçar, başlar da bedenlerinden.'* Öyle dedi."

"Açıkla. Anlayamıyorum."

"Ben hep 'evet' ile 'hayır' arasındaki eşikte oldum. Kafamı karıştırdı, ruhumu bulandırdı bu durum. Ama beni ben yaptı. Aynı zamanda yalnızlığımı artırdı." Derin bir soluk aldı. "Sisin içindeki bebekten söz ettim sana. Eğer halüsinasyon değilse, senin daha önce bilmediğin türde bir bilgi çeşidiydi bu. Başka bir akademisyen ya da bilimadamı olsa benimle alay ederdi, sen etmedin. Hep yeni olana açıktın. Sana bu yüzden hayrandım."

"Peki iş nerede sarpa sardı?"

"Sana haddinden fazla hayrandım" dedi Peri. "Âşık olduğumuz kişiyi bazen o kadar büyütürüz ki zihnimizde, bir bakmışsın adeta tanrı olmuş çıkmış. Ve aşkımıza karşılık bulamadığımızda bu sefer de yok ederiz tanrıyı, bir hamlede."

"Aşk da inanç gibi aslında" diye devam etti Peri. "Sonucunu bilmediğin, bilemeyeceğin halde koyuvermek kendini. Bu dünyada birçok şey inanç işi aslında. Bir kitap yazmak. Yeni bir şehre yerleşmek. Sonunu bilmediğin maceralara atılmak. Hepsi bir nevi inanç işi. Aşk bu duyguyu perçinliyor. Deli bir

esriklik. Kendi sınırlı varlığının ötesinde biriyle bağ kurmanın güzelliği. Ama işte insan kendini aşka –ya da inanca– fazla kaptırırsa, dogmaya dönüşüyor her şey. Ne aşkı, ne inancı abartmamalı. Hiçbir şeyi putlaştırmamalı."

Böyle devam etti. Sesi giderek güçlendi, gözleri karanlığa uyum sağladı, yaralı elinde yanıp sönen bir cep telefonuyla Oxford'ın hemen dışındaki bir evde bulunan yalnız bir adama ders vermeyi sürdürdü. Bunun tersi de olabilirdi pekâlâ: Azur tehlikede, Peri güvende olabilirdi. Bugün Peri öğretmendi, Azur öğrenci. Roller ha bire değişirdi âlemde; atomlar yerlerinde durmazdı, hep hareket halinde. Hayatın şekli çemberdi ve çemberde her nokta merkeze eşit mesafedeydi – o merkeze, ister Tanrı ismini ver, ister aşk, istersen bambaşka bir şey.

Yalıya yaklaşan polis arabalarının siren seslerini duydu. Birkaç dakika içinde her şey değişecekti – ya yepyeni bir başlangıç ya da erkenden geliveren bir son. Telefon aniden kapanıverdi. Azur'un nefesini nefesinde hissetti. Yüreği yüreğinde çarptı. Usulca dolabın kapağını açtı. Dışarı çıktı. Bir adım attı özgürlüğe Peri, bir adım daha.

Ben ne annem gibi dindarım, ne babam gibi kâinatın, beş duyumla kavradığım şeylerden ibaret olduğuna kaniyim. Öyleyse ben neredeyim? Ne mutlak dindarlığa, ne de mutlak akılcılığa dahil olmak isteyenler için bir başka yaklaşım, yeni bir varoluş şekli yok mu acaba? Bir üçüncü yol mesela? Kim bilir?

Şirin, Mona ve Peri... Günahkâr, İnanan ve Şaşkın.
Münkir, Mümin ve Müstereddit... Böylesine farklı üç genç kadın nasıl bir araya gelebilir? Arkadaş olabilirler mi sahi? Hatta kız kardeş?

Tanrı, bilim, kimlik, aidiyet, Doğu-Batı tartışmalarının tam ortasında hiç kimselere benzemeyen, karizmatik bir adam, sarsıcı bir skandal ve sıra dışı bir aşk...
yarım kalan... seneler sonra yeniden canlanan...
Elif Şafak büyüleyici dili ve sağlam olay örgüsüyle inanca, inançsızlığa, arayışa, farklı kadınlara ve aşka dair baş döndürücü bir yolculuğa çıkarıyor bizleri.

Havva'nın Üç Kızı Türkiye ile Avrupa, dün ve bugün arasında gidip gelen güncel bir hikâye anlatıyor.
Yüzyılımızın en çok tartışılacak konularından birini kışkırtıcı kahramanlar aracılığıyla ele alan, temposu hiç düşmeyen, kolay kolay unutamayacağınız bir roman.

www.elifsafak.com.tr

Tavsiye edilen satış fiyatı

₺ 27

DK DOĞAN KİTAP